

Житомирський державний університет
імені Івана Франка

**До 85 – річного ювілею
Житомирського державного
університету
імені Івана Франка**

**Науково–методична
співпраця в системі
університет – середній
та вищий навчальний
заклад**

Житомир - 2004

УДК
ББК
Н -

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка від 29 червня 2004 року,
протокол №12*

Рецензенти:

О.Н.Дем'янчук - доктор педагогічних наук, професор;
А.В.Іванченко – доктор педагогічних наук, професор.

Редакційна колегія: О.А.Дубасенюк (відповідальний редактор),
М.М.Осадчий, П.Ф.Романюк, Л.С.Монастирецький, О.Є.Антонова.

**Н - Науково–методична співпраця в системі університет – середній
та вищий навчальний заклад** /За ред. О.А.Дубасенюк: Зб. наук.-метод.
праць. – Житомир: Житомирський держ. ун-т, 2004. – 280 с.

Збірник присвячено проблемі співпраці вищого закладу освіти та середніх навчально-виховних закладів. У збірнику висвітлено основні напрями діяльності науково-методичних лабораторій навчально-науково-методичного комплексу „Полісся” Житомирського державного університету імені Івана Франка. У підготовці збірника брали участь провідні науковці університету та вчителі середніх закладів освіти Житомира та Житомирської області, учасники комплексу.

Для вчителів, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів, різних категорій педагогічних працівників.

УДК
ББК
О -

© Житомирський університет, 2004

*Дубасенюк О.А.,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член Міжнародної академії акмеологічних наук,
проректор з наукової роботи,
міжнародних та регіональних зв'язків*

Про діяльність навчально-науково-виробничого комплексу „Полісся„

Навчально–науково–виробничий комплекс “Полісся” створено на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка. Комплекс являє собою добровільне об’єднання державних і недержавних навчально–виховних закладів, заснованих на різних формах власності. Освітні установи, які входять до Комплексу, зберігають юридичну і фінансову самостійність.

Освітні заклади, що входять до Комплексу, здійснюють свою діяльність відповідно до Конституції України, Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Національної доктрини розвитку освіти України в ХХІ столітті”, чинного законодавства, Положення та Установчого договору про спільну діяльність, інших нормативних документів, що стосуються діяльності Комплексу.

Згідно Положення, затвердженого Міністерством освіти і науки України, Комплекс має забезпечити координацію спільної діяльності навчальних закладів, сприяти впровадженню ступеневої підготовки майбутніх фахівців за наскрізними навчальними планами і програмами та ефективному використанню науково–педагогічних кадрів, навчально–лабораторної та виробничої бази, соціальної інфраструктури; організації підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів, спільному проведенню науково–дослідних робіт, апробації та використанню результатів наукових досліджень, розробці навчально–методичного забезпечення тощо.

Засновниками Комплексу є заклади, які входили у навчальний комплекс: Житомирський державний університет імені Івана Франка, Бердичівський педагогічний коледж, Коростишівський педагогічний коледж імені І.Я. Франка, Житомирський обласний педагогічний ліцей, Житомирська гуманітарна гімназія № 1, Новоград–Волинська міська гімназія № 23 імені М.Й. Очерета, Житомирська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 25 імені М.О. Щорса, Житомирська міська школа хореографічного мистецтва “Сонечко”.

Членами навчально–науково–виробничого комплексу, крім його засновників, є також навчальні заклади різних типів, які уклали Установчий договір із Житомирським державним університетом імені Івана Франка: Житомирський обласний інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, Центр професійно–технічної освіти м. Житомира ім. Героя Радянського Союзу А.Н. Вітрука, асоційований член

ЮНЕСКО, Житомирський міський колегіум, Житомирська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів №3, Новоград–Волинське медичне училище, Новоград–Волинський колегіум, експериментальна загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів №10 м. Бердичева, Володар–Волинське навчально–виховне об’єднання “Школа – дитячий садок” І–ІІІ ступенів №1, Радомишльський ліцей №1 ім. Т.Г.Шевченка, Олевська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів №1.

Керівником Комплексу наказом Міністерства освіти і науки призначено ректора університету, професора Сауха П.Ю.

Для вирішення спільних завдань і створення сприятливих умов для найбільш ефективного використання наявного науково–педагогічного потенціалу та матеріально–технічної бази Комплекс має право:

а) координувати спільну діяльність навчальних закладів з реалізації Закону України “Про освіту” та Закону України “Про вищу освіту”;

б) впроваджувати систему ступеневої підготовки фахівців за наскрізними планами та програмами на основі збереження кращих здобутків вітчизняної педагогіки;

в) визначати перелік напрямів підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів;

г) включати до складу Комплексу інші навчально–виховні заклади та установи; вступати до кооперації з іншими установами, в тому числі закордонними, для розв’язання завдань, які становлять спільний інтерес;

д) здійснювати профорієнтаційну підготовку до вступу у Житомирський державний університет імені Івана Франка молоді, переважно сільської та із забруднених радіонуклідами районів, шляхом створення спеціальних класів, підготовчих відділень, курсів тощо;

и) розробляти навчальні плани та робочі програми для всіх ступенів фахової підготовки;

і) спрямовувати спільне проведення науково–дослідних робіт, апробацій, використання результатів наукових досліджень;

ї) організовувати спільне проведення науково–дослідних робіт, апробацій, використання результатів наукових досліджень;

й) залучати до складу Комплексу інші навчальні заклади;

к) залучати викладачів університету для проведення занять, участі в роботі Державних екзаменаційних комісій інших навчальних закладів Комплексу на умовах договорів;

л) надавати пільги випускникам навчальних закладів – членів Комплексу відповідно до укладених договорів;

м) конструктивно впливати на загальну освітню стратегію регіону.

Основні напрями діяльності Комплексу:

- розробка та підготовк навчально–методичного забезпечення педагогічного процесу;

- стажування співробітників на базах Комплексу;

- організація навчальної та педагогічної практики студентів;

- робота з обдарованою учнівською та студентською молоддю;
- проведення конференцій, семінарів, “круглих столів”, курсів з актуальних проблем діяльності Комплексу, підготовка, видання та реалізація практичних рекомендацій, підготовка науково–методичних збірників з досвіду роботи Комплексу;
- організація спільних виховних заходів;
- розгляд звітів окремих членів комплексу, факультетів, кафедр, інших структурних підрозділів Комплексу про виконання запланованих спільних навчальних, наукових, виховних заходів.

На засіданнях Ради Комплексу розглядаються самі різноманітні питання, зокрема, обговорювалися результати вступних іспитів до університету, програми спільних наукових та науково–методичних досліджень, питання планування спільної роботи та стажування викладачів Коростишівського та Бердичівського педагогічних коледжів на кафедрах університету. Керівники навчальних закладів доповідали також про виконання запланованих спільних заходів, про спільну роботу Коростишівського педколеджу та кафедри методики викладання іноземних мов і прикладної етнологістики у науково–методичній лабораторії “Підготовка студентів до застосування інноваційних технологій викладання іноземних мов у початковій школі”; про наслідки проведення Дня української писемності та інше.

Крім того, спільними зусиллями кафедри педагогіки університету та навчальних закладів – членів Комплексу, проведено у жовтні 2003р. міжнародну конференцію з проблеми “Формування професійної майстерності вчителя в умовах ступеневої освіти” та у листопаді 2003р. – Всеукраїнський семінар на базі гуманітарної гімназії №23 м. Житомира асоційованого члена ЮНЕСКО на тему: “Виховання культури миру: цінності та служіння людству”. У квітні цього року спільно з викладачами кафедри педагогіки на базі Новоград-Волинської гімназії імені Лесі Українки було проведено науково-практичну конференцію, присвячену впровадженню ідей В.О. Сухомлинського у практику роботи навчальних закладів. Посилюються науково–методичні контакти кафедр і навчальних закладів – членів Комплексу у процесі роботи у створених лабораторіях.

Проте існує ряд проблем, які потребують свого нагального вирішення. Головна з них–створення сучасної інтегрованої моделі освіти, яка б поєднувала ВНЗ різних рівнів акредитації і відповідала б новим вимогам суспільства. Для нашого університету актуальною є проблема форми і змісту інтеграції з ВНЗ I та II рівнів акредитації, зокрема, з Бердичівським та Коростишівським педколеджами. Дана проблема розглядалася у грудні 2003р. на Всеукраїнській нараді ВНЗ I та II рівнів акредитації. Проблема полягає у необхідності модернізації всіх ланок національної системи освіти і, зокрема ВНЗ I та II рівнів акредитації. Згідно зі стратегією інтеграції України до Європейського Союзу передбачається входження середньої та вищої освіти в європейський

освітній простір. Усе це має відбуватися у рамках Болонської декларації, суть якої полягає в тому, що країни-учасниці зобов'язалися привести свої системи у відповідність до моделі, яка є прозорою і легко порівнюється, що дає змогу з часом видавати дипломи загальноєвропейського зразка. ВНЗ I та II рівнів акредитації не можуть стояти осторонь цього процесу. Нині відбувається трансформація колишньої середньої спеціальної освіти, оптимізація мережі закладів, водночас відзначається їх розпорошеність за підпорядкуванням, що заважає подальшій інтеграції та розвитку закладів даного типу.

Відповідно до стратегічного розвитку системи освіти в Україні передбачається:

1. Укрупнення малочисельних навчальних закладів та тих, які в межах регіону дублюють підготовку фахівців; пропонується включити технікуми, училища, коледжі до структури профільних університетів з метою вирішення регіональних проблем економіки, задоволення освітніх проблем громадян. Нині розробляється Державна програма поетапної оптимізації мережі ВНЗ на 2004 – 2006 роки.

2. У зв'язку із зміною структури спеціальностей і введення нових спеціальностей передбачено змінити назви ВНЗ I та II рівнів акредитації відповідно до нинішніх освітніх завдань (заміну назв “технікум”, “училище” на “коледж I рівня акредитації”). У нашому Комплексі зазначена зміна вже відбулася - Бердичівське та Коростишівське педучилище перетворилися на коледжі рішенням Житомирської обласної ради у жовтні 2003 р. Такий підхід змінює соціальне призначення даних освітніх установ. Зважаючи на демографічну ситуацію, передбачається збільшення кількості студентів ВНЗ III та IV рівнів акредитації та зменшення або навіть втрата абітурієнтів для технікумів.

3. Створювати умови для багатоваріантної моделі здобуття вищої освіти. Університетська модель “бакалавр – спеціаліст – магістр” уже є не єдиною формою здобуття повної вищої освіти. Постає потреба вирішення питань щодо ефективних умов функціонування ВНЗ I–II рівнів акредитації у складі ВНЗ III–IV рівнів акредитації та в складі навчально–науково–виробничих комплексів. Проте, ці процеси стримуються через недостатнє нормативно–правове врегулювання як організаційно–змістовних, так і особливо фінансових питань.

Згідно Закону України “Про вищу освіту” реалізувати ступеневу освіту ВНЗ I–II рівнів акредитації та готувати бакалаврів ці заклади можуть за умови, якщо вони будуть структурними підрозділами ВНЗ III–IV рівнів акредитації або утворили з ними комплекси. Такий підхід розповсюджений у різних регіонах України, проте ці ідеї важко реалізуються. Залишається невирішеною низка проблем: недостатньо впорядкована структура навчальних підрозділів, невирішені питання з оплатою праці викладачам, яких не віднесено до науково–педагогічних працівників, не розв’язані проблеми зарахування випускників коледжів на

старші курси інститутів, академій, університетів, ще й заборона фінансувати заклади з різних бюджетів. Це змусило в окремих областях вивести педколеджі зі складу університетів або переводити їх із комунальної на державну форму власності.

Вихідною має стати ідея, що коледж є одним з типів структурного підрозділу університету, або входить у комплекс з ними, маючи достатній рівень автономності.

4. Проблема змісту освіти в умовах інтеграції ВНЗ різних рівнів акредитації має розроблятися у двох формах. Передбачено 1) створення інтегрованих навчальних планів “молодший спеціаліст – бакалавр”, чи “молодший спеціаліст”, за якими випускники технікуму зараховуються на другий або третій курси університету; 2) з випускників технікумів формуються окремі академгрупи, які навчаються за скороченим терміном навчання. Проте не можна автоматично перезараховувати навчальні дисципліни, що вивчалися у технікумі; не слід прагнути зміст освіти в технікумах підіймати до університетського рівня, вихолощуючи практичну підготовку.

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка проводиться модернізація навчально-методичної та науково-дослідної роботи. У 2004 році виповнюється 85 років з дня заснування університету, який було утворено 16 жовтня 1919р. як педагогічний інститут на базі Волинського народного університету, відкритого 3 жовтня 1917р. Він, в свою чергу, був правонаступником і ввібрав у себе найкращі традиції Житомирської 1-ої чоловічої гімназії, утвореної 1 січня 1833р.

Житомирський державний університет імені Івана Франка утворено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004р. на базі Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка.

В університеті функціонує 9 факультетів: філологічний, фізико-математичний, біологічний, іноземних мов, педагогічний, історичний, соціально-психологічний, фізичного виховання і спорту, на яких ведеться підготовка фахівців з 44 спеціальностей і спеціалізацій, а також факультет довузівської підготовки та інститут післядипломної освіти. Значно зріс контингент студентів, і нині він сягає понад вісім тисяч осіб. З 1999р. здійснюється підготовка магістрів з математики, фізики, біології, хімії, української мови і літератури, російської мови і зарубіжної літератури, англійської мови та літератури, німецької мови та літератури, початкового навчання.

З 1992р. в університеті діє аспірантура з української мови, української літератури, германських мов, філософії, теорії літератури, зоології, загальної педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики професійної педагогіки, теорії та методики виховання, в 2003р. відкрито докторантуру, а у 2004 спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. В аспірантурі

університету за 13 спеціальностями навчається понад сто аспірантів та здобувачів. З 1998р. функціонує видавничо-поліграфічний відділ, що здійснює видання „Вісника Житомирського державного університету”, історико-філологічного збірника з регіональних проблем „Волинь-Житомирщина” та навчально-методичної літератури.

Постійно зростає науковий потенціал професійно-викладацького складу. Сьогодні із 340 викладачів, що працюють на 35 кафедрах, 217 мають наукові ступені і вчені звання. Серед них академіки НАН України і галузевих академій, 40 докторів наук, професорів, біля 200 кандидатів наук, доцентів, 10 заслужених працівників науки, освіти і культури України, стипендіати Кабінету Міністрів України та фонду „Відродження”, лауреати премії Президента України для молодих вчених.

В університеті регулярно проводяться Міжнародні та Всеукраїнські наукові, науково-практичні конференції. Студентська науково-дослідна робота організовується і спрямовується кафедрами в 140 наукових гуртках та проблемних групах, де кожен другий студент університету розвиває свої творчі здібності.

Кафедри університету підтримують наукові, навчальні зв'язки з вищими навчальними закладами, іншими освітніми організаціями, відомими науковими школами та вченими Росії, Білорусі, Великої Британії, США, Німеччини, Польщі, Словаччини, Угорщини та інших країн. За сприянням Британської ради й Американського дому на базі факультету іноземних мов створено центр самопідготовки вчителя іноземної мови, де регулярно проводяться семінари, літні школи, конференції за участю науковців Англії, Німеччини, США. Студенти університету успішно беруть участь у конкурсах на стажування та навчання за кордоном.

В університеті діють: навчально-науково-виробничий комплекс „Полісся”, навчально-науково-виробничий комплекс „Житомирський державний університет імені Івана Франка - ЗАТ „Електровимірювач”, Історико-філологічний інститут регіональних досліджень.

До послуг студентів – 4 навчальні корпуси, бібліотека, агро біостанція, 5 гуртожитків, їдальня і буфети, спортивний комплекс.

На факультетах функціонують 93 спеціалізовані лабораторії і навчальні кабінети, у тому числі лінгафонні кабінети, фотолабораторія та 15 комп'ютерних класів на 300 дисплейних місць.

За 85 років існування навчальний заклад підготував понад 60 тисяч фахівців. Значна кількість вихованців університету стали відомими вченими, заслуженими вчителями та працівниками освіти, діячами культури.

Сьогодні Житомирський державний університет імені Івана Франка – один з провідних навчальних закладів України. В якому активно впроваджуються інноваційні освітні технології, ведеться плідний

науковий пошук в різних галузях знань, здійснюється тісна співпраця з провідними навчальними закладами поліського регіону.

Охарактеризуємо основні напрями співпраці університету з іншими навчальними закладами Комплексу.

Діяльність **Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти** спрямована на підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розробку навчально-методичного забезпечення роботи навчальних закладів, впровадження інноваційних педагогічних технологій у практику роботи навчальних закладів, узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду. В роботі ОІППО широко використовується науковий потенціал Житомирського державного університету імені Івана Франка, постійно підтримуються зв'язки з кафедрами та лабораторіями університету, до навчального процесу та наукового пошуку постійно залучаються викладачі університету.

Коростишівський педагогічний коледж імені І.Я.Франка - один з найстаріших і відомих в Україні закладів (заснований у 1869 році під назвою „Учительська семінарія Південно-Західного краю”) з потужним викладацьким складом та багаторічним досвідом підготовки вчительських кадрів для початкової школи. Педагогічний коледж здійснює постійні зв'язки з університетом у таких формах: стажування викладачів на кафедрах університету, проведення спільних наукових конференцій, семінарів, комп'ютерне забезпечення навчального процесу; підготовка науково-методичних та навчально-методичних праць, участь викладачів університету у методичних семінарах, які проводяться у коледжі; впровадження інноваційних технологій, методик, розроблених викладачами університету у навчальний процес, проведення педагогічної практики, спільна робота у науково-методичних лабораторіях.

Найбільш творчі та ефективні стосунки склалися у коледжі з кафедрами інноваційних технологій освіти і виховання, педагогіки, а також з кафедрами соціально-психологічного факультету та факультету іноземних мов.

Бердичівський педагогічний коледж також має давні традиції. Особливо активно співпрацюють з коледжем кафедри соціально-психологічного факультету, які виступають як методичні центри із спеціальностей психологія, практична психологія, соціальна педагогіка, дошкільне виховання. Проведено ряд конференцій і робочих зустрічей, зокрема з проблем дошкільного виховання. Викладачі коледжу використовують у своїй роботі курс лекцій з соціальної педагогіки та методичні матеріали, підготовлені кафедрою соціальної педагогіки та педагогічної майстерністю. Викладачі коледжу беруть активну участь у проведенні конференцій, семінарів, які проводяться в університеті.

Новоград-Волинський медичний коледж недавно розпочав спільну роботу з кафедрами університету. Проте успішно пройшла конференція, присвячена проблемам філософських, світоглядних і

психологічних засад професійного вибору. У медичному коледжі накопичено значний досвід методичної роботи та співпраці з іншими навчальними закладами.

Центр професійно-технічної освіти м. Житомира (у минулому СПТУ №15) – Асоційований член шкіл ЮНЕСКО, здійснює підготовку висококваліфікованих робітничих кадрів, має підготовлений викладацький склад, потужну матеріально-технічну та виробничу базу, широкі міжнародні зв'язки. Співпраця з університетом здійснюється шляхом підготовки науково-педагогічних кадрів, аспірантів, магістрантів. Центр виступає базою для проведення науково-дослідної та методичної роботи, педагогічної практики студентів університету. Кафедри психології та соціальної педагогіки надають допомогу викладачам Центру у підвищенні рівня їх психолого-педагогічних знань. Передбачається на базі Центру проводити систематичне підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних кадрів, їх перепідготовки, у тому числі з наданням другої вищої освіти.

З обласним педагогічним ліцеєм університет має давні зв'язки: спільне проведення засідань кафедр, розробка навчально-методичного забезпечення, видання методичних посібників, рекомендацій, проведення конференцій, семінарів, підготовка науково-педагогічних кадрів, підвищення кваліфікації педагогів ліцею, проведення різних видів педагогічних практик, допомога у роботі МАН (у ліцеї понад 10 років існує філія МАН „Інтелектуал”, підготовка учнів до участі у Всеукраїнських та міжнародних конкурсах та олімпіадах, проведення спільних наукових пошуків та дослідницьких проєктів, впровадження розроблених нововведень у навчальний процес тощо).

Підтримуються тісні контакти з **Житомирською гуманітарною гімназією №1**, зокрема, за такими напрямками: вироблення концепції спільної діяльності університету і гімназії, створення особливого інформаційного поля для свідомого профорієнтаційного вибору, впровадження особистісно-орієнтованої технології у навчальний процес шкіл нового типу під керівництвом науковців університету, організація соціально-педагогічного моніторингу ефективності особистісно-зорієнтованої системи навчання; участь викладачів університету у проведенні декади педмайстерності, а також участь викладачів у роботі атестаційної комісії навчального закладу. Крім того за участю викладачів та учнів гімназії впродовж декількох років у Житомирському університеті проводилися Всеукраїнські олімпіади з педагогіки.

Житомирська гуманітарна гімназія №23 є членом проєкту „Асоційовані школи ЮНЕСКО”, працює над проблемною темою „Якісна освіта та освіта ХХІ століття, що зорієнтована на освітню політику ЮНЕСКО та Програми розвитку ООН в Україні. На базі гімназії спільно з науковцями університету створено ряд науково-методичних лабораторій, здійснюється дослідно-експериментальна робота, постійно проводяться

міжнародні та Всеукраїнські науково-практичні конференції, здійснюється спільна робота в творчих майстернях „Діалог культур” у рамках обласної конференції „Освіта для всіх” та інше. У гімназії працює високопрофесійний педагогічний колектив, організовано творчі майстерні.

У **Новоград-Волинській гімназії імені Лесі Українки** широко використовуються інноваційні педагогічні технології, мультимедійні засоби навчання, з 10 класу введена профільність навчання, проводиться робота за особистісно-орієнтованими програмами „Крок за кроком”, проектним методом навчання, широко залучаються учні до науково-дослідної діяльності через наукове товариство МАН. Вчителі та учні гімназії організують міжнародну співпрацю з екологічної тематики за міжнародною програмою TESIS з відділом культури та освіти посольства США, Британською Радою в Україні, з гімназією у м. Візентайд (Північна Франкенія, Баварія, Німеччина). Значна робота проводиться у гімназії щодо вшанування імені славетної землячки Лесі Українки: традиційний літературно-мистецький місячник, уроки лесезнавства, конкурс учнівських творів, виставки, пошукова робота, науково-теоретичні конференції, створено слайд-фільм тощо. В цій роботі значну допомогу надають науковці-філологи та викладачі кафедри педагогіки університету. Крім того, за участю викладачів університету проходять засідання кафедр, методичні наради та семінари, відкриті уроки, виховні заходи.

Житомирський міський колегіум - середній загальноосвітній заклад, що має філологічно-філософське та культурно-естетичне спрямування і в якому організується робота з обдарованими дітьми. Колегіум є членом Всеукраїнської асоціації „Відроджені гімназії України” та підтримує постійні зв’язки з Корпусом миру, Польським домом тощо. В педагогічному колективі працюють випускники Житомирського держуніверситету, які стали досвідченими вчителями-майстрами та лауреатами і дипломантами Всеукраїнського конкурсу „Учитель року”. Проблемна тема колегіуму „Соціалізація дитини в умовах трансформації українського суспільства”. Спільно з науковцями університету розробляється наукова проблема „Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках історії та правознавства”.

Новоград-Волинський колегіум існує понад 10 років. Головним досягненням колективу є створення цілісної освітньої системи, використання в навчальному процесі сучасних освітніх технологій, забезпечення умов для профорієнтаційної роботи. У колегіумі 50 колегіантів класів філологічного та історико-філософського профілів. Створено сучасне компютеризоване навчально-методичне забезпечення та спеціалізовані кабінети, ресурсний центр іноземних мов; умови для всебічного розвитку дітей. В рамках проекту „Педагогічний олімп” визначається щорічний рейтинг вчителів, узагальнюється досвід майстрів педагогічної справи. Вчителі колегіуму беруть участь у діяльності Міжнародної асоціації вчителів англійської мови IATEFL, програмах

Американських Рад ACCELS PIE (Партнери в освіті) та TEA (премії за досягнення у викладанні англійської мови та краєзнавства США). Кафедри університету творчо співпрацюють з відповідними кафедрами колегіуму. Викладачі університету дають високу оцінку рівню навчально-виховного процесу в колегіумі.

Ліцей №25 ім. М.О. Щорса м. Житомира – один з найстаріших на Волині, йому виповнилося понад 80 років. Ліцей має математичне спрямування. Учні ліцею – постійні переможці обласних Всеукраїнських, міжнародних предметних олімпіад і конкурсів, МАН. У ліцеї працює високо професійний педагогічний колектив. Особливу допомогу ліцею надають викладачі фізико-математичного факультету у навчальній та науково-дослідній діяльності. Також вже багато років педагоги співпрацюють з кафедрами педагогічного факультету, викладачами якого введено факультатив „Образотворче мистецтво і дизайн”. Така співпраця сприяє розвитку у дітей творчих здібностей, естетичного сприйняття оточуючого середовища.

Характерною особливістю **загальноосвітньої І-ІІІ ступенів школи №3 м. Житомира** є значний досвід впровадження гуманітарної освіти (в школі вивчаються мови: українська, російська, англійська, німецька, французька, польська) при збереженні базових дисциплін природничо-математичного циклу. Завдяки співпраці з університетом значно підвищився рівень навчально-виховного процесу в школі, про що свідчать результати предметних олімпіад, участь школярів у науково-дослідницькій роботі. Науковці кафедри математики і методики викладання математики проводять у школі дослідницьку роботу з проблеми прикладної спрямованості шкільного курсу стереометрії. Цей навчальний заклад завжди гостинно відкриває двері для майбутніх учителів: тільки за останній рік тут проходили педагогічну практику студенти філологічного факультету та факультету іноземних мов. Колектив школи будує єдиний освітній простір неперервної освіти (дошкільний заклад – школа – вищий навчальний заклад). Тісна співпраця з колективом університету вибудовується за такими напрямками: робота в МАН; проведення науково-методичних конференцій; профорієнтаційна робота серед учнів старшої ланки з метою їхньої підготовки до вступу в університет; організація педагогічної практики студентів; консультативна допомога з питань методики викладання; формування навчально-методичного забезпечення з іноземних мов та слов'янських мов з використанням літератури, підготовленої на факультеті; викладання профільних курсів.

Школа №10 м. Бердичева розпочинає свою історію з 1922 року. Сьогодні у школі навчається 1400 учнів. Значна частина вчителів має вищу категорію. Неодноразово вчителі школи ставали учасниками і призерами Всеукраїнського конкурсу „Вчитель року”. Колектив школи працює над реалізацією науково-методичної проблеми „Розвиток творчо

зорієнтованої особистості на основі впровадження у навчально-виховний процес інноваційних психолого-педагогічних технологій”. Широко впроваджується модульно-розвивальна система. Важливою складовою науково-методичного забезпечення є створення міні-підручників, які були розроблені предметними кафедрами школи та представлені на виставці „Сучасна освіта в Україні – 2003, 2004”, де отримали високу оцінку. Плідною є співпраця з навчально-методичними лабораторіями університету, зокрема лабораторії „Екологія і освіта”. З цього напрямку проводиться ґрунтовка природоохоронна робота, здійснюється екологічне виховання, працює клуб „Еколог”, здійснюються наукові дослідження по лінії МАН. Школа налагоджує співпрацю з лабораторією „Проблеми соціально-педагогічної діяльності з дітьми різних педагогічних груп” з метою здійснення моніторингу рівня вихованості учнів, апробації моделей у вихованні, здійснення супроводу різних категорій дітей.

Історія **Радомишльського ліцею** починається з жовтня 1913 року – це один з найстаріших навчальних закладів на Волині. Сьогодні ліцей працює за природничим та технологічним профілями. Вчителями-майстрами створено власні методичні системи, в основу яких покладено сучасні педагогічні ідеї та підходи, інноваційні технології. Широко впроваджується в освітній процес особистісно зорієнтоване, індивідуально-диференційоване, розвивальне випереджаюче навчання, інтерактивні форми і методи розвитку пізнавального інтересу учнів.

У ліцеї створені необхідні умови для продуктивної праці вчителів і учнів. Постійно діють психолого-педагогічний семінар, методичні об’єднання, творчі лабораторії учителів, педагогічний університет для батьків. Договір про співпрацю університету (тоді педінституту) був заключний ще у 1976 році. Студенти університету постійно проходять педагогічну практику. Для кафедр ботаніки та зоології університету заклад визначений базовим. 26 випускники ліцею продовжують навчання у Житомирському державному університеті, а 24 випускники університету працюють у Радомишльському ліцеї.

В **Олевській ЗОШ І-ІІІ ступенів №1** на базі Житомирського територіального об’єднання філії при Олевському Центрі дитячої творчості Малої Академії наук України, а також при підтримці науковців Житомирського державного університету та Житомирського інженерно-технологічного університету впродовж трьох років проводиться науково-дослідна робота вивчення біоритмів людини, зокрема досліджуються проблеми: „Фізіологічні та інтелектуальні особливості учнів підліткового віку в залежності від їх біоритмічного типу” та – „Вплив біоритмічного типу на деякі фізіологічні показники підлітків”. Результати дослідження відкривають широкі можливості для організації режиму праці й відпочинку людини на науковій основі. Вивчення фізіологічних показників учнів дає можливість зменшити перевантаження дітей, врахувати особливості ВНС підлітків при плануванні навчально-виховного процесу та дозвілля.

У Володарсько-Волинському НВО „Школа-дитячий садок” І-ІІІ ступенів №1, яка теж має давні традиції (школа заснована у 1939 році) проводиться значна робота по розв’язанню сучасних проблем підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Переважна більшість учителів мають високу професійну кваліфікацію. Для молодих учителів працює школа педагогічної майстерності, продуктивно працюють шкільні методоб’єднання вчителів. Педколектив НВО є постійним учасником Обласної педагогічної виставки „Сучасна освіта Житомирщини”. Спільно з науковцями університету організуються наукові дослідження, проводяться науково-практичні конференції, методичні семінари, здійснюється профорієнтаційна робота.

Отже, можна стверджувати, що до складу Комплексу входять навчальні заклади, які мають значний науково-методичний потенціал, великий досвід роботи і прагнуть модернізувати навчально-виховний процес у світлі сучасних вимог, що є передумовою успішної подальшої творчої співпраці.

Підготовка майбутніх учителів до застосування інноваційних технологій викладання іноземних мов у початковій школі

*Калініна Л.В.,
керівник лабораторії*

Підготовка майбутніх учителів до застосування інноваційних технологій викладання іноземних мов у початковій школі

Основні напрямки нового державного стандарту освіти для середньої школи, нова програма з іноземної мови вимагають наукового і методичного забезпечення роботи вчителя іноземної мови в світлі нової мовної політики в Європі і в Україні.

У цьому зв'язку початкова школа потребує особливої уваги, оскільки в Україні навчання іноземної мови починається з другого класу і у вчителів іноземної мови немає ще потрібного досвіду викладання іноземної мови учням цього віку.

З метою надання методичної допомоги студентам як майбутнім фахівцям та вчителям початкового ступеня ЗОШ під час їх професійно-педагогічної підготовки на базі кафедри методики викладання іноземних мов та прикладної лінгвістики Житомирського державного університету було створено науково-методичну лабораторію ***”Підготовка майбутніх учителів до застосування інноваційних технологій викладання іноземних мов у початковій школі”***.

Gail Huschle знайомить з технологією використання лялькового театру на початковому етапі навчання іноземної мови

Завдання лабораторії:

- розробка інноваційних технологій навчання іноземної мови у початковій школі;
- залучення студентів до наукових досліджень з проблем специфіки навчання іноземної мови у початковій школі;

- підготовка та захист курсових, дипломних і магістерських робіт з проблем навчання іноземної мови у початковій школі;
- удосконалення змісту, форм і методів підготовки студентів до викладання іноземної мови у початковій школі;
- розробка навчальних програм, посібників і підручників для студентів факультетів іноземних мов та вчителів іноземної мови у початковій школі;
- проведення науково-методичних семінарів, методичних майстерень з учителями іноземної мови початкової школи;
- вивчення передового досвіду викладання іноземної мови у початкових школах;
- дослідження проблеми послідовного навчання іноземної мови “початкова школа - основна школа - профільна школа”;
- публікація результатів дослідження у вигляді монографій, посібників, методичних розробок, статей тощо.

Учасниками лабораторії стали:

- Житомирський державний університет імені Івана Франка;
- Житомирський обласний інститут післядипломної освіти;
- Коростишівський педагогічний коледж;
- гуманітарна гімназія № 23 м. Житомира;
- спеціалізована школа № 12 м. Житомира;
- загальноосвітня школа № 24 м. Житомира;
- Андрушівська загальноосвітня школа № 2;
- гуманітарна гімназія № 2 м. Бердичева.

***Волонтер Корпусу Миру Chris проводить
методичну майстерню***

Для ефективної роботи лабораторії на факультеті іноземних мов було створено “ABC Centre”, на базі якого проводилися методичні майстерні, олімпіади, зустрічі з учителями-новаторами, практичні заняття

з консультантами Британської Ради, Американського Дому, волонтерами Корпусу Миру США в Україні з актуальних проблем методики викладання іноземних мов у початковій школі.

*Один із стендів
центру*

У центрі зібрані:

- роздаткові матеріали для фрагментів уроків іноземної мови у початкових класах;
- картотека вправ, які є ефективними в навчанні молодших школярів;
- іготека з методиками проведення навчальних ігор різного типу;
- методичні рекомендації для використання драматичного, віршованого і пісенного матеріалу, джазових ритмів і казок;
- відео- і аудіоматеріали.

У 2003-2004 рр. учасники лабораторії узагальнювали досвід учителя-методиста Андрушівської ЗОШ №2, переможця обласного конкурсу “Вчитель року 2003” Ковальчук Л.В., яка розробляла технології використання ритму в навчанні іноземної мови учнів молодшого етапу. В русі даної проблеми Ковальчук Л.В. провела відкриті уроки з учнями третього класу, на яких продемонструвала розроблені нею джазові ритми в навчанні фонетики, лексики, граматики.

Нею опублікована стаття в журналі “Іноземні мови в навчальних закладах України” “Teaching English through Rhythm”. Таким чином досвід Ковальчук Л.В. став доступний усім учителям шкіл України.

Майбутні вчителі, студенти III - V курсів, також активно включаються в роботу лабораторії. Ними розробляються інноваційні технології навчання іноземної мови в початковій школі, які включаються в навчальний процес під час педагогічної практики в школі.

Свої наукові дослідження майбутні вчителі захищають у вигляді дипломних робіт і наукових публікацій.

Учителька Ковальчук Л.В. та учні 4 класу після відкритого уроку

У 2003-2004 навчальному році були проведені такі дослідження:

- формування іншомовної компетенції молодших школярів з використанням вербальних опор (студентка Павловська Н.Ю.);
- розвиток діалогічної мовленнєвої компетенції на початковому етапі загальноосвітньої школи на основі технології “Picture – Sound Book” (студентка Білоус А.В.);
- особливості розвитку каліграфії та орфографії учнів молодшого шкільного віку за допомогою наочності (студентка Гаврилюк О.Р.).

Демонстрація інноваційних технологій позакласної роботи з іноземної мови для учнів початкової школи студентами факультету іноземних мов

Професор Калініна Л.В., доцент Самойлюкевич І.В., старший викладач Березенська Л.І. підготували серію навчально-методичних посібників “English After Classes”, які містять інноваційні технології позакласної роботи з іноземної мови в початковій школі.

На основі посібників майбутні вчителі, учасники лабораторії, розробили серію методичних майстерень, які вони провели з педагогами загальноосвітніх шкіл м.Житомира, слухачами обласних курсів учителів.

Також проф. Калініна Л.В., доц. Самойлюкевич І.В., ст. викл. Березенська Л.І. опублікували ще два методичні посібники із серії бібліотеки “На допомогу вчителю початкової школи”: “Sound Land” з навчання фонетичної компетенції учнів і “Letter Land” з навчання писемної компетенції учнів, оскільки формування саме таких компетенцій викликає великі труднощі у вчителів початкової школи.

Семінар “Creating Dialogs for Young Learners”

У травні 2003 року був проведений семінар з директорами середніх шкіл та лінгвістичних гімназій на тему **“Новий державний стандарт України з іноземної мови. Особливості організації навчання в профільній школі”**, на якому професор Калініна Л.В. представила новий державний проект України з іноземної мови, а також, представила дві частини бібліотеки для вчителів початкової школи “Sound Land” та “Letter Land”.

Проведений короткий аналіз роботи лабораторії підтверджує її ефективність, адже вона стала не тільки теоретичним інститутом, який займається розробкою інноваційних технологій, але і центром їх апробації і застосування, поєднання досвіду вчителів, практикантів і молодих учителів, популяризатором нових методичних ідей, методів.

Як показує досвід, плідна робота учасників лабораторії максимально сприяє підвищенню якості навчання іноземної мови в початковій школі і тим самим реалізації нових програмних вимог та вимог державного стандарту України з іноземної мови.

Проблеми навчання іноземних мов у полілозі культур

*Самойлюкевич І.В.,
керівник лабораторії*

Упровадження навчання іноземних мов у полілозі культур у профільній школі

У контексті упровадження профільного навчання у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів і сучасної мовної політики, зазначеної у Рекомендаціях Ради Європи, нових програмах з іноземної мови в Україні та орієнтованої на врахування соціокультурних умов користування мовою, кафедрою методики викладання іноземних мов і прикладної лінгвістики Житомирського державного університету імені Івана Франка створено науково-методичну лабораторію **„Проблеми навчання іноземних мов у полілозі культур”**. Метою наукової діяльності лабораторії є вдосконалення процесу підготовки студентів до викладання іноземних мов і розвитку комунікативної культури учнів з опорою на лінгвокраїнознавчі знання та вміння.

У роботі лабораторії беруть участь:

- Житомирський державний університет імені Івана Франка;
- Корпус Миру США в Україні;
- Британська Рада в Україні;
- Житомирський обласний інститут післядипломної освіти;
- Гуманітарна гімназія № 23 м. Житомира;
- Спеціалізована школа № 12 м. Житомира;
- Загальноосвітня школа № 24 м. Житомира;
- Андрушівська загальноосвітня школа № 2.

До завдань лабораторії віднесено:

- розробку навчальних програм, посібників, підручників для студентів факультетів іноземних мов вищих педагогічних закладів освіти;
- проведення науково-методичних нарад, семінарів, конференцій з викладачами іноземних мов вищих закладів освіти;
- розробку методики формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов у педагогічному університеті;
- залучення студентів до наукових досліджень з проблем лабораторії;

- підготовку та захист курсових, дипломних, магістерських робіт і кандидатських дисертацій;
- удосконалення змісту, форм і методів підготовки студентів до викладання іноземної мови в полілозі культур;
- публікація результатів досліджень у вигляді монографій, посібників, методичних розробок, статей, збірників наукових праць тощо.

З історією американського мультфільму знайомить Bruce Hansen

Для ефективної роботи лабораторії на факультеті іноземних мов започатковано методичний театр, проблемну групу з питань країнознавства і центр громадянської освіти.

Методичний театр – це інноваційний засіб позакласної діяльності з методики викладання іноземних мов, який передбачає індивідуальну і командну роботу з методично зацікавленими студентами з метою критичного, творчого опрацювання сучасних технологій навчання іноземних мов, адаптації їх до реальних умов навчання у школі і у вищому закладі освіти, розвитку нових методичних ідей та їх апробації й популяризації серед майбутніх та діючих учителів.

Ідея створення методичного театру на факультеті іноземних мов Житомирського державного педагогічного університету виникла як логічне продовження роботи Центру самопідготовки майбутнього вчителя іноземних мов, який діє з 1995 року.

У роботі методичного театру діють два напрями: 1) від студента - до студента; 2) від студента - до вчителя.

Проведення позакласних заходів з іноземної мови членами методичного театру і волонтером Корпусу Миру США в Україні

У межах першого напрямку – **від студента - до студента** - зусилля членів методичного театру зосередилися на пошуку нових технологій навчання іноземних мов, їх аналізі, адаптації, апробації за умов реального й умовного навчального середовища з наступним проведенням експериментального навчання у школі та в університеті. У межах цього проекту студенти – члени методичного театру проводять демонстраційні заняття для інших студентів, що вивчають методику викладання іноземних мов, а також для вчителів і методистів м.Житомира та інших міст України.

Другий напрям – **від студента - до вчителя** - передбачає розповсюдження досвіду через методичні експрес-публікації та відеозапис зразків застосування нових технологій. Результатом плідної кооперації студентів у втілення цього проекту стало накопичення банку ідей з різних проблем сучасного викладання, які знайшли шлях до педагогічної громадськості Житомирщини через експрес-публікації методичної газети “Let’s Know How”, яка виходить двічі на рік і передує педагогічній практиці (кожний студент-практикант отримує всі випуски методичної газети на настановній конференції).

Проблемна група з питань країнознавства складається з викладачів, вчителів іноземної мови і студентів, які працюють на засадах кооперації в таких напрямках:

- розробка навчальних матеріалів з країнознавства США, Великої Британії, Канади, Австралії та Нової Зеландії для студентів факультету іноземних мов і учнів профільної школи;
- проведення науково-методичних семінарів і конференцій;
- розробка технологій формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов;
- удосконалення змісту, форм і методів підготовки студентів до викладання іноземної мови в полілозі культур.

Проблемна група з питань країнознавства має певний досвід наукових досягнень, зокрема, створення і публікації:

- програми з країнознавства для 10 - 12 класів шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови (укладачі: Л.В.Калініна, І.В.Самойлюкевич);

- навчально-методичного комплекту з країнознавства США “Across Cultures: the USA – Ukraine” для учнів старших класів шкіл з поглибленим вивченням англійської мови та профільного навчання;

- серії навчально-методичних посібників “English After Classes”, які містять розробки занять країнознавчого гуртка для позакласної роботи з англійської мови у загальноосвітній школі;

- статей із питань навчання іноземної мови в полілозі культур.

Проблемна група з питань країнознавства плідно співпрацює з міжнародними організаціями. У 2002-2004 рр. найбільш цікавими заходами були:

- довгостроковий (дворічний) семінар з волонтером Корпусу Миру США в Україні, доктором філософії Анною Лу Мартін “З країнознавства Америки”, в якому взяли участь понад 40 учителів англійської мови м. Житомира (2002-2003 роки);

- серія семінарів з 16 волонтерами Корпусу Миру США в Україні (координатори - доц. Самойлюкевич І.В., доктор Анна Л. Мартін), проведених у рамках розширеного засідання науково-методичної лабораторії “Проблеми навчання іноземних мов у полілозі культур”, у яких взяли участь понад 60 учителів англійської мови Житомирської області;

- створення навчально-методичного посібника “Life is Never Bowl of Cherries: a cross-Cultural Reader” за авторськими оповіданнями Анни Лу Мартін, метою якого є формування комунікативної компетенції учнів профільної школи в інтеркультурному контексті;

- проведення семінару “Застосування Інтернет-ресурсів для формування соціокультурної компетенції учнів загальноосвітніх навчальних закладів” доктором Анною Лу Мартін з викладачами і студентами V курсу факультету іноземних мов Житомирського державного університету.

Започаткування шкільного наукового товариства “Вивчаємо англійську мову в інтеркультурному аспекті”, створеного на базі кафедри методики викладання іноземних мов і ЗОШ №24 м. Житомира, членами якого є 35 учнів 10 – 11 класів.

Гості та учасники лабораторії після проведення семінарів

Перспективні напрями розвитку проекту **“Інноваційні технології навчання іноземної мови у полілозі культур”** на 2004 – 2006 роки:

- створення лінгвокраїнознавчих комплексів для учнів старших класів шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов та профільної школи (“Across Cultures: Canada - Ukraine”, “Across Cultures: Australia – Ukraine”, “Across Cultures: New Zealand - Ukraine”);

- захист курсових, дипломних і магістерських робіт з проблем навчання іноземних мов у полілозі культур;

- розробка методики формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов в університеті.

Центр громадянської освіти здійснює проект “Громадянська освіта засобами іноземної мови” з метою розвитку критичного мислення, громадянської свідомості, активної життєвої позиції, формування якостей лідерства, волонтерства, толерантності на уроках іноземної мови і в позакласній роботі у вищих і загальноосвітніх навчальних закладах. В реалізації проекту беруть участь:

- викладачі і студенти факультету іноземних мов ЖДУ;
- учителі та учні загальноосвітніх навчальних закладів Житомирської області;
- волонтери Корпусу Миру США в Україні;
- американські освітні організації IREX, ACCELS;
- центр ІТРА;
- американський державний університет Боулінг Грін, штат Огайо;

У рамках проекту відбулися такі різнопланові інформаційно-навчальні заходи:

- літня школа “Елементи громадянської освіти у формуванні писемної мовленнєвої компетенції”, учасниками якої стали понад 100 вчителів англійської мови Житомирської області та 14 волонтерів Корпусу Миру США;

Семінар на тему “Community Assets”

- довгостроковий міжнародний семінар “Громадянська освіта засобами іноземної мови”, в якому протягом року 36 учителів, студентів та учнів співпрацювали з представником IREX Давідом і волонтером Корпусу Миру США, доктором Анною Лу Мартін, доцентом кафедри методики викладання іноземних мов, випускником програми міжнародних обмінів у галузі громадянської освіти “Partners in Education” І.В.Самойлюкевич, студенткою V курсу факультету іноземних мов, випускницею програми міжнародних обмінів FSA Undergraduate А.В.Білоус;

- творчі майстерні з питань громадської освіти на 4-ій Всеукраїнській науковій студентській конференції TESOL “Teaching Today Touches Tomorrow”;

- започаткований Центр громадянської освіти на факультеті іноземних мов;

- надрукований розповсюджений спеціальний випуск збірника науково-методичних матеріалів „Навчай і навчайся” (“Teach and Learn” №5);

Урочисте вручення дипломів після закінчення семінарів з громадянської освіти

- відбулося стажування викладачів факультету іноземних мов А.Е.Левицького, І.В.Самойлюкевич і О.Є.Мисечко в університетах та школах США в рамках програм міжнародних обмінів у галузі громадянської освіти “Partners in Education”;
- організовано стажування докторанта американського університету Боулінг Грін, штат Огайо, Селлі Джексон з метою обміну досвідом реалізації громадянської освіти засобами іноземної мови;
- візити Директора Корпусу Миру США Gaddie Vasques, Директора Корпусу Миру США в Україні Carl Beck, представника IREX в Україні.

Учасники семінару з дипломом

Перспективні напрями розвитку проекту “Громадянська освіта засобами іноземної мови” на 2004-2006 роки:

- встановлення контактів з автором програми критичного мислення “The CoRT Thinking Programme” Edward de Bono з метою організації Інтернет-семінарів для навчання критичного мислення;
- організація і проведення довгострокового семінару з основ публічного мовлення “Public Speaking”;
- створення навчальних посібників для профільної школи з елементами громадянської освіти засобами англійської мови.

Отже, діяльність науково-методичної лабораторії “Проблеми навчання іноземних мов у полілозі культур”, створеної на кафедрі методики викладання іноземних мов і прикладної лінгвістики Житомирського державного університету імені Івана Франка, сприяє упровадженню навчання іноземних мов у полілозі культур у профільній школі завдяки плідній співпраці між вищими і середніми навчальними закладами, між викладачами і студентами, вчителями і учнями.

Інноваційні технології організації педагогічної практики студентів вищого навчального закладу в загальноосвітній школі

Березенська Л.І.,
керівник лабораторії

Запровадження інноваційних технологій в організації педагогічної практики студентів вищого навчального закладу

Вимоги сучасності, нових шкільних програм та реформа освітньої системи в нашій країні орієнтують викладачів та студентів мовного вищого навчального закладу (ВНЗ) на застосування інноваційних методів та технологій проведення педагогічної практики в загальноосвітніх школах (ЗОШ), спрямованої на постійний пошук, самостійність та творчість майбутніх учителів іноземної мови.

Успішне застосування сучасних технологій в організації педагогічної практики залежить від прагнення студентів-практикантів до творчих знахідок та здатності долати певні психологічні труднощі під час організації навчально-виховного процесу в школі, від використання позитивного досвіду вітчизняної та зарубіжної методики викладання іноземних мов. Для вирішення професійно-методичних проблем на факультеті іноземних мов створена *науково-методична лабораторія “Інноваційні технології організації педагогічної практики студентів вищого навчального закладу в загальноосвітній школі”*.

Метою даної лабораторії є підвищення рівня професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, розроблення обґрунтованих технологій навчання і рекомендацій з організації та проведення педагогічної практики студентів у загальноосвітніх навчальних закладах, популяризація передового досвіду кращих шкільних керівників педагогічної практики, забезпечення професійного партнерства ВНЗ та школи у підготовці та становленні майбутнього вчителя іноземної мови.

До науково-методичної діяльності лабораторії залучаються як кращі студенти факультету, так і висококваліфіковані вчителі базових навчальних закладів – керівники педагогічної практики студентів факультету іноземних мов. До таких закладів належать: гуманітарна гімназія №23, спеціалізована школа з вивченням англійської мови №12,

спеціалізована школа з вивченням німецької мови №16, загальноосвітні школи №17, №27, №24, №25, №34, №36 м.Житомира.

Першочерговими завданнями науково-методичної лабораторії є такі завдання, що пов'язані як із залученням студентів до науково-методичних досліджень з проблем методики викладання іноземних мов, удосконаленням змісту, форм та методів професійно-методичного становлення студентів шляхом ефективної організації їх педагогічної практики в ЗОШ, забезпеченням навчально-виховного процесу сучасними вітчизняними та зарубіжними методичними джерелами, так і наданням студентам зразків новітніх технологій навчання та високої професійно-методичної діяльності.

За умов правильної методичної організації педагогічна практика може стати значним внеском у професійний розвиток студента ВНЗ.

Дана лабораторія покликана допомогти студенту стати вчителем-професіоналом з почуттям відповідальності за результати своєї праці в школі. Саме з цією метою студентам-практикантам пропонуються плани-зразки проведення сучасного уроку з іноземної мови, плани-конспекти виховних заходів на різних етапах навчання, що дає можливість ефективно проводити навчання іноземної мови в школі.

Методичні матеріали лабораторії містять також зразки аналізів сучасного уроку з англійської та німецької мов, які заповнюються студентами під час проходження ними самостійної практики у школі, та свідчать про подальше вдосконалення професійної майстерності студентів через спостереження за навчально-педагогічним процесом і відвідання занять як досвідчених шкільних вчителів, так і своїх колег-студентів ВНЗ.

Один із членів консалтингового центру проводить заняття Спортивного гуртка з вчителями гімназії

Виходячи з вимог програми для педагогічних ВНЗ, лабораторія концентрує увагу і на такому питанні, як функціонування **консалтингового центру** на факультеті іноземних мов, який спрямований допомогти студентам і шкільним учителям опанувати сучасні технології зі “Шкільного курсу іноземної мови” та вдосконалити їхню професійно-методичну компетенцію.

На факультеті іноземних мов кращі студенти-старшокурсники є його членами. Очолюють консалтинговий центр досвідчені викладачі кафедри методики викладання іноземних мов. Робота центру будується з урахуванням сучасних підходів до організації уроку іноземної мови та проведення позакласної роботи на різних етапах навчання.

Учасниками консалтингового центру проводяться методичні тренінги-семінари для вчителів іноземної мови міста та області як на базі обласного інституту післядипломної освіти, так і в стінах факультету іноземних мов. На таких практикумах учителі знайомляться з новітніми вітчизняними та зарубіжними технологіями організації навчально-виховного процесу з іноземної мови у ЗОШ.

Студенти та викладачі ВНЗ на уроці в початковій школі

До уваги вчителів – відкриті уроки студентів-практикантів з наступним їх обговоренням, уроки і відеофрагменти шкільних уроків та позакласних заходів, сучасна методична література на базі центру самопідготовки вчителя іноземної мови, який функціонує на факультеті.

Одним з основних заходів у рамках лабораторії є проведення **методичних конкурсів та олімпіад** як засобу контролю професійно-методичної підготовки студентів ВНЗ. Метою даних заходів є визначення готовності студентів до здійснення професійної діяльності в якості вчителя, розвиток навичок та вмінь критичного аналізу професійної майстерності майбутнього вчителя загальноосвітньої школи.

Проведення олімпіад та конкурсів такого роду дає можливість підвищити мотивацію та інтерес до опанування професією вчителя іноземної мови та розвивати творчу ініціативу, удосконалювати професійну майстерність у цілому.

Подібні заходи організовуються під час та після завершення педагогічної практики студентів факультету в загальноосвітніх школах області.

Під час проведення Методичних конкурсів та олімпіад враховуються вміння студентів планувати та проводити уроки, використовувати вербальну, візуальну наочність, технічні засоби навчання, уміння вирішувати як практичні, так і теоретичні завдання зі шкільного курсу іноземних мов із методикою їх викладання. Учасники таких заходів мають виявити належну компетенцію з теоретичних питань та продемонструвати вміння провести урок чи його фрагмент на зазначену тему.

Одним з обов'язкових турів олімпіади є проведення **виставки-конкурсу наочних посібників**, виготовлених студентами під час

педагогічної практики, та практичних майстерень з курсу методики викладання іноземних мов.

Подібні заходи проводяться на іноземній мові з використанням наочності, автентичних аудіо та відеозаписів. Наведемо декілька прикладів практичних та теоретичних завдань для студентів-учасників методичної олімпіади:

I. Reveal your methodological Competence (проявіть професійно-методичну компетенцію майбутнього вчителя іноземної мови):

- a) correcting the mistakes in some statements;
- b) filling in the missing words in several Teacher's Rules;
- c) matching the beginnings and endings in two columns;

II. Show your Proficiency in Methodology (вирішіть практичні завдання з методики викладання іноземних мов):

- a) defining pre-listening communicative tasks to the audio text;
- b) speaking on the main difficulties pupils have to overcome when new words are presented;
- c) giving detailed descriptions of pre-reading, while-reading and follow-up activities, connected with one of the texts;
- d) examining the lesson plan and making some suggestions to improve it.

III. Act as a teacher (продемонструйте фрагмент уроку чи позакласного заходу):

- a) demonstrating the procedure of working with a jazz chant at the junior stage for teaching vocabulary;
- b) organizing communicative activities in small groups, using pictures with differences and similarities;
- c) presenting one of the extracts from the fairy tale through a role-play in your class;
- d) using one of the English songs with an amusing communicative task.

IV. Prove the effectiveness of the visibility for teaching English (доведіть ефективність застосування наочності):

- a) showing the ways to use pictures and photographs for the development of the pupils' oral speaking skills;
- b) illustrating the opinion, that toys and puppets are widely used in teaching young learners;
- c) using a collage as a useful contribution to the development of pupil's writing competence;
- d) demonstrating that visibility can be effectively used as a warm-up activity at the English lesson.

На базі даної науково-методичної лабораторії започатковано створення **шкіл-лабораторій**, які сприятимуть підготовці нової генерації вчителів іноземної мови та удосконаленню їх професійно-методичної

компетенції в стінах факультету іноземних мов. Одна з таких шкіл-лабораторій “ВНЗ – школі, школа – вищому навчальному закладу” започаткувала свою роботу, організувавши семінари-практикуми та відкриті уроки з іноземної мови, проведені молодими педагогами – випускниками факультету іноземних мов з наступним їх обговоренням.

Періодична публікація результатів наукових досліджень з удосконаленням професійно-методичної підготовки студентів у вигляді методичних рекомендацій, статей, посібників тощо стала одним з основних чинників діяльності даної лабораторії. Тези та статті як студентів, так і шкільних учителів та методистів ВНЗ містяться у збірниках науково-методичних конференцій, фахових журналах.

Велике значення для шкільних учителів іноземних мов та студентів факультету має **добірка хрестоматійних методологічних матеріалів** з актуальних питань проведення та організації педагогічної практики студентів ВНЗ у школі. З метою надання майбутньому вчителю іноземної мови можливостей самовдосконалення розроблено зразки **портфоліо студента-практиканта** трьох освітньо-кваліфікаційних рівнів, розроблено зразки портфоліо для шкільних учителів з першої та другої іноземної мови та поповнено їх кращими зразками планів-конспектів уроків, позакласних групових та масових заходів тощо.

Проведення **відеоконкурсу уроків** кращих студентів-практикантів та створення **відеотеки уроків** з іноземної мови на допомогу шкільному вчителю та студенту ВНЗ – ще одна ланка в діяльності даної науково-методичної лабораторії.

Лабораторія приділяє належну увагу вирішенню практичних завдань з методики викладання іноземних мов з метою надання конкретної допомоги студенту-практиканту. Так, **семінари-практикуми**, організовані на базі факультету іноземних мов та в школах міста, максимально наближають діяльність їх учасників до реальної професійної діяльності вчителя іноземних мов. Основними завданнями даних семінарів є розв’язання конкретних організаційних та методичних проблем уроку з іноземної мови. Набуття студентами-старшокурсниками конкретних професійно-методичних умінь дає можливість організувати шкільний урок в руслі сучасних вимог.

Для успішної організації та проведення позакласних заходів з іноземної мови розроблено та **опубліковано книги “English after classes”** для усіх етапів навчання в загальноосвітній школі, користуючись якими студенти мають змогу ознайомитися з сучасними технологіями проведення позакласної роботи з іноземної мови. Так, книги містять зразки проведення індивідуальної, групової та масової роботи зі школярами початкової, основної та профільної школи. Це і музичні вітальні, і розважальні вечори, гурток “Пізнайко”, “АВС ранок” тощо.

З метою ефективної організації позакласної роботи, яка є необхідною складовою педагогічної практики, проводяться **методичні**

тренінги для студентів-старшокурсників та вчителів загальноосвітніх шкіл. Зразки проведення та організації такої роботи фіксуються фотозвітами, які є обов'язковою складовою діяльності лабораторії.

Методика організації та проведення масової позакласної роботи на початковому етапі

Зразок проведення та організації Спортивного свята

Під час проходження педагогічної практики студентам пропонується виконати план індивідуальної роботи, який спрямований на професійно-методичний ріст кожного студента зокрема. Тому доречними є такі завдання:

1. Простежити, коли збільшується розумова активність учнів на уроці:
 - під час використання ТЗН;
 - під час самостійної роботи;
 - при виконанні тестів.
2. Розробити продуктивні режими роботи над текстом на старшому етапі навчання.
3. Виділити найбільш ефективні форми роботи, які застосовуються під час проходження практики.
4. Описати план проведення позакласної роботи в старших класах.
5. Які вербальні та візуальні опори ви використовуєте під час практики в загальноосвітній школі? Виготуйте наочний посібник для виставки-конкурсу наочних посібників та доповніть його методичними рекомендаціями.
6. Критично проаналізуйте свою діяльність у школі в якості вчителя іноземної мови. Що ви зміните у своїй діяльності в період педпрактики наступного року?

Зразок проведення масового позакласного заходу з іноземної мови на тему

Отже, створення сприятливих умов для професійно-методичного становлення студентів дозволяє розкрити їхні професійні здібності, розвивати творчі можливості та вміння вирішувати конкретні завдання як на уроці іноземної мови, так і в позакласній роботі під час проходження педагогічної практики.

Діяльність лабораторії можна вважати одним з ефективних засобів удосконалення професійної компетенції студента - майбутнього вчителя іноземної мови та підвищення педагогічної майстерності в цілому.

Лабораторія електрики і магнетизму

*Цілінко М. Г.,
кандидат педагогічних наук, професор
(Житомирський державний університет імені Івана Франка);*

*Прокопенко М. М.,
аспірант
(Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, м.
Київ)*

Електронний багатофункціональний електровимірювальний навчальний комплект ЖДУ

На кафедрі фізики Житомирського державного університету імені Івана Франка впродовж 32 семестрів функціонує лабораторія електрики і магнетизму, оснащена приладами та методичним забезпеченням, розробленими професором М. Г. Цілінком (фото 1), що дозволяють проводити оригінальні демонстрації та лабораторні роботи дослідницького характеру.

В лабораторії електрики і магнетизму виконуються 24 роботи. До кожної з них розроблена інструкція. У 18 роботах використовуються прилади, створені Цілінком М. Г.

Обладнання для лабораторного практикуму та окремі лабораторні роботи описані в посібниках:

- Цілінко М. Г. Саморобні електронні прилади в лабораторному практикумі з електрики і магнетизму Навч. Посібник. - К.: ІСДО, 1995. - 188с.
- Цілінко М. Г. Саморобні електронні прилади у навчальному експерименті: Посібник для вчителя - К.: Рад. шк., 1990.- 141 с.

Для демонстраційного експерименту створено модульний комплект, який дає можливість на основі базового приладу та набору модулів конструювати такі прилади: наноамперметр, мілівольтметр, нанокулонометр С, мілісекундомір, омметр, кілоомметр, пікофарадометр, мікрофарадометр, мілігенріметр, генріметр, мікротесламетр, імпульсний мілівольтметр, нанокулонометр С-Д.

Модульний комплект описаний у посібнику:

- Цілінко М. Г. Виготовлення і використання модульної системи електронних вимірювальних приладів у навчальному експерименті з фізики ГП ПВО Укрвузполіграф. - Житомир: ЖДПІ, 1988. - 56 с.

Професор М. Г. Цілінко розробив комплект приладів із фізики, що забезпечує базу навчального експерименту для вивчення розділу “Електрика і магнетизм”. Вищеназваний комплект дає можливість

удосконалити і деякою мірою спростити лабораторний практикум та зробити більш наочними лекційні демонстрації. Прилади показали надійність у роботі, точність у вимірюванні, зручність у користуванні, мають привабливий естетичний вигляд.

З метою вдосконалення цих електронних вимірювальних приладів та упровадження у школах і ВНЗ України професор М. Г. Цілінко й аспірант кафедри методики фізики Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова М. М. Прокопенко займаються розробкою системи електронних вимірювальних приладів. Створено “Електронний багатофункціональний електровимірювальний навчальний комплект ЖДУ”. Комплект включає 11 приладів та 3 джерела живлення, а саме: мікрокулонометр, мілівеберметр, пікофарадометр, мікрофарадометр, мілігенріметр, генріметр, кілоомметр, мікротесламетр, мілівольтметр, імпульсний вольтметр, мілісекундомір, калібратор струму, калібратор низької напруги, калібратор високої напруги (фото 2).

Переваги запропонованого обладнання:

- Прилади є лабораторно-демонстраційними, у поєднанні з демонстраційним гальванометром прилад стає придатним для демонстраційного експерименту (фото 3).
- Діапазон вимірювання приладів змінюється в широких межах.
- Шкали приладів лінійні, що дуже важливо для навчального обладнання та їх градування.
- Прилади захищені від перевантажень.
- Живлення від мережі 36 В 50 Гц, що вимагається згідно техніки безпеки.

Запропонований комплект приладів утворює систему електронних лабораторно-демонстраційних вимірювальних приладів, які в навчальному фізичному експерименті забезпечують велику чутливість, точність і надійність вимірювань. Прилади, що входять до комплекту, мають аналогову та цифрову індикацію. Пропонується ціла низка нових лабораторних робіт та демонстрацій з методичним забезпеченням, які з технічних причин представити в навчальному процесі було зовсім неможливо або становило значні труднощі.

Названий комплект приладів використовується у Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Житомирському інженерно-технологічному університеті, Житомирському технологічному коледжі, Новоград-Волинській гімназії. Прилади і додаткове обладнання було представлено на міжнародних виставках “СУЧАСНА ОСВІТА В УКРАЇНІ” в період з 2000 р. по 2004 р, проводились семінари. Університет двічі відзначено бронзовими медалями виставки, автори нагороджені почесними дипломами за розробку й упровадження в навчально-виховний процес інноваційних технологій (фото 4). На комплект електронних вимірювальних приладів для лабораторних робіт з

електрики і магнетизму одержано гриф "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України". Неодноразово прилади були представлені на розгляд всеукраїнського науково-практичного семінару "Актуальні питання з методики викладання фізики", що проводиться на кафедрі методики фізики Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Наказом № 27 Міністерства освіти і науки України від 17 січня 2004 року створено навчально-науково-виробничий комплекс на базі Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка та Житомирського відкритого акціонерного товариства "Електровимірювач". Результатом спільної діяльності комплексу є підготовка до серійного виробництва комплекту приладів та допоміжного обладнання для кабінетів фізики загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації.

Реалізація проекту "Електронний багатофункціональний електровимірювальний навчальний комплект ЖДУ" дасть можливість створити базу фізичного експерименту 12-річної середньої школи, підвищити ефективність навчального експерименту та всього процесу вивчення фізики. Для демонстраційних експериментів з комплектом планується розробити і виготовити аналого-цифровий гальванометр. Можливо забезпечити перетворення вихідного сигналу в цифровий формат для передачі на ЕОМ з метою подальшої обробки, керування досліджуваними процесами, збереження результатів і виведення їх на монітор та інші засоби реєстрації. Планується розробити пакет прикладних програм обробки результатів вимірювання за допомогою ЕОМ.

Новизна проекту:

- На сучасній вітчизняній елементній базі розроблено комплект приладів з фізики, що забезпечують лабораторно-демонстраційний навчальний експеримент під час вивчення розділу "Електрика і магнетизм" у вищій і середній школах.
- Вищеназваний комплект дає можливість удосконалити та деякою мірою спростити навчальний експеримент з розділу "Електрика і магнетизм".
- Авторами пропонується ціла низка нових лабораторних робіт та демонстрацій, які з технічних причин представити в навчальному процесі було зовсім неможливо або складало великі труднощі.
- Представлені прилади можуть бути використані в комплексі з ЕОМ.

Житомирське ВАТ „Електровимірювач” виготовляє прилади і допоміжне обладнання електронного багатофункціонального електровимірювального навчального комплексу ЖДУ (фото 5).

Народне мистецтво і дизайн

*Ямчинська Г.В.,
керівник лабораторії,
старший викладач,
майстер народної творчості України,
вчитель-методист образотворчого мистецтва*

Мистецтво витинанки як ефективний засіб особистісно-орієнтованої технології професійного зростання майбутнього вчителя початкової школи

Більшість майстрів народного мистецтва і педагогів, які викладають образотворче мистецтво та художню працю, вважають, що дитина має естетично освоїти народні мистецтва. А тематикою для художніх та декоративних робіт учнів (з наймолодших) повинні бути народні календарно-обрядові свята, до яких колись вишивали, ткали, розписували предмети народного побуту. Вихованці на власні очі мають побачити і відчутти, як предмети, які їх оточують, перетворюються на витвори мистецтва. Тільки через народне мистецтво вихованці можуть навчитися створювати цікаві художні образи. Це допоможе сформувати гуманістичний світогляд, навчити поважати українське народне мистецтво і через призму національного подивитися на світове мистецтво. Досконалість сюжетів, які пережили тисячоліття, дає можливість втілювати їх у сучасні сюжети. Знаючи техніки, коди, символи майстрів народного мистецтва, вчителі образотворчого мистецтва та художньої праці готують учнів до відтворення їх у своїх роботах.

Тільки народне мистецтво найбільш противилося пригніченню протягом тисячоліть і тільки в ньому залишилися (в деяких районах Полісся) гени вільної пракультури (первісної культури), для того щоб тепер можливо було відтворити нове життя народного мистецтва.

У кінці XIX століття в існування українського народного мистецтва ніхто не хотів вірити. Вважали, що це надбання не української, а польської чи „великої” російської культури.

Народна культура та мистецтво – це ніби уніфіковані елементи, винайдені українським народом, які повторюються (відтворюються в ужитковому мистецтві) з покоління в покоління.

Для того щоб молоде покоління добре знало українське народне мистецтво, його необхідно відтворювати в сучасних композиціях. У

наших творчих лабораторіях працювало 56 студентів на базі навчальних закладів: школа-ліцей №25 (3-А, 6-В класи), НВК №11 (1, 2, 3 класи), дитячий садок №69 (старша, підготовча групи). Результатом такої спільної праці стала виставка робіт учнів та вихованців творчих лабораторій в обласній дитячій бібліотеці, яка відкрилася 7 червня 2004 року. На цій виставці були присутні вчителі, батьки і діти, просто глядачі, які могли бачити результати плідної співпраці студентів та вихованців.

Перед тим як починати роботу в творчих лабораторіях необхідно зацікавити розповідями про історію та сучасне існування витинанки та інших народних мистецтв. Знайомство з технікою виготовлення витинанки можна починати з 3-4 річного віку, коли дитина оволодіє таким основним для вирізування витинанок інструментом, як ножиці.

Квіти, листя, птахів діти можуть вирізувати як перші роботи. Ці окремі предметні роботи можуть стати частиною загальної композиції (колективної роботи).

Індивідуальні роботи учнів

Після того як діти зорієнтовані у виготовленні окремих витинанок, можна виконувати композиції „Дерево життя”, „Великодній натюрморт”, „Дівчина і хлопець в національному одязі”, „Україночка”, „Козак”. Учитель обов’язково повинен знати про контурно-силуетну форму витинанки та її важливість у формуванні будови образу. Психологи довели, що контур для дитини є однією з головних властивостей предмета. І сама витинанка (особливо на першому етапі створення ескізу та вирізування зовнішнього контуру) дає можливість олівцем та ножицями відтворити цей досить складний контур.

Складання композицій для витинанок відбувається в образному поєднанні національних сюжетів та українських символів. Наприклад: рослин (барвінка, дуба), птахів (лелеки, зозулі), дерев (верби, калини) та поєднання символічних для народного мистецтва кольорів – (червоний – чорний, голубий – жовтий, білий - чорний). Діти з великим бажанням самостійно намагаються виконувати композиції на теми казок та мультфільмів.

Велике значення у духовному розвитку особистості майбутнього вчителя має вивчення народного мистецтва, особливо тих видів, які зараз не мають широкого поширення, бо відомі небагатьом спеціалістам та народним майстрам, які ще пам’ятають це мистецтво. Майбутні вчителі повинні оволодіти цими видами мистецтва для того, щоб відродити їх, знайти їм почесне місце у сучасному мистецтві і поширити серед своїх вихованців.

Одним із таких мистецтв є витинанка. Це симетричне вирізування з тонкого паперу форм рослинного та тваринного світу, спрощених фігурок людини.

Роботу зі студентами починаємо з ознайомлення з історією виникнення мистецтва витинанки, із показу робіт, виконаних народними майстрами своєї області, сусідніх областей, тому що вони найбільш зрозумілі та близькі багатьом з дитинства. Потім бажано показати репродукції витинанок різних областей України, а також білоруські, польські, словацькі для того, щоб студенти навчилися їх розрізняти, знаходити спільні та відмінні риси.

Історія мистецтва витинанки сягає віків. Перші витинанки виготовляли із шкіри і використовували для релігійних обрядів. Коли наші предки почали виготовляти перші віконця зі склом, це були невеличкі отвори. Чотири отвори – чотири сторони світу. Промені світла, які проникали до хати, несли велику радість, це було своєрідне хатнє сонечко. Щоб зосередити на ньому ще більшу увагу, приєднували до нього різноманітні візерунки – витинанки.

Розмір перших витинанок не перевищував круглого гутного скельця віконця – близько шістнадцяти сантиметрів у діаметрі. Згодом, коли витинанки „перейшли” на волоки, вони зберегли свої розміри, але змінили форму. Вони стали ромбічними, квадратними. Поступово скло стало прозорішим, його навчилися робити великим та різати на квадрати шибки, а світло з вікна не було вже символом сонця. Та люди продовжували прикрашати вікна витинанками. На зміну шкіряним прийшли витинанки паперові.

Напередодні всіх свят на вікнах з’явилися відповідні витинанки: „Врожайна”, „Заквітчана”, „Весільна”. Поступово тісно стало витинанкам у вікнах; їх почали клеїти на волоках, стінах, полицях. На стінах святкових хат з’явилися витинанки: „Дівчата в стрічках” та „Хлопці у завітчаних картузах”,

Колективні роботи студентів

За колоритом та композицією витинанки нагадують настінний розпис хат, поширений у центральній та східній Україні. Поряд із розписом різнокольорові витинанки надавали українським хатам надзвичайної святковості, урочистості.

Протягом багатьох віків розвивалося мистецтво витинанок у Польщі. Без попередніх ескізів народні умільці вирізали орнаменти, які ніколи не повторювалися, наклеювали їх на солом’яні циновки і прикрашали ними стіни та стелі. У польських „вицинянок” був різновид – виклеянки. Основною формою виклеянок здавна були фігурки ляльок, іграшки, деревця, квіти. Найдревніший мотив у виклеянок – це дерево, у середині якого знаходились фігурки пташок. У тематичних виклеянках народні майстри теж зображали весілля, свята, роботу в полі. Як у польських

витинанках, так і поліських та білоруських обов'язковою прикрасою інтер'єру була серветка з бахромою або надрізами, які нагадували гострі кути.

Найбільшого поширення це мистецтво дістало на Україні у XIX столітті, але вже на початку XX століття цей вид народного мистецтва зникає майже зовсім.

Нині витинанки побутують дуже обмежено в окремих селах, їм не надають стільки значення. Але цей один із найдавніших видів мистецтва і сьогодні привертає до себе увагу, бо служить виявом певної передсвяткової радості народу.

У багатьох селах Житомирського району витинанками прямокутної форми прикрашають полички, мисники. Для вирізування складають тонкий папір „гармошкою” і витинають одну із сторін дрібними ромбічними, круглими і квадратними елементами, які нагадують квіти. Краї у таких витинанок зубчасті, іноді трохи округлені. За своїм зовнішнім виглядом нагадують дуже тонкі мережива, виконані гачком.

У селі Дубище Чуднівського району Житомирської області витинанки теж нагадують мереживо, але основний елемент цих витинанок – квітка, схожа на соняшник, а краї хвилясті, округлені.

Зовсім інший вигляд мають витинанки у селі Велідники Овруцького району, які відрізняються від попередніх тим, що в основі зображення мають ягідне гроно калини або горобини. За формою вони круглі та овальні. Елементи повторюються чотири, вісім разів залежно від того, у скільки разів було згорнуто аркуш.

У сусідній Вінницькій області витинанки менші за розмірами, але більш складні за малюнком та гамою кольорів. Села Демківка, Олександрівна Бершадського району славляться майстрами-витинаничами, але саме у цих селах чимало розписаних хат. Найхарактернішим на Вінниччині осередком майстрів сьогодні є село Саїнка, де вирізають настінні витинанки з умовними зображеннями дерев, птахів та людей, які згодом фарбують у різні кольори.

У Черкаській області витинанки прості за будовою, але близькість їх до природних мотивів створює в узорах ажурність і легкість. Ними теж прикрашають полиці й столи.

Витинанки Хмельницької області відрізняються від інших великими розмірами; центральна квітка може бути до 75 см. висотою. Вони виконані у червоному, жовтогарячому та темно-зеленому кольорах і призначаються для оформлення стін інтер'єру.

Важливим є не тільки вивчити особливості цього виду мистецтва, але й зустрітися з народними майстрами – авторами кращих зразків художньо-прикладної творчості. Це викликає у майбутніх учителів та учнів патріотичні почуття, стимулює їх творчу активність, сприяє їх духовному та естетичному розвитку.

Ознайомлюючи майбутніх учителів з цим мистецтвом, треба всіляко підкреслювати, що народне мистецтво завжди починається з рідного порога, і якщо вони бачили в місцях, де народилися і живуть, прояви цих мистецтв, то необхідно збирати такий матеріал. Збирання його – важлива справа для розуміння народного мистецтва, яке досліджуєш, а також для створення на його основі своїх творчих робіт. Студентами педагогічного факультету такий матеріал зібраний на території Житомирського району і області.

Широта духовної культури людини визначається значенням тих цінностей, які вона освоює, глибиною здобутих знань, умінням активно використовувати і застосовувати їх на практиці. Душа людини, її духовність тісно пов'язана з мистецтвом, яке народжує гармонію духовного світу, розвиток почуттів, впливає на емоції, виконує свою специфічну функцію виховання людини, формує її ставлення до світу, вчить правильно розуміти й оцінювати життя. Жодна інша форма суспільної свідомості не може з такою силою впливати на душу, як народне мистецтво. Ця сила в його духовності.

Мета педагога — навчити розуміти народне мистецтво. Це розуміння народного мистецтва відбувається як у процесі навчання, так і в бесідах, вечорах із використанням народного декоративно-прикладного мистецтва та синтезу інших мистецтв (музика, слово, танок).

Майбутні вчителі повинні оволодіти найпоширенішими в Україні видами народного мистецтва (вишивка, гончарство, ткацтво, розпис). Але є й такі, які несправедливо забуті, так звані нетрадиційні. Вони залишилися тільки в окремих селах, де ними володіють декілька майстрів (наприклад, мистецтво витинанки), або взагалі лишився один майстер в Україні, як Іван Сколоздра з села Розвадове Львівської області, який досконало володіє таким мистецтвом, як живопис на склі.

Методичні рекомендації, навчальні завдання, навчальні роботи, репродукції творчих робіт, зібрані в програмі творчої лабораторії „Народне мистецтво та дизайн”, призначені для ознайомлення дітей та учнів із старовинним мистецтвом витинанки, його історією та відродженням у наш час. Цією програмою можуть користуватися вихованці дитячих садків із 6 років, учні початкових класів від 7 до 10 років та учні середньої школи.

Корекція культури поведінки дітей зони радіологічного контролю

*Левківський М.В.,
доктор пед. наук, проф., керівник лабораторії
Сидорчук Н.Г.,
канд. пед наук, доцент, науковий співробітник*

Підготовка майбутніх учителів до роботи з дітьми зони радіологічного контролю

Розбудова і утвердження незалежної Української держави зумовили необхідність радикальних змін у системі освіти. Основні шляхи оновлення освіти визначені положеннями Конституції України, Закону “Про освіту”, Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепції національного виховання, Національній програмі „Діти України”, Концепції громадянського виховання особистості, Концепції педагогічної освіти, цільової комплексної програми “Вчитель” і передбачають відтворення інтелектуального потенціалу народу, забезпечення пріоритетності людини та її саморозвитку, професійну адаптацію фахівця в умовах трансформації суспільного устрою, формування професійної мобільності та конкурентоспроможності фахівця, гуманізацію та гуманітаризацію навчально-виховного процесу.

Особливої значущості визначена проблема набуває в умовах роботи з дітьми, постраждалими внаслідок аварії на ЧАЕС, яку розглядають не тільки як техногенну, але й соціальну катастрофу, що змінила пріоритети життєвих цінностей та ідеали, призвела до зниження рівня духовності, прагматичності мислення, погіршення людських взаємин.

Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, “Положення про порядок організації оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” (Постанова Кабінету Міністрів від 6 липня 1995р. №498, рішення Міністерства освіти, Мінчорнобиля та ін. документи) показують, що держава докладає значних зусиль щодо охорони здоров’я, соціального захисту і освіти постраждалого населення. Значною мірою розв’язання завдання гуманізації освіти залежить від підготовки майбутніх учителів.

З метою надання методичної допомоги студентам педагогічних спеціальностей у ході професійної підготовки на базі кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка було

створено науково-методичну лабораторію “Корекція культури поведінки дітей зони радіологічного контролю.”

Основними завданнями лабораторії є:

- залучення студентів та молодих науковців (аспірантів) до наукових досліджень з проблем виховання та освіти дітей зони радіологічного контролю;
- теоретичне обґрунтування досліджуваних проблем;
- розробка проєктивних методик діагностики досліджуваних явищ;
- розробка інноваційних технологій виховання та освіти дітей зони радіологічного контролю;
- удосконалення змісту, форм, методів підготовки студентів до роботи з дітьми зони радіологічного контролю;
- розробка навчальних програм, посібників для студентів;
- розробка методичної літератури для вчителів та студентів, що працюють з дітьми зони радіологічного контролю;
- проведення науково-методичних семінарів, методичних майстерень для вчителів у закладах, що входять до методичного комплексу Житомирського державного університету;
- вивчення передового досвіду роботи вчителів та вихователів загальноосвітніх та оздоровчо-лікувальних закладів зони радіологічного контролю;
- висвітлення результатів досліджень у монографіях, посібниках, наукових статтях, методичних розробках тощо.

Склад лабораторії:

1. Левківський М.В., доктор педагогічних наук, професор, зав. лабораторії.
2. Сидорчук Н.Г., канд. пед. наук, доцент, науковий співробітник.
3. Москвіна Т.П., здобувач кафедри, молодший науковий співробітник.
4. Бісик Н.М., аспірант кафедри, молодший науковий співробітник.
5. Сторожук Т.П., лаборант.

Тематика наукових пошуків лабораторії “Корекції культури поведінки дітей зони радіологічного контролю”:

1. Педагогічні умови корекції поведінки старшокласників чорнобильської зони (виконавці: проф. Левківський М.В., Сторожук Т.П.).
2. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання гуманних взаємин учнів у лікувально-оздоровчих закладах зони радіологічного контролю (виконавці: доц. Сидорчук Н.Г., викладач Москвіна Т.П.).
3. Корекція поведінки підлітків з ознаками постчорнобильського синдрому” (виконавець Бісик Н.М., аспірант кафедри).

Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка, Коростишівського педагогічного училища, загальноосвітніх шкіл №3,

№20, ліцею №25 м. Житомира, загальноосвітньої школи №15 м. Бердичева, оздоровчих дитячих санаторіїв “Лісовий берег”, “Богунія” (м. Житомир), Обласний лікувально-оздоровчий радіологічний центр (с. Дениші Житомирського району Житомирської області).

Всього дослідженням протягом 2003/2004 рр. було охоплено 1218 осіб (125 учителів і вихователів, 153 учні, 940 студентів). У тому числі, у формуючому етапі експерименту брали участь 483 студенти, з них: 243 – в експериментальних групах та 240 - у контрольних.

Виходячи з потреб навчального процесу університету, учасниками лабораторії на основі попередньо проведених досліджень була розроблена програма спецкурсу “Теорія і практика формування гуманних взаємин учнів початкової школи”. Названий спецкурс пройшов апробацію протягом поточного навчального року (2003/2004) на педагогічному факультеті університету.

Мета спецкурсу: ознайомлення майбутніх педагогів ЗОШ, навчально-виховних та лікувально-оздоровчих закладів з теорією та практикою формування гуманних взаємин молодших школярів зони радіологічного контролю.

Завдання спецкурсу:

- забезпечення теоретичної підготовки студентів, визначення та аналіз психологічних передумов становлення гуманних взаємин молодших школярів, -- здійснення історико-педагогічного аналізу визначеної проблеми;
- знання психолого-педагогічних та вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, вмінь та навичок майбутніх учителів до формування гуманних якостей особистості;
- знання про гуманність та гуманні взаємини, вміння та навички гуманної поведінки;
- вивчення мотивів, що спонукають виховання гуманних взаємин молодших школярів;
- формування знань, умінь та навичок гуманних взаємин майбутніх учителів;
- вміння виховувати гуманні взаємини молодших школярів;
- забезпечення практичної підготовки щодо проведення виховної діяльності гуманістичної спрямованості;
- підготовка методичних рекомендацій до проведення виховних заходів гуманістичного спрямування.

Провідні положення програми курсу: підготовка майбутніх учителів до формування гуманних взаємин; визначення та аналіз психологічних передумов становлення гуманних взаємин молодших школярів; здійснення історико-педагогічного аналізу основних понять курсу; вивчення стану гуманних взаємин учнів молодшого шкільного віку у виховній діяльності, розроблення структури гуманних взаємин учнів

цього віку у виховній діяльності; розробка методичних рекомендацій виховних заходів гуманістичного спрямування.

Професійне спрямування: програма курсу передбачає в процесі теоретичних (лекційних) та практичних занять засвоєння загальних основ щодо підготовки майбутніх учителів до формування гуманних взаємин учнів початкової школи; здійснення виховної діяльності гуманістичного спрямування.

Зміст і принципи побудови навчального процесу: лекції, практичні заняття з використанням активних методів навчання, індивідуальні завдання, відвідування позашкільних закладів освіти, самостійна робота.

Самостійна робота студентів: робота з навчальною методичною літературою, педагогічною періодикою, підготовка повідомлень, рефератів, технологічна розробка виховних заходів.

Міжпредметні зв'язки: спецкурс є інтегрованим курсом з використанням, систематизацією та поглибленням знань з психології, історії педагогіки, педагогіки, методик окремих предметів.

Вимоги до знань, умінь і навичок: знання психолого-педагогічних та вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, знання про гуманність та гуманні взаємини, розвиток умінь та навичок майбутніх учителів до формування гуманних якостей особистості, а також умінь та навичок гуманної поведінки.

Система контролю: контрольні, самостійні роботи, тестування, усне опитування, виконання творчих завдань, реферати, залік.

Логічний каркас програми із спецкурсу “Теорія і практика формування гуманних взаємин учнів початкових класів зони радіологічного контролю” складається з тем, які представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

№ з/п	ТЕМА	Лекції (год.)	Семін. (год.)	Прак. (год.)
1	Проблема гуманізації навчально-виховного процесу в історії розвитку педагогічної думки	2	2	
2	Медичні, психологічні та соціальні передумови виховання молодших школярів зони радіологічного контролю	2	2	
3	Методологічні основи та категорійний аналіз понять формування гуманних взаємин молодших школярів зони радіологічного контролю	2	2	
4	Структура гуманних взаємин (мотивація, знання, уміння та якості особистості; вчинки та прояви гуманної поведінки)	2	2	
5	Учитель як суб'єкт виховання гуманних взаємин учнів початкових класів.	2	2	
6	Планування виховної роботи у лікувально-оздоровчому закладі	2	2	
7	Методика КТС як форма організації виховної діяльності гуманістичного спрямування у лікувально-оздоровчому закладі	2	2	

8	Форми, методи та засоби формування гуманних взаємин учнів початкових класів	2	2	
7	Гуманістична педагогіка В.О.Сухомлинського	2	2	
8	Аналіз творів педагогів-новаторів	2	2	
9	Робота з батьками по вихованню гуманних взаємин	2	2	
Усього		22	22	

З метою методичного забезпечення навчального процесу учасниками лабораторії підготовлено до друку методичні рекомендації щодо проблеми виховання гуманних взаємин учнів початкової школи у лікувально-оздоровчих закладах зони радіологічного контролю. До рекомендацій увійшли такі матеріали, які б допомогли в роботі тим, хто реально здійснює виховання гуманної особистості. Таким чином, узагальнено методичний матеріал стосовно методів і форм та конкретних виховних заходів щодо роботи з дітьми, постраждалих від Чорнобильської катастрофи.

Студенти різних факультетів університету активно включаються у роботу лабораторії. Так, студенткою соціально психологічного факультету Т.П.Сторожук визначено основні умови корекції поведінки старшокласників чорнобильської зони. Отримані результати стануть підґрунтям для розробки локальних технологій реалізації процесу виховання дітей зони радіологічного контролю.

За період з 1.09. 2003 р. по 4.04. 2004 р. учасниками лабораторії здійснена така робота:

1. Складено бібліографію визначених напрямів науково-пошукової діяльності лабораторії.
2. Проведено теоретичне обґрунтування досліджуваних проблем.
3. За результатами теоретичного пошуку підготовлено проєктивні методики та анкети з метою діагностики проблем, що вивчаються.
4. Проведено діагностику стану досліджуваних проблеми у межах констатуючого етапу експерименту.
5. Розроблено та упроваджено в навчальний процес програму спецкурсу “Теорія і практика формування гуманних взаємин учнів початкової школи”.
6. Підготовлено до друку методичні рекомендації щодо формування гуманних взаємин учнів початкової школи.

Аналіз роботи лабораторії підтверджує актуальність проблематики, що досліджується її учасниками, а отримані результати про ефективність її роботи, оскільки вони є не тільки теоретичним внеском у розвиток педагогічної галузі знань, але й засобом розвитку практичних доробків сучасної педагогічної науки.

**Досвід лікувально-оздоровчих закладів щодо виховання гуманних
взаємин учнів початкових класів зони радіологічного контролю**

Сотні тисяч дітей та їхні сім'ї за короткий період водночас були переселені із зони радіоекологічного контролю. За даними міжнародних дослідників, попередні прогнози відносно зростання лише онкологічних, ендокринних та гематологічних уражень у результаті вибуху на ЧАЕС виявились дуже неточними. Фактично з'явився цілий ряд непрогнозованих психосоматичних захворювань і пограничних нервово-психічних порушень серед потерпілого населення.

На жаль, найбільш незахищеними на всіх рівнях свого буття (психосоматичному, соціальному, психологічному) в цій ситуації виявилися діти. Особливим чином це стосується дитячого населення постраждалих регіонів та дітей-переселенців із зон екологічного забруднення. Загалом це складає понад 1 мільйон дітей різного віку. Тягар психічної травми - "чорнобильці" - значно посилюється складністю адаптації на новому місці, неоднозначністю соціального статусу, ослабленням родинних і соціальних зв'язків, проблемами працевлаштування батьків та психосоматичними негараздами. Негативні психоемоційні стани дорослого населення досить легко передаються незагартованій дитячій психіці. Це знаходить своє відображення в показниках рівнів тривоги, фрустрованості, сензитивності, емоційної лабільності, психічної напруженості. Дослідники зазначають особливу некерованість поведінки таких дітей, їх конфліктність або, навпаки, пригніченість, депресію, песимізм відносно свого майбутнього. Для більшості дітей характерні: занижена самооцінка, ригідність, підвищена уразливість, незадоволення своїм статусом у референтній групі та висока стомлюваність. При проведенні досліджень діти скаржаться на головний біль, слабку пам'ять та слабку зосередженість уваги. Все це є свідченням порушення у дітей стану психологічної адаптації, як результату внутрішньонаявного стресового стану. Тому й виникає потреба особливо турботливого ставлення держави до цієї категорії громадян. Діти, крім лікування, потребують проведення активної медико-психологічної реабілітації та психолого-педагогічної корекції. На Житомирщині з цією метою створена лікувально-оздоровча база на 1660 місць у лікувально-санаторних центрах радіаційного захисту "Богунія", "Дениші", "Зарічани", "Кам'яний брід", "Полісся", де є відділення: кардіологічне, неврологічне, пульмонологічне, ортопедичне, офтальмологічне, ендокринологічне, гастронефрологічне, імунологічне та дитяча гінекологія.

Лікувально-санаторний центр “Дениші” розрахований на 610 місць, де проводиться з 1974 року санаторно-курортна реабілітація дитячого та дорослого населення області впродовж року. Здравніця підпорядкована управлінню охорони здоров’я Житомирської облдержадміністрації.

У лікувально-санаторному центрі функціонують такі відділення: кардіоревматології з реабілітацією післяінфарктних та післяопераційних хворих; ортопедії-неврології; фізіотерапевтичне; два педіатричні. У санаторії проводиться функціональна та лабораторна діагностика. Педагоги надають консультативну допомогу в навчальному процесі, проводять ігри та спортивні змагання, екскурсії, концерти, свята.

Вся система виховної роботи будується на основі ідеї гуманних взаємин вихователів й вихованців, тобто на основі створення і розвитку взаємин творчої співпраці вихователів й вихованців як старших та молодших товаришів у загальній творчій громадянській турботі.

Формування гуманної особистості молодшого школяра вимагає від педагога певних гуманних якостей і вмінь та навичок, якими він має володіти.

Педагог - людина, яка вбачає своє самоствердження у створенні матеріальних або духовних цінностей, розвитку власних можливостей і допомозі іншим людям. Це людина з *демократичним типом спілкування*, що передбачає бачення в партнері (навіть незнайомому) гідної особистості, уникнення "прибудови зверху", тиску, образливих підтекстів, перебивання. Вона здатна до розумного компромісу і поступів у конфліктних ситуаціях. Це людина, яка керується принципами загальнолюдської моралі.

Діючи разом з вихованцями і на чолі їх, вихователь втілює і розвиває внутрішнє особистісне ставлення до себе як до старшого товариша вихованців, своє внутрішнє особистісне ставлення до вихованців як до молодших товаришів, які можуть (товариська повага!), а тому й повинні (товариська вимогливість!) покращити довкілля й себе. У загальній творчій діяльності виникають і міцніють товариська повага та товариська вимогливість вихованців один до одного (і кожного до себе), їх повага й вимогливість до вихователів як старших товаришів. Тільки в такій турботі формуються почуття, ідеали, потреби, здібності, гуманні якості, гуманні взаємини.

Виховний процес, на нашу думку, є дієвим лише тоді, коли в ньому плануються ситуації, в яких школяр змушений вибирати і має змогу самостійно приймати рішення (ситуації морального вибору між добром і злом) відповідно до норм (або проти них) моральної поведінки. Обов’язкова умова розвитку в молодших школярів гуманних взаємин – така організація спільної практичної діяльності, яка спрямована на турботу про інших людей, коли в кожного вихованця накопичується певний досвід радісних переживань від усвідомлених здійснених благородних учинків. Береться до уваги і той факт, що виховним чинником є не сама діяльність, а ті взаємини, які виникають в її процесі.

Моральну сутність людини визначає характер гуманних взаємин, які виступають об'єктивною основою для формування гуманних якостей.

Формування гуманних взаємин більш ефективно відбувається у повноцінному дитячому колективі, розвиток якого має стабільний характер. Доведено, що в своєму розвитку колектив учнів перших-третьох класів, як правило, проходить дві стадії становлення (за А.Макаренком) і лише завдяки цілеспрямованій виховній роботі переходить на третю стадію, що сприяє гуманним проявам школярів. Джерелом відповідного типу взаємин має бути спільна діяльність, яка втілює турботу про інших людей.

В основу реалізації виховної діяльності з молодшими школярами була покладена колективна творча діяльність, основою якої є колективні творчі справи (КТС), щоб зробити виховання радісним і творчим процесом як для вихователів, так і для вихованців. Для нас цікаві КТС, оскільки вони спрямовані на прояв практичної турботи, встановлення гуманних взаємин. На думку багатьох педагогів-практиків, це одна з найбільш вдалих форм позакласної роботи в початкових класах. Методика КТС має ряд безперечних переваг, що проявляються у визначній ролі дитячої ініціативи, можливості імпровізувати, змагатися. Все це приваблює дітей.

Методика колективного творчого виховання доктора педагогічних наук, професора Санкт-Петербурзького державного педагогічного інституту імені О.І.Герцена Ігоря Петровича Іванова розвиває ідеї А.С.Макаренка в сучасних умовах, розкриває шляхи формування колективістів, удосконалення суспільного життя школярів, активізації особистісної і колективної турботи дітей про суспільне благо.

На думку І.П.Іванова, кожна **колективна творча справа** – це перш за все прояв життєво-практичної громадянської турботи про поліпшення життя. Інакше кажучи, це сукупність певних дій на спільну користь та радість.

Колективна творча діяльність включає такі види роботи, як попередня робота колективу, колективне планування, стадія підготовки КТС, стадія проведення КТС, колективне підведення підсумків, стадія найближчої післядії.

Нами була розроблена авторська програма для виховання гуманних взаємин молодших школярів зони радіологічного контролю “ПОДАРУЙ ЛЮДЯМ РАДІСТЬ”. Вона є складовою частиною початкової гуманістичної освіти і вводить учнів молодших класів у чарівний світ дружніх стосунків, гуманних взаємин. Відповідаючи природним для цього віку запитам дітей, враховуючи їх допитливість, емоційну чутливість, бажання дружити, програма визначає радість взаємин, інтерес до пізнання, щастя відкриттів. Програма охоплює галузі знань різної спрямованості, в тому числі і гуманістичної. При цьому повністю зберігається виховний напрямок знань, пов'язаний з розвитком основ гуманізму, моральної

культури, емпатії, відповідальності. Програма дає змогу реалізувати знання, уміння та навички виховання гуманної особистості. В основу програми закладено творчий пошук, відповідна вікові молодших школярів пізнавальна й ігрова діяльність.

Працювати за даною програмою можуть учителі початкових класів загальноосвітньої школи та лікувально-оздоровчих закладів, вихователі груп продовженого дня, керівники творчих об'єднань, клубів, пройшовши відповідну теоретичну і практичну підготовку, опанувавши форми практичної роботи з молодшими школярами: екскурсії, свята, вікторини, конкурси, КВК, демонстрація мультфільмів, складання казок, проведення ярмарків, спортивні, пізнавальні, рольові ігри.

I. Загальні положення

Відродження України, її державності, економіки, науки, культури потребує оновлення системи виховання: системного, новаторського забезпечення виховної роботи, яка ґрунтується на демократичних засадах, принципах особистісно-розвивальної взаємодії, залучення кожного учня до значущої для нього діяльності, гуманізації взаємовідносин, яка забезпечується прищеплюванням високої гуманістичної культури підростаючого покоління.

Проблеми добра і зла, людської гідності і справедливості, совісті і щастя, мети і цінності життя, проблеми моралі завжди хвилювали людство. Прості норми моральності, вироблені протягом усього розвитку людства, містять у собі вимоги і правила людського буття, вони регулюють відносини старших і молодших, батьків і дітей, чоловіка і жінки, сильного і слабого. Без дотримання цих елементарних норм неможливі існування і розвиток людського суспільства.

Важко переоцінити роль і значення гуманних взаємин у формуванні особистості школяра. У тих колективах, де сформувалися гуманні взаємини учнів, практично відсутні конфлікти, розширилося коло спілкувань, збільшилася кількість взаємних виборів між однокласниками, що позитивно впливає на виховний процес, на формування особистості школяра.

Національна школа має відновити кращі риси українського народу в своїх учнів – милосердя, духовність, демократичність, толерантність, емпатію, великодушність, співчуття, чуйність, шляхетність, довіру, делікатність, привітність та інші; привити учням стійке, активне дійове гуманне ставлення до людей. Діяльність учителя має набути доцільний характер, а для цього йому необхідні знання всіх суттєвих ознак гуманних взаємин між дітьми, джерела їх становлення.

Програма забезпечує єдність і взаємозв'язок планування, організації й аналізу діяльності, виховних зусиль педагогічного й учнівського колективів, сім'ї та громадськості.

У школі нового типу поглиблюються гуманістичний характер освіти, пріоритети загальнолюдських цінностей, вільний розвиток особистості.

Гуманні взаємини відіграють велику роль і мають велике значення у формуванні особистості молодшого школяра. У групах дітей, де сформувалися такі взаємини, практично відсутні конфлікти, розширюється коло спілкувань, збільшується кількість взаємних виборів між однолітками, що позитивно впливає на навчально-виховний процес, на формування особистості молодшого школяра.

II. Цілі і завдання гуманістичного виховання

Провідне місце в гуманістичному вихованні молодших школярів посідають цілі виховання гуманної особистості. Щоб виховна система була гуманістичною і формувала гуманні взаємини між дітьми, дітьми і дорослими, цілі мають бути особистісно-зорієнтованими і пов'язані із засвоєнням загальнолюдських та національних цінностей.

Основним **завданням** формування гуманної особистості молодшого школяра є розвиток у нього морально-гуманістичних якостей з орієнтацією на загальнолюдські цінності. Важливо сформувати у дітей гуманні уявлення і поняття, серед яких провідне місце посідають: доброта, працьовитість, поміркованість, толерантність, совісність, гідність, справедливість, а також розвинути потребу у повсякденній гуманній діяльності. Виділені якості формуються у виховному процесі. Для цього необхідно:

1. Вивчати психолого-педагогічні та індивідуальні особливості учнів молодшого шкільного віку, їх інтереси, здібності й потреби, знання та вміння.

2. Розширювати розуміння дітьми гуманних уявлень та понять, суті загальнолюдських і національних цінностей.

3. Поглиблювати і систематизувати знання дітей про гуманні властивості та якості особистості: спілкування, альтруїзм, милосердя, емпатію, обов'язок; знання про механізми розуміння та оцінювання взаємин; знання основних принципів будування взаємин; накопичення учнем необхідної суми знань про гуманістичні цінності, засоби і способи реалізації взаємин.

4. Формувати практичні вміння визначати зміст гуманності, зміст гуманних уявлень і понять, визначати гуманні властивості та якості особистості, зміст гуманних взаємин.

5. Формувати вміння настроюватися на переживання іншого (емпатійні вміння), бути творцем радості іншого, самостійно визначати, хто якої допомоги потребує, проектувати взаємини.

6. Формувати вміння підтримувати товариські, дружні стосунки, безкорисливо ділитися з товаришами (речами, їжею, знаннями, вміннями), вміння здійснювати гуманну оцінку вчинків дітей, певні ситуації (правильно аналізувати і оцінювати гуманні ситуації), здійснювати гуманну самооцінку, активно протидіяти негативній поведінці товариша, захищати гідність іншого, дати відсіч антигуманній поведінці, співпереживати іншим, бачити позитивне в людині.

7. Формувати вміння увійти в довірливий контакт, створювати сприятливі гуманні взаємини, будувати взаємини, самотійно застосовувати гуманні знання в різних ситуаціях і диференційовано використовувати її у практичному досвіді гуманної поведінки.

III. Принципи гуманістичного виховання

Реалізація нашої програми передбачає використання принципів виховання, що спрямоване на формування гуманних взаємин молодших школярів, які реалізуються на основі принципів гуманізму. Людина розглядається як найвища цінність, центр історичного процесу і соціально активна особистість.

1. *Принцип гуманізації* – подолання відчуженості учнів від вчителів. Визнання особистості вихованця як вищої соціальної цінності, з правами на свободу, соціально-педагогічний захист, на самореалізацію у різних сферах діяльності та спілкування.

2. *Принцип співробітництва* вихователів і вихованців у вирішенні завдань життєдіяльності останніх, усунення авторитарного стилю виховання, утвердження таких форм, які сприяють формуванню гуманної особистості.

3. *Принцип гуманного ставлення до людей*, який передбачає такі прояви людяності у повсякденному ставленні до людей:

- допомога кожному (знайомим і незнайомим) у реалізації їх права на щастя, на всебічний розвиток особистості як найважливіша умова щастя;
- висування до всіх людей ("чужих" і "близьких", і до самого себе) однакових моральних вимог;
- оцінювання вчинків і достоїнств людей з позиції єдиних моральних критеріїв (якщо критерії оцінки "чужих" і "близьких" нерівнозначні, не береться до уваги і людяність, і справедливість);
- оперативна допомога кожному, хто потрапив у біду, захист слабшого і беззахисного;
- доброзичливе ставлення до успіхів іншого;
- тактовне відношення до самолюбства (самолюбця), почуття гордості, почуття власної гідності іншої особи;
- толерантне ставлення до окремих недоліків людей, що стосується лише їхніх власних інтересів.

4. *Принцип опори на позитивне у вихованцеві, повагу і вимогливість до нього*. Цей принцип є орієнтиром у діяльності вихователя, основою якої є своєрідна співдружність двох людей, які довіряють один одному, допомагають, прагнуть удосконалюватись, підтримувати один одного, шукати шляхи до спільної творчої діяльності, яка була б основою для ствердження особистості вихованця.

5. *Принцип цілеспрямованості гуманістичних переконань*, завдяки якій вихователь чітко визначає мету переконань, ідею, яку відстоюватиме, зміст, засоби, форми роботи.

6. *Принцип конкретності і доступності переконань*, яка допомагає вихователю використовувати життєві факти, приклади, життєвий досвід – як власний, так і своїх вихованців, використовувати місцевий матеріал, наочні образи.

7. *Принцип опори на життєвий досвід учнів* щодо гуманістичної поведінки, свідомості, стосунків.

8. *Принцип логічності послідовності, доказовість* у формуванні гуманістичних переконань.

9. *Принцип простоти і ясності, емоційної забарвленості* впливів вихователя.

10. *Принцип дотримання змісту слова вихователя і дії*, які він пропонує у виховній роботі.

11. *Принцип вимоги віри в людину, в можливість її духовного оновлення, морального зростання*. Слідування цьому принципу проявляється в орієнтації людини, перш за все, на позитивні якості іншого, у підтримці в інших віри в моральні, інтелектуальні, вольові можливості своєї особистості.

12. *Принцип активної протидії антигуманним проявам*, який реалізується у критичному судженні учнів, самокритиці, що вимагає від учнів подолання особистої пасивності, нерішучості, страху поразки; умінні захистити гідність іншого

IV. Зміст виховної гуманістичної системи

Гуманістичне виховання спрямоване на виховання в людини головної моральної якості – людяності, яка проявляється у допомозі кожному в реалізації їх права на щастя, на всебічний розвиток особистості, пред'явленні моральних вимог до всіх і до самого себе, оцінювання вчинків, допомога тому, хто потрапив у біду, захист слабшого і беззахисного; прояву радості від успіхів іншого, толерантного ставлення до людей.

Гуманістичне виховання спрямоване на формування моральної поведінки, яке пройняте почуттям істини, доброти, прекрасного, на формування моральних якостей - патріотизм, національна гідність, лицарство, міжнаціональна повага та дружба, обов'язки, вдячність, любов до праці, дисциплінованість, відповідальність, законослухняність, честь, совість, скромність, громадська співпраця, милосердя, громадська активність тощо.

Змістовну сторону гуманних взаємин становлять визнання інтересів та потреб іншої людини, постійно спрямована увага на людину, співчуття та співпереживання, своєчасна та безкорислива допомога, милосердя та доброта. Гуманне ставлення до людей тісно пов'язане з відданістю Батьківщині, безкорисливе і самовіддане служіння їй, бо почуття Батьківщини – це складний комплекс почуттів, серед яких провідним є любов до людей.

У системі гуманних взаємин людей важливе місце займає ставлення до самого себе, змістом якого є повага до своїх людських можливостей, усвідомлення себе рівним іншим, почуття особистої гідності, скромності, самокритичності, почуття відповідальності за свою поведінку перед самим собою, емоційна чутливість до громадської думки про себе як особистості.

Процес гуманізації взаємин – двосторонній, він будується на спілкуванні виховання з педагогом, на їхній співтворчості, переборенні життєвих суперечностей. У виборі між добром і злом, милосердям і жорстокістю, правдою та кривдою, егоїзмом та співчуттям до ближнього виховуються гуманістичні якості людини. Головний шлях гуманізації взаємин – організація творчої життєдіяльності школи на основі співдружності і співпраці педагогів та учнів.

V. Методи і форми виховання

Ефективність виховного впливу зумовлюється **методами** та **формами** виховання, майстерністю їх використання. Методи виховання – це способи взаємопов'язаної діяльності, спрямованої на розв'язання виховних задач. Існують різні класифікації. Найпоширеніша з них (за Ю.К.Бабанським): методи формування свідомості особистості (*лекції, бесіди, диспути, позитивний приклад, авторитет*); методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки (*суспільна думка колективу, педагогічна вимога, привчання, вправи, доручення, створення ситуацій, які виховують, ділові ігри*); методи стимулювання діяльності і поведінки (*змагання, заохочення, покарання, суспільна думка*); методи контролю, самоконтролю і самооцінки діяльності і поведінки (*спостереження, тести, індивідуальні бесіди, анкетування, самоаналіз, самозасудження, самопереконавання*).

Форми організації виховної роботи, які використовуються, визначаються складом дітей, місцем і часом проведення виховної роботи, змістом виховання, певною структурою (послідовність дій), способами керування учнями з боку вихователя, специфікою взаємозв'язку та взаємодії вихователя та вихованця. Загальними формами організації виховання є індивідуальна, парна, групова, колективна. Спеціальні форми гуманістичного виховання, які частіше використовують у виховній роботі, є позакласне читання, читацькі конференції, “заочні подорожі”, свята, ранки, ігри, гуртки тощо.

Авторська програма виховної роботи по формуванню гуманних взаємин молодших школярів в умовах зони радіологічного контролю розроблена на основі опрацювання літературних джерел та аналізу педагогічного досвіду педагогів й власного досвіду.

Таким чином, досвід лікувально-оздоровчих закладів використовується у вихованні гуманних взаємин учнів початкових класів зони радіологічного контролю.

Використана література:

1. Бех І.Д. Особистісно-орієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 203 с.

2. Гончаренко С.У. Зміст загальної освіти і її гуманізація //Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія /За ред.І.А.Зязюна. – К.: Видавництво "Віпол", 2000. – С. 81 – 107.
3. Дубасенюк О.А. Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога: Дис...д-ра пед.наук. - К., 1996. – 398 с.
4. Зязюн І.А. Людина в контексті гуманітарної філософії //Професійна освіта: педагогіка і психологія /За ред. І.Вільш, І.Зязюна, Т.Левицького, Н.Ничкало. – К.: 1999. - № 1. – С. 323 – 334.
5. Иванов И.П. Методика коммунарского воспитания: Кн. Для учителя. – М.: Просвещение, 1990. – 144 с.
6. Иванов И.П. Энциклопедия коллективных творческих дел. – М.: Педагогика, 1989. – 208 с.
7. Практикум з педагогіки: Навч. посіб.: Вид. 2-ге, доп. і перероб. /За заг.ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир.держ.пед.ун-т, 2002. – 483 с.
8. Пехота О.М. Особистісно орієнтована освіта і технології //Освітні технології: Навч.–метод. посібник /О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг.ред.О.М.Пехоти. – К.: АСК., 2001. – С. 27 – 45.
9. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод.посібник /Ред.рада: В.М.Доній (голова), Г.М.Несен (заст.голови), Л.В.Сохань, І.Г.Єрмаков (наук.ред.) та ін. – К., 1996. – 792 с.
10. Рибалка В.В. Особистісно орієнтований підхід у профільному навчанні старшокласників: Монографія. – К.: ІПППО АПН України, 1998. – 160 с.
11. Савченко О.Я. Розвивай свої здібності: Навч. посібник для молодших школярів. – К.: Освіта, 1995. – 159 с.
12. Сисоєва С.О. Особистісно орієнтовані педагогічні технології: теорія і практика. – 2002. – Вип. 1(5). – С. 73 – 80.
13. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю. – К.: Рад. школа, 1988.

Проблеми соціально-педагогічної діяльності з дітьми різних педагогічних груп

*Коляденко С.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
керівник лабораторії*

Особливості організації взаємодії сторін у роботі науково-методичної лабораторії „Проблеми соціально-педагогічної діяльності з дітьми різних педагогічних груп”

Наказом від 31 липня 2003 року на базі кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності була створена науково-методична лабораторія, членами якої стали Бердичівський педагогічний коледж та Житомирська гуманітарна гімназія №1. Треба одразу зазначити, що з останнім навчальним закладом у кафедри вже склалися тісні зв'язки. Крім того, що викладачі кафедри неодноразово брали участь у навчально-методичних та виховних заходах, що організовувала адміністрація гімназії, на базі цього навчального закладу мали змогу проходити практику майбутні соціальні педагоги.

У 2002 році кафедра соціальної педагогіки та педагогічної майстерності організувала та провела Всеукраїнську студентську та аспірантську науково-практичну конференцію „Соціально-педагогічні проблеми сучасної середньої та вищої освіти в Україні”. Інновацією цієї конференції стало проведення „Педагогічної майстерні” із залученням учнів Житомирської гуманітарної гімназії № 1.

У вересні 2003 року був розроблений план навчально-методичної лабораторії кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності на базі Житомирської гуманітарної гімназії № 1.

Основними напрямками роботи лабораторії визначено:

1) науковий пошук базових соціально-педагогічних ідей з проблем особистісної орієнтації навчально-виховного процесу гімназії, створення банку даних;

2) вироблення концепції спільної діяльності ВНЗ та гімназії у межах роботи лабораторії, обговорення її на педагогічній раді навчального закладу;

3) організація соціально-педагогічного моніторингу ефективності особистісно-зорієнтованої системи роботи гімназії;

4) моделювання системи особистісної орієнтації навчально-виховного процесу у закладах нового типу. Проведення спільної науково-методичної наради;

5) експериментальна та констатуюча апробація моделі системи особистісної орієнтації навчально-виховного процесу: підготовка та обговорення проектів школи XXI століття; педагогічний ринг „Вчитель, директор, на якого чекають”; науково-методичний патронаж роботи соціального педагога гімназії вищим навчальним закладом; конкурс авторських самостійних проектів роботи з обдарованою дитиною та підведення підсумків;

6) упровадження у практику діяльності гімназії особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, таких як: участь викладачів кафедри у проведенні декади педагогічної майстерності; відвідування та науково-методичний аналіз уроків та позакласних заходів з метою створення сприятливих умов функціонування особистісно-орієнтованої системи навчання і виховання; участь у роботі атестаційної комісії навчального закладу;

7) організація та проведення навчально-педагогічної практики студентів вузу;

8) участь студентського волонтерського загону в організації навчально-виховної роботи гімназії;

9) участь студентів ЖДУ у підготовці соціальних паспортів класів гімназії;

10) участь студентів ЖДУ у роботі Школи самовиховання;

11) участь у створенні та роботі ради профілактики негативних явищ у поведінці неповнолітніх;

12) соціально-педагогічна діагностика учасників навчально-виховного процесу;

13) участь у проведенні тематичних загальних батьківських зборів гімназії;

14) організація мобільного консультативного пункту;

15) організація та проведення благодійних марафонів.

План був затверджений на засіданні кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності від 15 вересня 2003 року (протокол № 2).

Підводячи підсумки річної роботи, можна зробити висновки, що більшість запланованих заходів проведено.

Студенти волонтерського загону СССМ брали участь:

✓ у роботі Школи самовиховання гімназії;

✓ в організації мобільного консультпункту;

✓ у проведенні дозвільних заходів;

✓ в організації та проведенні благодійного марафону для школи-інтернату № 4 м. Житомира.

3 грудня 2004 року у рамках Всесвітнього Дня боротьби зі СНІДом доценти кафедри Сейко Н.А. та Коляденко С.М. взяли участь у роботі круглого столу „Твоє життя - твій вибір”, організованого педагогічним колективом та учнями гімназії.

3 березня 2004 року викладачі кафедри брали активну участь у декаді педагогічної майстерності гуманітарної гімназії № 1, що включала:

- 1) відвідування та науково-методичний аналіз уроків;
- 2) присутність на позакласних заходах з метою соціально-педагогічного контролю, превенції, корекції тощо.
- 3) участь завідувача кафедри у роботі атестаційної комісії гуманітарної гімназії № 1.

Учні Гуманітарної гімназії №1 вітають учасників Всеукраїнської студентської конференції „Соціально-педагогічні проблеми сучасної середньої та вищої освіти в Україні”

Що стосується співпраці кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності з викладацько-педагогічним колективом Бердичівського педагогічного коледжу, то слід зазначити, що вона обмежена лише деякими аспектами:

1. Надання методично-консультативної допомоги викладачам соціально-педагогічних дисциплін коледжу.
2. Навчально-методичне забезпечення викладання соціальної педагогіки, методики роботи соціального педагога та інших дисциплін;

Викладачами кафедри підготовлені необхідні **методичні матеріали** для студентів-заочників спеціальності „Соціальна педагогіка. Дошкільне виховання. Особливе місце серед них займає **“Робочий зошит з курсу соціальної педагогіки”** (Сейко Н.А., Коляденко С.М. Робочий зошит з курсу соціальної педагогіки. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-тет, 2002. – 54с.), за яким студенти заочного відділення працюють протягом трьох років. Користуючись такими робочими зошитами, студенти можуть самостійно опановувати необхідний теоретичний матеріал, виконувати практичні завдання, тести, певні соціально-педагогічні дослідження серед дітей та підлітків на місцях; при цьому значна частина теоретичного матеріалу подається у схемах, малюнках, кросвордах тощо. Необхідним додатком до робочого зошита є **словник із соціальної педагогіки** (Соціальна педагогіка у категоріях і поняттях /Авт.-укл. Сейко Н.А., Коляденко С.М. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-тет, 2000. – 55с.),

завдяки чому у студента є можливість вивчати необхідний термінологічний мінімум для успішного засвоєння соціально-педагогічних дисциплін без придбання додаткової наукової літератури, яка, до того ж, рідко зустрічається у бібліотеках.

Студенти старших курсів користуються для підготовки до практичних занять спеціальними **методичними розробками**, також розробленими викладачами кафедри (Сейко Н.А., Коляденко С.М. Методичні рекомендації до курсу «Методика роботи соціального педагога». – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-тет, 2000. – 104с.). Методичні розробки містять значну кількість практичних вказівок до роботи соціального педагога у школі, для проведення ним тренінгів, корекційних ігор, консультування, діагностики тощо.

Особливе місце серед науково-методичної літератури для студентів займає **навчальний посібник** доц. Сейко Н.А. „Соціальна педагогіка. Курс лекцій” (Житомир. – ЖДПУ, 2002).

3. Співпраця у забезпеченні неперервності освітнього процесу підготовки соціальних педагогів на рівні молодший спеціаліст-бакалавр-спеціаліст-магістр. Викладачами кафедри та коледжу розроблені навчальні плани, кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма підготовки фахівців за спеціальністю „Соціальна педагогіка. Дошкільне виховання” з терміном навчання 3 та 5 років.

У перспективі для покращення та зміцнення наших зв'язків з членами науково-методичної лабораторії „Проблеми соціально-педагогічної діяльності з дітьми різних педагогічних груп” планується:

1. Спільно з адміністрацією коледжу узгодити план роботи кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності на базі Бердичівського педагогічного коледжу за напрямками:

- ✓ науково-методична робота;
- ✓ навчально-виховна робота;
- ✓ громадсько-організаційна.

2. Залучати викладачів педагогічного коледжу до участі у навчально-методичних семінарах, виставках, ярмарках всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

3. Організувати спільну роботу по узгодженню навчальних програм підготовки майбутніх соціальних педагогів на рівнях спеціаліст-бакалавр-магістр.

4. Налагодити співпрацю СССМ університету та органів студентського самоврядування Бердичівського педагогічного коледжу з метою створення подібного підрозділу соціального захисту студентської молоді.

5. Активізувати участь викладачів кафедри у проведенні тематичних загальних батьківських зборів гімназії.

6. Силами волонтерів СССМ допомогти соціальному педагогу гуманітарної гімназії у проведенні паспортизації та подальшої діагностики учнів даного закладу.

7. Здійснювати силами викладачів кафедри науково-методичний патронаж роботи соціального педагога гімназії.

Екологія і освіта

*Градовський В.М.,
кандидат біологічних наук,
керівник лабораторії*

Концепція екологічної освіти та шляхи її реалізації в системі „університет – середній заклад освіти”

20 грудня 2001 р. рішенням Колегії Міністерства освіти і науки була затверджена Концепція екологічної освіти. Прийняття цієї концепції відкриває нові можливості для забезпечення потреб особистості у її творчій самореалізації, поглибленні і розширенні вузівського та шкільного базового рівня екологічної освіти, формуванні екологічної свідомості, культури і мислення. Вже у теперішній час необхідно всім освітнім установам упроваджувати Концепцію екологічної освіти в навчально-виховний процес з метою набуття екологічних знань, екологічного мислення та вироблення наукового світогляду, етики, культури у спілкуванні з природою. Час вимагає докорінного реформування екологічної освіти і виховання особистості. При сталому розвитку екологічної освіти потрібно формувати в людей сучасні уявлення про ставлення до природи, нові стратегії та технології для взаємодії з навколишнім природним середовищем.

Концепція наголошує на тому, що екологічна освіта повинна носити неперервний характер від дитинства до зрілого віку. Цією концепцією передбачено у всіх школах України всіх рівнів включення до інваріантної частини базового навчального плану предмету "Основи екологічних знань". На жаль і досі у школах Житомирщини положення цієї концепції повною мірою не реалізуються. Лише в окремих школах м. Житомира введено цей курс, а здебільшого виконується варіативна частина інтегрованого курсу "Екологія". Для реалізації концепції в області відкрито два екологічні факультети, зокрема в Агроекологічному університеті та Житомирському інженерно-технологічному інституті, де готують спеціалістів-екологів прикладних галузей.

У Житомирському державному університеті створена кафедра екології на базі природничого факультету, діяльність якої спрямована на реалізацію основних положень концепції екологічної освіти. Екологічна освіта забезпечується трьома професорами, докторами біологічних наук та двома кандидатами біологічних наук.

На кафедрі введено цикл екологічних дисциплін, зокрема: "Основи екології" для всіх спеціальностей вузу, "Основи біоценології", "Екологія людини", "Екологічні проблеми України" для студентів природничого факультету та новий курс "Екології та методики її викладання", призначений для підготовки вчителя-еколога, що забезпечує підготовку спеціалістів для потреб освіти. На базі кафедри працюють два студентські наукові гуртки та 6 проблемних груп з екологічної та освітньої тематики. При кафедрі організовано клуб "Гармонія", який здійснює дослідницьку роботу з питань моніторингу, прогнозування, моделювання та виявлення забруднень навколишнього середовища в області. Студенти проводять дослідження на ступінь забруднення радіонуклідами Народицького, Лугинського та Житомирського районів, зокрема водойм (річок, озер, боліт, природних джерел), шарів лісової підстилки, рослинного та тваринного світу, грибів, ґрунтів. Студентами факультету на базі клубу "Гармонія" створено дві експедиційні екологічні групи "Тетерівці" та "Екологи-охоронці", які досліджують стан водоймів річки Тетерів та її приток Кам'янки, Гуйви, Гнилоп'яті, виявляють екологічно-небезпечні ділянки, проводять разом з базовими школами просвітницьку роботу з населенням, влаштовують зустрічі, сходи через засоби масової інформації. Експедиція членів гуртка "Екологи-охоронці" контролює стан охорони довкілля, ступінь його забруднення побутовими відходами, транспортом, засмічення лісів, стан паркових рекреаційних зон, охорони диких рослин і тварин, лісових насаджень, пам'ятників природи. На основі результатів експедиційних робіт створюються відеоматеріали, організовуються фотовиставки, стінгазети, проводяться екологічні заходи, присвячені датам екологічного календаря кафедри. Студенти клубу беруть участь в акціях до дня чорнобильської катастрофи, обласних екологічних конкурсах "Ми і довкілля", "Вода - це життя", "Барви Полісся", "Мій край - моя Земля". 12 квітня 2003 року провели суботник до Дня довкілля. Було посаджено на території університету липовий гай, алеї з туй та ялинок, розарій. Проходять тренінги "Я - еколог", "Чиста хата". Нещодавно було проведено брейн-ринг, де відбулися цікаві змагання між командами "Біосферики" та "Іжачки в анабіозі". Минулого року студентам запам'ятався екологічний КВК на тему "Не ми обираємо природу, природа обирає нас", де проведено цікаві конкурси, сцени, вікторини, конкурс стінгазет.

На базі кафедри створено освітньо-екологічну проблемну групу "Вчись екології". Працює лекторій з екологічної освіти, який часто виступає у школах, дитячих садках, громадських організаціях, висвітлюючи питання екологічної освіти серед населення, особливо молоді. Цю роботу молоді екологи проводять під керівництвом викладачів кафедри.

З дисциплін кафедри розроблено вдосконалені у методично-освітньому плані навчальні та робочі програми, тематичні плани семінарських та лабораторних занять, а також тематику курсових, дипломних та магістерських робіт. Студенти-науковці - учасники гуртків та проблемних груп - виступають із доповідями на вузівських та всеукраїнських наукових конференціях, семінарах. Змістовні дослідження студенти проводять з проблем інтродукції рослин лісових екосистем, зокрема тису ягідного та рододендрону, переробки рослинного опаду редуцентами. Вони виконують також науково-методичні роботи з питань екологічної освіти, зокрема з організації і проведення занять екологічного змісту та спецкурсів з методики формування наукового світогляду студентів.

Кафедра зміцнює науково-методичну базу, зокрема переобладнує і оформляє кабінет екологічної освіти та лабораторію, створюючи цим самим не тільки базу для вузу, але й для базових шкіл м. Житомира №24, №34, №28 та Житомирського району (ЗОШ с.Озерне). На базі кафедри спільно з інститутом післядипломної освіти вчителів створюється науково-методичний центр постійно діючих семінарів з питань екологічної освіти.

Учасники науково-практичної конференції „Проблеми формування екологічної свідомості особистості”, проведеної на базі Озерненської загальноосвітньої школи кафедрою педагогіки та екології ЖДУ

Міськвиконком звернувся до нашого вузу з проханням надати заходи і пропозиції до проекту міської програми охорони навколишнього природного середовища на 2003-2008 роки. Кафедрою екології було розроблено заходи, спрямовані на охорону атмосферного повітря, ґрунтів від водної та вітрової ерозії, рослинного світу, водних ресурсів, заходи щодо використання промислових та побутових відходів, їх утилізації та захоронення. Одним із основних розділів цієї програми є розроблені кафедрою заходи щодо екологічної освіти та інформаційного забезпечення. Розроблено тематику науково-дослідних робіт щодо впровадження цієї програми.

Студентами вже за рік існування кафедри проводиться науково-дослідна робота з питань моніторингу навколишнього природного середовища міста. Зокрема вони здійснюють науково-дослідні роботи з охорони повітря, водойм та поверхневих вод міста, ґрунтів та їх фізико-хімічного складу, інтродукції та алелопатії. Результати досліджень висвітлюються на науково-практичних міжвузівських конференціях та при написанні курсових, дипломних та магістерських робіт. Варто відзначити консультативну роботу професорсько-викладацького складу з питань екологічної освіти. Нещодавно на базі кафедри було проведено

науково-практичний семінар "Молодь і екологічна освіта", де організовано бесіди "За круглим столом" провідних учених екологів з участю обласної інспекції з охорони навколишнього середовища. Студенти зробили стендові доповіді, провели конкурси стінгазет та на кращий екологічний куточок області. Переможцями конкурсу на кращу дослідницьку роботу з екології стали студенти 5 курсу Ларіна Тетяна, Бовсунівська Наталія, Жовнерчук Ольга, Йосипчук Наталія.

У програмі "Шкільного курсу екології та методики його викладання" відведено 6 годин на вивчення Концепції екологічної освіти. Шкільний курс з основ екології забезпечує кафедра. Кафедрою розроблено і впроваджено місцеву концепцію екологічної освіти, але, на жаль, її інваріантна частина у школах виконується ще не досконало.

**Науково-методичний центр
роботи з обдарованою студентською
молоддю ЖДУ**

*Антонова О.Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
керівник центру*

**Система роботи з обдарованими учнями у закладах нового типу
(досвід роботи шкіл м.Житомира)**

Сучасне життя світової цивілізації характеризується швидкими темпами розвитку. Прогрес практично всіх галузей людської діяльності залежить від людей, які нестандартно сприймають навколишній світ, надзвичайно діяльні, енергійні, працездатні і можуть досягати в обраній ними сфері діяльності високих результатів. Отже, на перший план у державній політиці виходить проблема обдарованості, творчості, інтелекту, визначаючи пошук, навчання і виховання обдарованих дітей та молоді, стимулювання творчої праці, захист талантів. У різних державах означену проблему розв'язують по-різному, проте, як правило, процес залучення до діяльності обдарованих спеціалістів відбувається двома шляхами: або у державі створюються умови для розвитку здібностей, підтримки обдарованості, або запрошуються до співпраці вже підготовлені в інших державах обдаровані фахівці. Однак досвід та успіхи найбільш розвинених країн світу у сфері науки, виробництва, розвитку нових технологій, культури та освіти свідчать про необхідність радикальної перебудови системи навчання у напрямку створення умов для обдарованої особистості вільно проявляти свої здібності, розвиватися відповідно до своїх уподобань.

Для України створення системи розвитку обдарованої особистості є необхідною умовою досягнення успіху на шляху розбудови незалежної держави. Нині і сама доля України залежить від того, як ефективно будуть використані інтелектуальні, творчі можливості її народу, кожного громадянина. Ось чому великого значення набуває науково-педагогічне розв'язання проблеми виявлення та розвитку творчих здібностей підростаючого покоління, дослідження теоретичних основ ефективної державної системи підтримки талановитої молоді.

Вирішенню проблеми навчання обдарованих учнів певним чином сприяє діяльність закладів нового типу. На сьогоднішній день у Житомирській області функціонує два десятки закладів нового типу, серед них ліцеїв – 5, гімназій – 7, гуманітарний колегіум – 1. Найбільший досвід роботи накопичено у Житомирському обласному педагогічному ліцеї, Житомирському міському технічному ліцеї, Новоград-Волинській міській

гімназії імені Лесі Українки, Гуманітарних гімназіях №1 та №23 м. Житомира, Бердичівській гуманітарній гімназії №2 та інших.

Навчальні заклади нового типу мають можливість створювати умови, при яких самовираження, творча самореалізація стане внутрішньою потребою кожного учня. Науково-методичним центром роботи з обдарованою студентською молоддю Житомирського державного університету розпочато вивчення діяльності навчальних закладів нового типу міста Житомира та Житомирської області, спрямованої на розвиток обдарованості учнів. Проведене пілотажне дослідження дозволило узагальнити досвід роботи навчальних закладів стосовно розвитку обдарованості учнів, виявити структурні компоненти системи їх роботи, умови їх ефективності.

Перспективним вирішенням проблеми, на нашу думку, може стати організація такого педагогічного процесу, який започаткує технологію пошуку й відбору обдарованих учнів та створить умови для розвитку їхніх природних творчих потенцій.

У свій час авторським колективом Українського гуманітарного ліцею Київського університету імені Тараса Шевченка розроблено програму "Обдаровані діти", яка розкриває загальні положення, принципи й шляхи розв'язання проблеми. Програму розроблено на підставі психолого-педагогічних досліджень, а також порівняльного аналізу існуючих педагогічних систем. **Головна мета** програми полягає у визначенні стратегії, принципів, етапів, психологічного й науково-методичного забезпечення її реалізації. Структура програми пропонує комплекс заходів науково-практичного, психолого-педагогічного та організаційного характеру. Програма розрахована на педагогів-практиків, керівників навчальних закладів нових типів, таких як Житомирські гуманітарні гімназії №1 та №23. Провідні педагоги названих навчальних закладів на основі програми, розробленої їх київськими колегами, створили свою оригінальну програму „Творча обдарованість”, яка протягом останніх років успішно реалізується в опорних школах, серед яких гуманітарні гімназії №1 та №23, а також ЗОШ №5 та №28.

Завданнями програми „Творча обдарованість” є: виявлення здібностей та обдарувань учнів; створення максимально сприятливих умов для інтелектуального, духовного, морально-естетичного, фізичного їх розвитку; розробка та впровадження нового змісту освіти, прогресивних технологій навчання; забезпечення фундаментальної гуманітарно-освітньої підготовки; виховання національно свідомого громадянина України; надання учням можливості реалізувати власні творчі здібності на терені дослідницько-пошукової та наукової діяльності; створення системи безперервної освіти "Гімназія-Університет" на єдиних науково-методичних засадах; обмін досвідом та створення єдиного інформаційного простору гуманітарних навчальних закладів нового типу; здійснення просвітницької та видавничої діяльності.

Програма реалізується на принципах гуманізму, демократизму, науковості та інтегративності, індивідуалізації та диференціації, природовідповідності, системності, культуровідповідності, розвивального навчання, єдності інтелектуального, морального, фізичного та естетичного розвитку.

У програмі подано модель "Обдарованість", розкриваються її структурно-змістові компоненти. Поняття "обдарованість" розглядається як сукупність природних задатків та інтелектуальних здібностей, що сприяють поглибленому розумінню навколишнього світу, забезпечують високоякісне навчання і творчість учнів. Відповідно до цього модель "Обдарованість" охоплює такі компоненти:

1. **Психофізіологічні властивості:** наявність природних задатків до активного і цілісного світосприйняття; розвиненість форм чуттєвого сприйняття; прагнення до власної емоційної незалежності (емансипації), усвідомлення власної природно-соціальної цінності; інтуїтивність.

2. **Інтелектуальні здібності:** пізнавальний інтерес; інформаційна ерудиція; високий рівень інтелектуального розвитку; нестандартність мислення; здатність до абстрагування; діалектичне бачення.

3. **Творчий (креативний) потенціал:** оригінальність у вирішенні навчально-пізнавальних завдань; ініціативність; цілеспрямованість у виборі професійних видів діяльності; неординарність підходів; інтенсивність розумової праці.

4. **Світоглядні цінності:** високий рівень свідомості і культури; ініціативно-активна відповідальність; активність; високий рівень морально-естетичної рефлексії, самоаналізу та самоконтролю; розвинені соціальні, державно-правові, економічні, політичні, екологічні, громадські, організаційні, гуманістичні, родинні, моральні, естетичні якості.

Реалізація програми "Творча обдарованість" передбачає створення діючої моделі навчально-виховного процесу, розрахованої на розвиток креативних здібностей учнів.

На думку вчителів, школа - це місце самореалізації та самовизначення особистості. Саме тому в школі має існувати система в роботі з обдарованими дітьми.

На початку кожного навчального року в опорних школах плануються заходи щодо реалізації програми "Творча обдарованість". Організація роботи по розвитку здібностей і талантів учнів передбачає кілька етапів здійснення:

1. **Діагностичний:** виявлення дітей, які мають здібності до певних видів діяльності; відрізняються нестандартністю мислення та творчим підходом до вирішення проблем.

2. **Формуючий:** створення умов для повноцінного інтелектуального, фізичного, духовного розвитку обдарованих дітей.

3. **Мотиваційно-стимулюючий:** стимулювання учнів до саморозвитку та самовдосконалення.

Проведене дослідження дозволило узагальнити досвід навчальних закладів по розвитку обдарованості, виявити структурні компоненти системи цієї діяльності, визначити зміст, форми та методи роботи навчально-виховних закладів нового типу з обдарованими учнями.

Першим етапом роботи з обдарованими учнями є **діагностичний**. Зазначимо, що вивчаючи проблему обдарованості, діагностиці ми приділяли особливу увагу, вважаючи її необхідним та одним з найважливіших компонентів у системі роботи сучасної школи. Вважаємо, що діагностика обдарованості повинна бути ранньою, послідовною, різноманітною.

З урахуванням світового досвіду стосовно виявлення обдарованих дітей, шкільним соціальним психологом гуманітарної гімназії №23 м.Житомира М.Б.Фомюк розроблено дієву систему тестування підлітків. Робота спрямована на виявлення обдарованих дітей серед учнів 8-11 класів та залучення їх до роботи у МАН. Виявлення дітей з відповідними здібностями є складною й багатоаспектною проблемою, для вирішення якої в гімназії комплексно використовують п'ять методик дослідження творчих здібностей та тест Гілфорда. За їх допомогою оцінюється критичність, гнучкість, конструктивність мислення, образна оригінальність, як компонент творчої особистості, визначається рівень уяви, її гнучкість, рівень сформованості загальних творчих здібностей, вплив установки на оригінальність розумової діяльності. Результати виконання завдань обробляються за кожною методикою окремо та заносяться до зведеної таблиці, яка дає об'єктивну картину щодо процесів мислення кожної дитини, її нахилів та здібностей.

Враховуючи отримані результати тестування, вчителі-предметники залучають учнів до науково-дослідницької роботи у різних секціях МАН. Науковими керівниками дослідницьких робіт учнів виступають провідні науковці міста. Учні гімназії неодноразово були переможцями всеукраїнських, обласних та міських конкурсів МАН та олімпіад із різних предметів.

У Гуманітарній гімназії №1 розроблено **соціально орієнтовану модель учня гімназії**, як спробу визначити та розвинути якості учня в процесі навчання та виховання. Ця модель складається з 8 розділів й охоплює практично всі складові сучасних підходів до побудови моделі обдарованості.

1. Здатність ставити перед собою завдання різного рівня складності та різного терміну досягнення:

- вміння перетворити мету на практичне завдання;
- здатність розвивати волюві якості та приймати необхідні зусилля для розв'язання завдань;
- наявність вмінь, бажань, потреби та здатності будувати траєкторію та плани особистого успіху на різний термін.

2. Наявність інноваційних характеристик особистості:

- відчуття нового;
- пошук нестандартних рішень;
- потреба у нових знаннях;
- бажання глибоко розбиратися у різноманітних процесах, явищах;
- вміння дивуватись;
- розвинена допитливість.

3. Креативність, тобто творче сприйняття навколишньої дійсності:

- потреба у створенні нового;
- отримання високого задоволення від процесу творчості.

4. Рефлексія та аналітичні здібності:

- вміння оцінювати обставини;
- бачення та розуміння своїх переваг та недоліків;
- вміння проаналізувати ставлення оточуючих до вас і до вашої діяльності.

5. Функціональна грамотність - вміння працювати з інформацією, яка виражена в різних знакових системах:

- знання та вміння використовувати рідну та іноземну мову (головним вважаючи рівень проникнення в рідну мову, її поняттєву базу, яка певною мірою обумовлює ступінь особистої та професійної діяльності людини);
- комп'ютерна грамотність;
- валеологічна грамотність;
- етична грамотність;
- психологічна грамотність;
- знання властивостей та проявів природи, вміння їх аналізувати;
- естетична грамотність;
- математична грамотність.

6. Комунікативні навички:

- знання правил спілкування, розуміння їх цінності;
- терпимість, толерантність по відношенню до людей з різним рівнем розвитку;
- душевність і доброта у відношеннях з людьми;
- відповідальність та обов'язковість;
- визнання та повага права особистості на самостійність та незалежність.

7. Емоційний розвиток особистості (нерозвинена почуттєва сфера, емоційна зажатість, сором'язливість збіднюють духовний світ людини):

- здатність адекватно реагувати на різні зовнішні впливи;
- розвинене почуття жалю, любові, відданості, обов'язковості.

8. Залучення до цінностей світової культури:

- розвинене почуття гордості за висоти, яких досяг людський геній.

На кожного учня у Гуманітарній гімназії №1 заповнюється **особиста картка розвитку інтелектуальних та творчих здібностей** гімназиста, яка включає такі положення, як:

- статус дитини в сім'ї (єдина, старша, молодша дитина);
- статус сім'ї, в якій виховується дитина (повна, неповна, багатодітна);
- здоров'я і фізичний розвиток дитини;
- сформовані інтереси дитини (секції спортивні, школа мистецтв, студії дитячої творчості).

Далі встановлюються рівні розвитку дитини. При цьому враховуються думки людей, які безпосередньо спілкуються з дитиною, а саме: шкільного психолога, педагогів, батьків. Всі вони, незалежно один від одного, характеризують дитину за такими критеріями: рівень загальної орієнтації у навколишньому середовищі (високий, середній, низький); особливості темпераменту (врівноваженість, неврівноваженість, слабкість нервової системи, правша, лівша, рівень інтелектуального та творчого розвитку). Результатом проведеної роботи є індивідуальні рекомендації стосовно розвитку інтелектуальних та творчих здібностей кожного гімназиста.

Другим етапом роботи з обдарованими дітьми є ***формуючий*** компонент, який знаходить своє відображення в навчальних планах, програмах, формах та методах роботи, мета яких створити простір для самореалізації, задоволення потреб у нових знаннях, спілкуванні, самовираженні, вихованні відношень.

Так, в опорній школі №5 м.Житомира з 1997 - 1998 н.р створено профільні класи для поглибленого вивчення окремих предметів. На сьогодні тут працюють 12 профільних класів. Класи формуються за бажанням учнів та їх батьків на основі тестування з профільюючих предметів: мовно-літературні класи, фізико-математичні, суспільно-правові, хіміко-біологічні. У кожному з них для поглибленого вивчення профільного предмету передбачається більша кількість годин, ніж у звичайних, а також вводяться додаткові курси. Так, учні хіміко-біологічних класів вивчають хімію 5 уроків на тиждень (у звичайних - 3 години), введено курс екології. Учні мовно-літературних класів додатково опрацьовують курси "Риторика" і "Стилістика", у суспільно-правових класах вивчають основи філософії - курс "Людина і суспільство", у фізико-математичних класах вивчається інформатика. Як правило, учні профільних класів продовжують після школи навчання у вузах України за профілем.

З метою покращення роботи з обдарованими дітьми, переведу цієї роботи на якісно новий рівень працюють *внутрішкільні міжкласні факультативи*.

Факультативи створюються на підставі заяв батьків, бажання учнів, а також аналізу підсумків шкільних, міських та обласних предметних

олімпіад. Згідно з бажаннями учнів та їхніх батьків для занять з обдарованими дітьми виділено 96 годин, що дає змогу створити факультативи з усіх базових і спеціальних дисциплін, а також факультативи з основ комп'ютерної грамотності, спортивно-оздоровчого напрямку, з прикладного мистецтва та народознавства.

Виступає екологічний театр

За кожною паралеллю класів закріплено найбільш досвідчених вчителів, основна мета роботи яких - утвердження дитини як вищої цінності і мети освітнього процесу. Розробляючи програми факультативних занять, учителі працюють над створенням умов для реалізації кожним школярем своїх можливостей, інтересів і здібностей. Більшість учителів, керівників факультативів, створюють авторські програми, які сприяють розвитку мислення учнів, формують навички самоконтролю, здатність нестандартно мислити і діяти. Такий підхід до організації факультативних занять дав змогу залучити до роботи з різних дисциплін 1019 учнів 5-11 класів. До переваг внутрішкільних міжкласних факультативів можна віднести можливість виділення більшої кількості годин для факультативних занять, призначення керівником факультативу спеціаліста високого класу. Майже всі вчителі правильно зрозуміли цю ідею і скоординували свою роботу так, що обдаровані учні опинилися у центрі уваги одразу двох вчителів: вчителя, який працює з ними на уроках, та вчителя, який додатково за індивідуальним планом працює з учнями на факультативних заняттях.

Велика увага приділяється організації та проведенню предметних *олімпіад*. Для організації та якісного проведення предметних олімпіад в школах створюються оргкомітети, які складається з керівників методичних об'єднань, досвідчених учителів. Визначаються терміни проведення олімпіад з кожного предмету, створюються умови для якісного їх проведення. Перед олімпіадою проводяться консультації, після проведення, якщо є потреба, розглядаються апеляції. Після проведення I туру олімпіади проводиться детальний аналіз результатів на засіданнях методичних об'єднань вчителів. З числа переможців шкільних олімпіад складається команда для участі у II турі всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін.

Отже, вчителі використовують різні форми роботи з обдарованими дітьми, але переконані, що серед усіх методів повинні домінувати самостійна робота, пошуковий та дослідницький підходи до засвоєння знань, умінь і навичок. Саме тому педагогічний колектив школи велику увагу приділяє участі учнів в науково-дослідницькій роботі *Малої академії наук* України.

Для виявлення дітей, схильних до наукової роботи, вчителі використовують різноманітні тести, конкурси наукових робіт, семінари, де діти і виявляють свою зацікавленість будь-якою науковою проблемою. Під керівництвом вчителів учні обирають тему майбутнього дослідження, складають план роботи, який включає роботу в наукових бібліотеках, архівах, зустрічі з науковим керівником, написання роботи та як кінцевий результат - участь у конкурсі - захисті учнівських науково-дослідницьких робіт.

Свято квітів

Учителі разом з учнями працюють в архівах, проводять дослідження. Праця вчителя з учнями над науковими роботами сприяє формуванню в учнів навичок дослідницької роботи, справжніх творчих особистостей з власною думкою та позицією, яку вони можуть відстоювати і аргументувати. Робота щодо участі учнів у МАН постійно вдосконалюється. Учні залучаються до роботи наукових конференцій, семінарів, де вони виступають з результатами власних досліджень, захищають самостійно підготовлені реферати тощо.

Реалізація програми "Творча особистість" здійснюється і в *позаурочний час*. Проводяться різноманітні заходи (відкриті класні години, свята, вечори, розважальні програми), де розкриваються нові грані юних обдарувань.

Основними формами виховної роботи в школі є *інформаційно-масові* (дискусії, диспути, "філософський стіл", інтелектуальні брейн-ринги); *діяльнісно-практичні групові* (огляди-конкурси, вечори акторської майстерності, виставки власних робіт); *інтегровані* (шкільні клуби, КВК,

фестивалі, гуртки). Такі форми сприяють розвитку особистості, створюють умови для розкриття талантів та самореалізації.

Протягом вересня кожного року проводяться творчі конкурси "Розкрий свій талант" серед учнів 1-11 класів. Мета таких конкурсів - розвивати в дітей інтерес до прояву творчих здібностей, виявляти талановитих, творчо і артистично обдарованих дітей. Надалі ці учні залучаються до участі у виховних заходах, що забезпечує подальший розвиток їхніх творчих здібностей. Журі конкурсу - керівники гуртків творчого спрямування.

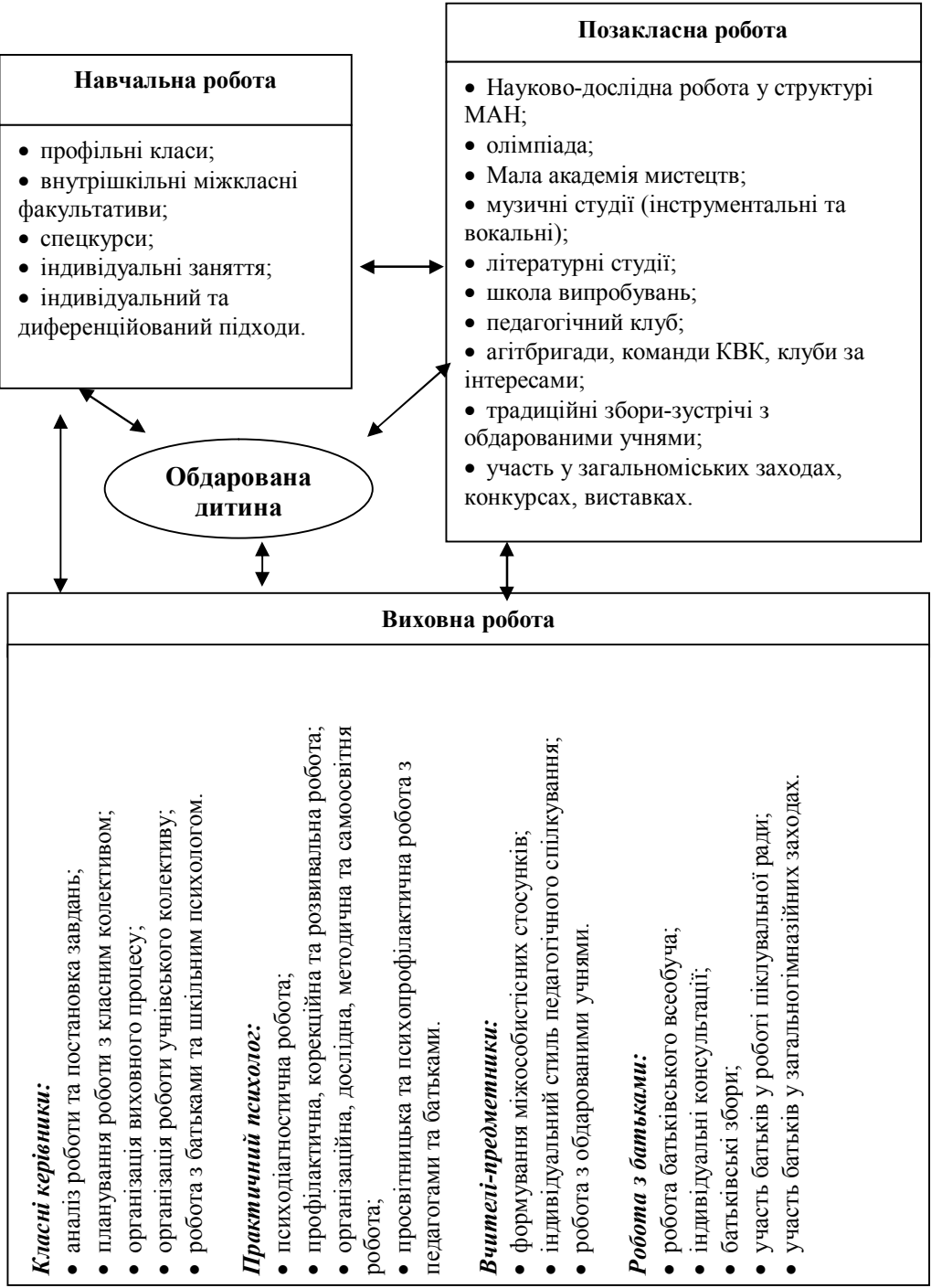
*Виступає танцювальний колектив ЗОШ №27 м. Житомира
(керівник Костюшко О.)*

В школах працюють гуртки для розвитку здібностей талановитих дітей. Серед них вокальний гурток (керівник Песковець С.), танцювальний гурток (керівник Савчук Т.), гурток естрадних мініатюр (керівник Мучник М.Б.), красзнавчий (керівник Глушенко О.М.).

Класні керівники, вчителі-предметники залучають учнів до роботи в різноманітних науково-технічних товариствах, клубах, студіях, об'єднаннях, відповідно до їхніх інтересів, нахилів і можливостей. Все це допомагає дитині реалізувати себе, стимулює самовиховання та саморозвиток.

У роботі з обдарованими дітьми є важливим та необхідним такий компонент системи, як *аналіз та корекція навчальної діяльності*. Він дозволяє проаналізувати хід і результати роботи з обдарованими дітьми, зрозуміти причини відхилення, визначити де, як і чому допущені помилки. Для здійснення цього етапу використовуються зрізи знань з предметів, тести тощо.

Форми та методи роботи з обдарованими учнями за програмою „Творча обдарованість”

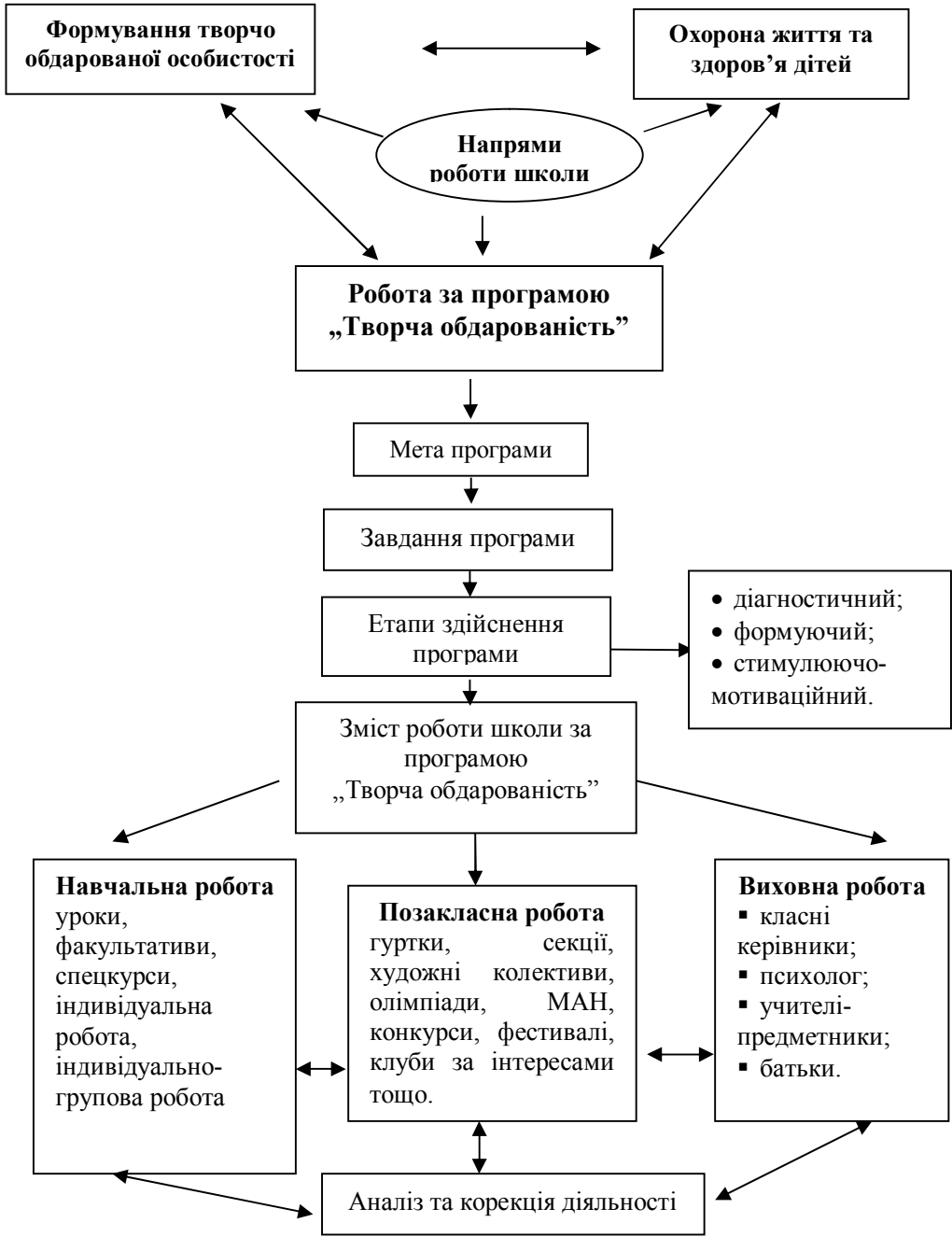
Суттєвим етапом роботи з обдарованою дитиною є **спонукально-мотиваційна** діяльність учителя, яка стимулює учня до самореалізації. У гуманітарній гімназії № 1 кожен гімназист має особисту залікову книжку, в якій ведеться облік підсумкових оцінок із навчальних предметів та спецкурсів, що вивчаються. У гуманітарній гімназії №23 завдяки співпраці з ВАТ – „Укртелеком” переможці та призери олімпіад та члени МАН України отримують грошові винагороди. Кожного року оновлюються стенди, що відображають успіхи переможців II та III етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад та призерів МАН, проводяться вечори-зустрічі з обдарованими учнями, їхніми батьками та вчителями. Щорічно для обдарованих та талановитих дітей організовується оздоровлення в МДЦ „Артек”, подорожі до інших міст України. За сприяння народного депутата М.Сацюка майже 80 учнів, які досягли успіхів у навчанні і здобули перемоги на олімпіадах та конкурсах, влітку 2003 року відпочили у Болгарії.

Узагальнення педагогічного досвіду роботи по розвитку обдарованості показало, що виділені компоненти пов'язані між собою, взаємозумовлені та становлять єдиний комплекс, системоутворюючим фактором якого є діяльність учителя (див. Схеми 1, 2).

Саме тому у школах великої уваги надають вдосконаленню педагогічної майстерності та розвитку творчості кожного педагога, який так чи інакше спілкується з обдарованою дитиною. Ще В.О.Сухомлинський підкреслював, що лише творчий учитель здатен запалити в учнях жагу до знань, тому кожному педагогу необхідно розвивати креативність, яка є незаперечним показником його професійної компетентності.

Будь-яка діяльність вважається творчою, якщо її продукт характеризується новизною, що може мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. У педагогіці таким продуктом можуть бути нові навчальні технології, форми, методи навчання і виховання, зростання педагогічної майстерності вчителя. Вчителі розуміють поняття творчості в педагогічній діяльності по-різному: як науково-експертну роботу, як продукт комбінування відомих методів навчання та створення інноваційних методик, як використання відомого досвіду в нових умовах тощо.

Структурні компоненти системи роботи з обдарованими учнями

Творчість має вагомє значення в діяльності вчителя і виконує дидактичну, формуючу, психологічну, варіативну та показникові функції. Вона є незамінною умовою для самореалізації особистості вчителя. Творчість не є вродженою якістю особистості, але розвивається в безпосередній активній діяльності. Цьому сприяють формування організації співробітництва у системі "вчитель - учні", вивчення досвіду колег та цілеспрямована робота дирекції школи, що проявляється у створенні необхідних умов для розвитку творчих здібностей учителів: вільний час, матеріальна база, психологічний клімат у колективі, стимулювання творчо працюючих учителів, розробка та реалізація на практиці проектів педагогічних майстерень.

ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

правонаступник Житомирського обласного інституту вдосконалення вчителів.

Створений 22 вересня 1937 року як методичний кабінет обласного відділу народної освіти. У вересні 1939 року реорганізований в інститут підвищення кваліфікації вчителів.

Державний вищий навчальний заклад III-IV рівнів акредитації, який забезпечує підвищення кваліфікації, удосконалення професійних знань, умінь педагогічних працівників регіону за спеціальністю, професією.

Науково-методичний склад – 70 чол. З них 2 академіки галузевих академій, 3 професори, 7 доцентів, 12 кандидатів наук, 4 аспіранти, 40 методистів першої та вищої категорій.

Науково-методичний склад інституту працює над науково-дослідними темами: “Науково-методичні проблеми особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу в сучасних умовах” та “Упровадження дистанційної форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників регіону”.

*Директор Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
В.М.Трохименко*

*Трохименко В.М.,
Житомирський обласний
інститут післядипломної
педагогічної освіти*

Завжди поруч з учителем

22 вересня 1937 року після численних змін у територіально-адміністративному поділі було створено Житомирську область.

З її утворенням в обласному центрі почали функціонувати необхідні служби для управління всіма галузями народного господарства, освіти, культури, охорони здоров'я з відповідними допоміжними структурами.

Таким чином, в кінці вересня 1937 року при обласному відділі народної освіти створюється обласний методичний кабінет, в обов'язки

якого були покладені функції методичного забезпечення навчально-виховного процесу в освітніх закладах області, організаційного забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

У статусі методичного кабінету новоствореній структурі довелося функціонувати до вересня 1939 року, і стати першим фундатором обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів. Саме таку назву з часу заснування отримав головний методичний центр освіти Житомирщини.

З того часу інституту довелося перервати свою діяльність лише на період Великої Вітчизняної війни. Проте вже в січні 1944 року, після звільнення території області від німецько-фашистських загарбників, обласний відділ народної освіти призначив на роботу до інституту перших працівників: 2 методисти та директора. На кінець року в інституті за штатним розписом нараховувалося 11 працівників: директор, 6 завідувачів методичними кабінетами, зокрема початкової школи, математики і фізики, мови і літератури, хімії і біології, історії й географії, педагогіки, та 4 чол. допоміжного персоналу. Крім того, в інституті функціонувала педагогічна бібліотека з багатим (і кількісно, і якісно) фондом, який дістався їй після того, як в перші дні війни було зруйновано приміщення бібліотеки вчительського інституту.

У листопаді 1945 року відповідно до ухвали РНК УРСР інститут отримав власне приміщення по вулиці Пушкінській, 39. Це приміщення не збереглося. На його місці побудовано корпус факультету іноземних мов державного університету імені І.Франка.

У 1962 році інститут змінив свою “дислокацію”, переселившись у більш просторе приміщення по вул. Михайлівській, 15. І хоча цьому приміщенню понад 100 років, воно вже 42 роки служить освітянам, з ним вони пов’язують ті зміни, досягнення та прорахунки, які відбуваються в системі освіти.

Значного розвитку інститут набув з часу проголошення незалежності України. Не відкидаючи позитивних досягнень, котрі набув інститут за попередні роки своєї історії, бо саме це і лягло у фундамент розвитку, за останнє десятиліття він зробив значний крок уперед, перетворившись у науково-методичний центр післядипломної педагогічної освіти регіону.

Нині інститут є державним вищим навчальним закладом III-IV рівнів акредитації, що забезпечує підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних і керівних кадрів освіти, удосконалення їх професійних знань, умінь.

Головними завданнями інституту є:

- проведення освітньої діяльності з метою забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- забезпечення оптимальної періодичності та термінів підвищення кваліфікації вчителів з урахуванням установленого порядку їх атестації;

- проведення наукових досліджень, розробка і впровадження інноваційних педагогічних технологій у практику роботи навчальних закладів;

- методичне забезпечення навчально-виховного процесу в освітніх закладах області;

- аналіз узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду та педагогічних інновацій.

Свою діяльність інститут будує у тісному зв'язку з методичними кабінетами районних (міських) відділів (управлінь) освіти, беручи на себе функцію координації їх діяльності.

Це дало змогу створити широко розгалужену мережу методичного забезпечення процесу навчання і виховання школярів - від шкільного методичного об'єднання до регіональних методичних об'єднань, творчих груп, колективів.

Зміст усіх напрямків діяльності інституту залежить від стану справ безпосередньо в освітніх навчальних закладах. Саме тому значну увагу інститут приділяє вивченню стану викладання, рівня знань та навчальних досягнень школярів. Саме тому зміст курсового підвищення кваліфікації педкадрів, їх семінарської підготовки, науково-дослідницької, експериментальної роботи визначається за результатами аналізу реального стану справ на місцях.

Урахування потреб конкретного вчителя, педагогічного колективу, закладів освіти конкретного району, міста – лежить в основі планування всіх заходів, які організовуються і проводяться інститутом.

Цьому служить як структура інституту, так і науково-методичний потенціал, що можуть змінюватися залежно від завдань, які ставить перед собою інститут на певний проміжок часу.

Нині в структурі інституту 4 кафедри (педагогіки і психології, методики викладання гуманітарних навчальних предметів, методики викладання природничо-математичних предметів, управління закладами освіти та нових технологій навчання), Центр практичної психології та соціальної роботи, інформаційно-видавничий центр, Центр дистанційного підвищення кваліфікації педкадрів, постійно діюча педагогічна виставка перспективного досвіду та нових технологій навчання, 22 предметні лабораторії.

Науково-методичну та навчальну діяльність інституту забезпечують 70 висококваліфікованих працівників, серед яких 2 академіки галузевих академій, 3 професори, 7 доцентів, 12 кандидатів наук. До процесу науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу в освітніх закладах області, підвищення кваліфікації педпрацівників широко залучаються відомі вчені провідних науково-дослідних закладів Академії педагогічних наук України, провідні спеціалісти МОН України, місцевих вузів, управління освіти і науки. Сформований науковий потенціал інституту спроможний, як свідчить практика, виконувати комплексні

наукові дослідження, упроваджувати їх результати в навчальний процес та педагогічну практику.

Наукові та методичні працівники інституту активно працюють над науково-дослідними темами: “Науково-методичні проблеми особистісно-зорієнтованого навчально-виховного процесу в сучасних умовах”, “Упровадження дистанційної форми підвищення кваліфікації педкадрів регіону” та ряду інших.

Упровадження наукових досліджень, експериментальних та методичних напрацювань інституту сприяє видавнича діяльність, що реалізується через видання посібників, підручників для шкільного компоненту навчальних планів, методичних рекомендацій. Щороку інститутом видається до 80 назв такої літератури. Крім того, інститутом один раз на 2 місяці видається науково-методичний журнал “Педагогічна Житомирщина”, щорічний додаток до журналу “Окрилені творчістю”, котрі включають матеріали з досвіду вчителів, конкурсу “Вчитель року” в різних номінаціях.

Такі видання дають можливість отримувати інформацію про ті знахідки, які мають учителі області, для подальшого їх опрацювання, науково-методичного забезпечення, поширення та впровадження широкому загалу педагогів.

Однією з складових удосконалення змісту підвищення кваліфікації 25 тисяч педагогічних працівників області є співпраця ОІППО з вищими навчальними закладами і в першу чергу з Житомирським державним університетом імені Івана Франка. Його науковий потенціал широко використовується для поліпшення науково-методичного забезпечення системи післядипломної педагогічної освіти регіону. Традиційні зв'язки кафедр університету з кафедрами та лабораторіями інституту дають змогу вчасно коректувати навчальні плани та програми як для підготовки студентів, так і перепідготовки та підвищення кваліфікації випускників - учителів шкіл області.

Спільні проекти з вивчення стану навчально-виховного процесу в освітніх закладах, узагальненню перспективного педагогічного досвіду, проведення науково-практичних конференцій, педагогічних читань, семінарів, шкіл передового педагогічного досвіду, організації роботи з молодими вчителями – далеко не повний перелік спільних зусиль університету та інституту в системі післядипломної освіти вчителів.

Упорядковувати такі відносини між університетом та ОІППО допомагає договір про входження інституту в навчальний комплекс університету. Зберігаючи юридичну і фінансову самостійність, участь у комплексі дає можливість обом сторонам оперативніше та ґрунтовніше вирішувати як поточні, так і перспективні проблеми підготовки спеціаліста, підвищення його кваліфікації, ефективного використання для цього науково-методичного потенціалу регіону.

КОРОСТИШІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ ІМ. І.Я.ФРАНКА

Коростишівський педагогічний коледж ім. І.Я.Франка – самостійний вищий навчальний заклад першого рівня акредитації, який здійснює підготовку вчителів початкових класів та вчителів трудового навчання в денній, стаціонарній, заочній та екстернатній формі навчання.

Коледж створено 22 жовтня 1869 року під назвою “Учительська семінарія Південно-Західного краю”, де здійснювалась підготовка вчителів початкових класів. У 1919 році семінарію було реорганізовано у трьохрічні вищі педагогічні курси з підготовчим однорічним курсом.

З 1925 року педкурси перейменовано на педагогічний технікум, а з 1937 року – на педагогічну школу.

З 1944 року навчальний заклад одержує назву і статус педагогічного училища, яке 24 жовтня 2003 року рішенням дев’ятої сесії Житомирської обласної ради XXIV скликання №292 реорганізовано в Коростишівський педагогічний коледж ім. І.Я.Франка.

Основним завданням коледжу є підготовка кваліфікованих учителів початкових класів та вчителів трудового навчання і креслення для 5-9 класів базової школи.

З 2000-го року на відділенні початкового навчання введено додаткову спеціалізацію “Вчитель іноземної мови 1-4 класів”.

Станом на 01.01.2004 року в коледжі навчається 707 студентів, зокрема: на денній, стаціонарній, формі навчання – 545 студентів за державним замовленням і 96 – на контрактній основі; на заочній формі навчання – 66 студентів.

Випускники коледжу біля пам’ятника Івану Франку

Коледж входить до навчально-наукового комплексу при Житомирському державному університеті імені Івана Франка (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.04.2003 року №266).

Забезпечують підготовку фахівців 75 викладачів, з них: 1 – кандидат наук, 61 викладач вищої категорії, 10 – першої категорії; педагогічне

звання “Викладач-методист” мають 22 особи, “Старший викладач” – 27 осіб.

Заняття в комп’ютерному класі

Провідна тема науково-методичної роботи – “Інтерактивні методи навчання як основа особистісного характеру навчально-виховного процесу”.

Наша адреса:

*12500, Житомирська обл., м. Коростишів,
вул. Леніна, 29; тел. 3-62-23*

Інтеграція структурних ланок вищої освіти: пошуки і перспективи

Діяльність навчальних закладів I-II рівнів акредитації неможлива поза сферою тих інтеграційних процесів, які, постійно розширюючись, набувають загальноєвропейського характеру. Не варто сподіватись, що свій унікальний шлях до європейського освітнього співтовариства, яке рухається в напрямку, визначеному і науково обґрунтованому Болонськими угодами, може самостійно відкрити і вторувати кожен сучасний коледж або навіть інститут. Адже проблеми, що виникають на цьому шляху, носять не стільки фінансово-матеріальний чи науково-методичний характер, скільки міжнародно-правовий, ринковий, конкурентний. Скажімо, не викличе особливих труднощів реалізація таких позицій Болонського процесу, як введення двоциклового навчання, позаяк в умовах державної незалежності українською освітою вже накопичено чималий досвід у цьому плані. Власне, технікуми, училища й коледжі вже успішно реалізують вимоги та специфіку навчання першого циклу.

Зрештою, чітко викреслюються контури комп'ютеризації навчального процесу, а разом з тим й індивідуального оволодіння комп'ютером як засобом навчання впродовж усього життя. Вселяє оптимізм і досвід вивчення іноземних мов, що в подальшому допоможе студентам реалізувати свій потенціал з погляду європейської ідентичності громадянства та можливості працевлаштування.

Проте як бути автономному коледжу із запровадженням кредитної (чи кредитно-модульної) системи перманентного навчання, що пропонується для всіх національних закладів освіти як система обліку трудомістськості навчальної роботи?¹ Як встановити рівновартість двох кредитів – українського та європейського, точніше – євросоюзного? Нема сумніву, що на ринку праці ЄС українські дипломи про невідому в Європі неповну вищу освіту, тобто дипломи вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, повністю ігноруватимуться. Та, напевне, і багатьом вітчизняним інститутам нелегко буде витримати конкуренцію, не маючи власного іміджу, загального визнання і довір'я. Власне кажучи, пошуки такого визнання та довір'я, пошуки свого місця в Євросоюзі та євrorинку якраз і становлять провідну ідею Болонського процесу.

Зважаючи на стислі строки, відпущені на досягнення мети, вітчизняним освітнім закладам (і насамперед коледжам, технікумам, училищам) необхідно надзвичайно оперативнo й чітко визначити вектори

¹ Назву цій нагромаджувальній системі, за основу якої взято ECTS, дано за одиницею обліку – кредита (від лат. *credo* – вірю)

подальшого руху. Очевидно, ці вектори мають бути паралельними до інтеграційних процесів національної освіти.

Інакше кажучи, *шлях коледжів, технікумів, училищ до освітнього європейського співтовариства* можливий лише у тісній співпраці з потужними й авторитетними національними університетами.

За роки державної незалежності України склалась досить розмаїта система комплексів “університет – коледж, училище, технікум”, з різними науково-методичними традиціями, цілями та результатами. Так, у 2002-2003 роках Коростишівський педагогічний коледж ім. І.Я.Франка став співзасновником або суб’єктом трьох комплексів: навчально-консультаційного центру Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини у м. Коростишеві (наказ Міністерства освіти і науки України від 04 лютого 2003 року №50), навчально-виховного комплексу при Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди (наказ Міністерства освіти і науки України від 27.06.2003 року №415) та навчально-наукового комплексу при Житомирському державному університеті імені Івана Франка (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.04.2003 року №266).

В музеї Коростишівського педагогічного коледжу

Педколедж, природно, значно більше інтегрований у комплекс Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Шляхи, напрямки і форми співробітництва поки що не мають прогнозовано-перспективного змісту, а є, по суті, живим, мобільним результатом творчого пошуку, в процесі якого відбувається відбір на науково-практичній основі найбільш раціональних та ефективних прийомів, методів і технологій навчання, що відповідають вимогам часу, рівневі матеріально-технічної бази та новітнім досягненням сучасної педагогічної науки. Зокрема, народжуються й утверджуються науково-практичні лабораторії, в яких спільними зусиллями викладачів університету і коледжу досліджуються актуальні проблеми, що рівною мірою цікавлять дослідників обох рівнів; утверджуються інноваційні

методи форсованого, прискореного зростання наукового потенціалу викладачів коледжу і піднесення на цій основі їхнього фахового та методичного рівня, що позитивно позначається на помітному вдосконаленні і піднесенні всього навчально-виховного процесу; активізується самоосвітня робота викладацького колективу, що особливо яскраво проявляється в процесі періодичної атестації викладачів; зростає потяг викладачів (особливо молодих) до наукової діяльності, до навчання в магістратурі та аспірантурі.

Найбільш творчі та ефективні стосунки склалися в нас з кафедрами теорії і методики виховної роботи, педагогіки, практичної психології і соціальної педагогіки, а також з кафедрою іноземних мов.

Так, під час стажування в університеті викладачі коледжу О.Ф.Бойко, Н.М.Мартинчук, Н.І.Котенко, В.О.Тихоліз, Л.В.Мартинюк брали участь у засіданнях кафедри, відвідували лекційні та семінарські заняття викладачів університету, зокрема, професора М.В.Левківського, доцентів В.Є.Литньова, О.Л.Музики, знайомилися з особливостями організації наукової роботи студентів університету, а також з напрямками, завданнями та змістом науково-методичної роботи, що проводиться професорсько-викладацьким складом навчального закладу. Зі свого боку, викладачі та студенти коледжу надали допомогу кафедрі педагогіки у пошуку матеріалів з історії Коростишівського педагогічного коледжу для студентів університету, що готувалися до участі у міжнародному огляді-конкурсі наукових робіт.

Викладачі Коростишівського педагогічного коледжу на соціально-психологічному факультеті

Результативно завершилась спільна робота з кафедрою практичної психології і соціальної педагогіки (завідуючий О.Л.Музика) над розробкою змін та доповнень до навчального плану коледжу, викликаних необхідністю введення нових спеціалізацій у педагогічному коледжі.

Метою спільної роботи в цьому напрямку була інтеграція навчальних планів з перспективою наступного зарахування таких випускників коледжу на III-й курс факультету підготовки вчителів початкових класів з додатковими спеціальностями “соціальний педагог” та “практичний психолог”.

Викладачами кафедри соціальної педагогіки і практичної психології надано значну допомогу викладачам коледжу у розробці ними навчальних

програм із предметів спеціалізації. Зокрема, творчо використано науково-методичні надбання викладачів університету в процесі організації педагогічної практики зі спеціалізації “Практична психологія”.

Особливо цінною для викладачів педагогіки та психології коледжу стала допомога у забезпеченні підручниками, навчальними посібниками, словниками, робочими зошитами для самостійної роботи студентів з курсу “Соціальна педагогіка”, а також методичними рекомендаціями до курсу “Методика роботи соціального педагога”, оскільки навчально-матеріальна база для нових спеціалізацій у коледжі практично створюється в процесі роботи.

Викладачу Бойко О.Ф. надано можливість відвідати курс лекцій зі вступу до соціальної педагогіки у викладача Коляденко С.М.

Корисною у плані науково-методичному стала участь викладачів педагогічного коледжу у конференціях, що проводилися в Житомирському державному університеті (жовтень 2003, квітень 2004 року).

Результатом участі викладачів коледжу в науково-практичних конференціях, що проводяться на базі Житомирського державного університету, стає поява у збірниках наукових праць публікацій, підготовлених учасниками конференцій. Так, у 2001-му році з’явилися публікації викладачів Єрмак В.І. („Роль і місце педагогічних технологій у системі початкової освіти”) [5, с. 70-73], Мартинюк Л.В. („Особливості мотивації ставлення учителів початкових класів до інновацій”) [5, с.10-13], Рудницької Л.В. („Створення малюнкового словника та схем-алгоритмів у процесі словникової роботи з першокласниками”) [5, с.130-135], Тихоліз В.О. („Теоретичні засади впровадження нових педагогічних технологій у початковій школі”) [5, с. 4-9].

До збірника наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції 2004-го року публікації підготували: викладач психології коледжу Мартинюк Л.В. (Моделювання на заняттях з методики виховної роботи як дієвий засіб формування творчої особистості) [6, с. 47-53] та викладач української мови і літератури Рудницька Л.В. (Вивчення мовно-стильових індивідуальних особливостей творчості І.С.Нечуя-Левицького (за повістю “Кайдашева сім’я”) на екзистенціально-діалогічній основі) [6, с. 128-132].

Значну роботу проведено викладачами університету з рецензування публікацій, методичних розробок, робочих програм, підготовлених викладачами педколеджу. Це вже стало доброю традицією, яка щорічно сприяє успішному проведенню атестації викладачів коледжу.

Лише за останні 2-3 роки за допомогою науковців університету викладачами коледжу підготовлені праці, які в разі публікації мали б певне наукове і особливо практичне значення. Відзначаються аналітичною глибиною та оригінальністю узагальнень і висновків роботи викладачів соціально-гуманітарного циклу, зокрема:

- “Проблема національного виховання у педагогічній спадщині С.Русової” (автор Тихоліз В.О., рецензент – професор Левківський М.В.);
- “Нестандартний підхід до вивчення творчості Григорія Сковороди” (автор Степурко Г.В., рецензент – професор Монастирецький Л.С.);
- “Інноваційний підхід до вивчення літературного доробку С.Руданського” (автор Радкевич Г.А., рецензент – кандидат педагогічних наук Міненко Л.М.);
- “Соціально-педагогічні завдання організації дозвілля учнівської молоді” (автор Осипчук Н.І., рецензент – кандидат педагогічних наук Литньов В.Є.);
- “Запровадження інтерактивних технологій навчання у процесі вивчення творчості англійського письменника Оскара Уайльда” (автор Корзун О.В., рецензент – професор Чирков О.С.).

Виступає танцювальний колектив Коростишівського педагогічного коледжу

Заслужують на увагу кращі методичні розробки викладачів природничо-математичного циклу:

- “Поняття числа та дій над числами” (автор Трохимчук Л.М., рецензент – кандидат фізико-математичних наук Тарасов В.Г.);
- “Методика вивчення похідної та її застосування в курсі математики” (автор Новик Н.П., рецензент – професор Ленчук І.Г.);
- “Формування поняття натурального числа в межах першого десятка” (автор Прищенко М.М., рецензент – професор Ленчук І.Г.);
- “Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні теми “Многогранники” (автор Дітківська В.М., рецензент – професор Ленчук І.Г.).

Про фахове та методичне зростання викладачів мистецько-культурологічного циклу свідчать їхні доробки:

- “Підготовка студентів до розвитку творчих здібностей учнів 1-4 класів в умовах особистісно-орієнтованої системи освіти” (автор Кононко М.Х., рецензент – кандидат педагогічних наук Сипченко І.В.);
- “Розвиток навичок читання нот з листа в процесі підготовки вчителя музики початкових класів загальноосвітньої школи” (автор Гулий Г.М., рецензент – кандидат педагогічних наук Сипченко І.В.);

- “Музично-дидактичні ігри як засіб розвитку музичних здібностей молодших школярів” (автор Бляхарський О. В., рецензент – кандидат педагогічних наук Сипченко І.В.);

- “Специфіка засвоєння музичних знань молодшими школярами в процесі творчої діяльності” (автор Тихоліз Б.М., рецензент – кандидат педагогічних наук Сипченко І.В.).

Активна співпраця з науковцями університету сприяла узагальненню і науковому обґрунтуванню передового педагогічного досвіду викладачів педколеджу, результатом чого стали методичні посібники та розробки, зокрема:

- “Організація самостійної роботи та методика проведення консультацій з фізики” (автор Стеблецький Л.А., рецензент – кандидат фізико-математичних наук Ткаченко О.К.);

- “Особливості навчання за підручником Бонк Н.А., Котій Г.А., Лук’янової Н.А.” (автор Мелешкевич Л.М., рецензент – професор Калініна Л.В.);

- “Дослідження феномену фольклористичного концепту пісенності поезій Марусі Чурай як ознаки українського менталітету” (автор Радкевич В.М., рецензент – кандидат педагогічних наук Сипченко І.В.);

- “Дванадцять свят української мови: Посібник з розвитку зв’язного мовлення” (автор Антонюк Н.А., рецензент – кандидат педагогічних наук Варзацька Л.О.);

- “Використання творів живопису при вивченні життя і творчості зарубіжних письменників” (автор Шайкова Л.О., рецензент – кандидат педагогічних наук Міненко Л.М.);

- “Народнопісенне слово – основа поезії Степана Руданського” (автор Радкевич В.М., рецензент – кандидат педагогічних наук Сипченко І.В.).

Схвально сприйнято викладачами педагогічних навчальних закладів регіону та викладачами всіх навчальних закладів I-II рівнів акредитації області методичні доповіді, в яких узагальнено досвід роботи провідних викладачів коледжу. Серед них: “Розвиток екологічної і валеологічної культури особистості майбутнього вчителя на основі формування індивідуальної свідомості” (старший викладач Сенік З.А.); “Синтез мистецтв як основа сучасного заняття із зарубіжної літератури” (старший викладач Шайкова Л.О.); “Роль і місце педагогічних технологій у системі початкової освіти” (старший викладач Єрмак В.І.); “Психологічні проблеми введення інновацій у роботу вчителів початкових класів” (старший викладач Мартинюк Л.В.); “Особливості організації самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах” (викладач-методист Долінговська К.А.); “Використання інтерактивних методів навчання, які сприяють поєднанню матеріалу з хімії, розділеного хронологічно та предметно” (викладач вищої категорії Ляшук А.Б.); “Технологія вивчення літературного твору” (викладач-методист Токменко Г.В.).

Для дослідження проблемної теми, опрацювання якої передбачено перспективним планом на наступні 2-3 роки, практичне значення мають лекції занять з використанням інтерактивних методів навчання. Складовими моделі інтерактивних технологій стали методичні розробки з різних навчальних предметів, за різною тематикою:

1. Педагогіка: “Зміст освіти. Формуючо-коригуючий модуль. Адаптивно-перетворюючий міні-модуль” (викладач-методист Тихоліз В.О.).

2. Історія України: Прес-конференція “Т.Ващенко – педагог – державник” (викладач-методист Долінська З.І.).

3. Основи економічної теорії: Ділова гра-дослідження “Маркетингові форми дослідження ринку” (викладач-методист Долінська З.І.).

4. Англійська мова: “На шляху до свободи” (старший викладач Мелешкевич Л.М.).

5. Німецька мова: Заняття-практикум “Розвиток зв’язного мовлення. У лікаря” (викладач-методист Куц О.К.).

6. Історія України: Семінар-конференція “Культура України у 60-70 роки ХХ століття” (викладач вищої категорії Сердюк Л.М.).

7. Фізичне виховання: Баскетбол. “Техніка ловлі-передачі м’яча на місці та в русі. Техніка кидка в кільце однією рукою від плеча та техніка подвійного кроку” (викладач вищої категорії Корзун В.М.).

8. Українська мова: “Складні випадки аналізу членів двоскладного речення” (викладач І категорії Беседовська І.В.).

Варто зазначити, що науково-методична робота викладачів коледжу у співпраці з науковцями університету не є самоціллю. Стратегічна мета такої роботи – піднесення рівня знань студентів, пробудження в них інтересу до наукового пошуку, ознайомлення їх з первинними елементами дослідницької діяльності. За перші роки співробітництва в комплексі “Університет-коледж” суттєво активізувалась і творча робота студентів – за різними напрямками і формами. З’явилися цікаві студентські доробки, зокрема:

- “Образ землі в українській літературі” (студентка Волошина Н.В., керівник Токменко Г.В.);

- “Недоліки педагогічного спілкування вчителя початкових класів. Шляхи їх попередження і подолання” (студентка Троценко О.М., керівник Мартинюк Л.В.);

- “Крилаті вислови у творчості М.П.Стельмаха (за романом “Чотири броди”)” (студентка Виговська О.В., керівник Токменко Г.В.);

- “Звичаї і побут волинської окраїни в драмі Лесі Українки “Лісова пісня” та повісті О.І.Купріна “Олеся” (студентка Розумович С.В., керівник Шайкова Л.О.);

- “Образ Петербурга у творчості О.С.Пушкіна і Т.Г.Шевченка” (студентка Майстренко О.В., керівник Шайкова Л.О.);

- “Братські школи України” (студентка Паша О.Ю., керівник Тихоліз В.О.);
- “Дидактична гра у процесі навчання” (студентка Кузьменко В.В., керівник Тихоліз В.О.);
- “Нестандартний підхід до вивчення теми “Типові задачі в 4 класі” (студентка Борчаківська О. В., керівник Трохимчук Л.М.);
- “Збірник задач на залежність між величинами для початкових класів” (студентка Гаращук О.М., керівник Самійлик А.С.);
- “Методичне забезпечення при розв’язуванні задач у третьому класі” (студентка Карпик І.О., керівник Трохимчук Л.М.).

Теоретичні пошуки студентів вдало реалізуються в їх практичній діяльності, передусім – під час проходження практики різних видів. Нестандартного, інноваційного характеру набувають уроки студентів-практикантів, зміст яких розкрито у планах-конспектах пробних уроків:

- Новак Є.А., методист Сушицька О.Л. Російська мова (3 клас). Тема: “Зима. Складання висловлювання за ілюстрацією. Удосконалення навичок читання і письма”;
- Кириченко І.Л., методист Долінговська К.А. Навчання грамоти (1 клас). Тема: “Закріплення звукового значення букви “же”, звуків [ж], [ж’]”;
- Вітюк Л.А., методист Куц О.К. Англійська мова (4 клас). Тема: “Одяг”;
- Нестерчук Н.А., методист Прохорова О.В. Німецька мова (5 клас). Тема: “Зима. Погода взимку”;
- Паша О.Ю., методист Кубіцький О.А. Фізична культура (4 клас). Тема: “Загальнорозвиваючі вправи в русі. Вдосконалення техніки стрибків у довжину з місця”;
- Кириченко І.Л., методист Єрмак В.І. Українська мова (4 клас). Позакласне заняття. Тема: “Турнір кмітливих. Узагальнення знань з теми “Іменник””;
- Котенко І.С., методист Новик Н.П. Математика (2 клас). Позакласне заняття. Тема: “Подорож до країни Математики”.

Обмін досвідом, неформальне спілкування з викладачами, асистентами педагогічного університету – це також своєрідна школа передового досвіду та передових технологій, яка сприяє активізації творчої дослідницької діяльності викладачів коледжу і, зрештою, зростанню їхнього науково-методичного потенціалу.

У наступному навчальному році передбачається продовження такої співпраці, її розширення і вдосконалення – з залученням до участі у спільних науково-практичних конференціях не лише викладачів, а й студентів.

Планується участь викладачів коледжу в регіональному методоб’єднанні викладачів психолого-педагогічного циклу в 2004-2005 навчальному році.

Як показує практика, особливо цінними стають ті форми співпраці, які закріплюються за ініціативою викладачів та студентів. Так, у 2004 році за домовленістю завідувача кафедри іноземних мов університету професора Калініної Л.В. та голови предметної комісії викладачів іноземної мови коледжу Прохорової О.В. укладено договір про спільну діяльність, метою якого є:

а) реалізація президентської Програми роботи з обдарованою молоддю;

б) спеціалізація студентів коледжу за програмою підготовки вчителів іноземної мови в початкових класах;

в) співпраця та професійне партнерство щодо організації та проведення педагогічної практики студентів;

г) професійна орієнтація та відбір талановитої молоді з числа випускників Коростишівського педколеджу для продовження навчання та факультеті іноземних мов університету.

Результатом спільної діяльності, згідно укладеного договору, стало створення науково-методичної лабораторії, яка від самого започаткування діє творчо, цікаво і ефективно.

Протягом навчального року проведено чотири засідання, на яких теоретичні проблеми розглядались у поєднанні з практичними заходами. Повчальним був інноваційний відкритий урок іноземної мови в 4 класі Андрушівської СШ №2. Присутні викладачі спостерігали творчий підхід вчителя до розв'язання комунікативної направленості уроку на основі використання джазових ритмів. Уроки такого типу проводяться, як правило, в ігровій формі, що сприяє підвищенню інтересу дітей молодшого віку до вивчення іноземної мови. Для викладачів коледжу урок став живою сторінкою методики навчання іноземній мові учнів початкових класів.

Корисною стала й презентація методичного посібника викладачів кафедри англійської мови Л.Калініної, І.Самойлюкевич та Л.Березенської "Твій світ англійської мови: країна звуків".

Посібник, який стане практичною допомогою вчителю іноземної мови початкової школи, побудований на ілюстративно-ігровому методі, що є особливо важливим при навчанні іноземній мові дітей молодшого віку.

Досить цінною є запропонована авторським колективом "методична майстерня", де вміщено додатковий автентичний матеріал та методичні завдання для його опрацювання.

Результатом засідання стали чітко обґрунтовані рекомендації щодо практичного впровадження викладачами педколеджу нових прийомів та методів у процесі вивчення методики іноземної мови та підготовки студентів до пробних уроків.

Активну участь у роботі творчої лабораторії бере представник Британської Ради у Києві Мішель Колеман, яка у своїй методиці навчання

широко застосовує інтерактивні технології, зокрема, діалоги, ігри, тести, що дають можливість студентам виявити і розвинути свої вміння і можливості під час навчальних занять. Форми та методи роботи викладача спрямовані на здійснення особистісно-орієнтованого підходу. Цінність досвіду Мішель Колеман полягає у пристосуванні його до вимог програми і навчальної мети коледжу. Викладач виготовляє необхідний роздатковий матеріал, яким у подальшому користуються всі викладачі.

Усі науково-методичні знання, набуті в різних формах співробітництва колективу викладачів коледжу та професорсько-викладацького колективу Житомирського державного університету, всі практичні уміння і навички втілюються у збагаченні методичного забезпечення навчально-виховного процесу, зокрема, у створенні методичних комплексів, кожен з яких включає:

конспект лекції;

завдання та рекомендації щодо виконання самостійної роботи;

- запитання для самоконтролю;

- опорні схеми, таблиці;

- перелік наочності, ТЗН, які можна використати на занятті;

- тести для контролю знань;

- перелік основної та довідкової літератури;

- плани, інструктивні картки для проведення практичних та лабораторних занять.

За висновками атестаційної комісії коледжу, кращими визнано методичні комплекси з педагогіки (викладачі Тихоліз В.О., Котенко Н.І.), з української мови (викладачі Токменко Г.В., Беседовська І.В.), з української літератури (кінець ХІХ, початок ХХ століття) (викладачі Токменко Г.В. та Радкевич Г.А.), з методики навчання української мови (викладачі Антонюк Н.А. та Єрмак В.І.), із зарубіжної літератури (викладачі Корзун О.В. та Шайкова Л.О.), з німецької мови (викладач Куц О.К.), з фізики (викладач Стеблецький Л.А.), з географії (викладач Кукліч С.В.).

Аналізуючи скромні, але реальні зрушення, прогресивні зміни, що відбулися в основному за останні 10-12 років у діяльності і, як наслідок, у статусі Коростишівського педагогічного коледжу імені І.Я.Франка, можна за деякими висновками локального характеру побачити узагальнену специфіку розвитку коледжів, технікумів та училищ і спрогнозувати їх перспективу.

По-перше, всі зміни і очевидні досягнення вищих навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації здійснені завдяки магістральному стратегічному курсу освітянської сфери, основу якого становить система законів про освіту, президентські укази, а також науково обґрунтовані програми, доктрини та рішення державних органів управління освітою, які, не піддаючись корозії консерватизму, догматики і кон'юнктури,

оперативно корегуються в залежності від тактики і загального фінансово-економічного розвитку країни.

По-друге, прискорений розвиток колишніх середніх спеціальних закладів став можливим до деякої міри завдяки їх атестуванню, акредитації та ліцензуванню, завдяки наданому їм статусу вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, і, як наслідок, завдяки модернізації змісту освіти та всієї системи навчально-виховного процесу.

По-третє, сам статус стимулює творчу орієнтацію коледжів на навчальні заклади, що дають повну вищу освіту, сприяє налагодженню тісних зв'язків з інститутами та університетами, співпраці з ними з метою наукового збагачення і фахового зростання.

Така інтеграція навчальних закладів позитивно оцінена в доповіді міністра освіти і науки В.Г.Кременя на Всеукраїнській нараді вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, який упевнено заявив, що коледжі “були, є і будуть однією із соціально-важливих ділянок освітньої галузі, кадровим джерелом вітчизняної економіки”.

Лише у співпраці з університетами педагогічні коледжі зможуть забезпечити оновлення фахової освіти майбутніх учителів, озброїти їх ідеями гуманістичного розвитку особистості, умінням використати надбання прогресивної зарубіжної педагогіки, майстерністю передати методику і практику оперування набутими знаннями у всіх виробничих і творчих процесах.

Використана література

1. Інтерактивні технології навчання: Метод. посібник /О.І.Пометун та ін. – Умань, 2003. – 68 с.
2. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень: Навчальний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів. – Чернігів: Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2003. – 260 с.
3. Кловак Г.П. Педагогіка наукової школи: Навчально-методичний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів. – Чернігів: Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2004. – 208 с.
4. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом: Навчальний посібник /Т.М.Десятов, О.М.Коберник, Б.Л.Тевлін, Н.М.Чепурна. – Харків: Видавнича група “Основа”, 2003. – 240 с. – (Серія “Управління школою”).
5. Нові технології навчання в початковій школі: досвід, проблеми, перспективи. Матеріали обласної науково-практичної конференції, 17-18 листопада 2000 року. – Житомир, 2001. – 160 с.
6. Творча особистість учителя як передумова інноваційних процесів у початковій школі: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції /Відп. ред. В.Г.Тарасов. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – 253 с.

БЕРДИЧІВСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ УЧИЛИЩЕ

18 квітня 1923 року на базі вищих педагогічних курсів, які знаходились у с.Круподерниця Погребищенського району (нині Київська область), у Бердичеві в будинку комерційного училища було організоване педагогічне училище.

У 1923 році контингент учнів становив 95 чоловік і 7 викладачів. Педтехнікум готував учителів 1-4 класів.

До 1931 року педучилище носило ім'я Б.Грінченка, а у 1931 році йому було присвоєно ім'я Затонського. В 1933 році було відкрито заочне відділення вчителів 1-4 класів.

У 1947 році Бердичівська педагогічна школа була перейменована у Бердичівське педагогічне училище, де працювали шкільний і дошкільний відділи.

У 1958 році у Бердичівському педучилищі був закритий шкільний відділ і відкритий музичний відділ,

У 1997 році відкрита нова спеціальність «Соціальна педагогіка».

У 1997 році Бердичівське педучилище увійшло до навчального комплексу «Вінницький університет - Бердичівське педагогічне училище», де впроваджується ступенева підготовка спеціалістів музичного виховання. Бердичівське педагогічне училище - ліцензований і акредитований вищий навчальний заклад 1 рівня. Підготовка спеціалістів здійснюється за спеціальностями: "Дошкільне виховання" - денна та заочна форма навчання, "Музичне виховання" і "Соціальна педагогіка" - денна форма навчання.

У педагогічному училищі працює досвідчений, творчий життєлюбний педагогічний колектив.

Багато викладачів училища відмічено урядовими нагородами, грамотами Міністерства освіти.

Викладачами училища розроблено більше 40 програм з окремих предметів. Колектив плідно працює над поширенням психолого-педагогічних, екологічних та інших наукових знань серед працівників освіти міста, району, області. Вісімдесят років - вік солідний. Та в силу своєї специфіки Бердичівське педагогічне училище залишається завжди молодим.

Музика О.Л.,

декан соціально-психологічного факультету

Солодовнік О.В.

директор Новоград-Волинського медичного коледжу

Полівода Н.Г.

директор Житомирського міського колегіуму

Співпраця соціально-психологічного факультету з педагогічними та медичними коледжами – запорука підвищення якості освіти

Відомо, що найвищої інтенсивності процеси профорієнтації набувають під час навчання у вищих навчальних закладах. Саме тут студенти вперше зустрічаються з реальними ознаками тієї професії, яку вони вибрали і саме тут вони можуть скоректувати свій вибір, змінивши спеціалізацію.

Викладачі Коростишівського педагогічного коледжу Шень В.А., Тихоліз В.О. та Мартинюк Л.М. на соціально-психологічному факультеті

Сучасна система освіти має всіляко допомагати молодим людям знаходити справу до душі. Вона має бути поліваріантною, гнучкою і гуманною в тому розумінні, що не викидатиме за борт людей, які вже затратили певний час і кошти на підготовку, але хотіли б трохи змінити напрямок цієї підготовки. Та й тоді, коли напрямки підготовки не змінюються, виникає проблема уникання дублювання навчальних дисциплін у разі бажання випускники вузів I-II рівня акредитації продовжити освіту за обраною спеціальністю.

Співпраця факультету у плані профорієнтаційної роботи починається із роботи з шкільною молоддю. Зокрема, намічені плани такої роботи з Житомирським міським колегіумом.

Співпраця Бердичівського і Коростишівського педколеджів та Новоград-Волинського медичного училища з СПФ повністю покликана розв'язати ці проблеми. Те, що нас поєднує – це такі спеціальності, як психологія, практична психологія, соціальна педагогіка та дошкільне виховання.

Декан СПФ Музика О.Л. та директор Житомирського міського колегіуму Н.Г.Полівода

Те що це справді співпраця, а не дорога з одностороннім рухом підтверджує той факт, що з таких спеціальностей, як психологія, практична психологія і соціальна педагогіка кафедри соціально-психологічного факультету виступають як методичні центри, а що стосується спеціальності „Дошкільне виховання” – самі переймають досвід у викладачів Бердичівського педколеджу, оскільки ті мають значно більший досвід роботи в цій галузі.

У рамках співпраці СПФ і коледжів було проведено ряд конференцій і робочих зустрічей. Зокрема, у Бердичівському педколеджі відбулася науково-практична конференція, на якій обговорювалися актуальні проблеми дошкільного виховання. Науковці, викладачі, працівники дошкільних закладів обмінялися думками, новими науковими і науково-методичними розробками. Дискусія показала, що на Житомирщині є багато творчих педагогів-дошкільників, досвід яких можна використати в процесі підготовки фахівців. Цікаво, що саме ті працівники дошкільної освіти, які вже мають певні професійні здобутки, звертаються з пропозиціями співпраці до науковців факультету. Ті домовленості, яких досягнуто на конференції мають стати основою для організації наукових досліджень у галузі дошкільної педагогіки та психології.

Викладачі педколеджу використовують у своїй роботі курс лекцій із соціальної педагогіки, розроблений доцентом Сейко Н.А, та методичні матеріали, розроблені кафедрою соціальної педагогіки та педагогічної майстерності. Плідною виявилася конференція у Новоград-Волинському медичному коледжі. Представники Житомирського державного університету імені Івана Франка професор Вандишев В.Н. і доцент Музика О.Л. ознайомили учасників з останніми науковими розробками з проблем філософських світоглядних і психологічних засад професійного вибору. Велике враження на учасників конференції справив досвід організації методичної роботи у медколеджі та досвід його співпраці з іншими навчальними закладами.

У музеї Лесі Українки м. Новоград-Волинський

У рамках співпраці СПФ і Коростишівського педагогічного коледжу теж чимало позитивних зрушень. Зокрема, кафедра соціальної та практичної психології передала викладачам педколеджу банк комп'ютерних психологічних тестів з методичними вказівками щодо їх використання. Викладачі коледжу при викладанні психологічних дисциплін користуються інструктивно-методичними рекомендаціями та робочими програмами, розробленими кафедрою соціальної та практичної психології. У комп'ютерній лабораторії цієї кафедри розроблено навчальну комп'ютерну програму „Фонема”, теоретичною основою якої стала новаторська система класифікації звуків досвідченого викладача, директора Коростишівського педагогічного коледжу Б.Є.Талька. Ця програма призначена як для навчання, так для контролю знань студентів, готова для застосування вже у поточному навчальному році.

При організації співпраці окрема проблема – це узгодження навчальних планів з метою скорочення терміну навчання для випускників коледжів, які бажатимуть продовжувати навчання на СПФ. Ряд робочих зустрічей, проведених протягом 2003-2004 навчальних років, дозволили розробити основні принципи узгодження навчальних планів:

1. Починати профорієнтаційну роботу ще у школі шляхом залучення кращих учнів до наукової роботи.

2. Скорочення термінів навчання для випускників коледжів досягається не завдяки вилучення окремих дисциплін із робочих навчальних планів, а шляхом уникання дублювання тих дисциплін, які вивчаються і в коледжах і в університеті.

Під час науково-практичної конференції у Новоград- Волинському медичному коледжі

3. Лекційні курси з профільних навчальних дисциплін читають професори та доценти університету.

Науково-практичні конференції, зустрічі викладачів навчальних закладів – учасників комплексу показали, що навчально-науковий комплекс при Житомирському державному університеті імені Івана

Франка успішно вирішує цілу низку важливих освітніх завдань, які ставить сьогодення.

ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

М. ЖИТОМИРА

Центр професійно-технічної освіти м. Житомира ім. А.Н.Вітрука, Асоційована школа ЮНЕСКО.

За період свого існування Центр мав назви: Училище механізації сільського господарства № 4 з 1953 року, ТУ-2 – з 1966 року, СПТУ-15 – з 1984 року.

Підготовлено близько 30 тисяч кваліфікованих робітників.

23 жовтня 1953 року на колишній околиці Житомира – Смолянці, у садибі лісозахисної станції розпочала свою роботу школа механізаторів сільського господарства, відома потім як УМСГ-4. Гнат Петрович Лебіга – перший директор і перший працівник, з ім'ям якого пов'язана історія Центру.

У 1961 році училище розпочало підготовку електромонтерів для сільської місцевості, які проводили електрифікацію поліських сіл, у 1966 році - механізаторів меліоративних робіт.

Вісімдесяті – це роки новобудов.

Під керівництвом директора училища Заслуженого працівника освіти Володимира Михайловича Юрчука та при допомозі базового підприємства тресту Житомирводбуд Міністерства меліорації та водного господарства виріс новий потужний навчально-виробничий комплекс: учбовий і лабораторний корпуси, побутовий блок, машинно-тракторний стан, дев'ятиповерховий гуртожиток, стадіон.

Метод бригадного підряду на самостійних об'єктах під час виробничої практики, якій було запроваджено в училищі, був підхоплений ПТУ всієї країни.

У 1975 році рішенням Колегії Державного Комітету СРСР із професійно-технічної освіти, Міністерства меліорації та водного господарства СРСР, Президії ЦК профспілки працівників сільського господарства училищу було присвоєно звання “Краще меліоративне училище СРСР”.

На ВДНГ у Москві діюча модель меліоративної системи закритого дренажу, виготовлена працівниками училища зайняла перше місце.

Значні зміни в житті училища сталися з введенням шкільного навчання. У 2003 році випускниця нашого училища була нагороджена Золотою медаллю. Це перша медалістка в історії училища і ПТУ області.

З 1985 року училище включене до системи асоційованих шкіл ЮНЕСКО. Це були часи міцних міжнародних зв'язків нашого закладу з Болгарією, Німеччиною, Чілі, Японією, Монголією, Кубою. Упродовж кількох років в училищі навчалися юнаки з Монголії, Судану, Ефіопії.

Найтісніші контакти були встановлені зі спорідненим училищем Михайловограда (Болгарія), меліоративною школою м. Веймара (Німеччина), заводськими школами міст Кельця та Дембця (Польща).

Учні нашого закладу проходили практику в Болгарії та Польщі. У даний час налагоджені зв'язки з навчальним закладом, що готує електриків, у місті Карлерус (Німеччина).

У 1977 році в училищі було створено музей Бойової Слави. Учнівський та педагогічний колектив училища вибороли честь носити ім'я славного сина українського народу, земляка, Героя Радянського Союзу, Народного Героя Югославії Анатолія Никифоровича Вітрука. У травні 1987 року Постановою Ради Міністрів УРСР училищу було присвоєно почесне ім'я Анатолія Никифоровича Вітрука.

1991 рік – доленосний у житті нашого народу. Україна стала незалежною державою. Перші роки становлення молодого країни були важкими для кожного трудового колективу. Директор училища Микола Михайлович Тимошенко - економіст за освітою, блискучий організатор, людина з чуйним серцем – зберіг для училища кваліфікованих педагогів, не втратив жодного працівника: розумів, що колектив, який підбирався і міцнів роками, - запорука майбутнього успіху. Серед працівників училища 19 Відмінників народної освіти України, нагороджені Почесними грамотами Міністерства освіти і науки, облдержадміністрації, директору Тимошенко М. М. присвоєно почесне звання „Заслужений працівник освіти України”. Працює 37 викладачів, серед них: „Спеціаліст вищої категорії”, „Старший викладач” – 13 чоловік; „Спеціаліст вищої категорії”, „Викладач-методист” – 2 чоловіки”; „Спеціаліст вищої категорії” – 2 чоловіки, „Спеціаліст першої категорії” – 13 чоловік, „Спеціаліст другої категорії” – 4. 30 майстрів виробничого навчання мають педагогічне звання „Майстер виробничого навчання II категорії”, „Майстер виробничого навчання I категорії”.

У 1996 році було створено перший сучасний комп'ютерний клас, згодом другий та підключення до Інтернету.

Створена матеріально-технічна база для професій, конкурентноспроможних на сучасному ринку праці:

- тракторист-машиніст (слюсар), робітник фермерського господарства;
- електромонтер з ремонту та експлуатації електроустаткування;
- столяр (будівельний), муляр, плиточник, облицювальник;
- обліковець, конторський працівник (бухгалтерська справа, оператор комп'ютерного набору);
- машиніст крану автомобільного;
- електрогазозварювальник;
- кухар;
- секретар-референт;
- слюсар з ремонту автомобілів.

Училище дає можливість отримати паралельно з основною професією – другу, професію водія автомобіля категорії В й С, проводиться комп'ютерний всеобуч.

Започаткована у вісімдесятих роках професія “кухар” не втратила своєї актуальності і популярності. Спеціалісти цього фаху нині користуються особливим попитом. Упродовж багатьох років виробнича практика учнів під керівництвом майстрів виробничого навчання проходить на базах відпочинку азовського та чорноморського побережжя - і щороку адміністрація училища незмінно отримує подяки-листи за бездоганну працю своїх вихованців.

З 1985 року училище готувало водіїв тролейбуса. Третина водіїв, які сьогодні обслуговують пасажирський транспорт Житомира, - наші випускники.

В училищі є широкий простір для фізичного розвитку юнаків і дівчат. Для них працюють секції по футболу, волейболу, тенісу, шахах, кікбоксінгу, гирьовиків. Діють два спортивні зали, один із яких оснащений сучасними тренажерами, стадіон, стрілецький тир.

В училищі створені умови для розвитку творчих здібностей: хор, вокальний та фольклорний колективи. Протягом багатьох років училище тримає перше місце серед училищ області по культурно-масовій роботі. Художні колективи училища нагороджені грамотами обласного управління культури. Фольклорний гурт веде велику пошукову роботу, відроджено багато народних традицій, свят, обрядів.

1 грудня 2001 року вийшов перший номер газети “Експрес-погляд” - друкований орган професійно-технічного училища №15 імені Героя Радянського Союзу А.Н.Вітрука, асоційованої школи ЮНЕСКО. У жовтні 2003 року було створено Музей історії училища.

На даний час ЦПТО – це потужний навчально-виробничий комплекс, що має 32 навчальні кабінети, 9 лабораторій, 4 майстерні, гуртожиток на 420 місць, бібліотеки, клуби, дискотек. Для потреб виробничого навчання та практики учнів в училищі нараховується понад 100 одиниць техніки: автомобілі, трактори, екскаватори, бульдозери, скрепери, комбайни, причепа, плуги та інше.

Училище традиційно є місцем проведення різноманітних заходів обласного та державного рівня.

За комплексною рейтинговою оцінкою діяльності училище упродовж останніх п’яти років займає перше місце в області.

Сьогодні в училищі навчається більше 800 учнів. Серед випускників є Герой Соціалістичної Праці, нагороджені орденами Трудового Червоного Прапора, працівник адміністрації президента України, науковці, громадські діячі, справжні фахівці своєї справи.

Заступник директора з навчальної роботи Носова А. С. представляла освітян професійно-технічних закладів області на II Всеукраїнському з’їзді працівників освіти.

В училищі активно йде робота з упровадження новітніх освітніх технологій, зокрема особистісно зорієнтованої технології навчання, блочно-модульного навчання. Проблема, над якою працює

педагогічний колектив, - „Створення психолого-педагогічних умов формування особистості та встановлення позитивного іміджу закладу”. Статтю про досвід роботи над проблемною темою було надруковано в обласному науково-методичному журналі „Педагогічна Житомирщина” (№4, 2003 рік).

2003 рік – особливий у житті навчального закладу, у жовтні він відзначив свій 50-літній ювілей. За вагомий внесок у розвиток освіти трудовий колектив був нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України. Своєрідним підсумком піввікової діяльності стало створення на базі ПТУ-15 Центру професійно-технічної освіти.

Носова А. С.

заступник директора з навчальної роботи ЦПТО;

Климчук А. В.,

методист ЦПТО

Співпраця як гарант майбутнього

Професійно-технічна освіта сьогодні перебуває на шляху глибокої розбудови, визначеної Державною національною програмою “Освіта” (Україна ХХІ століття), Законами України “Про освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про загальну середню освіту” Національною доктриною розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті, а також Державною програмою “Вчитель”, Концепцією розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні.

Основним напрямком реформування освіти відповідно до цих документів є “створення умов для задоволення освітніх, професійних потреб”, підвищення професійного рівня, різнобічного розвитку та самореалізації особистості”.

Відповідаючи на запит часу наш навчальний заклад шукає нові підходи до розв’язання цих проблем.

Навчальний заклад, який працює на майбутнє, має бути зорієнтований на розвиток особи. Ось чому пріоритет вільного розвитку особи, як принцип сучасної освітньої політики, став основним принципом нашого навчального закладу. Навчання і виховання – рівнозначні елементи одного процесу освіти, в результаті якого ми формуємо образ “я” – людини зі своїми поглядами на себе і на навколишній світ, зі своїм ставленням до світу.

Швидке зростання загальної кількості до професійних знань, якими має володіти випускник середнього навчального закладу, призвело до перевантаження навчальних програм, особливо у старших учнів, що спричинило втрату цілісного сприйняття світу. Екстенсивні методи себе

вичерпали, протиріччя вкрай загострились. Щоб усунути їх, потрібно було якісно змінити методику навчання.

Що вибрати? На чому зупинитись? На серпневій педагогічній конференції у 2001 році аналізувалося питання педагогічної творчості викладача як основи формування творчої особистості учня. Зокрема, було відзначено, що для подальшої ефективної роботи педагогічного колективу училища необхідна єдина система аналізу творчої діяльності кожного викладача, методичних комісій, інших педагогічних структур училища.

Саме тому одним з головних завдань розробки проблемної теми училища педагогічна конференція визначила впровадження в навчально-виховний процес особистісно-зорієнтованої технології. Це відповідає основним напрямкам розвитку Міністерства освіти та науки України. Президент АПН України Василь Кремень: “В основу формування особистості мають лягти передусім ідеї гуманістичної парадигми особистісно-орієнтованої освіти та виховання. Мета особистісно-орієнтованої гуманної освіти – не сформувати й навіть не виховати, а знайти, підтримати, розвинути людину в людині, закласти в ній механізм самореалізації”. Наш педагогічний колектив взяв курс на перебудову освітньо-виховного процесу в училищі, на розвиток особи викладача і учня. Намагаємося створити такі умови на уроках, позакласних заходах, які б активно впливали на розвиток індивідуальності підлітка.

Саме особистісно-зорієнтований підхід до навчання і виховання відповідає цим вимогам і став фундаментальною основою навчально-виховного процесу в училищі і зумовив вибір проблемної теми : “Створення психолого-педагогічних умов формування особистості та встановлення позитивного іміджу закладу”.

Звідси і пріоритетні завдання, які поставив перед собою наш педагогічний колектив – створення необхідних умов для виховання людини XXI століття.

Це має бути людина фізично здорова, морально орієнтована на соціально-значимі гуманні цінності, інтелектуально і духовно розвинена в галузі самопізнання, готова до соціальної адаптації, до розуміння і творчого перетворення реальної діяльності на благо людей, готова до життя в таких сферах, як економічна, морально-правова, наукова, сімейна, сфера культури. На кожному уроці, позакласному заході викладачі, майстри виробничого навчання застосовують такі психологічні прийоми навчання і виховання, що створює в учня єдину картину світу.

Психологічні аспекти управлінської діяльності тісно входять сьогодні у теорію і практику педагогічних організацій і стали вкрай актуальними: “Людський фактор” – це основа педагогічної діяльності любого навчального закладу. Він передбачає створення в колективі здорового психологічного клімату, котрий об’єднує його працівників у справжній колектив, що поділяє певні етичні, моральні та культурні цінності.

Саме „людський фактор” формує імідж закладу, що проявляється, визначається поведінкою членів колективу, засобами вирішення проблем, стилем керівництва, організацією, методами прийняття рішень та делегуванням повноважень керівником, особливостями формальних і неформальних комунікацій в колективі, особливостями змісту діяльності колективу.

Імідж – це як характер, що має певні зовнішні прояви. Кожний навчальний заклад має свій імідж. Так само, як розвивається характер людини, так створюється і розвивається імідж нашого навчального закладу.

Роботу педагогічного колективу щодо встановлення позитивного іміджу визначають слідуючи концептуальні позиції:

1. Освітня:

- втілення нових педагогічних технологій у навчальний процес (особистісно-зорієнтована технологія);
- системні проекти „Системне планування”, „Психологія життєдіяльності”

2. Підвищення якості педагогічної майстерності:

- атестація;
- курси підвищення кваліфікації;
- діагностика;
- робота аналітичних груп;
- робота шкіл „Молодого викладача”, „Молодого майстра”, „Психолого-педагогічних знань”;
- семінари, практикуми, творчі звіти.

3. Робота з батьками учнів:

- батьківські збори;
- діяльність батьківських комітетів;
- індивідуальні консультації.

4. Фінансове забезпечення.

Якщо говорити про навчально-виховну роботу, то слід зазначити, що практично всі засідання педрад, методичних рад, творчих груп, методичних кафедр були спрямовані на реалізацію проблемної теми “Створення психолого-педагогічних умов формування особистості та встановлення позитивного іміджу закладу”.

Для вирішення проблеми розвитку творчого потенціалу педагогічного колективу при МК створені творчі групи, які координують роботу над методичною темою:

- МК загальноосвітніх дисциплін – “Індивідуально-диференційований підхід як основний визначальник особистісно-зорієнтованої технології навчання”;
- МК кухарів – “Принцип самостійності і активності учнів у навчанні”.

- МК бухгалтерів – “Особистісно-зорієнтований підхід у навчанні при викладанні предметів профтехциклу”.
- МК механізаторів, МК автомобілістів, МК електромонтерів - “Проблема підготовки робітничих кадрів в умовах становлення ринкових відносин”.
- МК класних керівників – “Створення психолого-педагогічних умов формування особистості”

Традиційно двічі на навчальний рік проводяться конференції, так:

- на початку 2002-2003 навчального року „Концептуальні основи діяльності училища в новому навчальному році, визначені „Національною доктриною розвитку освіти”, Державною програмою „Вчитель”, Законом України „Про професійно-технічну освіту”;
- підсумкова конференція 2002-2003 н/р „Робота педагогічного колективу над єдиною методичною темою” з виставкою результатів роботи.

Звичною формою роботи стало проведення місячників науково-методичної роботи, де органічно поєднуються теорія та практика. За останні роки відбулися місячники на тему: “Володіння інноваційними педагогічними технологіями і методами як показник майстерності та творчості викладача – крок у ХХІ століття (2001 р.)”, “Втілення особистісно-орієнтованої технології у навчальний процес та робота колективу над єдиною методичною проблемою” (2002 рік), „Інноваційні технології в навчально-виховному процесі (2003 р.)”, „Обережно: дитина!” (ідеї В.Сухомлинського щодо гуманізації навчально-виховного процесу в практиці перебудови сучасного навчального закладу”, були проведені науково-практичні конференції „Основні напрямки розвитку інноваційних процесів в училищі та їх науково-методичне забезпечення”, „Вдосконалення системи володіння новітніми інноваційними технологіями”.

Під час зимових канікул проводяться педагогічні читання на тему: "Взаємозв'язок формування досвіду з роботою педколективу над єдиною загальноучилищною методичною темою ", які включали творчі звіти викладачів та майстрів в/н, що атестуються, „Педагогічна майстерність та шляхи її набуття”, „Педагогічна творчість викладача – важлива умова реформування навчального закладу”.

В рамках місячників відбувалися зустрічі з завідуючою лабораторією інноваційних технологій методистом обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Стельмах Антоніною Гаврилівною на тему: “Методика особистісно-орієнтованого уроку”, творчою групою методистів області, членами творчих груп з питань особистісно-орієнтованих технологій з ПТУ-13 та 9. Викладач української мови та літератури Котвицька М.М. була учасником обласного семінару на тему: “Інтерактивні технології навчання в сучасному педагогічному процесі”.

Викладач зарубіжної літератури, пошукувач кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка Сахневич І.Д. на засіданні школи психолого-педагогічних знань познайомила з матеріалами міжнародного семінару, з інноваційних технологій. Перші проби у впровадженні особистісно-орієнтованих технологій показали місячники відкритих уроків “90 хвилин натхненної праці” на тему: “Використання новітніх технологій у практиці роботи педагога”.

Усі рішення, які приймалися на вище зазначених засіданнях, проходили через чітку систему обліку, контролю, аналізу й корекції педагогічної діяльності кожного викладача, майстра й усього педагогічного колективу в цілому.

Роботу нашого училища над проблемною темою можна зобразити у вигляді такого алгоритму (див. Схему 1).

Особливу увагу звертаємо на якісну підготовку майбутніх робітників, бо технологічні процеси потребують високого рівня компетентності працівників. Відповідно до цього маємо будувати поурочно-тематичні плани, зважаючи на те, що робітників високої кваліфікації у нашій країні 5-15 відсотків, тоді як у розвинутих країнах цей відсоток наближається до п'ятдесяти, а в окремих країнах – до 70.

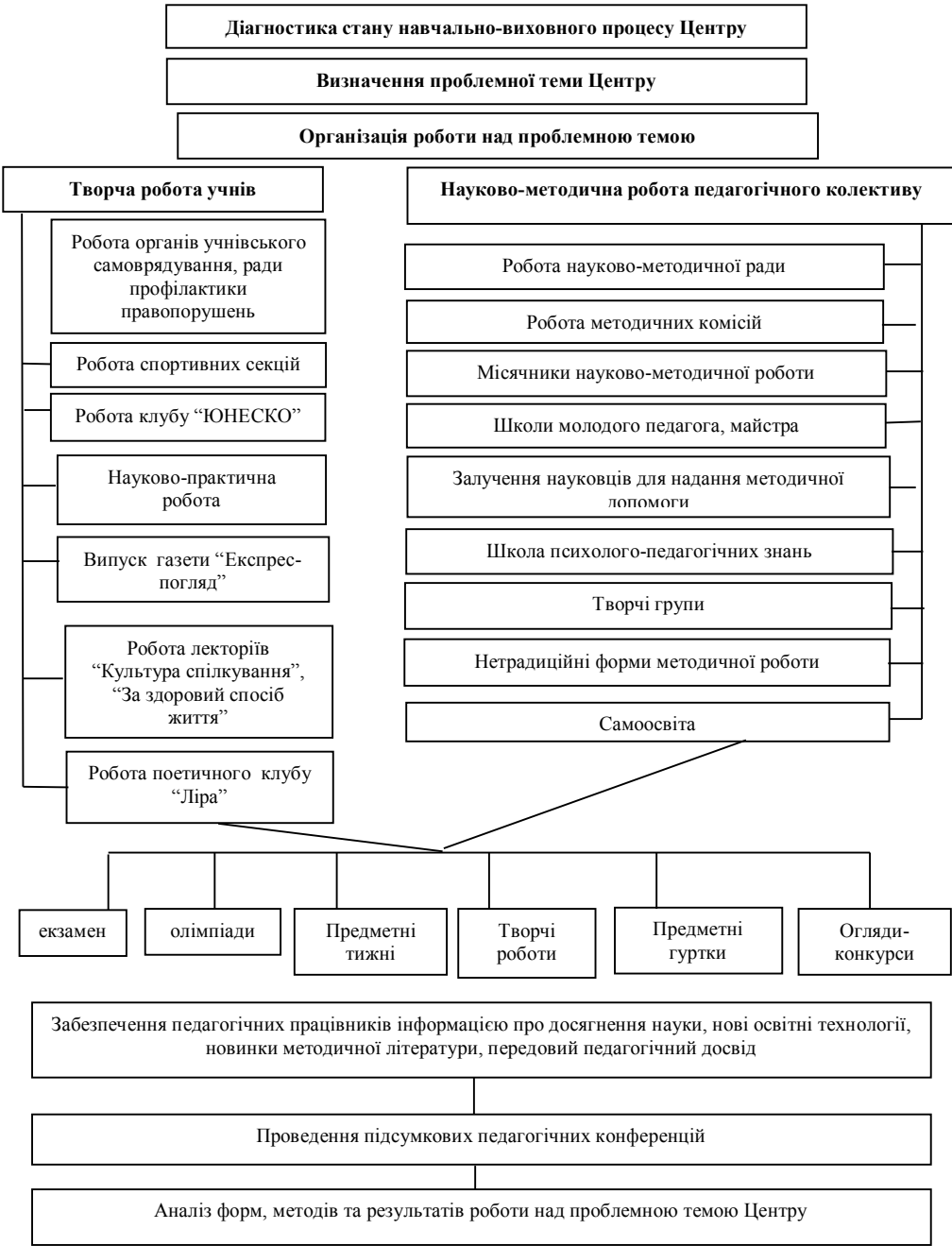
Професійна освіта – це галузь, що найтісніше інтегрується з економікою. І наше майбутнє як Центру професійно-технічної освіти неможливе без постійного врахування тих змін, що відбуваються в економіці, на ринку праці й адекватної реакції на ті зміни. Педагог професійної школи має володіти навичками прогнозування результатів професійно-педагогічної роботи, налагодження міжособистісних стосунків з учнями, колегами, керівництвом, оцінювання результатів власної професійно-педагогічної діяльності.

Найбільш популярними у наших педагогічних працівників педагогічні технології в підготовці кваліфікованих робітників:

- особистісно-розвивальні (Юшкова Т.І., Руда Б.І., Зубрицька Л.О., Чайкіна Н.Р., Котвицька М.М.);

- модульно-рейтингове навчання (Гришук Н.В., Місюра С.Р., Носова А.С.);

Алгоритм роботи педагогічного колективу Центру над єдиною проблемною темою

- інформаційно-розвивальні (Сичевський В.Е., Цьомик П.В.);
- ігрове навчання (Ревут В.В., Климчук А.В.);
- метод аналізу економіко-виробничих ситуацій (Тимошенко М.М., Міхов П.І., Балан О.М.) тощо.

Наш колектив – за освітні реформи, як усунення того, що заважає розвитку людини, за реформи, які є велінням часу й через які пройшли майже всі країни Європи, об'єднуючись для пошуку глобальних рішень, необхідних для забезпечення розвитку кожної особистості, а значить, і суспільства в цілому.

Стратегічний напрям своєї роботи освітяни Європи визначають наступним чином: “Наша теперішня система освіти була створена за старих часів для виконання завдань, які уже більш не актуальні. Потрібна нова система, розрахована на задоволення потреб суспільства ХХІ століття, суспільства знань. Тільки постійне оновлення останніх у системі безперервної освіти дасть людині можливість вижити в умовах бурхливого технічного прогресу, перенасичення інформацією, дуже активної комунікації” [1]. І не дарма особливого значення сьогодні набувають громадські організації, де генерується професійна думка освітян-практиків. Такою структурою в нашому регіоні став навчальний комплекс Житомирського державного університету, членом якого став і наш Центр у 2004 році.

Проте співпраця наших навчальних закладів триває вже протягом багатьох років.

З 1984 року в колишньому ПТУ-15 було введено середню освіту. Викладачами предметів загальноосвітньої підготовки стали випускники Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я. Франка. Протягом цих років існував постійний творчий зв'язок викладачів ПТУ-15 та відповідних кафедр інституту, який забезпечував розв'язання проблем, поставлених перед училищем життям, підтримував фаховий рівень викладачів, їх компетентність, забезпечував безперервну самоосвіту через консультації з науковцями, користування спеціальною літературою, роботу в читальних залах інституту тощо.

Це сприяло розвитку сучасного стилю педагогічного мислення, відпрацюванню професійних навичок, формуванню готовності викладача до професійного самовдосконалення.

Враховуючи зміни, що відбулися в останні роки в суспільстві і в освіті, викладачі училища, зокрема фахівці російської мови та літератури, змогли отримати другу спеціальність: вчитель української мови та літератури, що дало їм змогу реалізувати себе в сфері освіти.

20 років такої співпраці сприяли перетворенню викладачів–спеціалістів у викладачів вищої та першої категорії, що мають педагогічні звання “Старший викладач” та “Викладач-методист” (більше 80%).

Творчий потенціал викладача знайшов реалізацію у подальшому підвищенні свого фахового рівня. Так, викладач зарубіжної літератури

Сахневич І.Д. стала аспірантом кафедри педагогіки. Тема її дисертації тісно пов'язана з діяльністю училища та всієї професійно-технічної освіти “Формування громадянського самовизначення учнів ПТУ у позанавчальній діяльності”

З 1998 року з'явилась нова форма співпраці училище – університет: активна педагогічна практика студентів університету на базі училища. Так практику проходили студенти природничого факультету Левицька Маріана Володимирівна, фізико-математичного факультету Некрецій Катерина Юріївна, студентка магістратури факультету української мови і літератури Юрчук Олена Олександрівна, тощо. За майбутніми викладачами за наказом директора із числа найбільш досвідчених викладачів були призначені наставники, які спільно із студентами розробляли індивідуальний план роботи на час практики. Студенти ознайомлювались з уроками, позакласними заходами свого наставника, з планами його роботи, запрошували наставника на свої уроки, спільно з ним планували чергові уроки. Саме наставники (а серед них Ревут В.В, Руда Б.І., Котвицька М.М.) виявляли сильні та слабкі сторони майбутнього педагога, аналізували хід і результати його діяльності, формували на основі аналізу конкретні рекомендації та поради, вчили самостійно аналізувати свою діяльність, давали характеристику діяльності студента–практиканта до університету.

Наставники тісно співпрацювали з керівниками педагогічної практики студентів. Результатом такої співпраці (студентка Некрецій К.Ю. – наставник Руда Б.І. – керівник Спірін О.М.) стала розробка “Фахівець - фахівцю” (пам'ятки, поради, рекомендації, анкети тощо, розроблені на основі досягнень психолого-педагогічної науки, практичного досвіду, зокрема Житомирському ОІППО). Наприклад, у порадах “Як подолати страх перед уроком” зазначені тези для аутотренінгу:

- Я спокійна.
- У мене хороший, бадьорий настрій.
- Я ґрунтовно підготувалась до уроку.
- Я продумала всі компоненти уроку ретельно.
- Мої учні готові до заняття. Вони підтримують мене. Вони уважні, дисципліновані.
- Мої учні поважають мене.
- Мені легко з ними.
- Я володію собою, своїми почуттями.

У 2002 –2003 н/р група студентів III курсу кафедри соціальної педагогіки проходила пасивну практику на базі ПТУ-15. Наставниками студентів стали класні керівники училища та практичний психолог, які допомагали майбутнім педагогам у вирішенні завдань практики: здійсненні психологічного обстеження учнів, їхніх груп та колективів, моніторинг змісту і умов індивідуального розвитку учнівської молоді,

визначення причин, що ускладнюють їх розвиток та навчання, виявлення схильних до залежностей та правопорушень, визначенні тенденції розвитку груп тощо. Практиканти за допомогою наставників провели відкриті виховні заходи, відвідували уроки та позаурочні заходи педагогів. Результати роботи керівники групи висвітлили на засіданні педагогічної ради училища.

Велику підтримку методичний центр училища отримав у вирішенні проблеми недостатніх психолого-педагогічних знань викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання з боку кафедр психології та соціальної педагогіки. Під час місячників методичної роботи на засіданнях школи психолого-педагогічних знань викладачі та майстри в/н мали змогу прослухати цикл лекцій викладачів педагогічного університету та взяти участь у практичних заняттях. Їх проводили завідувач кафедри психології Забродський М., завідувачка кафедри соціальної педагогіки Сейко Н.А., викладачі університету. Такі кроки стали передумовою для більш тісної співпраці у вирішенні проблеми педагогічної освіти:

- забезпеченні безперервної педагогічної освіти;
- підвищенні кваліфікації викладачів; перепідготовки, в тому числі з наданням другої вищої освіти;
- можливості підготовки педагогічних кадрів, їх перепідготовки для потреб професійної освіти області.

Саме реорганізація ПТУ-15 в Центр Професійно-технічної освіти, матеріально-технічна база якого за перевітками комісії Міністерства освіти і науки України відповідає сучасним вимогам підготовки висококваліфікованих робітників для потреб народного господарства, дає змогу готувати і педагогічні кадри (викладачі професійно-теоретичної підготовки, майстри виробничого навчання), які мають досконало володіти знаннями з педагогіки, психології, методики викладання.

У переломні моменти історії суспільства поряд з іншими проблемами на передній план висувається і проблема людської особистості.

Завдання викладача, майстра в/н, вихователя – створити навколо учня таке виховне середовище, яке б позитивно впливало на формування особистості молодої людини. Це основне і першочергове завдання педагога, незалежне від тих зовнішніх чинників, які складають протидію шкільному вихованню. Маємо на увазі теле-, кінопродукцію, рекламу, вплив вулиці, а іноді навіть батьків.

В училищі існує певна система виховання, яка використовує як традиційні так і сучасні форми і методи роботи.

Вже стала традиційною робота органів учнівського самоврядування: учнівської ради, старостату, учпрофкому, ради гуртожитку, ради фізкультури та спорту тощо. Робота органів учнівського самоврядування постійно змінюється, вдосконалюється, розширюються сфери впливу органів учнівського самоврядування.

Важливою подією стало відкриття музею історії училища, в створенні якого брав участь весь педагогічний та учнівський колектив. Відгуки про екскурсії, які проводять в музеї учні під керівництвом Юшкової Т.І., свідчать про те, що півстолітня історія нашого училища не залишає байдужими нікого: ні учнів, ні гостей. Але це тільки початок. Музей має поповнюватись новими матеріалами, фактами історії, розповідями про видатних людей.

До позитиву можна віднести і регулярний випуск училищної газети “Експрес-погляд”, яка завоювала визнання і популярність серед викладачів, учнів і батьків.

Завдяки голові ветеранської організації училища Зайцеву Д.С. та викладачу історії Самоплавській Т.І. активно працює Музей Бойової Слави училища.

Готуючись до 60-річчя Перемоги, в цьому навчальному році ми маємо поновити стенди, реставрувати експонати музею.

В училищі працюють гуртки художньої самодіяльності, спортивні секції.

Доброю традицією стало в училищі військово-спортивне свято “Козацькі забави”, осіння та весняна спартакіади, День здоров’я.

Але сьогодні нас, як і суспільство в цілому, хвилює питання моральності, пропаганди здорового способу життя, попередження правопорушень.

На жаль, статистика сьогодні невтішна: упродовж минулого і поточного років неповнолітніми та за їх участю вчинено близько 40 тис. злочинів, з яких майже 70% - тяжкі. На обліку перебуває 16 тис. неповнолітніх, схильних до девіантної поведінки. Під час відпрацювання операції “Генофонд” у навчальних закладах працівниками міліції затримано майже 400 учнів у стані наркотичного сп’яніння. Злочинність, на жаль, помолодшала. І ми це бачимо на прикладі нашого училища. До нас вступають учні, які у свої 15-16 років вже мають судимість або знаходяться під слідством.

В училищі проводиться певна робота по попередженню правопорушень, пропаганді здорового способу життя, а саме:

- розширюється співпраця з громадськими організаціями “Молодь за здоровий спосіб життя”, “Жінка для жінки”, Центром боротьби зі СНІДом;

- проводиться індивідуальна роз’яснювальна робота з учнями, схильними до правопорушень тощо.

- працює рада профілактики правопорушень;

- працює лекторій “Лабіринти життя”, створений в рамках участі в операції “Генофонд”;

- працює відеолекторій “За здоровий спосіб життя”;

Ми маємо добре знати своїх учнів. Велику увагу приділяємо психолого-педагогічним спостереженням, щоб своєчасно корегувати

поведінку учнів, знати проблеми кожного з них, вчасно прийти на допомогу. Це і є елементами особистісно-зорієнтованого виховання.

Особливу увагу приділяємо дітям-сиротам, адже в училищі у новому навчальному році буде навчатися 38 дітей із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. І у кожного своя доля і своя біда. Держава для таких дітей повинна стати і батьком, і матір'ю. А держава для них – це ми, і саме на наші плечі лягає турбота про цих дітей.

Девіз роботи педколективу: “Училище – вікнами до сонця, учитель – серцем до дітей” – має стати реальністю, постійно втілюватися у життя.

Наша адреса:
м.Житомир,
вул. Селецька, 5, тел. 34-34-89

ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ЛІЦЕЙ

Обласний педагогічний ліцей створений рішенням Житомирського облвиконкому № 133 від 20.05.1991 року як заклад для обдарованих дітей (переважно з сільської місцевості). Ліцей створено на базі колишньої школи-інтернату №3, розташованої на хуторі Затишшя, у тихому, мальовничому місці за три км від обласного центру. Він має хорошу навчально-матеріальну базу: навчальний корпус, 2 гуртожитки на 300 місць, їдальню на 280 місць, 2 майстерні, бібліотеку з читальним залом, актовий і спортивний зали, спортивний комплекс, військове містечко й тир, овочесховище місткістю 50 тонн, достатню кількість допоміжних приміщень, автобус і вантажний автомобіль.

Директор ліцею

Головня В.В. вручає атестати зрілості випускникам 2004 року

Навчальний корпус має 15 навчальних кабінетів, обладнаних теле-, аудіо- і відеотехнікою, власну телестудію зі супутниковою антеною, копіювальні апарати, доступ до мережі Internet. За 13 років навчальний заклад закінчили 1422 ліцеїсти, 1325 випускників вступили до вищих навчальних закладів різних ступенів акредитації, 913 чоловік закінчили вузи й стали дипломованими спеціалістами, 412 - продовжують навчання у ВНЗ.

138 випускників здобули середню освіту із золотими й срібними медалями, 345 - нагороджені грамотами за особливі успіхи у вивченні окремих предметів, 265 - ставали призерами III і IV етапів Всеукраїнських предметних олімпіад, 64 - призерами III і IV етапів конкурсів МАН. На базі ліцею проведено 7 Всеукраїнських предметних олімпіад.

Зараз у ліцеї навчається 440 учнів. Переважна більшість їх з сільської місцевості, 110 осіб - із зони радіаційного забруднення. Основний критерій відбору майбутніх ліцеїстів при вступі – рівень знань. Перевага надається учням-відмінникам навчання, призерам обласних олімпіад, дітям-сиротам, з багатодітних і малозабезпечених сімей, а також схильним до обрання в майбутньому професії вчителя (тут враховується характеристика-рекомендація школи щодо наявності задатків майбутнього вчителя).

Останній дзвоник – 2004 в Житомирському обласному ліцеї

Ліцей має 6 профілів: 2 математичних (з орієнтацією на вступ до місцевих університетів), хіміко-біологічний (з орієнтацією на вступ до Житомирського університету й агроуніверситету), української мови і літератури з іноземною мовою та української мови і літератури з історією (з орієнтацією на вступ до всіх ВНЗ держави), хореографії та іноземної мови (з орієнтацією на вступ до Житомирського університету).

*Кращі ліцейсти на порозі
самостійного життя*

У ліцеї прекрасні умови для навчання і проживання: навчальний корпус забезпечує однозмінність навчання, кімнати в гуртожитках розраховані на 2-3 учнів, в усіх корпусах забезпечується нормальний тепловий режим (у 1992 році ліцей приєднано до міської тепломережі), є побутові, ігрові і душові кімнати.

Колектив обласного педагогічного ліцею проводить цілеспрямовану роботу з впровадження проблемної теми “Формування особистості на основі творчого досвіду, її інтелектуального й виховного потенціалу з ранньою орієнтацією на педагогічну професію”.

У навчальному закладі працює 45 учителів, 13 вихователів, 14 сумісників (викладачі ЖДУ імені Івана Франка). Із них 36 – вчителі вищої категорії, 10 – першої категорії. Педагогічні працівники ліцею мають такі звання: вчитель-методист – 15, старший вчитель – 4, старший викладач – 1, кандидат наук – 10, доктор наук – 1.

Здобули гранд Фонду Сороса вчителі Коваленко О.Д. (вдруге), Міщенко В.О. (вдруге), Коваленко В.В., Позднякова Л.К.

У ліцеї визначилися стабільні профілі для підготовки учнів до вступу в місцеві вузи: Житомирський державний університет, агроуніверситет, військовий інститут, технічний університет, що повністю відповідає потребам різних соціальних груп населення, їх фінансовим можливостям.

Плідно проходять щорічні засідання кафедри історії України ЖДУ за участю викладачів історії Натикича П.І., Лутай М.Є., Рудницької Н.В. спільно із вчителями ліцею

Основна мета навчальної діяльності педагогічного колективу ліцею – збагатити учнів знаннями, забезпечити успішний вступ та навчання у вищих навчальних закладах, створити всі умови для самореалізації та всебічного розвитку особистості. Ефективність розв’язання цих завдань забезпечується завдяки:

- навчальному плану, який дає змогу ліцеїстам всебічно ознайомитися з профільним предметом, передбачає поглиблене вивчення предмета через факультативні заняття, спецкурси та курси за вибором, предмети, що вводять у теорію й методику дослідження та наукові проблеми предмета;
- навчальним програмам, які побудовані за принципом індивідуального підходу до навчання;
- регулярному контролю рівня навчальних досягнень ліцеїстів через контрольні зрізи знань, тестування, залікові роботи.

Навчальний план ліцею має три основні блоки: інваріантний, який відповідає програмі загальноосвітньої школи; варіативний, який передбачає години на поглиблене вивчення окремих предметів, та блок, що передбачає проведення факультативних занять, курсів за вибором, індивідуальних та групових консультацій. Профільне навчання з фізико-математичного, хіміко-біологічного, філологічного, історичного напрямків забезпечується розподілом годин другого та третього блоків на відповідні предмети – “профілі”. Поглиблене вивчення ліцеїстами предметів відбувається також при відвідуванні ними окремих спецкурсів, таких як “Загальна генетика”, “Біосфера і людина” з біології, “Основи хімічного аналізу” з хімії, спецкурси з електро- та радіотехніки, “Основи психології”, “Ми – громадяни України”, “Історія української культури” тощо.

Обов’язковим елементом навчального плану є години практичних занять із профільних предметів, які передбачають збагачення ліцеїстів конкретними вміннями організації та проведення науково-дослідницької роботи.

*На уроці історії в 11 класі на тему „Розвиток дисидентського руху в Україні”
традиційно присутні письменник-дисидент А.Шевчук та дослідниця українського
дисидентства Карагедова О.Г.*

Отже, навчальний план ліцею об'єднує в собі предмети високого ступеня узагальнення наукового рівня, системотворчі і конкретні, “які готують професійно, розвивають спеціально”.

План також передбачає індивідуалізацію навчального процесу на основі досягнення ліцеїстом рівня творчого розвитку, дає йому основні наукові, понятійно-символічні уявлення, сприяє самопізнанню, включає в практичну діяльність, формує морально-естетичне ставлення до дійсності.

За три роки навчання ліцеїст органічно входить до вузівської системи освіти, адаптується до таких форм навчання, як практичні, семінарські заняття, лекції тощо.

Випускник ліцею – цілком сформована особистість, яка визначила для себе життєву мету й завдання, а головне – шляхи їх реалізації.

Структура методичної роботи включає в себе як зв'язки із зовнішніми факторами (Житомирський університет, агроекологічний університет, військовий інститут, агроекологічний коледж, автошляховий коледж, технічний ліцей, обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, республіканський Інститут змісту і методів навчання, Інститут психології та педагогіки Академії наук України, Корпус Миру, фонд “Відродження”, міський відділ освіти, школи міста), так і струнку систему формувань усередині ліцею, що веде до вдосконалення методичного рівня вчителів та вихователів.

Активно працюють кафедри: гуманітарного циклу (голова кафедри Преснякова Н.П.), природничо-математичного циклу (голова кафедри Міщенко В.О.), здоров'я (голова кафедри Бабій Д.Ю.), виховної роботи (голова кафедри Скрипченко Н.І.). Школа передового педагогічного досвіду на чолі з Поздняковою Л.К. працює над проблемою “Модульна система навчання в процесі вивчення фізики”.

Клуб педагогічної майстерності на чолі з Л.В.Корінною працював над проблемою “Створення творчої лабораторії вчителя”. Творчі групи вчителів на чолі з М.Л.Кузьміною працюють над проблемою “Психолого-педагогічні аспекти активізації розумової діяльності учнів на уроках математики” та “Рейтингова система оцінювання знань учнів”, учителі іноземної мови на чолі з О.Є.Нечипорчук - над проблемами “Рольові ігри при вивченні іноземної мови”, “Співпраця з волонтерами”, вчителі історії та суспільних наук на чолі з М.В.Глушенко - над проблемами “Роль

попереджувальних завдань на уроках”, “Комбінована система М.П.Гузика”, “Громадянська освіта старшокласників”.

Систематично діє психолого-педагогічний семінар (керівник Г.В.Глушенко) на тему: “Психологічні основи навчання”, проблемний семінар-практикум “Модульна система оцінювання”, трибуна передового педагогічного досвіду “Мої творчі знахідки”, школа молодого вчителя “Активізація розумової діяльності учнів”.

Кафедри ліцею вирішують питання розподілу навчального навантаження, проводять контрольні зрізи, роблять аналіз рівня знань ліцеїстів, організовують і проводять предметні декади, олімпіади, вивчають досвід роботи педпрацівників ліцею, міста, області, республіки.

Кожна кафедра має свою проблемну тему:

а) кафедра мовознавства працює над проблемою “Формування національної інтелігенції, виховання і розвиток обдарованої особистості”;

б) кафедра природничо-математичних наук – над проблемою “Індивідуально-диференційований підхід до навчання та оцінювання навчальних досягнень учнів”;

в) кафедра виховної роботи – над проблемою “Виховання і розвиток обдарованої особистості”;

г) кафедра “Здоров’я” – над проблемою “Виховання фізично здорової людини”, а кожен член кафедри впроваджує її в практику.

Розроблені навчальні посібники (Коваленко О.Д.); методичні рекомендації (Коваленко В.В., Міщенко В.О., Позднякова Л.К., Корінна Л.В.); критерії навчальних досягнень учнів (Бабій Д.Ю., Міщенко В.О., Литвинчук П.В., Позднякова Л.К.); підготовлені наукові статті (Тернопільська В.І., Корінна Л.В., Павлінчук Т.І., Прокопова О.П.), організовано науково-дослідницьку роботу (Глушенко М.В., Преснякова Н.П., Zubovich Т.В., Тернопільська В.І., Кривонос О.М.); проведено експертну оцінку авторських програм (Литвинчук П.В., Головня В.В., Кучинська С.А.). Взяли участь у суспільній акції школярів України “Громадянин” (Преснякова Н.П., Корінна Л.В.), у Всеукраїнських конкурсах: “Краса і біль України”, “Доля людини”, “Міграції в історії України”, “Учитель – моє покликання”, “Живи, книго”, “Молода економіка” тощо, в обласному турі Всеукраїнського конкурсу юних істориків (Преснякова Н.П.). Учителі ліцею забезпечують викладання спецкурсів, факультативів, працюють за індивідуальними планами роботи, беруть участь у проведенні педагогічних читань, конференцій. Здійснює організацію і керівництво самоосвітою вчителів і науково-пошуковою роботою учнів методична рада під керівництвом адміністрації ліцею.

Ліцеїсти II-го історичного курсу на екскурсії біля Коростишівського педагогічного коледжу разом із своїм наставником - керівником історико-краєзнавчого гуртка Пресняковою Н.П.

Виховна робота в ліцеї здійснюється на основі стратегічних завдань оновлення освіти, визначених Конституцією України, Законом про освіту та Державною національною програмою “Освіта” (Україна ХХІ ст.).

Упровадження і поширення нових творчих методик, педагогічних технологій, інноваційних форм позакласної роботи значно підвищило стан виховної роботи в ліцеї та її результативність. У ліцеї стали традиційними вечори-зустрічі, свята рідної мови, українські вечорниці, фестиваль “Твої таланти, ліцей”, патріотичні акції.

Стали традиційними патріотичні місячники “Мій край – моя історія жива”, до яких входять уроки мужності, екскурсії в музеї м.Житомира та міст України, зустрічі з ветеранами, вечори “Дзвони пам’яті”, День Збройних Сил України, конкурси, конференції.

Добре працюють клуби “Берегиня” (керівник Сергійчук Н.К.), “Правознавець” (керівник Кириченко Р.В.).

Творчі групи вихователів працюють над такими проблемними темами: “Формування творчої особистості через демократизацію і гуманізацію виховного процесу”, “Розвиток творчої особистості ліцеїстів на основі народознавства”, “Патріотичне виховання як основа духовного розвитку особистості”.

Кваліфіковану методичну допомогу вчителям надають викладачі Житомирського державного університету (професори Дубасенюк О.А., Левківський М.В., Пультер С.І., доценти Березюк О.С., Вітвицька С.С., Сейко Н.А., Натикач П.І., Місяць Н.К. та ін.), проводяться спільні наукові дослідження, конференції, засідання кафедр.

Викладачі педліцею підвищують свій науково-методичний рівень як аспіранти кафедри університету:

1. *Корінна Людмила Віталіївна*, заступник директора Житомирського обласного педагогічного ліцею, вчитель-методист, відмінник освіти України, аспірантка кафедри педагогіки Житомирського державного університету. Тема її дисертаційного дослідження “Виховання громадянських цінностей старшокласників у школах нового типу”.

Науковий керівник професор, доктор педагогічних наук, проректор з наукової роботи Житомирського державного університету Дубасенюк О.А.

Корінна Л.В. тему свого дисертаційного дослідження розкриває в 15 друкованих працях.

2. *Тернопільська Валентина Іванівна*, практичний психолог Житомирського обласного педагогічного ліцею, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки Житомирського державного університету.

Захистила кандидатську дисертацію на тему “Самовідповідальність старшокласників”. Науковий керівник професор, доктор педагогічних наук Левківський М.В. Має навчальний посібник та ряд наукових праць.

3. *Павлінчук Тетяна Іванівна*, викладач Житомирського обласного педагогічного ліцею, аспірантка кафедри української літератури Житомирського державного університету. Тема дисертаційного дослідження: “Евдемонізм у творчості В.Винниченка”. Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор, П.В.Білоус, завідувач кафедри української літератури Житомирського державного університету

4. *Прокопова Ольга Петрівна*, викладач Житомирського обласного педагогічного ліцею, аспірантка кафедри педагогіки Житомирського державного університету. Тема дисертаційного дослідження: “Формування естетичної культури старшокласників засобами української народної педагогіки”. Науковий керівник, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету Березюк О.С.

Викладачі ліцею *Литвинчук Павліна Віталіївна* (вчитель-методист з математики), *Коваленко Олег Дмитрович* (вчитель-методист з фізики), *Коваленко Валентина Василівна* (вчитель-методист з фізики), *Міщенко Валентина Олексіївна* (вчитель-методист з біології), *Позднякова Лариса Костянтинівна* (вчитель-методист з хімії), *Преснякова Наталія Петрівна* (викладач історії та права, старший вчитель, відмінник освіти України), *Ільїнська Ніна Петрівна* (вчитель-методист української мови та літератури) активно займаються науково-дослідною роботою, мають друковані праці.

Кафедри Житомирського обласного педагогічного ліцею плідно співпрацюють з кафедрами Житомирського державного університету.

Кафедра хімії Житомирського державного університету:

1. Постійно використовує педліцей для проходження різних видів педагогічної практики.

2. Консультує і надає наукову і методичну допомогу вчителям ліцею з найважливіших проблем викладання хімії.

3. Практикує узгоджену роботу викладачів кафедри хімії та педліцею у підготовці методичних розробок щодо проблемного та інтегрованого навчання, індивідуалізації навчання хімії, блокового компонування програмного матеріалу, комп'ютеризації навчання хімії, різноманітних типів уроків та форм проведення занять: інтегровані та інші нестандартні уроки, факультативні заняття.

4. Використовує базові школи для виконання студентами завдань дослідного характеру (наприклад, з питань організації самостійної роботи учнів у процесі навчання хімії, дидактичні умови розвитку творчого мислення, рівень розвитку пізнавальних інтересів учнів, причини неуспішності окремих учнів з хімії тощо).

5. Викладачі кафедри (О.Е.Мацієвський, В.М.Кашпор, В.М.Листван) беруть участь в учительських нарадах, семінарах, педагогічних радах при розгляді питань, що становлять взаємний інтерес, конкурсах “Учитель року”.

6. Проводить спільно з викладачами ліцею заняття семінару на тему “Теорія і практика сучасного уроку хімії”.

7. Викладачі кафедри (Н.В.Кусяк, О.В.Анічкіна) беруть участь у підготовці та проведенні учнівської олімпіади з хімії, надають практичну допомогу переможцям II туру Всеукраїнської олімпіади з хімії при підготовці до обласного та республіканського турів, знайомлять студентів з досвідом роботи творчо працюючих учителів ліцею під час педпрактики, творчих зустрічей.

8. Залучає учителів хімії ліцею до написання науково-методичних статей.

9. Викладачі кафедри постійно проводять профорієнтаційну роботу з метою заохочення випускників ліцею до вступу в Житомирський державний університет. Проводять день відкритих дверей.

Щороку ліцеїсти біологічного профілю є призерами обласних олімпіад. При підготовці до III етапу проводиться екскурсія до музею природи на природничий факультет університету, де працівники музею знайомлять учнів із сучасною систематикою тварин, дають детальну еколого-біологічну характеристику представникам різних груп організмів.

Члени *кафедри ботаніки* надають допомогу при підготовці до практичного туру олімпіади, працюють з учнями в лабораторії систематики рослин, навчають їх, як користуватися визначниками рослин, проводять практичні заняття. Як результат на практичному турі учасники олімпіади показали хороший результат з певних завдань.

Ліцеїсти 10-11 класу неодноразово були призерами конкурсів МАН різних рівнів. Науковими керівниками у цих учнів були викладачі університету:

1) Киричук Г.Є. - роботи по екології молюсків, а також по особливостях розмноження деяких горобиних Житомирщини: Яковченко М. (2000 р.), Пилипко І. (1999 р.), Марчук О. (1997 р.) були призерами II етапу республіканського конкурсу МАН.

2) Юрик Л.О. була керівником наукової роботи Сайкіна М. і Березовської І., які вивчали рідкісні рослини Житомирщини, занесені до Червоної книги України.

Бібліотека біофаку дає можливість користуватися фаховою літературою.

На розширене засідання кафедри ботаніки на початку навчального року була запрошена вчителька біології Міщенко В.О., яка брала участь в обговоренні питань співпраці університету і ліцею з фахових питань.

На засіданні кафедри ботаніки університету було затверджено авторську програму з біології Міщенко В.О. для поглибленого вивчення предмету в профільних класах.

На базі педліцею студенти IV і V курсів біофаку проходять активну педагогічну практику (всі були випускниками педліцею).

Для озеленення території педліцею агробіологічна станція природничого факультету систематично надає допомогу розсадою квітів.

Викладачі ліцею розробили навчальну програму з фізики для профільних класів ліцею і затвердили її на засіданні кафедри фізики університету.

Кафедрою фізики університету здійснюється керівництво науковою роботою учнів, рецензування їхніх наукових робіт. Такі ліцеїсти, як Мельниченко О., Романчук Р., Масюк С., Ветров В. були призерами обласного конкурсу-захисту наукових робіт, а Масюк С. став призером Республіканського конкурсу-захисту наукових робіт.

Разом з викладачами кафедри педуніверситету вчителями фізики ліцею були видані методичні посібники:

- 1) задач з фізики;
- 2) методика позакласної роботи з фізики;
- 3) українські фізики та винахідники.

Вчителі ліцею зустрічалися зі студентами фізико-математичного факультету з питань упровадження модульно-рейтингової системи навчання фізики в ліцеї.

Викладачі кафедри фізики університету багато років працювали в ліцеї за сумісництвом та викладали факультативний курс фізики для профільних класів.

Упродовж року викладачі *кафедри іноземних мов* університету консультують та надають наукову і методичну допомогу вчителям ліцею з найважливіших проблем викладання англійської мови.

Викладачі університету та викладачі педліцею практикують узгоджену роботу в підготовці методичних доробків щодо інтерактивних методів навчання, проблемного та інтегрованого навчання індивідуалізації та диференціації навчання англійської мови, модульного компонування навчального матеріалу, комп'ютеризації навчання англійської мови різноманітних типів уроків та форм проведення занять: інтегровані та інші нестандартні уроки, гуртки, факультативні заняття.

Упродовж року викладачі кафедри беруть участь в учительських нарадах, семінарах, засіданнях методичних об'єднань при розгляді питань, що становлять взаємний інтерес у розрізі методики викладання англійської мови.

Провели спільно з викладачами університету педраду на тему "Інтерактивні методи навчання" та семінар на тему "Використання модулів на уроках англійської мови".

Викладачі кафедри допомагали у підготовці і проведенні олімпіади з англійської мови, готували до участі в ній учнів, знайомили студентів із досвідом роботи творчо працюючих учителів ліцею під час творчих зустрічей.

Викладачі кафедри заохочували ліцеїстів до виконання завдань дослідного, творчого характеру, що сприяло розвитку творчого мислення та підвищення рівня розвитку пізнавальних інтересів ліцеїстів.

Викладачі кафедри іноземних мов університету постійно проводять профорієнтаційну роботу з метою заохочення випускників ліцею до вступу в Житомирський університет.

Було проведено день відкритих дверей, який із задоволенням відвідали ліцеїсти.

Кафедра української мови та літератури Житомирського обласного педагогічного ліцею тісно співпрацює з кафедрами філологічного факультету Житомирського державного університету з метою удосконалення педагогічної майстерності, підвищення ефективності підготовки ліцеїстів до вступу на відповідні спеціальності. Викладачі ліцею використовують у своїй роботі методичні рекомендації щодо використання новітньої літератури з вивчення профільних предметів, беруть участь у наукових конференціях та виданнях, взяли участь у I міському конкурсі знавців української мови серед 11-класників, організованому Житомирським міськвиконкомом та кафедрою української мови Житомирського державного університету ім. І.Франка.

Керівництво науковими роботами ліцеїстів здійснюють викладачі філологічного факультету. У 2001 році Осипова Олександра, ліцеїстка III-V курсу, призер III етапу (I місце) і IV етапу – республіканського (II місце) досліджувала лексику поліського регіону (наукові керівники: кандидат філологічних наук Недашківська Т.Є.; учитель Zubovich T.B.).

У 2002 році Поліновська Регіна, ліцеїстка III-V курсу, призер III етапу (I місце) досліджувала лексику (науковий керівник кандидат педагогічних наук Білоус Н.М.).

Закалюжний Олександр, ліцеїст III-V курсу, призер III- етапу (III місце) досліджував роки перебування драматурга Івана Кочерги в Житомирі (науковий керівник кандидат філологічних наук Пультер С.О.).

У 2003 році Борисова Юлія, ліцеїстка III-V курсу, призер III етапу (I місце) і IV етапу (III місце) досліджувала творчу лабораторію письменниці Ліни Костенко (науковий керівник кандидат філологічних наук Шевчук М.В.).

У 2004 році Данилюк Інна, ліцеїстка II-V курсу, призер III етапу (I місце), переможець обласної олімпіади юних філологів (2001 р. – III місце, 2002 р. – I місце, 2003 р. – II місце), призер (II місце) Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика, учасник наради юних письменників (м. Ялта, 2003 р.), учасник ряду літературних конкурсів, автор ряду прозових творів, опублікованих на сторінках періодики, є

членом МАН у філії “Літературна творчість” (науковий керівник кандидат педагогічних наук Білоус Н.М. та учитель Зубович Т.В.).

Викладачі ліцею постійно консультуються з викладачами кафедр української мови, української літератури, методики викладання мов і літератур щодо проведення уроків та нововведень у шкільну програму.

Стежать за появою нових наукових досліджень з фахових дисциплін (журнали “Слово і час”, “Українська мова і література в середніх школах, колегіумах, гімназіях” та ін.; монографії Т. Гундорової, Г. Сиваченко, В. Панченка, В. Пахаренка, В. Агєєвої та ін.).

Брали участь у наукових конференціях, організованих університетом, зокрема “Проблеми літератури: минуле й сучасне”. Виступи, підготовлені до конференції, опубліковані у “Віснику Житомирського педагогічного університету”.

З вересня 2003 р. кафедра історії, правознавства та географії Житомирського обласного педагогічного ліцею стала філією кафедри історії України Житомирського державного університету. Складено план співпраці з викладачами кафедри історії України, згідно з яким відбуваються спільні методичні засідання кафедр для налагодження зв'язків щодо удосконалення майстерності викладацького складу, стосовно проблем ефективної підготовки ліцеїстів з фахових дисциплін. Такі заходи проводяться за методичного сприяння з боку заступника директора ліцею з методичної роботи Корінної Л.В.

Щороку такі засідання відбуваються періодично на базі ліцею та Житомирського державного університету, приносять користь викладацькому складу обох навчальних закладів. Учителі історії ліцею (Мельник С.М., Глушенко М.В., Кириченко Р.В., Преснякова Н.П.) завдячують викладацькому складу університету за методичні рекомендації щодо використання сучасної літератури з історії та правознавства. У роботі з ліцеїстами отримують можливість ознайомитися із передовими технологіями вивчення історії та правознавчої роботи, співпрацюють в організації наукової роботи в рамках МАН, проводять спільні виховні заходи та науково-практичні конференції.

Так, наприклад, у березні 2002 р. ліцеїсти-старшокурсники взяли участь у конференції з громадянського виховання, що відбулася на базі Пісківської загальноосвітньої школи за участю викладацького складу державного університету, де ліцеїсти представили виставку малюнків на тему “Виховання активної життєвої позиції” та взяли участь у їх захисті й дискусії з даної тематики. Методичне керівництво підготовкою ліцеїстів здійснює вчитель-методист Корінна Л.М.

*Ліцеїсти I-III курсів історичного профілю беруть участь в обласному турі
Всеукраїнського турніру юних істориків.
У 2003/04 н.р. вони вибороли I місце.*

Ліцеїсти беруть активну участь в обласних науково-практичних краєзнавчих учнівсько-студентських конференціях “Наш рідний край: історія і сьогодення”, які щороку відбуваються на базі історичного факультету Житомирського державного університету і вже стали традиційними. На конференціях ліцеїсти виступали з темами:

2002 р.: “І. Огієнко – патріот рідного краю (до 120 р. від дня народження)” – Іщенко О., ліцеїст II-V курсу – керівник Корінна Л.В.

“І. Виговський, гетьман України, - наш земляк” – Зубович С., ліцеїст II-M курсу – керівник Преснякова Н.П.

“Мадонна без голови (проблеми Житомирського католицького цвинтаря)” – Савицька Д., ліцеїстка II-X курсу – керівник Преснякова Н.П.

“Архітектура пам’ятки м. Бердичева” – Борисова Ю., ліцеїстка II-Y курсу – керівник Преснякова Н.П.

Ліцеїсти представили виставку фотогазет із даної тематики.

2003 р.: “О. Дашкевич – захисник української землі” – Коржук О., ліцеїстка II-I курсу – керівник Преснякова Н.П.

“Еволюція державницьких, політичних та релігійних поглядів Юрія Немирича” – Ярмолюк М., ліцеїст II-I курсу – керівник Преснякова Н.П.

“Державницька діяльність гетьмана І.Самойловича” – Райковський О., ліцеїст I-I курсу – керівник Преснякова Н.П.

“Голодомор 1932-1933 рр. на Житомирщині” – Левченко Ю. (III-V), Данилюк І. (II-V) – керівник Преснякова Н.П.

“Вітчизняна війна 1812 р. і Волинь” – Грамушко І. ліцеїстка II-I курсу – керівник кандидат історичних наук Натикач П.І.

2004 р.: Ілюченко Н. 11-I “Династія Терещенків в історії нашого краю” – керівник Глушенко М.В.

Красевич М. 10-I “Історія села Кошелівка” – керівник Преснякова Н.П.

Рекетенець О. 10-I “Пам’ятки Трипільської культури на Житомирщині” – керівник Преснякова Н.П.

Ярмолюк М. 10-I “Еволюція політичних, національних та релігійних поглядів Ю Немирича” – керівник Преснякова Н.П.

Кутлієв Б. 10-I “Історія села Очеретянка” – керівник Преснякова Н.П.

Коржук О. 10-I “О. Дашкевич – захисник української землі” – керівник Преснякова Н.П.

Райковський О. 10-I “Державницька діяльність гетьмана України І. Самойловича” – керівник Преснякова Н.П.

Спільно з педколективом університету в травні 2004 р. планується проведення ще однієї учнівсько-студентської краєзнавчої конференції, матеріали якої будуть представлені на конкурс Всеукраїнської суспільної акції школярів України “Громадянин – 2004”.

Наталія Петрівна Преснякова співпрацює з викладачами Житомирського державного університету, які неодноразово рецензували наукові роботи її вихованців, переможців і призерів II туру конкурсів-захистів МАН 2000-2002 рр. із числа членів історико-краєзнавчого гуртка Житомирського обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді, що діє на базі Житомирського обласного педагогічного ліцею під керівництвом Преснякової Н.П., для участі в III турі конкурсу МАН 2000 та 2002 рр. Дві з цих робіт: “Рід Виговських в історії України” Соколовського Олега та “Право на звернення до суду і його реалізація в Україні” Тичини Галини зайняли призові місця в III турі 2000 року.

Керівництво науковими роботами ліцеїстів здійснюють викладачі історичного факультету Житомирського університету (зокрема, кандидат історичних наук Нати́кач П.І. – науковий керівник ліцеїстки III-V Кузьомко Ольги, яка стала призером II туру конкурсу-захисту МАН 2000 року). Нині під його керівництвом ліцеїстка історичного курсу – Грамушко І. здобула I місце в обласному турі конкурсу-захисту учнівських наукових робіт на тему: “Участь українського народу в російсько-французькій війні 1812 р.”

Під час традиційної декади історії, правознавства та географії в ліцеї періодично проводяться зустрічі викладачів ЖДУ з ліцеїстами з питань більш ефективної підготовки ліцеїстів до вступу на історичний факультет, особливостей навчання студентів університету, сучасних проблем історії України, всесвітньої історії тощо.

Під час історичної декади було проведено такі виховні заходи, що сприяли зростанню почуття громадянськості, національної свідомості, патріотизму, як:

- дискусія для ліцеїстів історичних курсів, організована викладачами Житомирського університету на тему “Місце України в сучасному світі”;
- усний журнал до Дня Соборності України для 10-х класів;
- учнівська конференція “Тетямани рідного краю” для 9-х класів;
- вечір до 70-річчя голодомору 1932-33 рр. в Україні;
- екскурсія до Києва – “Київ козацьких часів”;
- виставка стінгазет на тему видатних дат 2003-04 рр.;
- історичний ярмарок.

Ліцеїсти взяли участь у Всеукраїнському конкурсі “Слідами історії” на тему “Міграції в історії України”.

Тісно співпрацює педагогічний колектив ліцею з кафедрою педагогіки Житомирського державного університету. Викладачі педагогічного ліцею (Корінна Л.В., Прокопова О.П.) беруть активну участь у засіданнях кафедри педагогіки університету та конференціях, організованих університетом, наприклад:

1. Міжнародна конференція “Формування професійної майстерності вчителя в умовах ступеневої освіти” (30-31 жовтня 2003 р.).

2. Міжнародна конференція “Виховання культури миру. Цінності та служіння суспільству” (5-6-7.11.2003р.).

3. Обласний семінар завідувачів районних методкабінетів (26-27.11.2003 р.).

4. Обласна школа ППД з проблеми управління загальноосвітніми навчальними закладами нового типу. Тема “Управління процесом зростання професійної майстерності учителя на рівні закладу нового типу” (27.11.2003 р.).

5. “Розвиток творчого потенціалу особистості в контексті ідей В.Сухомлинського” (20.04.2004 р.).

У Житомирському обласному педагогічному ліцеї створена секція Малої академії наук України, яка є творчим об’єднанням учнівської молоді, що забезпечує її інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку до активної діяльності в галузі науки та сприяє самовизначенню в майбутній професії.

В обласному педагогічному ліцеї вже понад 10 років існує окремою структурною одиницею філія “Інтелектуал” Житомирського обласного територіального відділення МАН. Останні шість років керують роботою МАН доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету, кандидат педагогічних наук Березюк О.С.

У філії “Інтелектуал” працюють секції мистецтвознавчого та хіміко-біологічного, історико-географічного, фізико-математичного напрямів.

За останні п’ять років призерами обласного конкурсу стали 31 ліцеїст, призерами Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт стали 8 ліцеїстів.

Більшість з них стали студентами Житомирського державного університету: Качан Наталія, Довбня Тетяна, Поліновська Регіна, Осипова Олександра, Закалюжний Олександр, Криворучек Ірина, Коваленко Дмитро, Норинчак Тетяна та багато інших.

За п’ять років понад 200 ліцеїстів займалися в секціях МАН під керівництвом викладачів університету професорів Квеселевича Д.І., Монастирецького Л.С., Пультера С.О., доцентів Король Л.М., Киричук Г.Є., Білоус Н.М., Недашківської Т.Є., Семенця С.П., Натикача П.І., Шевчук М.В., Місяць Н.К., Близнюка А.С., Тарасова В.Г.

Теми досліджень найрізноманітніші. Наприклад, цього року ліцеїсти працюють над такими проблемами:

1. Прокопова Н. - “Особливості розмноження деяких горобиних Житомирщини” – керівник кандидат біологічних наук Киричук Г.О.

2. Данилюк І. – “Власна художня творчість” – керівник кандидат педагогічних наук Білоус Н.М.

3. Грамушко І. – “Участь українського народу в російсько-французькій війні 1812 року” – керівник кандидат наук Натикач П.І.

4. Грищенко Л. – “Мезоліт Житомирщини” – керівник Преснякова Н.П.

5. Бортнікова А. – “Житомирський період творчості І. Кочерги” – керівник доцент філологічних наук Пультер С.О.

6. Білюк І. – “Жаргони” – керівник кандидат філологічних наук Місяць Н.К.

7. Івашкіна В. – “Лексика” – керівник кандидат філологічних наук Місяць Н.К.

8. Самойлик С. – “Образ людини-трудівника у творчості О.Довженка” – керівник професор Пультер С.О.

9. Решетник Р. – “Порівняння сюжетів новели Коцюбинського та поеми Навої” – керівник кандидат філологічних наук Близнюк Л.С.

10. Іващенко Т. – “Особливості взаємовідносин між старшокласниками” – керівник кандидат психологічних наук Король Л.М.

11. Миронова М. – “Емоційні відносини між старшокласниками” – керівник кандидат психологічних наук Король Л.М.

12. Левківська О. – “Пізнавальні інтереси у школярів старших класів” – керівник кандидат психологічних наук Король Л.М.

З 1991 року, з дня заснування ліцею, навчальний заклад очолює відмінник освіти України, вчитель-методист з 44-х річним педагогічним стажем Головня Василь Васильович. Заступником з навчальної роботи в ліцеї є вчитель-методист Кучинська Світлана Анатоліївна, заступником з виховної роботи - вчитель-методист Скрипченко Наталія Іванівна, заступником з методичної роботи - відмінник освіти України, вчитель-методист Корінна Людмила Віталіївна.

Серед перспективних завдань, які стоять перед педагогічним колективом Житомирського обласного педагогічного ліцею є удосконалення педагогічного складу працівників (у ліцеї їм доплачується 20-40% заробітної плати), які б мали значний досвід роботи і високу категорійність, - і на цій основі поліпшувати результативність роботи вчителів і учнів. Давати ліцеїстам глибокі й міцні знання, постійно підвищувати їхню конкурсну спроможність при вступі до вузів – це повсякденний, рядовий обов’язок педколективу. Не менш важливо – випускати зі стін ліцею людей інтелігентних, добропорядних, працелюбних, творців і носіїв загальнолюдських та громадянських позитивних рис і якостей, справжніх патріотів і цінителів незалежності України, її міжнародного авторитету.

Наша адреса:

м. Житомир-7,

вул. Коростишівська, 15.

Телефони для довідок: 36-62-71, 36-60-20.

ЖИТОМИРСЬКА ГУМАНІТАРНА ГІМНАЗІЯ №1 – школа нового типу для обдарованих дітей, створена за рішенням Житомирської міської ради від 23.03 1999 року за № 63 з метою виконання закону України „Про загальну середню освіту”, реалізації Концепції української національної школи та задоволення освітніх потреб населення м.Житомира. Директор гімназії №1 – Ф.І.Пендерецький, заступник директора з науково-методичної роботи С.Л.Яценко, з навчально-виховної - М.А.Бохан, з виховної – Л.Д.Антоненко. У гімназії навчається більше 300 учнів, педагогічний колектив складається з 33 вчителів, з яких більше половини - спеціалісти вищої та першої кваліфікаційної категорії, середній вік педагогічного колективу - 34 роки.

В основу концепції гімназії покладено ідею особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу. Науково-методична проблема, над якою третій рік працює педагогічний колектив гімназії №1 - *„Діяльність педагогічного колективу з організації особистісно орієнтованого навчання та виховання”*

Виходячи з цього, колектив гімназії:

- створює педагогічні умови, що визначають характер стосунків учасників навчального процесу (керівників, учителів, учнів, батьків) як рівноправних учасників навчально-виховного процесу, який спрямований на реалізацію творчого потенціалу кожної дитини та фахового зростання вчителя в системі суб’єкт-суб’єктних відносин;
- спрямовує власну діяльність на гармонійне включення в цей процес програми корекції та педагогічної підтримки;
- працює над створенням особливої системи дослідження характеру й спрямованості розвитку учня, що відстежує рівень мотивації до навчання як інтелектуальної праці;
- використовує 12-бальну систему не тільки з оцінювання знань, вмінь і навичок, а й визначає рівень формування освітніх компетенцій у порівнянні успіхів розвитку дитини власне з собою;
- визначає свідомий вибір гуманітарного профілю навчання в гімназії вивченням особистісних здібностей учня з наступним проектуванням змісту, форм його індивідуального навчання;
- розробляє технології забезпечення соціальної адаптації обдарованих та здібних учнів;

Житомирська гуманітарна гімназія №1 співпрацює:

- з Житомирським державним університетом імені Івана Франка, є складовою науково-методичного комплексу вузу з 2003 року;
- з гімназією № 4 м. Варшави у складі міжнародного проекту „Разом до Європи”;
- Польським науковим товариством;
- Обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти;
- навчально-виховними закладами нового типу в Україні.

Виступ директора гімназії Пендерецького Ф.І. на Родинному святі

Передовий педагогічний досвід гімназії №1 узагальнений у матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції “Теорія і практика особистісно-зорієнтованої освіти”, збірника наукових праць Національного педагогічного університету ім. М.Драгоманова, „Вісника Житомирського педагогічного університету”, предметних виданнях „Дивослово”, „Математика в школі” та ін.

Яценко С.Л.,
заступник директора
Житомирської гуманітарної гімназії №1
з науково-методичної роботи

**Діяльність гімназії в системі науково-методичного комплексу з ЖДУ
імені Івана Франка – шлях до реалізації особистісно орієнтованої
системи навчання та виховання**

Проголошені Законом "Про загальну середню освіту" та Державною національною програмою "Освіта" (Україна ХХІ століття) ідеї гуманізації та гуманітаризації навчання, спрямовані на розвиток особистості дитини, сприяють розробці альтернативних систем освіти, створенню науково-методичних комплексів, мережі нетрадиційних типів шкіл, авторських методик навчання, інтеграції змісту освіти навколо базових потреб дитини, що дасть їй можливість бути зодчим своєї свідомості відповідно до природних задатків і соціального ідеалу, забезпечить індивідуальну динаміку розвитку кожної дитини, реалізацію творчого потенціалу.

Національна доктрина розвитку освіти України визначила освіту не тільки як "стратегічну основу розвитку особистості, суспільства, нації і держави, запоруку майбутнього, найбільш масштабну і людиноємну сферу суспільства, його політичної, соціально-економічної, культурної і наукової організації", але і назвала її засобом відтворення й нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, дієвими чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені. Не випадково в останні роки у педагогічній науці та практиці формується нова парадигма освіти, спрямована на створення соціально-педагогічних і психологічних умов, сприятливих для самоствердження, саморозвитку особистості.

Це завдання держава та суспільство, на нашу думку, покладає, насамперед, на науково-методичні комплекси, до складу яких входять освітні заклади різних типів та спрямування, що працюють у тісному взаємозв'язку, що визначає високий науково – методичний рівень їх забезпечення з метою створення психолого-педагогічних умов, завдяки яким вільний творчий розвиток кожного є умовою вільного розвитку всіх.

Особливо важливим у контексті даної проблеми є співпраця закладу нового типу гімназії №1 м. Житомира з Житомирським державним університетом імені Івана Франка, що створює для учнів гімназії особливе інформаційне поле для свідомого профорієнтаційного вибору. Саме тому навчальний заклад з 2003-2004 навчального року організовує та проводить свою діяльність у системі науково-методичного комплексу при Житомирському державному університету імені Івана Франка, оскільки нова свідомість, нове розуміння людиною свого місця в суспільстві вимагає від сучасної школи окреслення нових шляхів і можливостей формування соціально компетентної особистості з урахуванням її індивідуальної неповторності.

Вирішення цих проблем, на нашу думку, може забезпечити високий науково-методичний рівень організації навчально-виховного процесу в системі діяльності комплексу „Гімназія-університет”, упровадження в

практику діяльності навчальних закладів нового типу особистісно-зорієнтованої технології, яка заперечує насильство над особистістю в процесі навчання та розвитку учня. Головною метою такої системи є взаємний та плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності в спілкуванні, партнерства в спільній навчальній діяльності.

Концерт за участю студентів ЖДУ імені Івана Франка

Організація особистісно-зорієнтованої системи навчання в закладах нового типу відбувається із врахуванням індивідуальних психологічних особливостей учня, визначення часу, темпу навчання, комплексу навчальних предметів, основ наук, які належить усвідомити дитині, адже знання не можуть бути знеособленими, а процес навчання повинен наповнюватись особистісним сенсом.

За таких обставин в учня розвиваються і формуються такі необхідні якості, як самостійність, ініціативність, творчість, упевненість у собі, творчий стиль діяльності, ерудиція, ділова активність.

Саме ці риси доконче необхідні людині майбутнього, яка буде жити і діяти в нових суспільних умовах.

Працюючи над теоретичним обґрунтуванням та експериментальним дослідженням організації особистісно-орієнтованого навчання в умовах школи нового типу гуманітарного профілю, ми прийшли до висновку, що така система навчання вимагає специфічних педагогічних умов організації навчального процесу, що забезпечує кожній особистості розвиток індивідуальних, притаманних саме їй якостей та творчих особливостей, що, в свою чергу, забезпечує соціальну адаптацію дитини в динамічному світі, її соціальну мобільність.

Виходячи з цього:

○ Житомирська гуманітарна гімназія №1 у складі науково-методичного комплексу з ЖДУ імені Івана Франка приймає концепцію навчального процесу не як об'єднання навчання і виховання, а як розвиток індивідуальності, становлення здібностей, де навчання і виховання органічно пов'язані;

Залиш на кращій із планет яскравий промінь мудрості і пізнання

- створює умови використання суб'єктного (індивідуального, особистого, життєвого) досвіду дитини в процесі пізнання, коли вчитися кожен повинен сам, організовуючи власну діяльність на основі особистих потреб, інтересів, прагнень, використовуючи індивідуально вироблені способи навчальної діяльності;

- враховує суб'єктний соціальний досвід вчителя в організації навчально-виховного процесу;

- спрямовує діяльність педагогічного колективу на гармонічне включення в цей процес програми корекції та педагогічної підтримки;

- працює над створенням особливої системи дослідження характеру й спрямованості розвитку учня, що відслідковує рівень мотивації до навчання як інтелектуальної праці, формування індивідуальності, зміни вже усталених в нашій освіті уявлень про норми психічного розвитку дитини (порівняння не за горизонталлю, а за вертикаллю) тобто визначення динаміки розвитку дитини порівняно з нею самою, а не з іншими;

- визначає характер стосунків основних учасників навчального процесу (керівників, учителів, учнів, батьків) як рівноправних учасників навчально-виховного процесу, який спрямований на створення умов безконфліктного навчання дитини і творчого зростання вчителя;

- використовує 12-бальну систему не тільки в оцінюванні знань, вмінь і навичок, а й визначає рівень формування освітніх компетенцій у порівнянні успіхів розвитку дитини власне з собою;

- визначає свідомий вибір гуманітарного профілю навчання в гімназії, вивченням особистісних здібностей учня з наступним проектуванням змісту, форм його індивідуального навчання;

- вирішує проблему диференціювання учнів за темпом засвоєння матеріалу, наявного рівня навченості, що дає можливість розробити різнорівневі програми для навчання диференційованих груп учнів;

- розробляє технології забезпечення соціальної адаптації обдарованих та здібних учнів;

- визначає засоби, що забезпечують реалізацію цілеспрямованого розвитку дитини в даному навчальному закладі;

- визначає шляхи подальшого навчання кращих гімназистів на різноманітних факультетах ЖДУ;

опрацює над визначенням критеріїв ефективності діяльності гімназії у складі комплексу, визначенням етапів та рівнів розвитку особистісно-орієнтованої системи навчання, з'ясовуючи педагогічну суть етапу, зміст науково-методичної роботи, діяльності педагогічного колективу.

Гімназійна газета

Критеріями ефективності особистісно-орієнтованої системи навчання у складі науково-методичного комплексу вважаємо:

- освітній (рівень формування освітніх компетенцій);
- психологічний (розвиток пам'яті, мислення, гнучкості поведінки, формування стійкої мотивації до навчання);
- соціалізаційний (рівень сформованості соціальної компетентності особистості, де соціалізація розглядається як соціальна адаптація та соціальна мобільність);
- самоактуалізаційний (що визначає відповідність прийомів управлінської діяльності задекларованій меті організації особистісно орієнтованого навчання).

Практична реалізація поставлених завдань розпочалася з метою виконання наказу Міністерства освіти та науки України про створення науково-методичного комплексу при ЖДУ. З вересня 2003 року на базі Житомирської гуманітарної гімназії №1 створена та розпочала діяльність навчально-методична лабораторія кафедри педагогічної майстерності та соціальної педагогіки.

За планом роботи, що був складений спільно з кафедрою педагогічної майстерності та соціальної педагогіки, обговорений на засіданні педагогічної ради, протокол №1 від 28 серпня 2003 року, визначено напрямки та види спільної діяльності колективу гімназії та кафедри. Це:

- навчально-методичне забезпечення;
- навчально-виховна робота;
- громадсько-організаційна діяльність.

До вас прийшла чарівна казка (виступ дитячого музичного театру)

З огляду на те, що робота лабораторії є актуальною в аспекті реалізації науково-методичної проблеми гімназії, тема якої "Діяльність педагогічного колективу по організації особистісно-зорієнтованої системи навчання" (педагогічний колектив знаходиться на III системно-апробативному етапі реалізації), напрямок навчально-методичного забезпечення передбачав, зокрема:

- вироблення концепції спільної діяльності ВНЗ та гімназії у межах роботи лабораторії, обговорення її на педагогічній раді гімназії (серпень - 2003, травень - 2004 року);

- організацію соціально-педагогічного моніторингу ефективності особистісно-зорієнтованої системи навчання (спільно з психологом та волонтерами ВНЗ);

- науково-методичний патронаж роботи психолога гімназії вищим навчальним закладом, що здійснюється сьогодні завідувачем кафедри педагогічної майстерності та соціальної педагогіки Коляденко С.М. та асистентом кафедри Павлік Н.П.

З навчально-виховної роботи заплановано та здійснено такі заходи, як:

- участь викладачів кафедри у проведенні декади педагогічної майстерності (узагальнено наказом по гімназії у березні 2004 року);

- відвідування та науково-методичний аналіз уроків та позакласних заходів з метою створення сприятливих умов функціонування особистісно-зорієнтованої системи навчання (соціально-педагогічний контроль, превенція, корекція тощо);

- участь викладачів кафедри в роботі атестаційної комісії навчального закладу (наказ від 20 жовтня 2003 року "Про проведення атестації педагогічних працівників гімназії у 2003-2004 навчальному році), завідувачу кафедри наданий графік відкритих уроків та позакласних заходів, що проводився з 1 по 10 березня 2004 року;

- організація та проведення навчально-педагогічної практики студентів ВНЗ (фізико-математичний факультет, факультет іноземних мов, соціально-психологічний факультет). Участь студентського волонтерського загону в організації виховної роботи гімназії, проведення круглого столу з активом гімназії, де була надана змістовна інформація про діяльність притулків та дитячих будинків на території Житомирської

області, проведена дискусія з проблеми визначення шляхів реальної допомоги дітям-сиротам;

- завершено роботу з оновлення соціальних паспортів класів гімназії (психолога гімназії спільно із студентами, направленими кафедрою педагогічної майстерності та соціальної педагогіки).

Громадсько-організаційна робота за планом передбачала:

- участь у створенні ради профілактики негативних явищ у поведінці неповнолітніх, одним із результатів якої стало проведення декади "Я обираю здоровий спосіб життя", що включав проведення рядів заходів, за окремим планом, проведення прес-конференції з участю засобів масової інформації, громадських організацій та медичних закладів. В організації та проведенні декади безпосередню участь брали Коляденко С.М. та Сейко Н.А., що відзначено у наказі про підсумки проведення декади;

- волонтерами вузу організовано мобільний консультативний пункт (зустріч з дітьми проводиться раз на місяць);

- у листопаді 2003 року організовано та проведено благодійний марафон з виїздом до Житомирської школи-інтернату для дітей-сиріт.

Адміністрація та педагогічний колектив, відзначаючи хорошу фахову підготовку студентів-практикантів, високий рівень організаційно-методично забезпечення педагогічної практики, що відображено у подяці адміністрації та педагогічного колективу гімназії ректорату ЖДУ, враховує при перспективному плануванні діяльності навчального закладу нового типу безпосередню участь студентів вузу в організації навчально-виховного процесу на основі його особистісної орієнтації.

Вважаємо, що визначені напрямки спільної діяльності Житомирської гуманітарної гімназії та ЖДУ вимагають подальшої реалізації, насичення новими формами, наприклад профорієнтаційного спрямування кращих учнів гімназії до педагогічної професії. У перспективах діяльності Житомирської гуманітарної гімназії №1 як складової науково-методичного комплексу при Житомирському державному університеті імені Івана Франка вимагають свого подальшого вирішення проблеми наукового керівництва учнівських робіт в МАН гуманітарного, природничо-математичного, культурологічного напрямків.

ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА ГУМАНІТАРНА ГІМНАЗІЯ № 23 – РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Історія гімназії розпочинається з вулиці Лятошинського, на якій вона знаходиться. Центр науки і освіти гармоніє із сучасними банківськими установами, молодіжними та дитячими клубами, будинками бізнесової структури.

У 1920 році саме тут, у будинку, що нагадує в архітектоніці стиль класицизму в поєднанні з ошатністю, розмістилась чоловіча школа. Її викладачі ще тоді забезпечували високий рівень класичної освіти, перевагу надавали логіці й філософії, гуманітарним і природничим наукам.

Історія позначилась і на реорганізації закладу. Після війни – це вже загальноосвітня середня школа. Маючи достатній науковий потенціал кадрів, школа в 1964 році виборює статус школи з поглибленим вивченням іноземних мов і в 1985 році стає членом проекту “Асоційовані школи ЮНЕСКО”. І, нарешті, наступний крок – це гуманітарна гімназія з поглибленим вивченням іноземних мов з 2000 року.

Проблемна тема, над якою працює гімназія “Якісна освіта та освіта ХХІ ст.”, зорієнтована на освітню політику ЮНЕСКО та Програми розвитку ООН в Україні.

Науково-методичний аспект забезпечується Модулем № 1 “Навчитися мистецтву пізнання”. Розвиток та активізація пізнавальних процесів і уваги, пам’яті, творчої і просторової уяви, мислення, логіки; умовиводів в епіцентрі навчальної діяльності викладачів як початкової, так і основної та старшої школи. Інформаційні бюро, парламент закінчили обробку матеріалів цього Модуля - і видано методичні посібники.

Формування освітніх, соціальних, мовленнєвих, культурологічних компетенцій учнів активно забезпечується новими освітніми технологіями: особистісно-орієнтованим та інтерактивним навчанням.

Змістовною лінією гімназії є проектна діяльність, яка перспективна і в рамках міжнародного проекту “Наш mondialogo”.

До 50-річчя ЮНЕСКО гімназія презентувала власну діяльність на обласному рівні. Плідною виявилася співпраця викладачів гімназії і педуніверситету в роботі Майстерень:

- “Пізнайко”;
- “Масс-Медіа”;
- “Нова освіта”;
- “Інтеракція”;
- “Покоління і кумири”;
- “Діалог культур”;
- “Виховай партнера”.

Наступний рік – ювілейний для гімназії, бо відзначаємо 20-річчя плідної діяльності в проекті “Асоційовані школи ЮНЕСКО” (ПАШ). Інтеграцію освітнього процесу забезпечують чотири напрями:

- Освіта;
- Культура;
- Родина;
- Екологія.

Сучасний конкурентноспроможний рівень гімназії в її профільності – гуманітарності, природничості, правничості.

На сьогодні тут навчається 1800 учнів. Щорічно гімназія виборює призові місця на олімпіадах III-ох рівнів.

Рада гімназії щиросердно опікується програмою “Обдаровані діти”. Щорічно за програмою обміну “Акт на підтримку свободи” від 5-7 дітей від’їжджають за кордон. Гімназисти – активні учасники проекту “Модель ООН – Україна”, “Green-Gross” та Міжнародних програм ЮНЕСКО.

Учні та вчителі гімназії активно працюють і в Літній школі, яку організовує недержавна організація “Life-Link” (Швеція) за програмою “Молодь. Турбота. 2000+”.

Учні гімназії брали участь у міжнародному тестуванні, яке проводила Асоціація “Міжнародних шкіл – Індія”. Як результат 15 учнів одержали сертифікати, що засвідчують високий рейтинг полікультурних та міжнародно-правових знань.

Останній із конкурсів, оголошений посольством Іспанії в Україні “Premio Ezeolar Paz y Cooperación” (Шкільна премія - Мир та співробітництво 2004), звучить так “Всесвітній діалог культур”, у якому взяли участь учні від 7 до 16 років в 5 категоріях: казка, театр, проект, малюнок, Свято толерантності. Очікуємо переможців.

Кадровий потенціал гімназії складають – заслужений працівник освіти – 1 та 2 кандидати педагогічних наук, 32 вчителі-методисти, 40 викладачів “вищої категорії”.

Щорічно біля 30 випускників закінчують гімназію із золотими та срібними медалями.

Рішенням Міністерства освіти і науки України гімназія увійшла в навчально-науковий комплекс при Житомирському державному університеті. На базі гімназії створено наукові лабораторії з методики викладання навчальних дисциплін.

Сьогодні гімназія має свій імідж – це школа життєтворчості і людинознавства.

*Даньшина Л.І.,
Захарченко О.А.,
Скарга Н.В.,*

Житомирська міська гуманітарна гімназія №23

**Майстерня „Діалог культур”
в рамках обласної конференції „Освіта для всіх”**

I. Вітання учасників майстерні.

Шановні гості! Шановні учасники майстерні „Діалог культур”! Дозвольте представити вам керівників нашої майстерні: Даньшину Л.І., вчителя російської мови та зарубіжної літератури, Захарченко О.А., вчителя англійської та німецької мов, Скаргу Н.В., вчителя французької мови.

Майстерні в нашій гімназії працюють вже третій рік. Це досить нова форма педагогічної роботи, яка з’явилася в результаті впровадження нових освітніх технологій. Що це таке – ви побачите сьогодні власними очима. Майстерня „Діалог культур” проводить сьогодні своє перше засідання в рамках нашої обласної конференції. Ця майстерня заснована на базі майстерні „Проект”, яка діє в нашій гімназії вже третій рік, її керівником є Захарченко О.А. Даньшина Л.І. викладає спецкурс „Світова культура”, тому ми вирішили, що нам доречно об’єднатися.

Наша сьогоднішня майстерня – це модель сучасного інтерактивного уроку, де ви побачите елементи проектної технології.

II. Звучить „Аве Марія”.

Запитання до всіх: Як ви вважаєте, чому ми починаємо нашу майстерню саме з цього твору? (Приблизна відповідь: ця пісня відома в усьому світі, її знають та виконують представники різних культур).

III. Мотивація і представлення теми.

У суспільній свідомості все більше утверджується думка про те, що людство перебуває на крутому переломі. Багато соціологів, політологів, культурологів та футурологів відзначають суперечності, пов’язані з формуванням нової планетарної цивілізації. У 20-ті роки ХХ століття філософ Пітірим Сорокін писав: „Ми живемо, думаємо, діємо наприкінці осяйного почуттєвого дня, що тривав шість віків... Ніч перехідної епохи починає опускатися на нас. За її межами, однак, вбачається розквіт нової великої культури – культури людей майбутнього”.

Сьогодні у світі конфліктів людина часто відчуває себе самотньою і розгубленою. Політики не можуть дати ради тим руйнівним процесам, які породжують скепсис, тривогу, зневіру. Отже, перед нами постає питання: яка сфера діяльності людини допоможе уникнути стрімкого подальшого розвитку руйнації?

IV. Робота з анкетами (анкета має форму трикутника).

Записати варіанти за ступінню їх вагомості в розвитку взаєморозуміння: економіка, політика, культура, війна, ваш варіант. Який запис на вершині трикутника? (Умовно – це культура).

Отже, ми означили тему нашого заняття. Зверніть увагу на епіграф (плакат або запис на дошці): „Культура є суспільно вироблена загальна форма зв'язку, що характеризує єдність людини з природою і виступає необхідним засобом людського існування в природному універсумі” Л.Т.Левчук.

Наше завдання – зробити спробу зрозуміти світ саме в сфері розмаїття культур.

V. Робота з картками самооцінки. Які три риси характеру Ви вважаєте найголовнішими у спілкуванні з представниками інших релігійних поглядів, іншої культурної формації?

1. Терпіння
2. Довіра
3. Альтруїзм
4. Вміння володіти собою
5. Доброзичливість
6. Гуманізм
7. Вміння слухати
8. Здатність до співчуття
9. Вміння поступитись своїми поглядами
10. Почуття гумору

(Підсумки анкети підраховуються та записуються на дошці).

VI. Групова робота. Шукаємо шляхи вирішення проблем.

Коли ми говоримо про діалог культур, ми повинні пам'ятати, що навіть представники однієї й тієї ж культури можуть мати різні погляди на одні й ті ж речі, що зумовлено різним вихованням, різними пріоритетами, нарешті віковими особливостями. І тут доречно поговорити про діалог культур в рамках однієї й тієї ж культури.

Ситуація 1: Проблема шкільної форми. Учні вашої школи вважають, що шкільна форма є недоречною. Вони вважають, що питання шкільної форми повинно вирішуватись адміністрацією школи з урахуванням їхньої думки. *(Група ділиться на учнів та вчителів. Кожна сторона продумує свої аргументи, намагаючись відстояти свою точку зору. Потім ситуація розігрується).*

Ситуація 2: Учні вашої школи захопилися пірсінгом. На думку вчителів, це недоречно. Учні ж вважають, що це аж ніяк не впливає на навчальний процес. *(Група ділиться на учнів та вчителів. Кожна сторона продумує свої аргументи, намагаючись відстояти свою точку зору. Ситуація розігрується).*

Загальна мета: дійти консенсусу, який влаштовує обидві сторони.

VII. Міні-диспут.

Відновлення історичної пам'яті, утвердження духовних і моральних цінностей є стрижневою тенденцією в духовному житті незалежної України. Однією з ознак сьогодення стало поживавлення релігійного

життя: відроджуються храми, створюються церковні і церковно-громадські організації просвітницького і благодійного спрямування.

Система полікультурного виховання не може обійти релігійних питань, бо, на жаль, в основі міжетнічних конфліктів найчастіше лежить релігійне протистояння.

Україна є поліконфесійною державою. Тому Міністерство освіти пропонує ввести курс „Основи релігієзнавства” у програми загальноосвітніх шкіл.

Міні-диспут: Чи сприятиме таке рішення миру та злагоді між представниками різних конфесій? Обґрунтуйте або спростуйте доцільність рішення Міністерства освіти. *(Три групи: за, проти, не можу визначитись).*

VIII. Оцінка роботи майстерні. Чого ви чекали від цієї майстерні? Чи справдилися ваші очікування?

НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКЕ
ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНЕ ОБ'ЄДНАННЯ
“ГІМНАЗІЯ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ – ДОШКІЛЬНИЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД”

Навчальний заклад засновано у 1991 році на базі школи-новобудови №1, якій в 1941 році було присвоєно ім'я Лесі Українки. Як правонаступник СШ №1 гімназія носить ім'я Лесі Українки. У 2003 році за ініціативою педагогічного колективу навчального закладу була проведена реорганізація гімназії в загальноосвітнє навчально-виховне об'єднання – відбулося об'єднання гімназії з початковою школою та дошкільним закладом (детячим садочком №1).

За 13 років існування гімназії випущено 535 випускників, 95 із них закінчили гімназію з золотою та срібною медалями, 14 призерів IV етапу Всеукраїнських олімпіад, 115 переможців та призерів обласних олімпіад, 18 переможців та призерів обласних конкурсів-захистів МАН, 5 призерів заключного етапу Малої академії наук.

Директор освітнього об'єднання – Валентина Леонідівна Гопанчук.

У гімназії працює творчий педагогічний колектив із 60 вчителів, з яких 30 вчителів вищої категорії, 13 першої категорії, 14 вчителів мають звання „Вчитель-методист”, 12 – „Старший вчитель”. Серед учителів гімназії 6 лауреатів обласного Всеукраїнського конкурсу „Учитель року”.

В гімназії в 2004-2005 навчальному році навчається 859 учнів.

Для гімназії характерно:

- використання інноваційних педагогічних технологій, мультимедійних засобів навчання;
- профільність навчання з 10 класу (гуманітарно-правничий, філологічний, фізико-математичний, природничий);
- робота за особистісно-орієнтованими програмами „Крок за кроком”, „Розвиток критичного мислення”, проектним методом навчання;
- створення авторських програм (з мистецтвознавства, хореографії, природознавства); налагодження системи спецкурсів, коротких курсів;
- використання інтегрованих навчальних курсів;
- вивчення двох іноземних мов, починаючи з початкової школи;
- залучення учнів до науково-дослідницької діяльності (наукове товариство МАН „Олімпія”);
- широке використання комп'ютерної техніки у навчально-виховному процесі (2 навчальних комп'ютерних комплекси);
- власна WEB-сторінка в мережі INTERNET з 1998 року (<http://novograd.com.ua/gluk>, E-mail: gluk@novograd.com.ua);
- робота в міжнародній Інтернет-програмі I*EARN;
- створення відеотеки з екологічної тематики за міжнародною програмою TESIS;
- робота експериментального майданчика Міністерства освіти і науки України з упровадження курсу „Практичне право”;

- співробітництво з ресурсно-методичним курсом „Сучасна школа”, з науково-методичним центром „Інтелект”, „Крок за кроком”, відділом культури та освіти посольства США, Британської Ради в Україні;

- співробітництво з вищими навчальними закладами регіону (Київським національним технічним університетом „Київський політехнічний інститут”, Національним університетом “Острозька академія”, Міжнародним інститутом лінгвістики і права, Житомирським державним університетом імені Івана Франка, Міжнародним університетом “РЕГГ” ім. С.Дем’янчука, Рівненським державним технічним університетом);

- багаторазовий обмін делегаціями учнів і вчителів з гімназією м.Візентайд (Північна Франконія, Баварія, Німеччина);

- парламент як форма організації учнівського самоврядування;

- широке залучення дітей до позакласної роботи у формі діяльності клубів за інтересами „Звягель-ІНТЕЛЕКТ”, „Пошук”, „Гарт”, „Що? Де? Коли?”, “Євроклуб”, “Роксолана”;

- організація позакласної роботи естетичного спрямування (ансамблі бального танцю „Грація”, народного танцю “Звягельчанка” та спортивного танцю, три різновікових хори, вокально-хоровий ансамбль “Апельсинові нотки” і “Лелея”, театральна студія, гуртки декоративно-ужиткового мистецтва (вишивка, витинанка, фітодизайн).

Співпраця Новоград-Волинського загальноосвітнього навчально-виховного об’єднання «Гімназія ім. Лесі Українки – дошкільний навчальний заклад» з Житомирським державним університетом імені Івана Франка зосереджено на пошуку кращих технологій навчання та виховання, ефективному втіленню педагогічних інновацій, наданні реальної дієвої допомоги педагогічним працівникам освітнього об’єднання у підвищенні професійної майстерності, оптимізації навчально-вихованого процесу.

Вирішенню цих проблем допомагають різні форми співробітництва:

- проведення семінарів „Робота з обдарованими дітьми” на базі освітнього об’єднання (кандидат педагогічних наук Єремєєва В.М.). результатом цієї роботи стала розробка та реалізація програми „Обдаровані діти”;

Доцент кафедри педагогіки С.С.Вітвицька виступає перед вчителями гімназії

- участь науковців університету у конференціях, педагогічних читаннях з актуальних проблем педагогіки, зокрема у квітні 2004 року було проведено конференцію „В.О.Сухомлинський та сучасність” за участю професора М.В.Левківського, доцента С.С.Вітвицької, аспірантів кафедри педагогіки;

- проведення щорічних наукових конференцій, присвячених видатній українській поетесі Лесі Українці, які традиційно проходять на високому рівні. І вчителі, і учні з великою увагою слухають доповіді професора Л.С.Монастирецького, В.Т.Чайківської, аспірантів університету;

- створення сучасних дидактичних мультимедійних матеріалів з фізики та біології (вчителі гімназії М.М.Панькевич, Т.Д.Лук’янчук спільно з кафедрою інформатики);

- надання консультативної допомоги у роботі наукового товариства учнів та вчителів освітнього об’єднання „Олімпія” у межах діяльності Малої академії наук. Завдяки цій допомозі вчитель-методист В.В.Вітренко разом з учнями підготував наукові роботи „Самоїл Нікель – краєзнавець, літератор, освітянин”, „Образно-сміслова структура творів Ерт Вольц – німецької поетеси з Волині”. Доцент В.В.Міхеев, будучи науковим керівником роботи „Flash – анімація складних об’єктів”, забезпечив високий рівень її виконання, завдяки чому учнівське дослідження стало призером III етапу конкурсу-захисту МАН. Професор Л.С.Монастирецький надав велику допомогу учням та вчителям гімназії у реалізації проекту „Юрій Ковальський як поет і громадянин”.

Вчителі освітнього об’єднання з вдячністю беруть участь у наукових конференціях та семінарах, які організують та проводять кафедри ЖДУ. Цікавою і корисною була зустріч учнів гімназії ім. Лесі Українки та гімназистів м.Візентайда (Баварія, Німеччина) з ректором ЖДУ П.Ю.Саухом (квітень 2004 року).

Необхідно зазначити, що серед вчителів НВО більш як 50% - випускники ЖДУ імені Івана Франка. Щороку студенти університету проходять педагогічну практику в освітньому об’єднанні, а деякі з них, по закінченні навчання приходять до гімназії вчителювати (М.М.Жура, Н.М.Шостак-Тюфанова та інші).

Співпраця Новоград-Волинського загальноосвітнього навчально-виховного об’єднання «Гімназія ім. Лесі Українки – дошкільний навчальний заклад» з Житомирським державним університетом імені Івана Франка сприяють підвищенню фахової майстерності педагогів, допомагають педагогічному колективу гімназії реалізувати основну мету виховання, навчання та розвитку дітей.

Система виховної роботи гімназії ім. Лесі Українки

*Наша гімназія – наш храм,
Світлиця радості й краси.
Із гімну гімназії*

Ці слова гімну гімназії імені Лесі Українки вже 13 років звучать під час усіх урочистостей, що відбуваються в одному з найпрестижніших навчальних закладів міста, першій в області гімназії. У них - щире вираження любові гімназистів до свого навчального закладу, поваги до вчителів, вихователів. Свідчення цілком заслуженого авторитету гімназії - високі результати гімназистів в обласних предметних олімпіадах (23 призових місця, а це один з кращих результатів в області), у конкурсах захисту наукових проєктів у рамках МАН, у Всеукраїнському конкурсі знавців рідної мови ім. П. Яцика.

Але не варто думати, що забезпечити високий рівень навчання - єдина мета педколективу навчально-виховного об'єднання „Гімназія ім. Лесі Українки - дошкільний заклад" (а саме такий статус з 2003 року маємо). Наш педагогічний колектив створив власну модель особистісно-орієнтованої освіти, в основі якої - виховання щасливої людини, розвинутої особистості. Головне - свобода вибору, свобода бажань і дій, задоволення могутньої жаги пізнання. Розвиток у гімназії - наше кредо. І не „загальний розвиток", а розвиток творчого потенціалу.

Продовжуючи освітній процес у позакласній роботі, педагоги ставлять за мету розвивати в дитині індивідуальне, самобутнє. Спираючись на її природу, боячись втратити здібності, керуються в роботі з дітьми не заборонами, а природними хорошими бажаннями вихованців.

У нашому освітньому об'єднанні діти вчаться робити те, що хочеться, бути творцями. Є всі умови, аби кожен знайшов справу до душі. І найвища творчість — розкриття та реалізація кожним учнем своїх потенційних можливостей.

Саме цьому сприяє система виховної роботи на основі клубних та гурткових форм.

Високу популярність серед гімназистів старших класів має інтелектуальний клуб „Що? Де? Коли?", президентом якого є заступник директора з науково-методичної роботи П.К.Ліневич. А цього року ми започаткували інтелектуальні клуби для учнів середніх та молодших класів. Ідейним натхненником гімназійних розумників, справжньою душею клубу „Що? Де? Коли?" є неординарна, творча, обдарована особистість С.В.Іваненченко, завідувачка бібліотекою гімназії. Під її керівництвом працює клуб любителів книги. Світлана Володимирівна зробила бібліотеку інтелектуальним центром гімназії. Лише за півтора місяці навчального року підготувала два цікавих відкритих засідання клубу - презентація книги Ж.І.Василенко „Молодість, обпалена війною" (для старшокласників) і конкурсно-пізнавальну мандрівку в Чудесну

країну як привітання учням 5-х класів, котрих прийнято до родини гімназії.

Задовольнити свою допитливість, проявити ерудицію, обізнаність, начитаність гімназисти-старшокласники можуть на заняттях нового клубу гімназії „Дебати”, яким керує С.М. Шиленін. У рамках клубу створено команди, які вдало виступили на Всеукраїнському турнірі „Дебати”, брали активну участь у новому проекті ООН „Україна-2003”. Сьогодні перед цим клубом стоїть завдання особливої ваги - дати можливість усім гімназістам сформулювати вміння правильно відстоювати свої думки, толерантність у дискусії, загальну культуру спілкування. І найголовніше - залучати дітей до обговорення важливих державних, громадянських проблем і прийняття конструктивних рішень.

Пишається гімназія і славними традиціями клубу „Пошук”, натхненником якого є почесний пошуковець України Ж.І.Василенко. Шанований і знаний у місті педагог, Жанна Іларіонівна і після виходу на заслужений відпочинок опікується проблемами виховання молоді. Завдяки її ентузіазму і наполегливості гімназисти зібрали багато цікавих матеріалів про захисників нашого міста, про юних героїв Лесиноного краю.

Набутий гімназією досвід клубної роботи свідчить, що саме така організація позакласної роботи повною мірою сприяє збереженню соборів дитячих душ, які так дбайливо плекають вчителі освітнього об'єднання на своїх уроках. Успішно працюють у ЗНВО вокально-хорові та хореографічні колективи. Створений ще у перші роки існування гімназії хореографічний ансамбль „Грація” значно виріс, досяг високої майстерності. Приємно, що сьогодні це вже міський творчий колектив.

У нашому навчальному закладі пускає перші паростки новий танцювальний колектив — ансамбль народного танцю, яким керує колишня випускниця гімназії, а нині хореограф І.Ю.Ємбергенова. Гордість гімназії - вокальні колективи. Ми маємо два хори, два вокальні ансамблі, дуети, багато учнів мають свої сольні програми. Всі колективи - учасники і призери міського та обласного етапів фестивалів „Чисті роси”, „Червона калина”. І все це - завдяки талановитому керівникові А.С.Шевлі та акомпаніатору О.М.Євреш.

Триває робота гуртка декоративно-ужиткового мистецтва

Справжньою школою ремесел стали наші гуртки декоративно-ужиткового мистецтва, якими керують О.В.Габелко, О.Є.Габелко, В.Д.Олійник. Гуртківці - постійні учасники виставок до шкільних свят ознайомлювальних презентацій у місті, їхні роботи завжди викликають особливий інтерес оригінальністю виконання, майстерністю, глибиною задуму.

Постійний пошук учителів і вихователів ЗНВО веде до активного впровадження в роботу перспективних освітніх технологій. Уже стало звичкою використовувати у навчальному процесі проєктивні технології. Перспективними стали для нас проєктивні технології і в організації учнівського самоврядування. Саме таким проєктом гімназії є створена Держава „GLUK” (латинська аббревіатура означає „Гімназія ім. Лесі Українки”), яку очолюють президент і парламент гімназії. Цікавий проєкт запроваджено минулого навчального року - „Вибори”, мета якого - формування особистості XXI століття, виховання активної громадянської позиції, організація і проведення виборів президента та парламенту гімназії, до складу якого мають увійти найактивніші та найініціативніші з погляду учнівської громади. Здійснення цього проєкту пов'язане з вивченням теми „Політична система суспільства” в рамках курсу „Людина і світ”. Тому організовують і реалізують його учні 11-х класів під керівництвом викладача курсу С.М. Павловської. Як результат створено на нових засадах гімназійний парламент, новий етап розвитку гімназійної держави „GLUK”, що стала школою громадянської активності учнів. А для одинадцятикласників це реальна можливість проявити свою активність, ініціативу, реалізувати організаторські здібності, творчість, відчувати громадянську відповідальність, а отже, переконатися, що життєві принципи сучасної молодої людини пов'язані, насамперед, з активною життєвою позицією.

Життя не стоїть на місці, воно вирує, кличе у дорогу, незвідані далі. Кожен рік покидають гімназію випускники, залишаючи свої думки: „Гімназії потрібен театр” (і ми вже почали створювати його!), „Хочеться, щоб усі гімназисти гарно танцювали”, „Шкода, що так мало уроків етикету”. А, зустрічаючись у стінах своєї другої домівки, з такою радістю, з таким захопленням згадують вони конкурси, фестивалі, виставки, проєкти, які допомагали кожному відкрити себе.

Наше освітнє об'єднання формує яскравих особистостей, справжніх громадян, духовну еліту держави. Ми бачимо майбуття у світлих тонах, бо не тільки навчаємо і виховуємо, а й даємо напрямок серцю і розуму.

Євроклуб у гімназії імені Лесі Українки

Більше 10 років Європейський Союз та Україна мають дуже тісні стосунки. За ці 10 років Україна стала важливим партнером ЄС, а ЄС став найбільшим донором України. Після 1 травня, коли до ЄС приєдналися 10

нових членів, Україна стала безпосереднім сусідом Європейського Союзу.

„Європа – наш спільний дім” – під такою назвою у Новоград-Волинському загальноосвітньому навчально-виховному об’єднанні “Гімназія ім. Лесі Українки – дошкільний навчальний заклад” відбулося святкове відкриття Євроклубу.

Створення Євроклубу має на меті підтримати прагнення молодих громадян України, сусіда ЄС, до європейської інтеграції, зміцнити співробітництво та підтримати реформи, не допустити створення нових бар’єрів у Європі у зв’язку з розширенням Європейського Союзу.

Як відмітив при відкритті клубу його ініціатор, заступник директора освітнього об’єднання П.Ліневич, у навчальному закладі багато робиться для формування у гімназистів загальноєвропейського мислення, налагодження контактів між молоддю Європи та України, наданню знань високого рівня та створенню умов для їх практичного застосування. Все це дозволить випускникам гімназії у майбутньому вплинути на добробут як особистий, так і громади, держави. Не можна сказати, що створення гімназійного Євроклубу почалося з нуля. Тільки за останній навчальний рік гімназію відвідав генеральний консул Войцех Галонзка. Гімназисти мали нагоду у неформальній зустрічі поспілкуватися з керівником відділу представництва Європейської комісії в Україні Тіммом Хаммереном.

Підкреслювалося, що вихованню відчуття європейської єдності у гімназистів сприяють неодноразовий обмін візитами делегацій учнів і вчителів з гімназією міста Візентайд (Північна Франконія, Баварія, Німеччина). Учні приймали дитячий музичний колектив з польського міста Ломжа, а спортивні команди освітнього об’єднання брали участь у змаганнях у Польщі.

При відкритті клубу гімназисти мали змогу в цікавій формі довідатися про історичні віхи в історії ЄС та перспективи відносин між Європейським Союзом та Україною. Особливістю заходу було те, що організатори провели спілкування аудиторії гімназії з активними учасниками процесу європейської інтеграції, дипломатами, вчителями інших країн Євросоюзу завдяки телефонному мосту за підтримки головного мецената заходу територіального відділення фірми Київстар.

У телефоній розмові представник дипломатичного представництва Євросоюзу в Україні Тімо Хаммерен відмітив, що дуже важливо усвідомити молодим українцям свою позицію у євроінтеграції. Він виразив упевненість, що створення Євроклубу в гімназії буде сприяти поглибленню знань про європейську спільноту, про союз, де немає розподілу за національністю, але є єднання за рівнем освіченості, культури, ментальності.

Через деякий час у телемості взяв участь віце-консул генерального консульства Польщі в Луцьку Анджей Парадовський. Польський дипломат схвально поставився до ініціативи навчального закладу про створення Євроклубу і обіцяв особисту підтримку його роботі. “Діяльність

європейських клубів - це не лише можливість особистого зростання, а, що не менш важливо, формування нового уявлення про спільноту європейських народів”, – зазначив віце-консул А.Парадовськи, до речі він у минулому мав досвід організації системи шкільних європейських клубів у Польщі і є палким прихильником розширення спілкування людей з різних країн. Така жива розмова вже у ході презентації Євроклубу дозволила провести переговори про налагодження співпраці з адміністрацією одного з ліцеїв міста Варшава.

З 1999 року існують зв'язки з навчальним закладом із міста Візентайд (Баварія). Про їх минуле та перспективу розвитку розповів їх координатор, учитель німецької мови В.Вітренко. А група учнів розповіла про свої найкращі враження від поїздки до Німеччини. У цей час на екрані телевізора йшов відеофільм про перебування німецьких школярів у Новограді-Волинському, а скоро на телеміст вийшов заступник директора німецької гімназії В.Гутч. Він передав свої найкращі побажання гімназістам і подякував за гарну організацію їх візиту до Новограда-Волинського.

Святковість події відкриття Євроклубу підкреслювали 25 кольорових повітряних кульок – по кількості країн Євросоюзу. Учні гімназії ознайомилися з офіційною атрибутикою Євросоюзу, з чудовою музикою Бетховена – гімном міждержавного утворення. А учні 5-7 класів разом з учителькою А.Монджеєвською представили польською мовою вірші та пісню “Abysmy byli jedno”.

У ході презентації відбулася телефонна розмова з директором Інституту Європейської інтеграції і співробітництва Н.Руденком. Він відзначив, що географічно Україна належить Європі, а щоб жити, як у Європі, потрібна політична і громадянська воля як керівників країни, так і пересічних громадян.

Серед запланованих форм роботи клубу, про які розповіла вчитель англійської мови М.Лісова, – налагодження нових контактів з школами ЄС, обмін шкільними делегаціями, проведення різнопланових акцій, конкурсів і мандрівок. Про велике значення у сучасному світі гарного знання іноземних мов говорили вчителі англійської мови Л.Капчинська і Г.Остапчук.

Досвідом організації роботи Євроклубу поділився викладач кафедри міжнародних відносин С.Терешко, віце-президент Євроклубу при Київському гуманітарному інституті, а студентка цього закладу Н.Колесник провела вікторину з призами для переможців.

Як підкреслила директор освітнього об'єднання С.Павловська, тільки освічені та культурні люди мають майбутнє в єдиній Європі.

Корисність нової форми роботи з молоддю та добрі побажання новому клубу гімназії – першому у Житомирській області, пролунали з уст завідувача інформаційно-аналітичного відділу виконкому В.Гончарука.

Конкретні пропозиції щодо форм роботи клубу дав голова громадського об'єднання “Закон ХХІ століття” М.Іванюк. Він не тільки дав поради, а передав теплі побажання успіху Євроклубу від нашого земляка – народного депутата Б.Тарасюка. Сам М.Іванюк не тільки запропонував цікаві форми роботи, а і сприяв вирішенню організаційних питань при його створенні.

Ще довго гімназисти ділилися враженнями від відкриття Євроклубу, від планів його роботи, але вже перші кроки показали, що гімназійний Європейський клуб - це цікава та перспективна форма співпраці вчителів і учнів, яка охоплює різноманітні сфери і спрямована на формування почуття європейської єдності через поширення знань про Європу, підготовку молоді до життя та праці в об'єднаній Європі, ознайомлення з життям людей в інших країнах, культурою, мовою, знайомство з новими людьми, обмін досвідом; підвищення інтелектуального рівня учнів, відкриття для себе нового, цікавого, “європейського бачення світу”, заохочення до вивчення іноземних мов, формування нового покоління європейців, виховання молодих лідерів.

Організатори особливу вдячність виражають керівнику Житомирського представництва Київстар С.Муратову, представнику Київстар у м.Новограді-Волинському Д.С.Важеніну у наданні допомоги у проведенні корисного заходу.

Вітренко В.В.,

викладач німецької мови,

вчитель вищої категорії, вчитель-методист

**Міжнародне співробітництво заради миру і майбутнього дітей
(з досвіду роботи Новоград-Волинського загальноосвітнього
навчально-виховного об'єднання “Гімназія імені Лесі Українки –
дитячий дошкільний заклад”)**

В період трансформації і оновлення змісту сучасної освіти в Україні гостро постає проблема її інтернаціоналізації, наближення до кращих європейських та світових стандартів, що вчать учнівську молодь не тільки вмінню знаходити своє місце у суспільстві, але й свідомої участі у будівництві та розвитку його демократичних, гуманістичних і правових засад.

Активну участь у вивченні і впровадженні набутого у цьому плані європейського досвіду бере Новоград-Волинське загальноосвітнє навчально-виховне об'єднання, яке співпрацює в рамках програми ЮНЕСКО із німецькою гімназією в місті Візентайді, що на півночі Баварії. Починаючи з 1999 року, постійно здійснюється обмін викладачами і старшокласниками двох навчальних закладів. За п'ять років

українські вчителі і гімназисти шість разів побували в німецькій гімназії на стажуванні. Двічі гостями українських гімназистів були їх німецькі, англійські і чеські однолітки, і в цілому такі взаємні відвідування приносили багато корисного обом сторонам.

Відвідуючи навчальні заняття та позакласні заходи, вчителі і старшокласники не лише мають змогу познайомитися із національною системою уроків та виховання, поглибити свої практичні знання з мови, історії та географії, але й зануритися у звичайний побут, адже мешкають учні та вчителі у сім'ях; вони можуть ближче познайомитися з традиціями, культурою і ментальністю своїх зарубіжних однолітків. В Україні наші зарубіжні друзі побували в містах Києві, Житомирі, Острозі, Рівному, відвідали унікальні музеї, храми, театри, навчальні заклади, у тому числі Житомирський та Острозький університети, мали зустрічі з керівниками міста Новограда-Волинського, обласної освіти, трудовими колективами, стали очевидцями українського Великодня та Трійці. Адже в самій Німеччині більшість її громадян дуже мало знають про нашу країну, хоча вона знаходиться на такій самій відстані від Федеративної Республіки, як і Великобританія чи Іспанія.

Перебуваючи за кордоном, українські старшокласники відвідали міста Мюнхен, Нюрнберг, Вюрцбург, Бамберг, Франкфурт, брали участь в народних святах, зустрічалися також із місцевими трудовими колективами і працівниками засобів масової інформації. Дуже багато дало вчителям і учням неофіційні зустрічі, організація позашкільних заходів і взаємне проведення вільного часу.

Гімназисти з Новограда-Волинського у німецькій школі Візентайда

Разом з тим, в 2002 – 2004 роках двічі в обох навчальних закладах проводилися відповідні соціологічні дослідження за проектом міської громадської організації “Співробітництво заради прогресу” (керівник – заступник директора навчально-виховного об'єднання П.К.Ліневич). Ініціювали їх українські вчителі і гімназисти, які знайшли підтримку і допомогу у своїх німецьких друзів. Підсумки проведених досліджень відбилися у доповідях на засіданнях Малої академії наук (друге призове місце в секції “Історія”) і наукових конференціях. Так, випускниці навчального закладу з міста Новограда-Волинського, які побували неодноразово на стажуванні в Німеччині, Романюк Тетяна і Романчук Олександра у 2003 році виступили з матеріалами доповіді “Сучасні гімназисти України та Німеччини з огляду на їх соціалізацію”. Нині

обидві є студентками лінгвістичного факультету Київського Національного університету і продовжують поглиблено вивчати німецьку та англійську мови. А в 2004 році на засіданні Малої Академії Наук в секції “Історія” свою роботу “Вплив суспільних факторів на формування світоглядних позицій і ціннісних орієнтацій українських та німецьких гімназистів” представила ще одна стажерка Добrivечір Валерія, яка зайняла третє призове місце.

Взаємний обмін між учнями сприяє кращому вивченню українськими школярами німецької мови і літератури, розвиває їх зацікавлення історією Німеччини, історією німецького етносу в Україні та у Волинському краї зокрема. Серйозні наукові розвідки на терені літературного краєзнавства здійснили за останні п’ять років стажерки – колишні гімназистки з Новограда-Волинського Карпишина Наталія (навчається нині у Київському лінгвістичному університеті), Онопрійчук Інна (лінгвістичний факультет національного університету “Острозька академія”), Откидач Наталія (факультет іноземних мов Житомирського університету).

Перебуваючи на стажуванні, і молоді дослідники, і вчителі-мовники мають змогу попрацювати в бібліотеках німецьких університетів Баварії, користуються послугами історико-патріотичного товариства “Волинь”, яке очолює наш земляк пан Ніколаус Арндт. Як наслідок такої співпраці та допомоги, в 2003 році вийшла книга “Література волинських німців” (її автор – викладач німецької мови Валентин Вітренко); книга рекомендована науково-методичною радою Житомирського інституту післядипломної освіти як додатковий посібник для вчителів, викладачів, студентів і старшокласників, що цікавляться німецькою мовою і літературою, культурою, історією і народознавством.

*Українські гімназисти з німецькими однолітками у міжнародному аеропорту
м. Франкфурта-на-Майні*

Незважаючи на те, що німецька мова вивчається в Новоград-Волинській гімназії як друга іноземна мова, за останні п’ять років близько 30 старшокласників стали переможцями та призерами обласних олімпіад з німецької мови, конкурсу-захисту творчих учнівських робі в рамках МАН. Серед них – студенти лінгвістичного факультету національного університету “Київський політехнічний інститут” Дебіч Олександр і Чернякова Олена, студентки факультету іноземних мов Житомирського університету Лободзінська Наталія і Гацька Даша, які неодноразово

побували на стажуванні в німецькій гімназії, та інші. Вони і нині продовжують супроводжувати на місячні стажування щороку восени кращих гімназистів з Новоград-Волинського навчального об'єднання.

*Українські, чеські, англійські та німецькі гімназисти на центральній міській площі
імені Лесі Українки
(квітень 2004 року)*

Колишні стажерки – випускниці гімназії імені Лесі Українки, – перед закінченням вищих навчальних закладів проходять практику у стінах рідної alma mater, працюють перекладачами німецької та англійської мов у престижних фірмах, державних установах та громадських організаціях України, на міжнародних форумах та конференціях.

Поширюється також внаслідок зазначеної співпраці практика взаємного обміну викладачами для організації на базі Житомирського університету і Новоград-Волинського навчально-виховного об'єднання лекцій та семінарів, що є досить перспективним явищем.

*Середяк Л.,
тренер асоціації „Нова Доба”,
вчитель-методист, місто Львів*

Очі, в яких світиться надія

Зміни у всіх сферах суспільного життя, що відбулися протягом 12 років незалежності нашої держави, зумовлюють пошук і точне визначення пріоритетів розвитку освіти. На думку великої кількості державних і громадських лідерів нашої країни, головними напрямками повинно бути вдосконалення політичної культури та громадянської освіченості населення і, насамперед, молоді. За умов практичної реалізації громадянської освіти гостро стоїть завдання підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Педагог, як і кожен фахівець, потребує постійного удосконалення професійної компетентності, підвищення наукового та загальнокультурного рівня педагогічних працівників. Хрестоматійним став вислів К.Д.Ушинського про те, що Вчитель як фахівець живе доти, доки вчиться. Сприяти в цьому педагогу - провідна

функція методичної роботи як на шкільному рівні, так і на рівні методичної роботи у місті. Творча група вчителів зі всіх загальноосвітніх навчальних закладів міста (керівник - заступник директора освітнього об'єднання П.К.Ліневич) спрямовує свою роботу на вирішення конкретної проблеми - **формування громадянської свідомості через особистісно-орієнтований підхід у процесі навчання та розвитку школярів**. З метою пошуку рішення цієї проблеми були проведені семінари, зустрічі з науковцями інституту громадянської освіти Києво-Могилянської академії, різноманітні конкурси та заходи. Разом з тим, що члени групи постійно аналізують власний позитивний досвід роботи, вони дуже зацікавлено ставляться до всього нового, що напрацьовували вчителі інших регіонів України. Саме тому значною подією у методичній роботі педагогічного колективу міста стало проведення, за підтримки відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні, в рамках конкурсу освітніх міні-грантів «Педагогічні інновації», п'яти семінарів-тренінгів з упровадження новітніх інтерактивних технологій навчання та управління в практику шкіл. Автори заявки на міні-грант (П.К.Ліневич, І.М.Буцукіна) ставили за мету за допомогою тренінгів активізувати пошук форм та методів громадянської освіти школярів міста, показати можливості впровадження новітніх освітніх технологій у навчально-виховний процес. «Адаптування інтерактивних методів навчання в різні навчальні предмети в середній школі та інтеграція громадянської освіти в інші галузі та управлінську діяльність школи», «Інтегроване використання інтерактивних методів та технологій на уроках гуманітарного циклу», «Формування активного громадянина шляхом інтеграції громадянської освіти у виховний процес навчальних закладів України», «Ми - громадяни України» - ось неповний перелік тем семінарів, над якими працювали педагоги міста. Участь у семінарах-тренінгах директорів і заступників директорів шкіл, педагогів-організаторів, учителів історії, правознавства та англійської мови була безкоштовна.

Організатором семінару виступила міська гімназія імені Лесі Українки, яка підготувала запит на отримання міні-гранту від Посольства США на організацію роботи тренерів Всеукраїнської асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова Доба». Ідею проведення семінару підтримали багато керівників освіти, методичний кабінет управління освіти і науки. Семінар-тренінг з такою чисельною аудиторією педагогів у Житомирській області за проектом “Педагогічні інновації” проводився вперше. Разом з теоретичними знаннями вміння використовувати їх на практиці охоче демонстрували запрошенні педагоги-новатори Наталя Голосова, Лариса Середяк, (Львів), Анатолій Ковтонюк (Житомир) та викладачки англійської мови вищих навчальних закладів міста Києва Наталія Шилова та Тетяна Лужицька. В роботі семінарів брала участь помічник аташе з культури, преси, освіти США Наталя Єремеева. До речі,

остання передала велику кількість літератури для міської гімназії з країнознавства США, громадянської освіти.

Ми, як тренери, як і організатори семінарів, дуже сподівалися, що цей міні-проект буде корисним для вчителів, а відтак – і для учнів. Учасники семінару отримають навички активних методів навчання та знатимуть, як застосовувати їх на практиці.

Активні методи навчання дають змогу учням отримувати більш якісні знання у порівнянні з традиційними методиками. В умовах інформаційного вибуху вони дозволяють засвоїти якомога більший їх об'єм. Серед форм роботи вчителів, які дозволяють це зробити, насамперед рольові ігри, дебати, участь у реалізації різноманітних проєктів з громадянською направленістю. Адже створення умов для навчальної активності учнів - запорука надання якісної освіти та виховання молодого покоління.

Вже пройшов час після закінчення міні-проекту з проведення навчальних семінарів-тренінгів у місті Новограді-Волинському. Аналізуючи виконану роботу з тренінгами, ділячись враженнями з колегами, мимоволі запитуєш себе: «Для чого все це робиться? Чи потрібно це вчителям?». Відповіді на ці запитання, оцінку корисності їх дали самі учасники семінарів у своїх анонімних відгуках:

- семінар дав мені розуміння того, як «жити й працювати в теперішній час»;
- практичне застосування набутих знань, умінь та навичок;
- обґрунтування інтерактивних технологій;
- новий погляд на формування нового громадянина;
- можливість узагальнити та систематизувати власний досвід;
- остаточне переконання у тому, що курс «Ми - громадяни України» у школі має бути обов'язковим;
- розуміння, що інтеграція громадянської освіти в різні навчальні предмети можлива.

Найбільше вразило те, що учасники семінарів побачили можливість використання результатів семінарів у своїй подальшій роботі:

- набуті вміння і навички поширюватимуть серед учителів та творчих майстрів-педагогів своєї школи;
- розроблю додатки до методичних рекомендацій щодо нових форм і методів викладання на уроці;
- планую провести семінар з використанням інтерактивних методик для вчителів своєї школи;
- як член методоб'єднання вчителів історії, пропоную включити до плану його роботи питання про запровадження курсу «Ми - громадяни України» та перспективи інноваційних технологій у школах міста.

Усіх учасників зацікавили не тільки теми семінарів, але і форма їх проведення. Адже за формою проведення семінари були інтерактивними і

передбачали постійну активну участь усіх їх учасників. Безумовно, такі технології навчання вчителів вже приносять свої конкретні результати:

- вчителі навчилися методам соціального проектування;
- йде підготовка до організації участі школярів міста в акції "Громадянин 2004р."
- планується проведення міського конкурсу учнівських соціальних проектів;
- вчителі впроваджують інтерактивні методики навчання в різні навчальні предмети;
- вчителі стали більш зацікавлено ставитися до інтегрування громадянської освіти в інші навчальні предмети;
- розробляються програми впровадження елементів демократичного управління навчальними закладами.

А в час проведення тренінгів, спостерігаючи за аудиторією, було видно вражаючі зміни в настрої присутніх: від неприхованої байдужості спочатку („навіщо нас учити - самі знаємо, як учити”) до величезного інтересу і захоплення під кінець семінару, до очей, які світяться надією. Згадуються слова однієї літньої вчительки, яка, ділячись своїми враженнями від семінару, сказала: «Я думала, що єдине, що на мене чекає - це пенсія, а тепер я зрозуміла: попереду нова робота, нове життя. Вперше за останні роки я побачила “світло в кінці тунелю”». Напевне, саме задля цього, задля нашого майбутнього, задля майбутнього наших дітей і варто збиратися, зустрічатись, проводити такі семінари і нам дуже хотілось би, щоб ця віра у можливість вчительської роботи не проходила. Адже, ми, вчителі, у тих складних суспільно-політичних подіях в нашій країні, повинні самі постійно демонструвати активну громадянську позицію, упевнено відстоювати свої права, намагатися об’єднуватися у громадські освітянські організації і активно діяти з метою побудови громадянського суспільства в Україні.

Тренери підтримують зв’язки з організаторами семінарів і знають, що у гімназії, колегіумі, школах міста №2, 4, 10 та інших значно активізували методичну роботу з упровадження нових інноваційних методик у навчально-виховний процес і сподівання тренерів здійснюється. Ми знаємо, що методична служба міста, гімназія, колегіум, школа №4, в жовтні 2003 року успішно провели обласний семінар з упровадження громадянської освіти.

Багато яскравих вражень залишили і тепла зустріч у гімназії, і саме місто Новоград-Волинський (організатори семінару знайшли час для знайомства нас з ним).

І ми, тренери, з задоволенням пригадуємо робочі навчальні моменти, які виникали на тренінгах, зацікавлене обговорення у кулуарах, відкритий обмін досвідом. Наталія Голосова відмічає прагнення вчителів гуманітарного циклу до оволодіння новітніми формами проведення уроків. Анатолій Ковтонюк, який вже після цього знов за ініціативою

гімназії провів у місті семінар з використання Інтернет-ресурсів у громадянській освіті, зауважує „ваші вчителі, незважаючи на складні соціальні умови, не тільки прагнуть оволодівати новими перспективними інноваційними технологіями, а й застосовувати їх у навчально-виховному процесі”. Представник посольства США Наталя Єремеева: „Ми дуже сподіваємося, що семінари-тренінги будуть сприяти впровадженню нових форм роботи вчителів, нових методів управління у школах, а це в свою чергу буде підвищувати результативність роботи навчальних закладів”.

Ще раз дякую організаторам семінарів-тренінгів у Новограді-Волинському за роботу, всім педагогам міста зичу творчих успіхів у нелегкій учительській роботі і сподіваюся на нові зустрічі.

*Ліневич П.К.,
заступник директора освітнього об'єднання
“Гімназія ім. Лесі Українки -
дошкільний навчальний заклад”*

Твоєму йменню вічно пламеніти

13 років у місті Новограді-Волинському діє гімназія - навчальний заклад нового типу, який носить ім'я славетної землячки Лесі Українки. У добу відродження держави світлий образ дочки Прометея надихає педагогічний колектив на творчу працю з виховання нащадків Батьківщини.

Зрозуміло, що плани навчальної та виховної роботи гімназії побудовані з урахуванням цього важливого напрямку діяльності. Щорічно, в лютому, проводиться традиційний літературно-мистецький місячник, присвячений Лесі Українці, метою якого є ознайомити гімназистів з життям поетеси і творчою спадщиною родини Косачів, запалити в юних серцях гарячу любов до свого народу, прагнення поглиблювати знання героїчної історії, звичаїв та традицій. Місячник, програму якого розробляє та затверджує методична рада гімназії, розпочинається 1 лютого уроком лесезнавста, що проходить у всіх класах з урахуванням вікових особливостей, вимог навчальних програм з предметів гуманітарного циклу. Вчителі філології розробляють рекомендації щодо проведення цього уроку.

Класним колективам пропонуються уроки з таких тем: „Леся Українка - видатна постать в історії України”, „Сім'я Косачів - приклад українського менталітету”, „Дитячі роки Лесі Українки”, „Жінки з роду Драгоманових”, „Педагогічна спадщина Олени Пільки і Лесі Українки”, „Звягельський період у житті Лариси Петрівни Косач”, „Леся Українка і діти” та інші.

Цього ж дня вчителі разом з вихованцями йдуть до пам'ятника Лесі Українки, що споруджений у 1987 році на центральному майдані міста, покладають до нього гірлянду Пам'яті. Наступний етап відбувається в літературно-меморіальному музеї поетеси.

До Лесі юні новоград-волинці несуть квіти в музей, читають її та власні вірші, створювати які надихає життєвий подвиг видатної землячки.

Протягом місячника відбувається конкурс учнівських творів: „Нехай мої струни лунають, нехай мої співи літають по рідній коханій моїй стороні”; „Безсмертна Леся Українка була і є навек жива”; „Щиро промовленим словом своїм збуджу вогонь я у серці чийм...” У своїх творах гімназисти з ніжністю, захопленням розповідають про ставлення до творчості поетеси, пишуть про мрії, прагнення, про співзвучність своїх думок з Лесиними. До участі в конкурсі ми запрошуємо учнів з усіх шкіл міста.

У фойє гімназії працюють виставки малюнків, ілюстрацій до творів поетеси, виробів прикладного мистецтва. Поряд з витворами рук дітей - вишиванки, серветки, сувеніри, які виготовлені педагогами.

„Дзвенить піснями Україна” - такими словами розпочинається конкурс народної пісні, пісень на слова Лесі та про Лесю. Це справжнє свято в гімназії: співають гімназисти, гості, учителі. Оцінюють виконавську майстерність конкурсу місцеві композитори, керівники народних колективів міста. З великим захопленням гімназисти готуються до зустрічі в літературно-музичній вітальні. Творчі спроби інсценізації фрагментів з творів Лесі Українки, Тараса Шевченка, Олени Пчілки, виконання романсів розвивають акторські здібності гімназистів. За минулі роки інсценувалися фрагменти „Лілеї”, „Лісової пісні”, „Боярині”, „Іфігенії в Тавриді” Лесі Українки, байки Олени Пчілки „Котова наука”, „Мишка-городянка і Мишка-хуторянка”, творів Тараса Шевченка „Причинна”, „Катерина”, „Тополя”, п’еса-мініатюра учителя гімназії Л.Я. Заїки.

Протягом лютого вчителі-предметники проводять конкурси читців, уроки-зустрічі з місцевими поетами, композиторами, виконавцями, діяльність яких пов’язана з творчістю Лесі Українки. У бібліотеці гімназії діє виставка її творів та книг про видатну поетесу „Ні! Я жива! Я буду вічно жити!”, а в читальному залі оформлено виставку книг „Літературні нащадки Лесі Українки – дітям України”.

Значні можливості у вихованні інтересу до життя та творчої спадщини поетеси, для організації пошукової діяльності, дослідницької роботи надає літературно-меморіальний музей Лесі Українки. У його приміщенні відбуваються уроки літератури, етнографії, теоретичні конференції, зустрічі з науковцями, дослідниками творчості Лесі Українки. Допомогу в організації пошукової роботи гімназістам надає завідувача музеєм, заслужений працівник культури України Віра Омелянівна Римська. У фондах музею юні лесезнавці знайомляться з „Енциклопедичним словником” Брокгауза і Ефрона, „Хронологією життя і творчості Лесі Українки” Ольги Косач-Кривинюк, виданою в Нью-Йорку 1970 року, ксерокопіями документів та матеріалів відповідного періоду. Юними лесезнавцями зібрано спогади людей, які знали або зустрічалися з членами родини Косачів, а розповідь жительки міста Н.Г. Бойко про зустріч із сестрами Лесі Українки Ісидорою та Ольгою в Києві (1941 рік) записали та ретельно зберігають. Великий досвід співробітництва з музеєм Лесі Українки накопичений у вчителя гімназії Г.Г. Осадчук.

У гімназії зібрано цікаві видання останніх років про Лесю Українку. Створюється діатека спогадів, виступів науковців. Створено слайд-фільм, який присвячений вшануванню пам’яті Лесі Українки гімназистами. А в 2000 році вчителі та учні реалізували проект „Гімназія Звягеля в Інтернеті”, в результаті якого у всесвітній комп’ютерній мережі з’явився сайт гімназії, де представлено біографію та творчість Лесі Українки. Там

же користувачі Інтернету з будь-якого куточка Землі можуть знайти і твори учнів про нашу видатну землячку. При виконанні цього проекту посилилися зв'язки з недавно створеним у нашому місті музеєм родини Косачів, директор якого Мечислав Поварчук допомагала готувати та розміщувати у веб-сторінці матеріали, присвячені цьому музею та перспективам його розвитку.

Цінним є той факт, що всі матеріали, зібрані та систематизовані юними лесезнавцями, використовуються на уроках та у виховній роботі. Підсумки пошуково-дослідницької роботи в даному напрямку підбиваємо на учнівській конференції наукового товариства „Олімпія”, що діє вже 13-ий рік. Тут же відбувається захист творчих робіт учнів. Теми цих робіт: „Леся Українка. Рідний край. Сучасність”; „Обстоювання гіпотез про життя та діяльність Лесі Українки. Звягельський період”; „Леся Українка і фольклор”; „Маловідомі твори Лесі Українки”. Використовуючи сучасні інформаційні технології, гімназисти провели дослідження „Ім'я Лесі Українки в Інтернеті”, результатом якого став довідник про корисні ресурси мережі „На допомогу лесезнавцю”.

У всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт з українознавства в м.Луцьку робота гімназистів була відзначена дипломом III ступеня.

Останній тиждень лютого в місті оголошується Лесиним тижнем. Педагогічний й учнівський колектив з великою зацікавленістю постійно беруть участь у всіх міських заходах, присвячених річниці від дня народження Лесі Українки: літературних вечорах, зустрічах, конкурсах тощо.

Кожен рік в гімназії проводиться науково-теоретична конференція „Твоєму йменню вічно пломеніти” за участю науковців Житомира (майже постійно бере участь професор ЖДПУ, декан філологічного факультету Л.С. Монастирецький та аспіранти цього університету), лесезнавців м. Рівного. Надовго запам'ятається дітям урок у міському музеї Лесі Українки „Ти навіки в пам'яті народній”, який з використанням різних форм та методів провела учителька К.І. Пилипенко.

Традиційними стали засідання клубу юних інтелектуалів „Що? Де? Коли?”, на яких знавці творчості поетеси шукають відповіді на цікаві запитання про життя та творчість Лесі Українки (організатори засідання клубу П.К.Ліневич, С.В.Іванченко, В.Ф.Мальцева). До речі, цей гімназійний клуб переріс у міський клуб „Звягель-Інтелект”, у рамках якого відбуваються турніри на кубок міського голови. Цей клуб став осередком талановитої інтелектуальної молоді батьківщини видатної землячки.

Цього року вчителі планують підготувати та випустити методичний збірник – своєрідну педагогічну скарбницю з розробками різних заходів, присвячених Лесі Українці.

Розпочалася підготовка до третього фестивалю вокально-хорового

мистецтва. Велику роботу по його підготовці проводить учитель музики А.С.Шевля. А вихованці вчителя хореографії Ю.Ф.Розбицького знову порадують глядачів своїм виконанням танців.

До роботи з вшанування пам'яті Лесі Українки колектив гімназії завжди ставиться як до доброї сімейної традиції. Упевнено можна сказати, що за минулі роки зроблено дуже багато. При цьому вчителі та учні проявляють творчість і глибоку любов до незвичайної жінки, поетеси, громадського діяча, все життя якої було присвячено рідному народові.

Леся Українка у творчості поетів Звягельщини

Леся Українка... Це ім'я овіяне всенародною любов'ю. Сама постать Лесі Українки як людської особистості має колосальну притягальну силу, якусь магічну привабливість.

Вірші-присвяти Лесі Українці її земляків - це данина не лише пам'яті великої поетеси, а й звіт перед нею за право жити на цій землі, називатися новоград-волинцями. Це прагнення відкрити своє розуміння і бачення авторської душі, хисту, таланту, непереможного прагнення піднести образ Лесі Українки на п'єдестал величчя людської любові.

То хто ж вони, нинішні співці Лесиного краю?

Це майстриня тонких поетичних мережив Лариса Лук'янець; це Ніна Тально-Петрук, що молиться за долю України і вчиться у Лесі, "як життя не боятись і мрію в добро не згубити", це Наталія Гнатюк, що вправно пише сріблом по золоту; це шукачка світлих ритмів та образів Галина Гордійчук; це осмислювачка людських долі і характерів, поетка з багатою і образною уявою Лариса Ярмоленко; це ніжна поетеса-піснярка Валентина Ксендзук, це неповторна Лариса Герус; це Анатолій Ключко, який заявляє, що нам не жити без скарбниці мови, бо в ній живуть "пломенисті Лесині перлини - джерела величного вода"; це Юрій Ковальський, який кожен свій рядок звів із творчістю геніальної землячки.

Поезія Лариси Ярмоленко "Ні! Я жива! Я буду вічно жити!" передає пророцтво матері про велич ще не народженої дитини. Вона уві сні відчула, що дівчинка, яка має от-от народитися в цьому привітному надслучанському Звягелі, буде незвичайною, особливою, великою.

Ні! Я жива! Я буду вічно жити!

Останній промінь Звягель освітив,

В лютневу ніч заміялись зірниці.

В малім будиночку, де Косач жив,

Свіча горіла на вікні в світлиці.

Мати на хвильку заміялась, закрила очі, і в її уяві постало "дівча маленьке в вишиванці, у віночку, з різнобарвними стрічками, це іде назустріч жінці молодій, що в білому стоїть над берегами".

Мати не помилилась: зійшла на Звягельську Говерлу її донька, бо мала те святе, що "підійма серця". З її вуст зазвучали вірші:

*Ти в цей світ із Звягеля прийшла:
Будуть шаленіти древні скрипки
Від твоїх всесильних дивних слів!
Ти - для світу Леся Українка,
Так назвати Бог тебе хотів!
Ти вершила праведне та вічне,
Те святе, що підійма серця,
Ти вогнем палала поетичним
Водночас велична і проста.
Дивний світоч на шляху до правди –
Звягельська Говерла древніх круч!
Як прекрасні слів твоїх тріади
Повінчала з вічністю їх Случ!*

В чому ж сила Лесиної поезії? Чому нащадки її так люблять?
Бо вона, її поезія, "стосила, як весна," - так безапеляційно стверджує Лариса Лук'янець у вірші "Лесина весна":

*Свою весну принесла я несмілу,
Її весну послухати прийшла.
Вона до мене обізвалась співом -
Співала то величнaya душа,
Здалося, відродилися мотиви
Вербової сопілки Лукаша,
Що так весняно грає - серце крає,
Мов тьохка соловей, зозуля витина.
Збагнула я: бо до мене промовляє
Її поезія - стосила, як весна.*

Леся Українка всім серцем, кожним променем своєї багатогранної душі любила Україну, ім'я собі обрала величне - Українка. А чи вміємо ми так любити Україну, як любила вона!

Любити народ, свою Вітчизну може лише той, хто живе її болями, радощами, стоїть на передньому краї боротьбі за щасливе життя, хто має велику силу духу. Такою була Леся. Нашадки її називають Одержимою, Ломикамінь, дочкою Прометея.

А от чи є нині одержимі? Ознайомившись із поезією Ніни Талько-Петрук, я зрозуміла: це - незвичайна жінка. Сенс життя вона вбачає "в служінні Україні, в пошуках та пізнанні творців". Сили духу, сміливості у самовираженні вона просить у Лесі Українки. Прагне, як і Леся, мати чистий і гучний голос, що розбудить читача і вселить у нього почуття гідності і гордості за приналежність до великої української нації.

*Навчи мене, Лесю, як ти,
Україну любити,
На гострім камінні*

*барвисті квітки вишивать,
Життя не боятись
і віри в добро не згубити,
Навчи мене, сестро,
як іскру безсмертя пізнать.
Я йду проти бурі,
обпалюють блискавки ноги,
Іду на твоїй голос,
щоб чути нескорений спів.
Я теж - українка!
І сильна, і горда від того!
У серці моєму - мелодії Лесиних слів.
Часто приходять
до поетеси Мавчині сни,
Щоб згодом стати феєрверком літа,
Святковим гуком Мавчиного світу,
Який не досягнула тінь вини!*

Серед звягельських поетів найбільш плідотною у розкритті образу Лесі Українки є Валентина Ксендзук. Саме Лесина муза надихнула Валентину на перші поетичні відкриття:

*А тут земля не спить попід снігами -
Все співом Лесиним лунким бринить.*

Феномен Лесиноного генія зачарував і переконав: Лесині першоджерела слід шукати в народнопісенній творчості:

*Уперше тут весну стрічала,
Повірила у Мавку і казки.
І все життя тут подумки блукала -
О, незабутні звягельські стежки!
Невчасна пам'ять ходить берегами,
Тамує спрагу біля джерела.
То, може, Лесина душа між нами
Завжди живе в борні Добра і Зла.*

Поезія Валентини Ксендзук надзвичайно велична, читати її легко, сприймати близько до серця. Ось послухайте: "Заплету два береги". Метафора така розлога, як і береги - напої Случі, які описує поетеса:

*Заплету два береги Случі
І вплету в них Лесині джерела,
І поставлю три святих свічі,
І це свято, музами веселе.
Хай горять ті свічечки мої,
Хай вогні досвітні нагадають,
І нелегкі будні у вогні,
Як метелики дотла згорають.
Обнялися квіти у красі,*

*Де ступали ноженьята Лесі,
Чорнобривці й мальви у росі,
І туман відсріблює на плесі.
Кожному куточку поклонюсь
І нап'юся пам'яті настою,
У єдине джерело ввіллюсь
Й, наче Мавка, стану під вербою,
Щоб відчутти дихання її,
Слів кохання у гарячих грудях,
Зачерпну той диво-дзвін душі
І, як Мавка, подарую людям.*

Є у Лесі Українки поезія "Твої листи завжди пахнуть зов'ялими трояндами", присвячена Сергію Мержинському. Цей шедевр викликав у Валентини Ксенцук певні асоціації, які вилились у поезію під назвою "Останнє побачення":

*Відчула крик трояндових пелюсток,
Уже зів'ялих, але ще живих.
Він кликав на побачення у смутен,
Жадаючи хоч краплю сил нових.
Його світання, муки, біль і радість,
Що поруч вірне Лесине плече,
Вже їй ніщо не стане на заваді,
А тільки щем у грудях запече.
Дай, Боже, сили глянуть йому в вічі,
Не видати тремтіння власних губ,
Сама той хрест несла б,
хай важчий вдвічі,
Аби не бачити кохання згуб.
Яка ж то вдячність
У в очах його освітілась
Від величі жіночої душі,
Він знав, що лиши йому
така любов судилась,
Бо й він кохав, та не її.
Її рукою слав коханій вісті,
Бо тільки їй довіритися міг.
Лиши в серці, де любові роси чисті,
Щонайвірніший світлий шлях проліг.
Останній подих він лишив для неї,
І біль розрізав тишу навкруги –
Розсипались пелюстки по алеї,
Щоб залишити чорний слід журби.*

Нерозділеним було кохання до Сергія Мержинського, та це аж ніяк не притуплювало почуттів, бо Леся любила. І кохання додавало їй сил у

боротьбі з недугою. Сильна особистість - Леся Українка. Щось все-таки було у неї від Прометея. Бо ж і називають її донькою Прометея.

*Вже провесінь летіла в піднебессі,
Народження вітала день новий.
І час святий, коли устами Лесі
Освячений джереляний напій.
Дочка Прометея народилась
На прапрадавній Звягельській землі,
Яскраво й чисто зірка загорілась
І світло запалила ув імлі.*

Кожен з нас може з гордістю заявити: то велике щастя жити на тому клаптику землі, де блукали маленькі ніженьки Великої Поетеси. Ким ще треба було бути, щоб вивищитись над цілим народом, щоб стати мірилом духовності усім прийдешнім поколінням? Ким же треба було бути, щоб здолати дистанцію від першої маленької збірки віршів - до безсмертя, до проникнення в душу народу, його історичну пам'ять? Треба бути Генієм, треба бути Прометеєм, треба бути Лесею Українкою!

Серпневої днини 1987 року на святі Новоград-Волинську землю з усіх-усюд зібралися співвітчизники Лесі Українки на відкриття чудового пам'ятника. Цікаві є пам'ятники в Києві, Луцьку, Ялті, Грузії, Канаді. Та цей, у Новограді-Волинському, якщо не найкращий, то найрідніший. Постає образ Лесі Українка. Вона сидить на величезному камені, а поряд - джерело, з якого вперше напилася до якого, багато сходивши по світу, повернулася, щоб народитися у червоному граніті й безсмерті.

*Прийшла в зажурі й задумі,
Присіла тихо на порозі,
Мабуть, стомилась, натрудилась,
Пробувши весь свій вік в дорозі.
Тобі всміхалися стежини
І Случі береги веселі,
Вклонились верби посивілі,
І добрий день твоїй оселі.
Вітаємо у ріднім домі:
Тобі - наш хліб і сіль священні,
Тобі - серця наші і думи,
І наші клопоти щоденні.*

Є у Валентини Ксендзук збірка "І поки зорі воду п'ють", яка вийшла з друку в 2001 році. А в ній - перший розділ - "Квітує Лесина земля". І дуже приваблюють поезії, покладені на музику місцевими композиторами.

У кожній пісні є рядки, присвячені Лесі: "Звягельщина рідна - Лесине ім'я" ("Гімн Звягельщини"); "У дзвонах Звягель мій зростає, де б'ють живлющі Лесині ключі" ("Рідне місто моє"); "Під вільним небом України квітує Лесина земля" ("Лесині джерела"); "Прикрашають нам голівки Лесині віночки" ("Лесині віночки").

Та, розкриваючи тему "Література Звягельщини і Леся Українка", варто визначити особливе місце в ній нашого великого поетичного серця - Юрія Ковальського. Він був незмінним ведучим мітингів під час "Лесиних джерел", засідань Плеяди у музеї Лесі Українки. А скільки чудових віршів присвятив своїй наставниці! Розділ у його книзі "Зимові квіти" називається "Лесина гора". Тому-то Юрій Ковальський дочку свою іменував Лесею:

*Твоє ім'я ми донечці дали:
Чому - іще не зна маля тендітне,
всміхається, мов сонечко привітно,
До всього на оновленій землі.*

Поет вважає, що то найвище щастя – жити у краю, де "у Лесі серденько забилося":

*Я нічого кращого не знаю -
Тут мої стежки зійшлись,
Мабуть, долі так судилось
Жити на цьому клптику землі,
Де у Лесі серденько забилося,
Де блукали ніженьки малі.*

Коли читаєш поезію Юрія Ковальського "Ломикамін", то наче наяву бачиш тендітну юнку, яка милується берегами своєї Случі, а в очах у неї сум, сльоза радості падає на щоці. Чому?

*Ось відповідь:
Я з вами, ковалі, і сівачі, й співці.
Мене земля голубить колискова.
Це вже не сон, не мрія -
Явина жива:
Довкруз - будови
Лижуть поверхів намисто,
Блакитна Случ
Вогні у косу заплела.
Розлуцився граніт,
І пісня в серці міста,
Мов квітка Ломикамін, розцвіла.
Рідне місто Юрій Ковальський називав Лесиним:
Я люблю, тебе, Лесине місто,
Зачароване плесом Случі.*

Гордий дзвін імені Лесі Українки живе в серцях вдячних земляків, народжує палку любов до її творчості, переповнює почуттям гордості за свій народ, який породив її в період чорного лихоліття і з вдячністю згадує нині, в час великих творчих починань в умовах незалежності, вільного поступу до Щастя, Добра, Любові.

ЖИТОМИРСЬКИЙ МІСЬКИЙ КОЛЕГІУМ

У 2003 році шляхом реорганізації загальноосвітньої школи № 34 м.Житомира рішенням сесії міської ради створено Житомирський міський колегіум з метою забезпечення високого рівня загальної середньої освіти, розвитку здібних і обдарованих дітей в умовах спілкування із національною і світовою культурою.

Колегіум – це середній загальноосвітній навчальний заклад освіти філологічно-філософського та культурно-естетичного профілів для обдарованих і здібних дітей, що забезпечує їх науково-теоретичну, загальнокультурну, фізичну підготовку, поглиблене вивчення іноземної мови, суспільних дисципліні та інших предметів і задовольняє різнобічні освітні запити особи, суспільства, держави.

Колегіум має свій Гімн та Прапор

Колегіум є членом Всеукраїнської асоціації “Відроджені гімназії України”.

Наше покликання

Хай має вчитель менше свят, ніж буднів,
Йому не треба більших нагород:
Яке то щастя – бути корисним людям,
Учить його величність наш Народ,
Знання та мудрість дарувати дітям,
Нести сердечне світло доброти.
Почесніше покликання на світі,
І радісніш від нього не знайти.

Наше кредо

У наших руках найбільша з цінностей світу – Людина. Ми творимо Людину.

Наші педагоги

Житомирський міський колегіум очолює Надія Григорівна Полівода, вчитель вищої категорії, вчитель-методист, магістр з менеджменту організацій, депутат Житомирської міської ради, голова обласної філії Всеукраїнської асоціації керівників шкіл України.

Заступники директора колегіуму: Ганна Львівна Василенко, Олена Іванівна Герасимова, Олена Миколаївна Мазур, Ірина Степанівна Мушківська, Надія Миколаївна Стойкова, Володимир Іванович Пшеничний.

Серце віддають дітям майже 150 вчителів і працівників колегіуму. Кожен четвертий викладач колегіуму – вчитель вищої категорії. До викладання дисциплін залучено провідних викладачів Житомирського державного університету імені Івана Франка та обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Нагороджені почесним знаком “Відмінник освіти”: Ганна Львівна Василенко, Валентина Михайлівна Миколіук, Надія Григорівна Полівода, Петро Володимирович Ремішевський.

Віктор Олександрович Кузьмінський отримав грант Міжнародної Соросовської програми підтримки освіти.

Присвоєне педагогічне звання “Вчитель методист” та “Старший вчитель” вчителям: Нонні Костянтинівні Бахиліній, Ганні Львовні Василенко, Ларисі Миколаївні Герасимчук, Зінаїді Данилівні Загурській, Яніні Іванівні Карпачовій, Неонілі Федорівні Ковальовій, Віктору Олександровичу Кузьмінському, Олені Миколаївні Мазур, Єлизаветі Петрівні Машовець, Валентині Михайлівні Миколіук, Софії Павлівні Нестеренко, Надії Григорівні Полівода, Валентині Василівні Рудик, Цілі Ісаківні Стариківській, Олександрі Василівні Фетисовій.

Лауреати та дипломанти різних етапів Всеукраїнського конкурсу “Учитель року”: Лідія Андріївна Ігнатюк (випускниця школи та Житомирського державного педінституту), Олена Миколаївна Мазур, Ірина Оскарівна Міллер (випускниця школи та Житомирського державного педагогічного інституту), Ольга Володимирівна Несенюк (випускниця школи та Житомирського державного педінституту), Валентина Василівна Рудик (випускниця школи та Житомирського державного педінституту), Ціля Ісааківна Стариківська.

Наші учні

137 учнів нагороджені медалями; 163 стали вчителями; 33 прийшли працювати в рідну школу, закінчивши Житомирський державний університет; 74 присвятили себе медицині; 14 – науці; 16 – мистецтву; 157 стали військовими офіцерами та працівниками правоохоронних органів; 14 – юристами; 71 – економістами.

Переважна більшість випускників стають студентами вищих навчальних закладів міста та України.

Наші випускниці Світлана Дмитрієва і Діана Антонюк стали викладачами Житомирського державного університету.

Заслуженим артистом України став наш випускник Анатолій Васильович Говораadlo.

Реалії та перспективи

У колегіумі створено 23 класи з поглибленим вивченням окремих предметів, в яких навчаються 719 учнів. Вивчивши запити учнів, батьків, враховуючи статутну діяльність колегіуму, організоване навчання учнів за профілями: філологічний, суспільно-гуманітарний, природничий тощо. Профільним навчанням охоплено 100% колегіантів. Створені класи для профільної підготовки (8-9 класи). Випускники 9-х класів зараховуються до колегіуму за результатами конкурсних випробувань (співбесіда, історія України або іноземна мова, українська мова). З метою поглиблення знань учнів та з перспективою майбутнього вступу до ВНЗ в колегіумі працюють курси довузівської підготовки Національного авіаційного та

Київського міжнародного університетів. Працює школа інтенсивного вивчення іноземної мови та регіональна комп'ютерна школа. З метою реалізації безперервної освіти на рівні структури “дитячий садок - школа І ступеня - колегіум - ВНЗ”, а також створення умов для комфортного переходу дітей з одного ступеня на інший створено навчальне об'єднання “Колегіум - НВК № 25, 34”; також колегіум увійшов до складу навчально-методичного комплексу Житомирського державного університету.

Педагогічний колектив колегіуму, керуючись нормативно-правовими документами, рекомендація управління освіти Житомирської міської ради, власною концепцією діяльності, здійснює системне, поетапне науково-методичне забезпечення механізму запровадження нововведень в систему роботи колегіуму через організацію гнучкої, особистісно-орієнтованої системи безперервної освіти всіх учасників навчально-виховного процесу від молодого вчителя до вчителя зі стажем і досвідом, учнів, батьків. Проблемна тема колегіуму “Соціалізації дитини в умовах трансформації українського суспільства”.

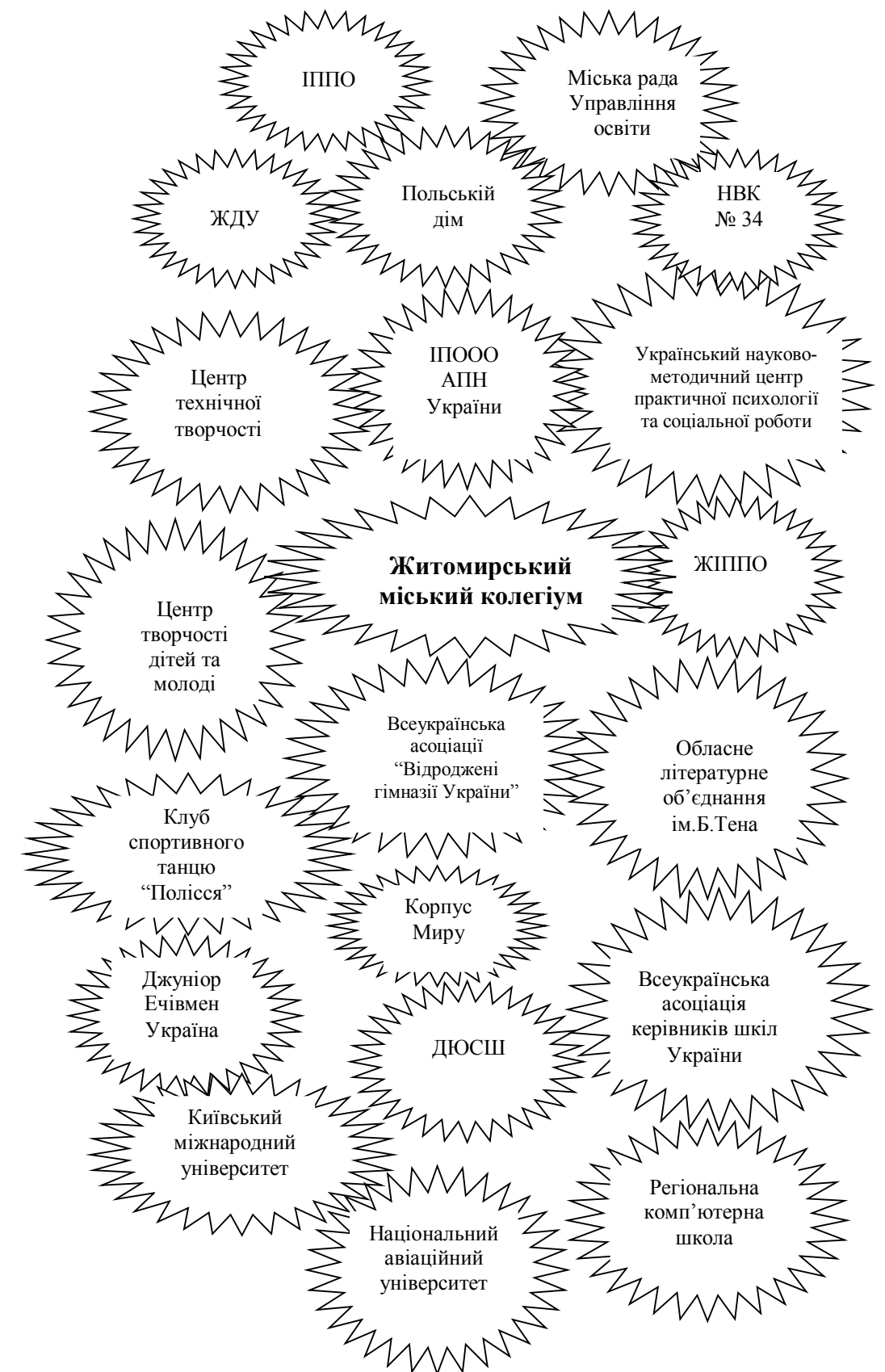
Педагогічні надбання

В умовах сучасного реформування вітчизняної школи підвищується значення роботи з обдарованими учнями. Педагогічний колектив колегіуму намагається створити оптимальні умови для виховання, навчання й розвитку учнів, формує творчу особистість, здатну до самореалізації.

У колегіумі розроблено систему роботи з обдарованими учнями на основі психолого-педагогічної діагностики з метою розвитку їх творчого потенціалу та залучення до наукової роботи. Всі учасники навчально-виховного процесу залучені до реалізації таких завдань:

- створення максимально сприятливих умов для морального, інтелектуального та фізичного розвитку дитини;
- упровадження прогресивних технологій виховання та навчання учнів;
- адаптація обдарованих дітей у соціумі.

Загальна структура реалізації концептуальної діяльності колегіуму

Талановита молодь колегіуму має змогу брати участь саме в тому виді діяльності, який відповідає змісту обдарованості: участь у міжнародних і всеукраїнських конкурсах, олімпіадах, міських і обласних конкурсах та змаганнях, виставках творчих робіт, конкурсних випробовуваннях, запропонованих ВНЗ, пошукових експедиціях, МАН тощо. Тільки в цьому навчальному році до наукової і творчої роботи було залучено 564 учні.

Опитування та обстеження показують, що наш колегіант – це обдарована творча особистість, що прагне до самовдосконалення та самореалізації. Отож, педагоги колегіуму, працюючи над проблемою соціалізації дитини в умовах трансформації сучасного суспільства, постійно підвищують свій фаховий рівень, розробляють авторські програми, доробки, пишуть і видають навчально-методичні посібники.

Більше 5 років діє спільний психолого-педагогічний семінар-практикум “Психолого-педагогічні проблеми управління процесом соціалізації дитини, учня в системі “дитячий садок – школа – колегіум – ВНЗ” на базі колегіуму та НВК № 25 та 34 (наукові керівники професор М.М.Заброцький та викладач ІППО Є.С.Клецова). Вирішення завдань семінару реалізовувалось структурними підрозділами семінару: керівною творчою групою, творчою групою керівників структурних підрозділів, МО вихователів і вчителів початкової школи колегіуму та НВК № 25 і 34, творчою лабораторією природничо-математичного циклу, творчою лабораторією загально-розвиваючого циклу, творчою лабораторією старшокласників, динамічною групою класних керівників і практичних психологів, динамічною групою заступників керівників закладів. Традиційними стали тематичні місячники “Я – Митець”, “Я – Людина”, “Я і Природа”. Підсумки семінару підводяться на щорічній науково-практичній конференції за участю науковців ЖДУ та ІППО, визначаються завдання на наступний навчальний рік.

Українські словесники колегіуму розвивають і закріплюють в учнів повагу і любов до української мови, потребу в постійному духовному самозбагаченні, через неї вивчають дітей вільно користуватись всіма багатствами виражальних засобів української мови, усно і письмово викладати свої думки, відчувати красу висловлювання. Визначною подією стала плідна співпраця з видатним науковцем професором І.П.Ющуком не тільки для вчителів, але й для учнів. Колегіанти мали можливість не тільки спілкуватися з професором І.П.Ющуком, але й під його керівництвом працювати над науковими роботами, поглиблювати знання з рідної мови на факультативах за його авторською програмою. Науково-практична та методична робота кафедри (керівник Неоніла Федорівна Ковальова):

- участь у Міжнародному конкурсі української мови імені Петра Яцика;

- розвиток зв'язного мовлення учнів під час вивчення синтаксису;
- організація пошукової роботи кімнати-музею Бориса Тена;
- участь у філологічних конкурсах Житомирського державного університету та Київського міжнародного університету;
- дослідницька робота “Оказіоналізми в творах українських письменників”;
- розробка системи уроків з вивчення творчості М.Хвильового;
- традиційні Шевченківські свята;
- випуск антології творчості учнів “Жайворонок”;
- участь у випуску методично-інформаційних бюлетенів колегіуму “Свічадо”;
- участь у міському конкурсі молодих учителів.

Наукове кредо кафедри вчителів історії, правознавства та філософії (керівник Тетяна Акимівна Хамітова) “Історія – це свідок часів, світло істини, життя пам’яті, учителька життя, вісниця старовини”. В колегіумі запроваджені курс “Основи громадянськості”, “Етика і психологія сімейного життя”, предмет “Основи філософії”. Для вступу в колегіум є обов’язковим конкурсне випробування з історії України. В колегіумі діють кімната-музей історії Великої Вітчизняної війни (2000 р.) та музей історії рідної школи (1986 р.). Кафедра співпрацює з обласним краєзнавчим музеєм, державним архівом, обласною науковою бібліотекою, обласним інститутом післядипломної освіти вчителів та Житомирським державним університетом. Проблемна тема кафедри “Активізація пізнавальних інтересів учнів в умовах гуманізації навчально-виховного процесу”. Науково-методична та практична робота кафедри:

- активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках історії та правознавства;
- організація творчої лабораторії учнів з виготовлення наочного і дидактичного матеріалу для уроків;
- пошукова робота як засіб самореалізації та виявлення індивідуальних здібностей учнів;
- формування громадянської позиції шляхом застосування інтерактивних форм роботи;
- організація роботи кімнати-музею Великої Вітчизняної війни як один із напрямків патріотичного виховання молоді;
- творчо-пошукова робота над темою міського конкурсу “Їх іменами названі вулиці нашого міста”;
- участь у обласному конкурсі юних правознавців “Мої права”;
- творча робота “Творчий шлях Святослава Ріхтера” у рамках міського конкурсу “Краса і біль України”;
- історичний брейн-ринг “Перейти Рубікон”;
- круглий стіл “Податкове законодавство України” за участю працівників ДПА;

- правовий всеобуч “Конвенція прав людини”.

*“It’s not much we give, but
how much love we put into it”
Mother Teresa*

Кафедра іноземних мов (керівник Ціля Ісааківна Стариківська) обрала проблемну тему “Забезпечення умов для навчання, виховання, розвитку та соціальної адаптації особистості за допомогою іноземної мови”. Науково-методична робота:

- упровадження новітніх технологій на уроках іноземної мови як засіб розвитку особистості;
- психологічні аспекти створення умов для соціальної адаптації учнів на уроках англійської мови;
- роль творчих завдань для розвитку особистості на уроках англійської мови;
- вплив оцінювання на психологічний стан учнів;
- особливості проведення уроків у молодших класах на основі врахування психологічних особливостей дітей цієї вікової категорії;
- проведення традиційних свят “St. Valentine’s day”, ”Halloween”;
- щорічний випуск стіннівок та валентинок;
- участь у творчих конкурсах газети “English”;
- відвідування вчителями літньої школи;
- співпраця з Корпусом миру США.

Кафедра іноземних мов забезпечує учнів можливістю вивчати три іноземні мови (англійська, німецька, польська) за різними підручниками, враховуючи рівень підготовки. Ті, хто оволодіває англійською мовою в класах з поглибленим вивченням, із задоволенням відкривають для себе альтернативні підручники видавництва “Oxford University Press”.

*Я не буду смеяться над честными,
Издеваться над справедливыми,
Я не буду губить милосердие,
И подиучивать над правдивыми,
Я не буду корысть выискивать
В каждом сделанном мною деле,
Никогда я не буду воинственной,
Буду душу беречь, а не тело!*

Ганна Богун, випускниця колегіуму 2004 року

Наші колегіанти мають можливість вивчати російську мови як за традиційною програмою, так і поглиблено. Проблемна тема кафедри російської мови та зарубіжної літератури (керівник Єлизавета Петрівна Машовець) “Формування мовної культури учнів на уроках російської мови та зарубіжної літератури”. Науково-методична робота кафедри:

- пошук нових підходів до викладання зарубіжної літератури в умовах трансформації українського суспільства;

- розвиток творчих здібностей учнів на уроках мови і літератури в позаурочний час;
- розвиток асоціативного мислення на уроках зарубіжної літератури;
- “Майстер-клас” - відкриті уроки з розвитку зв’язного мовлення;
- круглий стіл “Комунікативний підхід у викладанні російської мови”;
- творчі зустрічі з викладачами Житомирського державного університету, методистами обласного інституту післядипломної освіти.

*Людина, яку ми виховуємо, повинна бути переконана:
вона може перетворити все навколо себе в пустелю
і знищити себе саму, якщо не навчиться бути
мудрим, обачливим, дбайливим сином Природи.*

У роботі кафедр математично-природничих наук (керівники кафедр Ірина Миколаївна Вдовиченко та Валентина Михайлівна Миколук) важливе місце відводиться обговоренню і упровадженню профільної диференціації. Поряд із вдосконаленням традиційно класичного уроку вчителі у постійному пошуку оптимальних форм організації навчально-виховного процесу через проведення нетрадиційних уроків. Учителі цих кафедр працюють над проблемними темами: ”Вибір оптимальних форм і методів виховання і навчання, які будуть сприяти адаптації учнів у самотійному житті, професійній і особистісній самореалізації вчителів”, “Створення педагогічних умов для забезпечення формування наукового світогляду дитини, на вивченні біосоціальної суті людини, формування свідомої мотивації здорового способу життя, засвоєння норм та правил екологічної етики” та науково-методичними розробками, а саме:

- творчий підхід до математичного планування і підбору завдань для контролю знань згідно з Державними стандартами освіти;
- формування пізнавальних інтересів у процесі вивчення фізики в учнів, які сприяють росту активності, якості знань, формуванню позитивних мотивів навчання, що в сукупності викликає підвищення ефективності процесу навчання;
- організація пізнавальної діяльності учня під час вивчення питань екології на уроках фізики;
- нетрадиційні та нестандартні уроки з математики, хімії, біології;
- розв’язання задач підвищеної складності на уроках алгебри у 7 класі;
- фізико-математичний КВК для вчителів і учнів 10-11 класів;
- математична ігротека для учнів 7-8 класів;
- математична фантастична гра “Врятувати всесвіт”;
- задачі з теми “Математика в природі”;
- розвиток творчих здібностей учнів на уроках хімії;
- ефективність використання самотійних та практичних робіт на уроках географії;

- розвиток пізнавальних інтересів на уроках біології;
- методика розв’язання генетичних задач;
- валеологічне виховання на уроках біології.

*Перший учитель... У кожної людини він, - як початок шляху,
як перший відбиток у дитячій душі. Нехай час обдарує
тебе іншими, більш цікавими і значнішими вчителями,
але він назавжди залишиться тим маленьким,
далеким вогником, що посвітив тобі на початку шляху.*

Кафедра початкових класів (керівник Лариса Миколаївна Герасимчук) працює над проблемною темою “Створення умов для організації особистісно-орієнтованого підходу до навчання і виховання молодших школярів”. Традиційними стали виставки малюнків і поробок; конкурс “Таланти зростають у школі”; родинні свята; інсценізація художніх творів; інтелектуальні ігри; предметні олімпіади між учнями початкових класів колегіуму та навчально-виховних комплексів № 25 та 34 (директори Галина Георгіївна Лашкул та Галина Іванівна Шпита) з української та англійської мов, математики; козацькі забави; спортивне свято “Тато, мама і я – спортивна сім’я” спільно з навчально-виховними комплексами № 25 та 34, дні здоров’я, ранки “Природа – наш дім”.

Тетяна Володимирівна Мірошник – співавтор методичної розробки ОІППО “Інтегровані уроки в першому класі”.

*Хочеш бути сильним – бігай,
Хочеш бути красивим – бігай,
Хочеш бути розумним – бігай.*

Кафедра фізичної культури колегіуму (керівник Ніна Василівна Хлопотнова) працює над проблемною темою “Формування здорової та фізично розвиненої особистості готової до повноцінного життя в суспільстві”. Науково-методична робота кафедри:

- розвиток фізичних якостей на уроках легкої атлетики;
- методика навчання техніки ведення м’яча у грі баскетбол;
- вплив домашніх завдань з фізичної культури на розвиток фізичних якостей школярів;
- волейбол. Техніка, методика викладання та засвоювання;
- шейпінг. Розробка комплексу вправ для дівчат 9-11 класів;
- навчання учнів на уроках фізичної культури та спортивних секціях технічно складним видам легкої атлетики;
- участь у грі-випробуванні “Котигорошко” та “Безпека життєдіяльності”.

Кафедра фізичної культури продуктивно співпрацює з Житомирським державним університетом, іншими вищими навчальними закладами, обласним інститутом післядипломної освіти, ДЮСШ № 1,2, “Авангард”. Наші учні досягли вагомих результатів у змаганнях з настільного тенісу, футболу, легкої атлетики, баскетболу (юнаки), міні-

футболу, “Стартах надій”.

Педагоги колегіуму застосовують таку систему виховного впливу, яка сприяє духовному становленню особистості учня, створює умови для його самореалізації у різних видах творчої праці, задоволенню потреб та інтересів; складають програми розвитку особистості колегіанта у колективі. Спільно з учнями та батьками колектив розробив власні моделі випускника колегіуму, вчителя колегіуму та сучасної української сім'ї. У колегіумі створені і діють музей історії рідної школи, кімната-музей Великої Вітчизняної війни, кімната-музей Бориса Тена. Екскурсоводи-старшокласники професійно проводять екскурсії для молодших школярів, гостей. Учнівський парламент має вплив на всі сфери життєдіяльності колегіуму.

З метою виховання національної еліти колегіум працює за різними напрямками:

- естетичне та художнє виховання (ізо студія, хореографія, декоративно-ужиткове мистецтво, дитячий театр, щорічний фестиваль “Таланти зростають у школі”, тематичний місячник “Я – Митець”, спецкурси “Етика і психологія”, “Етика сімейного життя”, вокальне мистецтво, конкурс “Знай! Умій! Фантазуй!”, виставки учнівських та вчительських робіт “Мое хобі”, конкурси епістолярного жанру, зустрічі з модельєрами, літературна вітальня, презентація творчості учнів та вчителів, конкурс “Міс школа”);

- патріотичне виховання (ради музеїв колегіуму, волонтерський рух, родинне виховання, бібліотечна справа, історія рідного краю, гра-випробування “Котигорошко”, щорічне свято “Ну-мо, хлопці-козаки!”, Шевченківські свята, етнологіко-краєзнавча експедиція “Чуття єдиної родини”, дискусійний клуб, традиційні зустрічі з випускниками, дні відкритих дверей, наукові конференції, відеоперегляди “Ми творимо історію рідної школи”);

- екологічне виховання (екотеатр, обласний фестиваль “Голос Землі”, екологічні конкурси та вікторини, День Землі, міська олімпіада з енергозбереження, батьківській лекторій, тематичний місячник “Я і Природа”, психолого-медичні тренінги, свято Проводи Зими”, зелені і трудові десанти);

- правове та економічне виховання (Джуніор Ечівмен Україна, конкурс програм ЕОМ, круглі столи з питань податкового законодавства, факультативи “Комп’ютерні технології” та “Основи прикладної економіки”, “Громадянська освіта”, правовий лекторій, бізнес-курс англійської мови, зустрічі з працівниками правоохоронних органів, медицини, ЗАГСу, психологічних служб, гра-дослідження “Забезпечення прав дитини сім’єю, колегіумом, державою”);

- фізичне виховання (футбол, баскетбол, волейбол, теніс, шейпінг, спортивна аеробіка, легка атлетика, “Старти надій”, традиційне щорічне свято “Тато, мама і я – спортивна сім’я”, дні здоров’я, учнівська

спартакіада, традиційні чемпіонати з футболу між збірними командами старшокласників та вчителів колегіуму, шахові та шашкові турніри, змагання ЮДПД);

• моральне виховання (тематичний місячник “Я –Людина”, учнівський парламент, учнівські та вчительські КВК, благодійні акції та ярмарки, дні самоврядування, тижні добрих справ, круглий стіл “Мистецтво спілкування”, школа “Лідер”, ток-шоу “Моя майбутня сім’я”).

Робота колегіуму утворює певну соціально організовану систему, де зусиллями всіх учасників навчально-виховного процесу створюється доцільне виховне середовище, досягається наступність, адаптивність навчально-виховного процесу, і найголовніше – це сприяє збереженню психічного і фізичного здоров’я дітей, створенню сприятливого психологічного мікроклімату упродовж навчання. Колегіум – це товариство однодумців, яке ставить перед собою цілі і досягає їх, об’єднує духовно.

Сяє на прапорі сонях рудий, віват, колегіум!

Йдемо в братерстві у світ молодий, віват, колегіум!

Шлях до найвищих здобутків і знань, віват, колегіум!

Школа майстерності, волі й дерзань, віват, колегіум!

Щодня в країну знань нас кличе твій дзвінок.

Нас в тебе стільки є, як в небі зірочок!

Нас в тебе стільки є, як в соняха зернят!

Віват, колегіум! Колегіум, віват!

Для радості й добра пройдемо по землі,

Щоб в праці зберегти традиції твої.

Твої і славу, й честь примножимо стократ.

Віват, колегіум! Колегіум, віват!

(Гімн колегіуму.

Слова і музика Миколи Поліводи)

Наша адреса

10002 м.Житомир, вул. Мануїльського, 18

тел. (0412)37-30-35, факс (0412)34-44-19

НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ КОЛЕГІУМ

Головне, чого вдалося досягти за 10 років – це створення цілісної освітньої системи, яка б відповідала сучасним вимогам; використання в навчальному процесі сучасних освітніх технологій; забезпечення умов для професійної орієнтації учнів, їх підготовки до вступу у вищі навчальні заклади; вироблення принципів виховної роботи.

Ми хочемо, щоб наш заклад став для дітей та молоді рідним, близьким, де вони можуть реалізувати свої можливості, висловити свої почуття і поділитися своїми думками.

На тому стоїмо і віримо у прекрасне майбутнє своїх вихованців.

12 квітня 1994 року відбулося відкриття Новоград-Волинської середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів №11. Збудована німецькими та болгарськими будівельниками, школа стала своєрідним центром навчання та виховання дітей та молоді кількох мікрорайонів міста. Враховуючи потреби суспільства, кадровий потенціал та матеріальну базу 1 вересня 1999 року школі надано статус спеціалізованої з поглибленим вивченням англійської мови, а у 2003 році реорганізовано в колегіум.

У 29 класах I-III ступенів навчається 806 учнів віком від 6 до 17 років, серед них 50 колегіантів класів філологічного та історико-філософського профілів. З 1 по 7 клас учні вивчають поглиблено англійську мову, з 5 класу – другу іноземну (німецьку, французьку, польську). В 2-9 класах введено курс інформатики. В 1-4 класах викладається хореографія. Учні та колегіанти мають можливість поглиблювати свої знання на факультативах та заняттях спецкурсів, серед яких: в 1-4 класах – “Розвивай здібності”, “Енциклопедична година”, “Етична грамати́ка”; в 5-9 класах – “Логіка”, “Практичне право”, “Прикладна економіка”, “Етика загальнолюдських відносин”; в 10-11 класах – “Країнознавство США”, “Література Великої Британії та США”, “Журналістика”, “Політологія”, “Правознавство”, “Громадянська освіта”, “Основи філософії”, “Практична психологія”.

У колегіумі функціонують гуртки народних танців, музичний, технічного моделювання та спортивні секції волейболу, баскетболу, футболу, карате. На базі колегіуму працюють філії музичної, спортивної та художньої шкіл. У навчальному процесі використовуються сучасні інформаційні технології. Колегіум під’єднано до мережі Інтернет, створено внутрішню мережу, доступ до якої здійснюється з комп’ютерів, установлених у двох кабінетах інформатики, колегіальних класах, приміщеннях методичного об’єднання вчителів іноземних мов та бухгалтерії колегіуму. Працює психологічна служба. Проводиться робота з обдарованими дітьми.

Крім класних приміщень, учні та вчителі мають в своєму розпорядженні спеціалізовані кабінети хімії, біології, фізики, музики, іноземних мов, майстерні, дві спортивні зали, бібліотеку, ресурсний центр іноземних мов, хореографічні зали, приміщення кафедр, актову залу.

Вчителі

У колегіумі працює 62 вчителі, з них мають: вищу категорію – 21, першу категорію – 13, другу категорію – 7, категорію “Спеціаліст” – 14.

Звання: вчитель-методист – 2, старший вчитель – 7, Відмінник освіти України – 5.

Вчителі колегіуму об’єднані в кафедри: філології, математики, природничих наук, історії, естетики; методичні об’єднання: початкових класів, іноземних мов. Щороку доробки вчителів – міні-підручники, програми спецкурсів, розробки уроків, методичні рекомендації, досвід роботи – презентуються на міських, обласних та Всеукраїнських виставках передових педагогічних технологій, публікуються у фахових виданнях. В рамках проекту “Педагогічний олімп” визначається щорічний рейтинг учителів (індивідуальний та по кафедрах), узагальнюється досвід роботи майстрів педагогічної справи.

Вчителі колегіуму беруть участь в міських та обласних конкурсах “Вчитель року” діяльності української асоціації “Нова доба”, діяльності Міжнародної асоціації вчителів англійської мови IATEFL, програмах Американських Рад ACCELS PIE (Партнери в освіті) та TEA (Премії за досягнення у викладанні англійської мови та країнознавства США)

Учні

Щороку проводяться предметні олімпіади колегіуму, в яких беруть участь учні 5-11 класів. За кількістю призерів міських предметних олімпіад колегіум посідає перше місце серед середніх навчальних закладів міста п'ятий рік поспіль:

Предмети	1994-1998	1999	2000	2001	2002	2003	Разом
Українська мова	4	-	5	4	2	4	19
Англійська мова	5	3	5	3	3	3	22
Нім./франц. мови	8	2	2	2	1	2	17
Російська мова	5	1	1	-	2	1	10
Зарубіжна літ-ра	-	4	4	3	1	3	15
Математика	7	2	4	3	5	5	26
Фізика	6	2	2	4	2	3	19
Історія	6	1	2	2	2	4	17
Правознавство	9	1	5	4	2	1	22
Біологія	7	2	1	2	2	2	16
Хімія	7	1	3	2	1	3	17
Географія	10	2	1	1	1	1	16
Економіка	-	-	1	-	1	3	5
Інформатика	-	1	2	-	1	-	4
Труд. навчання	4	-	3	3	1	1	12
Всього	78	22	41	33	27	36	237

Учні займаються науково-дослідницькою діяльністю в рамках проекту “Дослідник” починаючи з 6 класу. Ведеться робота над темами: “Історія моєї родини” (6 клас), “Мій край – моя історія жива” (7 клас), “Природа рідного краю” (8 клас). У 9-11 класах за допомогою вчителів учні та колегіанти вибирають теми за уподобанням, проводять дослідження, консультуються з викладачами Житомирського університету, представляють та захищають свої роботи в обласній філії МАН України.

Секції	1994-1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	призери
Українська мова				2	1	1		1
Англійська мова			1	1		1	1	2
Етнографія	1							
Психологія					1		1	
Зарубіжна літ-ра			1	1				2
Хімія						1		1
Інформатика						1	1	2
Правознавство							1	
Географія	1							1
Всього	2	-	2	4	2	4	4	

Учні колегіуму беруть участь в:

- програмі Junior Achievements “Прикладна економіка”;
- конкурсах та проектах асоціації “Нова доба”;
- міжнародному конкурсі знавців української мови імені П.Яцика;

- міжнародних конкурсах “Левеня” та “Кенгуру”;
- програмі Американських Рад “Акт на підтримку свободи. Майбутні лідери” FSA FLEX;
- веб-олімпіадах з різних предметів.

Новоград-Волинський колегіум співпрацює з:

- Житомирським державним університетом імені Івана Франка;
- Стрийською гімназією-колегіумом імені митрополита А.Шептицького (проект «Люди до людей»);
- Американськими Радами ACTR/ACCELS;
- Корпусом Миру США в Україні;
- редакціями міських газет.

Наші досягнення:

- 4 вчителі – лауреати обласного конкурсу “Вчитель року”;
- 1 вчитель – переможець обласного конкурсу «Вчитель року»;
- 1 вчитель - національний переможець програми Американських Рад “Премії за досягнення у викладанні”;
- 1 учень - переможець програми Американських Рад “Акт на підтримку свободи. Майбутні лідери”;
- 1 учень – переможець Міжнародного конкурсу знавців російської мови;
- 1 учень - призер Всеукраїнської олімпіади з української мови;
- 2 учні - призери Всеукраїнського фіналу захисту науково-дослідницьких робіт МАН;
- 9 учнів – призери обласного фіналу захисту науково-дослідницьких робіт МАН;
- 22 учні – призери обласних предметних олімпіад;
- 237 учнів – призери міських предметних олімпіад.

Адреса колегіуму:

*вул. Співдружності, 3/8,
м. Новоград-Волинський,
Житомирська область
11709*

Телефони: (04141) 28200, 28201, 29311

Сідлецька К.Д.,
директор Новоград-Волинського колегіуму

Урок тривалістю в десять років

*До слова мудрих прихилися,
Де не ступнеш, знанням своїм ділися.
Навчаючись, не дай думкам заснуть!
Фірдоусі*

ФІЛОСОФІЯ КОЛЕГІУМУ

Дати колегіантам високий рівень освіти й освіченості.

Розвивати в кожного учня бажання досягти не тільки відмінних знань, а й утвердити в молоді морально-естетичні принципи.

Формувати особистість через самопізнання, саморозвиток, самореалізацію.

СЛОВО ДИРЕКТОРА

Усе починалося 1994 року, коли в місті будували житло для військових, а разом - у мікрорайоні школу, дитячий садок, та ще цілий ряд установ соціального призначення. Будували іноземці - німецькі та болгарські спеціалісти. Вже тоді, 12 квітня, у день відкриття нової школи, з'явилося велике бажання на її базі створити в перспективі заклад освіти ХХІ століття з новою прогресивною філософією та відповідним змістом навчання.

Але спершу обживали нову школу, формували педагогічний і учнівський колектив, створювали навчально-матеріальну базу, вирішували безліч організаційних питань.

За 10 років школа пройшла декілька етапів реформування. Один з них відбувся у 1999 році шляхом реорганізації середньої школи в спеціалізовану з поглибленим вивченням англійської мови.

А з відкриттям колегіуму 1 вересня 2003 року ми розпочали літопис нової шкільної ери, пріоритетним напрямком якої є виховання та розвиток здібних і обдарованих дітей з метою створення інтелектуального, науково-освітнього потенціалу України. Колегіум забезпечує базову підготовку за філологічно-філософськими профілями навчання.

Школа нового типу створювалась не на порожньому місці. Для цього були всі передумови. Упродовж років педколектив займався пошуком та впровадженням інноваційних навчально-виховних технологій, зосереджуючи увагу на забезпеченні творчості, розвитку особистості. Другою підвалиною нового закладу є стратегічна перспектива, можливість надання молоді ґрунтовної освіти, забезпечення їй необхідних освітніх передумов для вільного вибору професії, вищих навчальних закладів. І, передусім, молодий, потужний і високопрофесійний педколектив колегіуму. Із 62 педагогічних працівників мають вищу кваліфікаційну категорію - 21 чол., I кваліфікаційну категорію - 13 чол., вчителів-методистів - 2, старших вчителів - 7, нагороджено знаком "Відмінник освіти України" - 5. Це фахівці сучасного педагогічного мислення,

талановиті, мудрі, віддані своїй нелегкій учительській праці. Сьогодні, без сумніву, можна стверджувати, що колегіум є соціально-педагогічним об'єднанням людей, які усвідомлюють високе суспільне значення освіти.

Над створенням і зміцненням творчого колективу, впровадженням новітніх педагогічних технологій послідовно працюють заступники директора з навчальної виховної роботи - Зіннуров Е.І., Куценко Н.О., Парандій Л.В., Гончарук Л.І.

Учні колегіуму мають можливість опановувати не тільки предмети інваріантної частини навчального плану, а й поглиблено засвоювати англійську мову, за власним бажанням вивчати другу іноземну мову - німецьку, французьку або польську. Потрібно відмітити, що створена цілісна освітня система з розвитку особистості учня, яка розпочинається з початкової ланки і має своє продовження в основній та старшій школі. Одним із компонентів цієї системи є заняття з курсів “Розвивай здібності”, “Учись вчитися”, “Логіка”, уроки етики, хореографії, “Країнознавство”, “Література Великобританії і США”, “Журналістика”, “Основи політології”, “Основи філософії”.

Дбаємо про належну комп'ютерну підготовку учнів, уміння працювати з інформацією. З цією метою введено курс інформатики в 2-9-х класах. Створюються авторські програми курсів, бази даних різних сфер життя колегіуму, власні комп'ютерні програми, розширюються інтернет-зв'язки з закладами освіти, науки, вчителями, учнями.

Четвертий рік поспіль команда інтелектуалів школи виборює перше місце за кількістю призерів у міських предметних олімпіадах.

Щороку наші учні стають переможцями або призерами олімпіад обласного рівня та Малої академії наук. Учні беруть участь у Міжнародних програмах: “Прикладна економіка. Джуніор Ечівмент Україна”, “Кенгуру”, “Левеня”. Є переможець українсько-американської програми “Акт на підтримку свободи. Майбутні лідери”, який навчався протягом року в США.

Наша мета - бути школою самореалізації та самовизначення особистості й повсякчас дбати про створення умов для її повноцінного інтелектуального, фізичного й духовного розвитку.

Наше кредо - постійний творчий неспокій, глибока віра в дитину, орієнтування на завтрашній день освіти.

Зіннуров Е.,
*заступник директора колегіуму
з науково-методичної роботи,
вчитель іноземних мов*

English is the key

Англійська – це ключ. Ключ до сьогодення, до світової науки, культури, досягнень у різних галузях сучасного життя. Це ключ до спілкування та взаєморозуміння. Саме під цим гаслом десять років поспіль працюють вчителі іноземних мов Новоград-Волинського колегіуму. Починалося все у далекому 1994 році, коли німецькі будівельники віддали до ужитку чудове приміщення середньої школи у новозбудованому містечку військовослужбовців. Перші півтора місяці іноземними мовами опікувалися лише три вчительки: О.О.Гудь, К.Д.Сідлецька та Г.М.Табенська. У серпні того ж року прийшли ще троє: В.М.Дехтярьова, Е.І.Зіннуров, Н.Б.Потопальська. Вивчалися три іноземні мови – англійська, німецька, французька. Працював факультатив польської. Досвід приходив з роками. Створювалася матеріальна база, купувалися нові сучасні підручники, з'явилися перші призери олімпіад, проводилася позакласна робота. Саме це сприяло тому, що у 1999 році школі було надано статус “спеціалізованої з поглибленим вивченням англійської мови”. Колектив методичного об'єднання поповнювався новими спеціалістами. Встановлювалися зв'язки з іноземними партнерами, переймався світовий досвід у вивченні мов, з'явився власний, яким несоромно було поділитися. Школа стала базовою у місті щодо викладання іноземних мов. З 2003 року вона стає колегіумом, але мови лишаються одним з основних предметів: 1-9 класи колегіуму продовжують працювати за програмою спеціалізованої школи. Сьогодні нас 17 – вчителів англійської, німецької, французької, польської мов, країнознавства, літератури Великої Британії та США. Прикладна економіка та громадянська освіта також викладаються вчителями іноземних мов. Серед нас 5 спеціалістів вищої категорії, 1 – першої, 3 – другої, 1 – “Старший вчитель”, 1 – “Вчитель-методист”, 2 – “Відмінники освіти України”. Головне – це наші учні, більшість з яких полюбляють мови, наполегливо їх опановують і показують чудові результати. Щороку ми маємо переможців та призерів міських та обласних олімпіад, учасників та переможців обласного фіналу Малої академії наук (МАН), учасників та національного переможця програми Американських рад “Акт на підтримку свободи. Майбутні лідери”. У 1996-2003 роках студентами факультетів англійської, німецької, французької філології та перекладу стали 25 випускників школи. Всі вони – наша гордість.

Але на досягнутому не зупиняємося, впевнено вступаємо у друге десятиріччя колегіуму з новими планами, задумами, ідеями і старим, але актуальним гаслом: ENGLISH IS THE KEY!

ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛІ
(Станом на 5 вересня 2003 року)

мова	груп	учнів
Англійська	10	161
Англійська поглиблено	61	607
Німецька	4	38
Німецька як друга іноземна	14	203
Французька як друга іноземна	5	64
Польська	1	14

ТИЖНІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тижні іноземних мов, як і всі предметні тижні, проводяться щороку. У 1995-1997 роках вони мали місце в квітні, з 1997 року Тижні проводяться в грудні напередодні Різдвяних свят. У 2002 році вперше було проведено Декаду іноземних мов. Організуються заходи для всіх груп класів (1-11). Кілька з них є традиційними і проводяться щороку, а саме: “Веселий поїзд”, “Miss & Mister English”, “Around the World”, “Chatterbox” Festival, “WOW-Quiz”, фоноконкурс, Різдвяний ярмарок, виставки, драматичне шоу.

РОБОТА НАД ПРОЕКТАМИ

1998-2003. МІЙ ЖУРНАЛ - MY JOURNAL – 7-11 класи
1999-2003. НАША ГРУПОВА ГАЗЕТА - OUR GROUP NEWSPAPER – 8-11 класи
2000-2003. ДИСКУСІЙНИЙ КЛУБ - DEBATING CLUB – 9-11 класи
2000-2003. КНИГА РОКУ - A YEAR BOOK – 9-11 класи
2000-2004. ДЕНЬ ЗА СКЛОМ - ONE DAY BEHIND THE GLASS – 7-9 класи
2000-2004. ЗОЛОТИЙ ЖУРНАЛ - GOLDEN JOURNAL – 6-9 класи
2002-2003. ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧІВ АНГЛОМОВНОЇ ПОЕЗІЇ – 6-11 класи
2002. ЖИТТЯ – ЦЕ ЖИТТЯ - LIFE IS LIFE – 11 клас
2002. ІСТОРІЯ – ВЧИТЕЛЬКА ЖИТТЯ - HISTORIA EST MAGISTRA VITAE – 10 клас
2002. ПОДОРОЖ ДО ЛЬВОВА - A TRIP TO LVIV – 10 клас
2002-2003. АБЕТКА ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ - THE ABC OF SCHOOL LIFE – 11 клас
2002-2003. БУТИ ВЧИТЕЛЕМ - TO BE A TEACHER – 11 клас
2002-2004. ЛЮДИ ДО ЛЮДЕЙ - PEOPLE TO PEOPLE – 9-10 класи
2002-2004. МІЙ АНГЛІЙСЬКИЙ ЩОДЕННИК - MY ENGLISH DIARY – 9-11 класи
2003-2004. МИ ЛЮБИМО “ЧЕТЕБОКС” - WE LOVE “CHATTERBOX” – 4 клас
2004. ІНОЗЕМНІ МОВИ В МОЄМУ ЖИТТІ - FOREIGN LANGUAGES IN MY LIFE – 7 клас

РОБОТА МЕТОДИЧНОГО ОБ’ЄДНАННЯ

Робочі засідання методичного об’єднання відбуваються 3-4 рази на місяць. Розглядаються питання, що стосуються методики та практики у навчанні іноземної мови, зокрема знайомство з новітніми технологіями та методиками; представлення та обговорення матеріалів з фахових видань; аналіз роботи за новими підручниками; інформація вчителів з курсів

підвищення кваліфікації, семінарів, конференцій; обговорення відкритих уроків; узгодження навчальних планів та змін у програмах; обмін досвідом щодо впровадження нових прийомів та методів навчання; обговорення нормативних документів, розпоряджень та рекомендацій органів управління освітою.

Щороку кожен учитель працює над своєю проблемною темою та проводить відкритий урок у рамках звіту. Надається методична допомога вчителям, які починають роботу в школі, щомісяця відбуваються заняття в школі молодого вчителя. Ведеться робота з практикантами. Щороку у вересні проводиться збір коштів та закупівля підручників для учнів спеціалізованих класів, організовується обмін підручників. Методичне об'єднання очолює вчитель англійської мови Овчиннікова О.В.

ПІДРУЧНИКИ ТА МАТЕРІАЛЬНА БАЗА

Крім вітчизняних, викладання англійської мови ведеться за британськими підручниками: “Chatterbox”(2-4 кл.), “WOW”(5-7 кл.), “Headway”(8-11 кл.). Усі вчителі забезпечені книгами для вчителя до всіх підручників, магнітофонами та аудіокасетами. У їхньому розпорядженні: телевізор, відеоманітофон, комп'ютер, під'єднаний до Інтернету, принтер, копіювач. Щороку передплачуються фахові видання: “Англійська мова та література”, “Іноземні мови”, “Іноземні мови в навчальних закладах”, “English”, “English-Plus”, “Deutsch”, “Dziennik kijowski”, “National Geographic”, “Arizona Highways”, “Digest”, “Educational Leadership”, “Вісник програм шкільних обмінів”. Створений 2001 року ресурсний центр іноземних мов налічує близько 2000 примірників методичної, навчальної та художньої літератури, плакати, карти, слайди, аудіо- та відеокасети. Вчителі постійно працюють над поповненням матеріальної бази, створюючи тематичні папки, міні-підручники, розробки уроків, роздатковий матеріал. Уроки проводяться в 10 кабінетах іноземних мов площею 18, 36, 58 кв.м.

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПРЕДМЕТНІ ОЛІМПІАДИ

Щороку в жовтні проводяться олімпіади колегіуму з іноземних мов (5-11 класи). У міських олімпіадах з англійської, німецької та французької мов переможцями та призерами стали 39 учнів (1995-2003 рр.). Наші учні займали призові місця в обласних олімпіадах з англійської (Смоляр Тетяна - 2001, Сухоруков Артем - 2004 рр.) та німецької (Алексійчук Надія - 2001, 2002 рр., Гончарук Олена - 2004 рр.) мов. В обласному фіналі МАН брали участь 5 учнів з роботами з іноземних мов (Піковський Віталій, Комар Андрій, Богданова Анна, Храбан Тарас, Сухоруков Артем), серед них один переможець (Сухоруков Артем - 2004 р.) та один призер (Богданова Анна - 2001 р.). На рівні колегіуму дослідницька робота учнів з англійської мови ведеться з 2000 року.

З 1997 року учні колегіуму беруть участь в програмі Американських рад (ACCELS) “Акт на підтримку свободи. Майбутні лідери”. Сухоруков Артем став національним переможцем і протягом року навчався в США (2002-2003). Троє вчителів колегіуму (Зіннуров Е.І., Сідлецька К.Д., Табенська Г.М.) брали участь в програмах TEA та PiE, один з них став національним переможцем (Зіннуров Е.І. - 1998 р.).

ПУБЛІКАЦІЇ

У 1997-2004 рр. здійснено публікації:

- міні-підручників;
- матеріалів проектів;
- збірки учнівських перекладів англійських поезій;
- науково-дослідницьких робіт;
- методичних розробок;
- досвіду роботи;
- щорічного щоденника вчителя іноземних мов колегіуму.

З 2001 року видається щомісячний інформатор методичного об'єднання “Newsletter”.

Матеріали вчителів МО неодноразово публікувалися у виданнях: “Англійська мова та література”, “Вісник програм шкільних обмінів”, місцевих газетах.

ДІЯЛЬНІСТЬ У МІСТІ

На базі колегіуму працює міська школа молодого вчителя англійської мови. Колегіум є базовим закладом з іноземних мов. Тут неодноразово проводилися міські семінари вчителів англійської та німецької мов, творчі звіти.

29 квітня 2004 року на базі Новоград-Волинського колегіуму відбувся обласний семінар методистів міських та районних методкабінетів з іноземних мов. Тема семінару: “Організація навчально-виховного процесу з іноземних мов в умовах школи нового типу”. Вчителям іноземних мов колегіуму є про що розповісти учасникам семінару, адже англійська викладається тут з першого класу вже десять років поспіль. Десять років минуло з дня 12 квітня 1994 року, відкриття школи №11. І хоча у вересні 2003 року школу було реорганізовано в колегіум, іноземні мови залишаються на чільному місці у навчальному плані закладу.

Зіннуров Е.,
*вчитель англійської мови,
заступник директора Новоград-Волинського колегіуму
з науково-методичної роботи*

Плідна співпраця

Спільний проект “Люди до людей” стартував у лютому 2002 року. Контакт встановили вчителі-випускники програми Американських Рад ТЕА – “Премії за досягнення у викладанні англійської мови та країнознавства США” Новоград-Волинського колегіуму та Стрийської гімназії (Львівська область). Спілкування йшлося через електронну пошту. Учні 10 класу вибрали собі партнерів і розпочали листування англійською мовою. В квітні цього ж року група учнів та вчителів зі Стрия відвідала колегіум. Відбулися: міст “Новоград-Стрий”, відвідування уроків, вечірка, екскурсія до музею Лесі Українки, огляд міста, святковий концерт. Учні перебували в сім’ях своїх партнерів по листуванню. За підсумками першої зустрічі було видано буклет з відгуками учасників проекту та фотокартками. В жовтні відбувся візит учнів та вчителів колегіуму до Стрийської гімназії. Господарі запропонували знайомство з гімназією, екскурсію до музею природи та огляд міста, концерт, вечірку, поїздку до музею Івана Франка в Нагуєвичах, пікнік в лісі, перебування в Дрогобичі. Наступного року розпочався обмін матеріалів про школи. До проекту долучилося наступне покоління колегіантів та гімназистів. У листопаді 2003 року гості зі Стрия відвідали колегіум. Цьому передувало активне листування нових партнерів та вчителів. Зустріч була присвячена порівнянням навчальних закладів у світлі статусу, ставлення до навчання, традицій, дисципліни, шкільної форми і т.ін. Відбулися: спільні уроки історії, англійської мови, психології, громадянської освіти; інтелектуальна гра, вечірка, екскурсія до міста. Наступною фазою проекту став випуск щомісячної спільної газети старшокласників обох навчальних закладів – вони збирають матеріали, набирають тексти, вміщують фото, роблять верстку та відсилають електронною поштою свої сторінки партнерам. У планах на майбутнє – обмін інформацією про міста та регіони, організація та проведення спільної літньої школи англійської мови, чергові зустрічі.

Поруч з учнівськими відбуваються зустрічі вчителів, а це обмін досвідом, друкованими матеріалами, методичними новинками, зокрема в Стрийській гімназії були запозичені ідеї навчання мови за принципом ротації груп учнів та вчителів, запровадження стипендій здібним учням, створення Книги пошани, створення власних посібників за темами, що вивчаються.

РОБОТА НАД ПРОЕКТАМИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКОМУ КОЛЕГІУМІ

В останні роки все частіше порушується питання про застосування нових інформаційних технологій у середній школі. Це стосується не тільки нових технічних засобів, але і застосування нових форм і методів викладання у процесі навчання. Оскільки основною метою навчання іноземних мов є формування і розвиток комунікативної культури учнів, навчання практичного оволодіння іноземною мовою, вчитель має створити сприятливі умови для кожного учня, вибрати такі методи навчання, що дозволили б усім без винятку виявити свою активність та творчість. Отже, задача вчителя – активізувати пізнавальну діяльність в процесі навчання іноземних мов. Для забезпечення успішного засвоєння матеріалу, інтелектуального розвитку учнів, створення творчої атмосфери використовується метод учбових проектів – самостійної роботи учнів над темою під керівництвом вчителя. Працюючи над проектом, учні вчаться працювати в групі, допомагати та підтримувати один одного, відшукувати інформацію з різних джерел, оформляти матеріал та представляти його, оцінювати свою роботу на фоні інших, порівнювати свій власний рівень володіння мовою в різні роки та бачити досягнення.

Організація роботи здійснюється за планом:

1. Вибір теми проекту з обов'язковим врахуванням актуальності, зацікавленості та практичного використання результатів;
2. Підбір вчителем питань та завдань, формулювання мети, розробка плану роботи над проектом;
3. Складання списку джерел додаткової інформації (література, періодика, веб-сайти);
4. Формування груп, визначення лідерів, оголошення теми та мети проекту, обговорення плану роботи.
5. Періодичний контроль та короткий звіт представників груп про виконану ділянку роботи (проводиться на початку уроку замість warming-up);
6. Попередні консультації груп з учителем, підготовка до презентації;
7. Презентація та захист проекту;
8. Оголошення підсумків та їх обговорення. Визначення переможців.

Протягом року здійснюється робота над проектами, теми яких можуть бути пов'язані з матеріалом уроків мови та країнознавства США, наприклад, “Життя на безлюдному острові”, “Один день американської школи”, “Школа майбутнього”, “Представляємо радіоновини”, поточних подій, наприклад, “Наша газета”, щоденного життя, наприклад “Подорож до Львова”, популярних телепрограм, наприклад, “Один день мого життя за склом”. Учні вчаться працювати творчо, співпрацювати в невеликих групах, поєднувати мовні навички та власну фантазію.

Частина проектів є груповими і виконується під загальним гаслом: “Навчання у співпраці” – “Cooperative Learning”. Об’єднуюча ідея: учні працюють разом, щоб допомогти один одному в навчанні. Це спонукає їх піклуватися один про одного, відчувати підтримку, висловлювати своє власне розуміння певних моментів, навчатися, навчаючи інших. Спільне навчання сприяє також заповненню прогалин у засвоєнні знань. Створюються тимчасові групи по 4-5 учнів, які виконують різні за типом та часом виконання проекти. Групи є мобільними і на кожний новий проект їх склад змінюється. Це дає можливість звикати один до одного, змінювати свою позицію в групі – одного разу ти лідер, іншим разом – консультант або рядовий член команди. Такий метод, крім роботи над проектами, можна застосовувати на поточних уроках, при підготовці позакласних заходів, проведенні літньої навчальної практики.

МІЙ ЖУРНАЛ * MY JOURNAL

Проект “Мій журнал” здійснюється протягом навчального року і може бути продовжений у наступні роки. Щотижня або один раз на два тижні учні отримують завдання написати статтю до свого власного журналу. Тема статті пов’язується з матеріалом підручника, поточними подіями в школі, місті, країні та світі, проблемами, які можуть виникнути в класі або групі. Кожному учневі вручається лист вчителя, в якому пояснюється мета запровадження журналів, рекомендації щодо написання статей, говориться про очікувані результати. В листі варто зазначити, що протягом перших кількох місяців оцінка за кожную статтю виставлятиметься не стільки за правильно написані з точки зору граматики речення, скільки за цікаві ідеї, оригінальні думки, нестандартне мислення. Отже, учні вчать викладати власні думки та бачення навколишнього світу у письмовій формі, при цьому відпрацьовується вміння побудувати речення, правильно вжити граматичний час дієслова, написати слово, логічно побудувати вислів, зробити висновки. Виникає необхідність відшукувати нові слова в словнику, отже, самі того не зауважуючи, учні збільшують власний словниковий запас. Вчитель, виставляючи оцінку, може написати коротку рецензію або просто похвалити учня за вдало написану статтю. Крім того, журнал може слугувати засобом зворотного зв’язку між учнем та вчителем. Не кожен учень наважиться поставити запитання, яке стосується його власних проблем, на уроці або після нього. Не завжди вчитель згадує про те, що хотів би порадити учневі або з’ясувати сам на сам. Отже, кілька сторінок журналу можуть бути виділені для запитань та відповідей. Така форма набуває актуальності в старших класах. Наприкінці навчального року вчитель пропонує учням надати для підсумкового збірника проекту свої найвдаліші статті чи найцікавіші уривки. Отримавши особисту згоду на публікацію цей матеріал видається окремою збіркою або включається до "Книги року". В залежності від загального рівня розвитку учнів у групі та

рівня володіння мовними навичками роботи з журналами можна впроваджувати вже в 6-7 класах.

Приклади тем статей за проектом “Мій журнал”:

“Studying English/ My Hopes and Expectations”, “Autumn. Is it Possible to Like It?”, “I’d Like to Visit New York”, “My Likes and Dislikes”, “My Parents Also Were Children”, “Food In My Life”, “The Country I’d Like to Live In”, “The Symbol I’d Like to Have”, “My Visit to School in Ten Years”, “Sports in My Life”, “A Person I’d Like to Have My Friday on a Desert Island”, “My Thoughts about Summer Holidays”, “My Wish to Do Research Work”, “Leadership. Formal and Informal Leaders in My Grade”, “An Importance of Studying Languages in Modern Europe”, “My Current Problems”, “My Impressions About Britain”, “My Expectations in a Coming New Year”, “The Brightest Moments of My Winter Holidays”, “The Best Way of Studying English”, “Looking Through the Window”, “Is It Important To Identify Your Nationality?”, “Cruelty Then and Now”, “The Most Interesting English Lessons of This School Year”, “My Class-mates”, “The Summer of the Millenium that Has Started”, “A Letter to the Teachers”, “Happiness Through My Parents’ Eyes”, “The Happiest Guy in My Group”, “Hard Job Brings Its Own Reward”, “An Outstanding Person I’d Like to Write About”, “Christmas Comes Once a Year”, “Historia Est Magistra Vitae”, “My House is My Fortress?”, “Food in Ukraine and Abroad”.

ПОДОРОЖ ДО ЛЬВОВА * A TRIP TO LVIV

Короткотерміновий проект, пов’язаний з темами “Подорож”, “Україна”, “Хочу бути дорослим”, “Визначні міста Європи”. Здійснюється в 10-11 класах і завершується одно - чи дводенною поїздкою до Львова. Учні поділяються на групи та отримують завдання повністю спланувати та підготувати подорож. Протягом двох тижнів вони:

Транспортники: відпрацьовують найвигідніший спосіб проїзду, готують інформацію про час приїзду та від’їзду, типи вагонів поїзда та розташування місць у ньому, вартість квитків, умови проїзду та правила поведінки у вагоні, готують карту руху поїзда та інформують про транзитні станції;

Історики: готують історичну довідку про місто, його сьогодення, представляють цікаві статистичні дані, відео - та фотоматеріали, матеріали з Інтернету;

Екскурсоводи: відпрацьовують план перебування у Львові, планують екскурсії та відпочинок з приблизною вказівкою на час початку та закінчення кожного виду діяльності, враховуючи відстань між об’єктами та послідовність відвідин музеїв з прогулянками, харчуванням, відпочинком, готують альтернативний план на випадок, якщо виникне необхідність щось змінити;

Інтенданти: складають список речей, необхідних в дорозі (одяг, взуття, медикаменти, харчування), зв'язуються з готелем для замовлення місць;

Фінансисти: складають кошторис подорожі на одну людину з урахуванням всіх витрат;

Менеджер-координатор: організовує співпрацю груп, обмін інформацією, тримає зв'язок з вчителем.

Презентація результатів роботи відбувається на уроці. Учні готові захищати свої пропозиції, приймати поправки, задавати питання. Результати вивішуються на дошку. Підсумки підбиваються менеджером-координатором та вчителем. Учні виставляють оцінки колегам за презентації та визначають кращу групу. Після поїздки обговорюються недоліки та прорахунки, відзначаються вдалі рішення та пропозиції.

ДЕНЬ ЗА СКЛОМ * ONE DAY BEHIND THE GLASS

Після виконання проекту “День за склом” семикласники запропонували зробити його традиційним і щороку описувати з усіма деталями один день свого життя - 26 березня з метою порівняння та спостереження за кількістю зроблених граматичних помилок. Робота містить у собі не тільки виклад подій, що відбулися цього дня з поданням точного часу, а й думки, які виникали, мрії, роздуми, враження, ілюстрації або фото до деяких цікавих моментів.

Проект є суто індивідуальним, оформлення – довільним. Більшість учнів виконують проект на альбомних листах, які перегинаються і набирають форму книжки. Інші вставляють заповнені листки у файли та підшивають до папки. Протягом дня учні мають при собі записник, до якого занотовується необхідна інформація у розділах: час, подія, думки (відчуття, враження). Наприкінці робиться висновок. Вчитель пише коротку рецензію, яка містить не стільки аналіз помилок, скільки враження від прочитаного. Під час усної презентації учень має право не розкривати своїх коментарів до подій, лише викласти найцікавіші факти, зробити загальний висновок, порівняти події дня з минулорічними, відповісти на питання колег з групи. На презентацію приносяться матеріали попередніх “Днів за склом” разом з фотокартками, іншими “реліквіями” і відбувається свого роду екскурс в історію.

У 5-6 класах проект може бути виконаний у вигляді таблиці:

time	event	evaluation	picture
7 a.m.	I get up and make my bed.	*	
7.30 a.m.	I have my breakfast and listen to radio. My mom gives me my favorite food, sausages with fried potatoes.	***	

В 7-9 класах таблиця ускладнюється:

time	event	evaluation	thoughts and feelings
------	-------	------------	-----------------------

7 a.m.	I get up and make my bed.	*	I hate this awful alarm-clock! The dream I had was great!
7.30 a.m.	<i>I have my breakfast and listen to radio. My mom gives me my favorite food, sausages with fried potatoes.</i>	***	Mom is smiling and it makes me smile too. Hope the coming day will be nice!

НАША ГРУПОВА ГАЗЕТА*OUR GROUP NEWSPAPER

Учні поділяються на групи для випуску двотижневої газети: вони самостійно добирають матеріал, роблять верстку, працюють над оформленням та представляють свою газету. Кожен усвідомлює відповідальність за результати спільної праці так само, як і відчуває смак спільної перемоги. Склад групи змінюється кожного семестру, випуск газети триває залежно від зацікавленості, від одного навчального року до трьох-чотирьох. Найкращий період для початку проекту – 8 клас. Функції учнів у кожній групі змінюються щосеместру таким чином, що кожен з них опановує різні “професії” – редактора, дизайнера, кореспондента, набірника. Кожна група вибирає свої назву газети, формат, обсяг, рубрики. Серед рубрик можуть бути: News in Brief, Happy Birthday!, Personality, Problem Page, Teacher’s Word, Our Interviews. Зазвичай учні подавали новини групи та класу, результати змагань та анкетних опитувань, інтерв’ю з учнями та вчителями, цікавинки з Інтернету, уривки з учнівських творів, вірші однокласників та переклади поезій, що вивчалися на уроках, інформацію про роботу над навчальними проектами, вміщували фото та малюнки. Двічі на місяць відбувалася презентації номерів газети. Група анонсувала свій номер, розповідала про хід роботи над випуском, проблемами, відкриттями, давала дружні поради наступникам, відповідала на запитання, давала оцінку своєї діяльності як групи, так і кожного члена групи окремо. Всі випуски вкладалися до окремих файлів та підшивалися у папку проекту. Бажаючи робили копії і таким чином збирали власну колекцію газет, яка слугує своєрідною хронікою подій за кілька років.

АБЕТКА ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ * THE ABC OF SCHOOL LIFE

Проект доцільно виконувати наприкінці 9 чи 11 класу, оскільки його матеріал є своєрідним підсумком діяльності групи за весь період спільного навчання та співпраці. Час виконання та оформлення -- один місяць. На одному з уроків учні називають 26 слів, пов’язаних зі шкільним життям, всіма його галузями. Слова починаються на літери англійської абетки. Кожен учень шляхом вибору чи жеребкування отримує 2-3 теми,

за якими пише відповідну розповідь. Весь матеріал роздруковується на окремих листках паперу та супроводжується фотокартками групи, зробленими в різні роки навчання – уроки, участь в заходах Тижня іноземних мов та традиційних конкурсах, робота над проектами, спільні екскурсії та походи, зустрічі з іноземними гостями, вечірки. Матеріали вкладаються до папки проекту та видаються окремою брошурою. Презентація відбувається в травні у формі круглого столу і є своєрідним підсумком вивчення мови у школі.

Приклади назв статей колективного проекту “АБЕТКА ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ * THE ABC OF SCHOOL LIFE”: Alliances, Breaks, Club, Desks, English, Foreigners, Graduation and Graduates, Headway, Insects, Journeys, Kids, Losers, Mathematics, Newspapers, Olympus, Projects, Queues, Restrooms, Shoes, Teachers, Uniform, Veto, Walls, X-students, Youth, Zoo.

БУТИ ВЧИТЕЛЕМ * TO BE A TEACHER

Проект варто розпочати з учнями 11(10) класу в жовтні, напередодні Дня вчителя. Після бесіди про вчительську професію, її переваги та недоліки учням пропонується побувати в ролі вчителя хоча б один раз у житті. Вчитель розповідає, як проходить підготовка до уроку, що слід враховувати на самому уроці, які бувають типи уроків, як діяти в непередбачуваних ситуаціях, як оцінювати відповіді учнів, яким має бути вчитель. Наводяться приклади нестандартних ситуацій з власної практики, пропонується знайти вихід з них. Учитель імітує короткі фрагменти уроку з помилками та просить учнів знайти їх. Подібну бесіду можна провести у вигляді прес-конференції. Далі учні отримують завдання підготувати та провести урок в одному із середніх класів (5-8). За бажанням учні працюють індивідуально чи в парі з іншим учнем. Складається план-конспект уроку, готуються зразки наочності. Наприкінці уроку учні класу, в якому він проводився, оцінюють “вчителя” за такими параметрами:

Твоя оцінка вчителя та уроку (від 0 до 5)

<i>Ім'я вчителя:</i>	
	Бали:
Мова вчителя	
Зовнішній вигляд	
Ставлення до учнів	
Наскільки мені цікаво на уроці	
Зрозумілість пояснення	
Урок в цілому	
<i>Середній бал:</i>	

Наступного дня “вчителі” коротко розповідають про свій урок однокласникам, відповідають на питання, визначають успіхи та недоліки, пишуть довідку про проведений урок, яка разом з результатами оцінювання та фото поміщається до папки проекту.

ЖИТТЯ – ЦЕ ЖИТТЯ * LIFE IS LIFE

Індивідуальний проект, пов'язаний з темою одного з розділів підручника Headway Intermediate (10 клас). Після обговорення текстів, дискусій про сенс життя та планів на майбутнє учням пропонується описати своє життя з народження до сьогодення. Робота складається з розділів: народження та перші роки, дитячий садок, школа, батьки, досягнення, хобі, друзі, плани на майбутнє.

Учні зображували схематично кожен місяць із своїх 15 років життя, вказуючи головну подію, як то: перший крок, перше слово, придбання батьками першої іграшки, сімейні подорожі, народження братів та сестер, перший день в школі, перші перемоги та невдачі, хвороби, нещасні випадки, визначні події і т.д. Далі був короткий опис подій з відповідними фото, враженнями, висновками, роздумами, оцінкою. Роботи оформлювалися в папку. Один з учнів описав своє життя у віршованій формі англійською мовою.

Представлення та захист проектів відбувався на уроці. Кожен учень мав 5 хвилин для представлення матеріалів та відповідей на запитання однокласників. Крім написаного, учні представляли реліквії свого дитинства: малюнки та дипломи з дитячого садка, перший зошит, дипломи та нагороди, сімейні фото. Оцінювання велося двома вчителями. Максимальний бал за представлення – 3, оформлення – 3, зміст – 6 балів. Після презентації учні мали завдання написати в журналах про свої враження від проекту та подати ім'я учня, чий проект був найкращим. Загальні підсумки було оголошено на наступному уроці. Копії матеріалів, за згодою учнів, зібрано в окрему папку, яка зберігається в школі.

КНИГА РОКУ * A YEAR BOOK

Починаючи з 9 класу, останнього року навчання в школі II ступеню, можна видавати “Книгу року” – своєрідний підсумок навчальної та позакласної роботи з предмету. На початку навчального року оголошується про роботу над проектом, формуються групи, які працюватимуть над окремими розділами “Книги року”, хоча до роботи можна включити лише окремих учнів. Групи збирають матеріал: проводять опитування, нотують результати, описують цікаві випадки на уроках, збирають фото, набирають тексти своїх матеріалів. Матеріали проекту можна оформити папкою чи видати окремою брошурою. Якщо є брошура кожен учень може мати у себе її копію, залишаючи таким чином згадку про роботу всієї групи протягом року. Презентація “Книги року” відбувається на останньому уроці англійської мови чи під час спеціальної урочистості з нагоди закінчення навчального року. Розділи “Книги”:

A WORD – вступне слово вчителя про підсумки навчальної та позакласної діяльності групи з англійської мови;

A LETTER FROM THE PAST – найкраща учнівська розповідь про літні канікули чи цікаву подію з минулого навчального року;

THE MAIN EVENTS – основні події навчального року, що закінчується в хронологічному порядку;

CURRICULUM – навчальний план з предмету за рік: початок та закінчення терміну вивчення теми, назва теми, номер розділу за підручником, короткий опис матеріалу, що вивчався;

FINAL MARKS FOR THE TOPICS WE STUDIED – тематичні, семестрові, річна, атестаційна та підсумкова оцінка кожного учня з предмету (подаються тільки з особистої згоди кожного учня);

DEBTS – кількість боргів за навчальний рік (нездані твори, діалоги, перекази, статті до журналу, невиконані вправи і т.д.);

THE 2002-2003 SCHOOL YEAR TOP-10 – підсумки щомісячного визначення найкращої десятки учнів групи за сумою набраних балів;

SCHOOL CONTEST ENGLISH – 2002 RESULTS – підсумки шкільної олімпіади з англійської мови, порівняння з результатами попередніх років;

THE POEM WE LEARNED – текст поетичного твору, який вивчався на традиційний щорічний фонетичний конкурс;

COOPERATION WITH THE PEACE CORPS – розповідь про роботу в школі волонтерів Корпусу Миру США;

A PROJECT “MY JOURNAL - III” – назви статей журналу та найцікавіші уривки (подаються тільки з особистої згоди учнів);

PEOPLE TO PEOPLE – стисла розповідь про співпрацю з учнями Стрийської гімназії;

A PROJECT “OUR GROUP NEWSPAPER” – інформація про роботу над проектом, назви та терміни виходу всіх газет, склад груп;

IN THE CLUB – 11 – розповідь про щомісячні зустрічі в Дискусійному клубі, теми дискусій, відгуки учасників;

OUR SONGS – тексти пісень, що вивчалися протягом року;

THE THINGS WE REMEMBER – відгуки про найцікавіші уроки та цікаві випадки на уроках;

TRAVELLING TO LVIV – розповідь про роботу над проектом;

THE PROJECTS WE WORKED AT – назви та терміни проектів, над якими працювали протягом року;

RESEARCH ACTIVITY & M.A.N. – розповідь про дослідницьку діяльність з англійської мови в рамках Малої академії наук;

TRADITIONAL CONTESTS—2003 – результати щорічних конкурсів: орфографічного, фонетичного, країнознавчого;

DIPLOMAS – номінації, в яких було відзначено учнів групи за підсумками року: призери найкращої десятки, переможці конкурсів, переможці олімпіади, найкращий виконавець проектів, найактивніший учень, за кращу дослідницьку діяльність;

QUOTES OF THE DAY – прислів'я, вислови відомих людей, латинські вислови, зміст яких обговорювався на уроках;

STUDENTS GENERAL RATING – результати загального рейтингу учнів з англійської мови;

WE ARE IN ONE WORD – що думають учні один про одного одним словом – результати опитування;

WISHES – побажання учнів один одному (один учень до одного чи двох колег);

AUTOGRAPHS – автографи учнів, які ставляться на останній сторінці “Книги року” під час її презентації.

В “Книзі року” вміщуються також скановані фото, які було зроблено протягом року на уроках, при виконанні та представленні проектів, на засіданнях Дискусійного клубу та заходах Тижня іноземних мов. Тексти друкуються на листках формату А4 (дві сторінки на одному листку), згинаються навпіл та скріплюються. Кожен учень отримує фотокопію примірника “Книга року”.

ДИСКУСІЙНИЙ КЛУБ * DEBATING CLUB

Довготерміновий проект, метою якого є вдосконалення мовних навичок учнів, опановування мистецтва вільного висловлювання думок та ведення дискусії. Цьому має сприяти тепла, дружня атмосфера клубу, в якій жодна людина не боїтиметься говорити з помилками і бути висміяною за це, висловлювати свої мрії та сподівання знаючи, що сказане не буде використано проти неї.

Один раз на місяць, зазвичай в п’ятницю ввечері, учні збираються в приміщенні клубу за великим столом і обговорюють тему, яка оголошується їм за кілька днів до зустрічі. Це є продовження якогось цікавого уроку або теми підручника. Координатором перших засідань є вчитель, потім цю роль по черзі виконують учні.

Після годинного обговорення та дискусії триває спілкування за чашкою кави, показуються реліквії, робиться запис в Хроніці клубу та фото на згадку. Матеріали засідань збираються в папку проекту. Остання зустріч присвячується підсумкам діяльності клубу за весь період існування. В залежності від рівня мовної підготовки учнів роботу клубу можна розпочати в 9 чи 10 класі.

Приклади тем для обговорення:

- Якого відпочинку ми гідні;
- Чи можна уникнути проблем з батьками;
- Справжній друг: який він;
- Historia est magistra vitae (Історія – вчителька життя);
- Плани і сподівання на Новий рік;
- Останні 24 години мого життя;
- Чарівні миті дитинства;
- Патріотизм (Рок-опера “Зірка та смерть Хоакіна Мур’єтти”);
- Чи важко бути дорослим.

Волинець Л.,
координатор проекту, вчитель англійської мови

2003-2004 Ми любимо „Четебокс”

Працюючи з підручником „CHATTERBOX” у молодших класах я помітила, що школярі з часом забувають героїв даної серії книг. З метою закріплення вивченого матеріалу разом з учнями 4А класу було вирішено створити проект під назвою „WE LOVE CHATTERBOX”. Спочатку було розроблено план колективної роботи: організація учнів, розподіл героїв, підбір матеріалу, консультації вчителя. корегування робіт, створення малюнків, фотографування, оформлення папки, видання брошури.

Роботи учнів включали інформацію про улюбленого героя, а саме зовнішність, риси характеру, особисті дані. У проекті були задіяні не лише діти, але і їхні батьки. Так, над створенням малюнків героїв книг працювали: мама Михайла Білецького Віра Володимирівна, мама Олени Шавловської Любов Василівна та учень 7Б класу Рус Олег.

З великим ентузіазмом школярі взялися за виконання роботи, адже їм було цікаво створити необхідний матеріал власними силами, тим більше, що вони виконували подібну роботу вперше. Щойно було розроблено план, учні відразу взялися за роботу. За тиждень діти підготували необхідний матеріал у чорновому варіанті, а вчитель виступив як консультант і координатор.

Цей проект допоміг учням відтворити вивчений за три роки матеріал, сприяв успішному засвоєнню тем, інтелектуальному розвитку учнів, створенню творчої атмосфери, а головне - учні відчували себе творцями важливої праці.

Працюючи над проектом учні вчилися співпрацювати в групі, підтримували один одного, допомагали тим, хто мав проблеми з оформленням матеріалу. Труднощі, з якими учні зустрілися, – написання міні-творів про своїх героїв, а саме, граматичне оформлення: порядок слів у реченні, граматичні часи, вживання артиклів. Учитель у цьому випадку був консультантом та помічником.

Даний проект може бути використаний на уроках англійської мови при вивченні тем „Зовнішність”, „Одяг”, „Сім’я”; для навчання аудіювання, монологічного та діалогічного мовлення.

Табенська Г.,
координатор проекту, вчитель англійської мови

2004 * Іноземні мови в моєму житті

Робота над проектом “Іноземні мови у моєму житті”, присвячена 10-річчю колегіуму, здійснювалася протягом трьох тижнів. Учні 7-х класів,

які вивчають мову за програмою спеціалізованої школи, отримали інформацію про тему, план написання твору, умови та строки виконання роботи. Крім того, їм було запропоновано список слів, виразів та граматичних структур, які рекомендовані для використання у проекті. Робота проходила у чотири етапи.

Перший етап – інтерактивне опитування. Учні відповіли на питання:

- Чи подобається тобі вивчення іноземних мов?
- Чи з задоволенням ти ходиш на уроки іноземних мов?
- Скільки часу ти витрачаєш на підготовку домашнього завдання з іноземних мов?

- Які проблеми ти бачиш у вивченні мов?

- Що б хотів змінити?

Був проведений аналіз опитування та зроблено висновки: з шістдесяти учнів 7-х класів подобається вивчення іноземних мов - 47, не подобається - 13. У 35 учнів іноземна мова - улюблений предмет, 41 іде на уроки з іноземних мов з задоволенням. У середньому семикласники витрачають півгодини на підготовку домашніх завдань з іноземних мов. У половини учнів немає проблем з вивченням мови, а у половини – відстають граматику та правопис. Переважна більшість учнів нічого не хоче змінювати у викладанні мов.

Другий етап – написання твору. Протягом тижня діти писали твір, консультуючись з учителем та координатором.

Третій етап – перевірка робіт. Було створено незалежне журі, в склад якого входили вчителі, які не викладають у 7-х класах. Журі оцінювало роботи згідно наступних критеріїв: повнота розкриття теми, логічність викладення думок, оригінальність, лексична насиченість, правильність граматичних конструкцій, використання цитат та епіграфа.

Четвертий етап – вибір кращих робіт для друку, визначення переможців та нагородження.

Робота над проектом дала можливість зробити висновки, що вивчення іноземних мов у школі не потребує реклами. Діти вже у 7-му класі свідомо хочуть пов'язати життя з іноземними мовами та відчують потребу та необхідність у їх вивченні.

***Бучинська Л.,
Якубович В.,***

координатори проекту, вчителі англійської мови

2004 * Такими ми були

У 5 класі вивчається минулий неозначений час. Під час вивчення 17 уроку (підручник “WOW”) учні розповідали про своє дитинство. Ця тема їм дуже сподобалася, тому було вирішено створити проект під назвою ‘The Way We Were’. Робота над проектом відбувалася за таким планом: оголошення теми, визначення мети, складання плану, введення нової

лексики за темами “Риси характеру” та “Зовнішність людини”, обговорення кожного пункту плану, оформлення матеріалів, презентація.

Збір і обговорення матеріалів тривали тиждень. Учитель виступав у ролі координатора. Під час обговорення теми було проведено опитування за такими питаннями: яким було твоє дитинство, якою дитиною ти був, чи багато ти пам’ятаєш про своє дитинство, чи хочеш знову бути дитиною?

На перше запитання всі відповіли, що дитинство було щасливим. Відповіді на друге запитання були схожі: розумний, гарненький, неслухняний. Зі свого дитинства учні пам’ятають лише яскраві моменти. 50% дітей все ще хочуть бути маленькими.

Під час роботи над проектом використовувалися різні види роботи: діалогічне та монологічне мовлення, усні та письмові тренувальні вправи, аудіювання, робота в групах. Виховним аспектом проекту було спілкування дітей з батьками та однокласниками. Під час роботи над проектом учні закріпили правила утворення та вживання минулого часу, засвоїли нову лексику, навчилися вживати її в активному мовленні, набули навичок оформлення, представлення та захисту результатів своєї праці.

Гордієнко М.,
координатор проекту, вчитель англійської мови

2004 * Шкільні предмети

Вивчаючи з учнями 5 класу тему “Шкільні предмети” можна було спостерігати деякі труднощі у засвоєнні дітьми лексичного матеріалу, хоча тема і становила для них певний інтерес. Діти жваво обговорювали шкільні предмети, особливо ті, що з’явилися в їхньому розкладі у 5 класі. З метою активізації та закріплення вивченого матеріалу учням було запропоновано взяти участь у роботі над проектом “Шкільні предмети”. Роботу було побудовано за таким планом: організаційна бесіда, вибір навчальних предметів, розподіл обов’язків між учнями, створення малюнків та таблиць, представлення проектів, фотографування, оформлення матеріалів. Розповіді учнів включали основні відомості про шкільний предмет, а саме: у якому класі розпочалося вивчення обраного предмету, хто викладає предмет, що учні вивчають і чим займаються на уроках з даного предмету, які оцінки отримують, як ставляться до вивчення свого предмету.

Діти активно працювали як над написанням творів, так і над створенням малюнків, де було зображено речі, пов’язані з предметом. Більшість учнів проявили високу активність та творчість.

Матеріали проекту можуть бути використані в якості текстів для аудіювання та читання, слугувати зразками для монологічних висловів наступного покоління п’ятикласників.

**Овчиннікова О.,
Гордієнко М.,**
*вчителі англійської мови
Новоград-Волинського колегіуму*

Метод ротації у вивченні англійської мови на середньому етапі

Вже протягом багатьох років ми спостерігаємо значне зростання інтересу до вивчення іноземної мови. Володіння людиною іноземною мовою на досить високому рівні відкриває перед нею багато дверей. Статус іноземних мов, а особливо англійської, є чи не найвищим серед предметів, що вивчаються у середній школі. Методи викладання іноземної мови значно змінилися порівняно з 1996 роком у зв'язку зі зміною основної мети навчання іноземної мови. У сучасній школі найбільше уваги приділяється формуванню та розвитку комунікативної культури учнів, навчанню практичного оволодіння іноземною мовою. Сучасні педагоги знаходяться у постійному пошуку нових та найефективніших методів викладання іноземної мови. Одним із них є метод ротації, що був впроваджений у 2003-2004 навчальному році у 5Б класі Новоград-Волинському колегіуму. Ідея була запозичена у колег Стрийської гімназії імені митрополита А.Шептицького. Зміст цього методу полягає в тому, що кожен учитель викладає обрані ним теми навчальної програми у трьох групах, на які ділиться клас. Тема викладається протягом 10 уроків і завершується тематичною атестацією. Після цього відбувається обмін групами.

План організації:

- 1) клас ділиться на три групи;
- 2) обирається три вчителі і за кожним з них закріплюється одна із груп, що є для нього основною;
- 3) здійснюється розподіл тем, які буде викладати кожен вчитель;
- 4) перший місяць I семестру вчителі працюють зі своїми основними групами (цей термін можна зробити коротшим);
- 5) починається обмін групами по колу;
- 6) кожен вчитель викладає дану йому тему у трьох групах;
- 7) вивчення теми закінчується проведенням тематичної атестації і виставленням оцінки за тему кожному учневі;
- 8) наприкінці семестру вчитель працює зі своєю основною групою і виставляє семестрові оцінки відповідно тематичним, що були отримані учнями протягом семестру;
- 9) раз на місяць вчителі збираються для обговорення підсумків навчання, порівняння тематичних оцінок та їх об'єктивності, обміну думками щодо успіхів та недоліків окремих учнів, опрацювання подальшого плану дій, врахування моментів, на які слід звернути увагу.

На наше глибоке переконання перевага методу ротації при навчанні

мови полягає в тому, що учні не звикають до мовлення лише одного вчителя, а значить у майбутньому вільно почуватимуть себе з різними носіями мови, мають можливість перейняти від учителя те позитивне, що відповідає їхньому світогляду та уподобанням, вчать зрізавляти різні методи викладання. Вчителі зі свого боку мають більше часу на вдосконалення методів та способів подачі певної теми, враховуючи недоліки, що можуть мати місце під час роботи з попередньою групою, підібрати вправи та стиль пояснення відповідні характеру окремої групи. Зникають претензії окремих батьків щодо об'єктивності оцінювання знань їхніх дітей. Відбувається поступове вирівнювання загального рівня володіння мовними навичками учнів в групах.

Гордієнко М.В., вчитель англійської мови: метод ротації у викладанні іноземної мови, а саме англійської, запроваджений у 5Б класі у 2003-2004 навчальному році розглядався нами як експеримент щодо підвищення ефективності викладання та рівня знань учнів з предмета. Метод ротації має вагоме значення для мене як для педагога-початківця. Викладання однієї теми у трьох групах класу дає змогу переглянути і, певною мірою, вдосконалити методи викладання, аналізуючи недоліки роботи у попередніх групах. Учителі англійської мови, задіяні в експерименті, мають різний досвід роботи і використовують різні методи викладання, що робить процес навчання цікавим для учнів. Треба відзначити, що зміна вчителів ніяким чином не впливає на учнів. Вони з легкістю переходять від одного вчителя до іншого і успішно виконують будь-яке завдання.

Мазур В.В., мама учениці Олени Мазур: я позитивно ставлюся до того, що мою доньку навчають різні вчителі іноземної мови. Якщо буде така можливість, продовжуйте і надалі цю справу.

Зіннуров Е.І.,
заступник директора з науково-методичної роботи

Рейтинг учителів Новоград-Волинського колегіуму

Оцінку професійної діяльності вчителів Новоград-Волинської спеціалізованої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №11 (нині Новоград-Волинського колегіуму) вперше дано за допомогою визначення “Рейтингу вчителя” у 2002-2003 навчальному році. За основу взято “Рейтинг вчителів Володимирецького районного колегіуму Рівненської області”. Враховуючи специфіку школи внесено певні зміни, а саме: скасовано деякі позиції, впроваджено нові розділи, дещо змінено сітку балів та систему оцінювання. “Рейтинг” складається з 10 розділів, до складу яких входять відповідні позиції. Загальна кількість позицій становить 86.

#	Розділи	Максимум балів	У % до загальної кількості
---	---------	----------------	----------------------------

I	Кваліфікаційна категорія	100	6
II	Організація та участь в науково-методичній роботі	430	25
III	Організація та здійснення дослідницько-експериментальної роботи	240	14
IV	Призери олімпіад	180	10
V	Інноваційно-освітня діяльність вчителя	65	4
VI	Керівництво науково-пошуковою роботою учнів	430	25
VII	Позаурочна діяльність вчителя з учнями	160	9
VIII	Організація виховної роботи з класом	70	4
IX	Навчально-методичне забезпечення робочого місця	40	2
X	Рівень трудової дисципліни	25	1
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ		1740	100

Визначення рейтингу відбулося наприкінці навчального року (травень-червень). Більшість вчителів робили це за такою схемою:

1. Самостійно виставили свої бали згідно запропонованих позицій.
2. Представили результати визначення адміністратору, відповідальному за викладання в школі свого предмету.
3. Внесли зміни, якщо такі були, запропоновані адміністратором у процесі обговорення.

Після опрацювання даних визначено індивідуальний рейтинг учителів школи та рейтинг по методичних об'єднаннях та кафедрах. Прізвища вчителів заковано літерою – назва кафедри/методичного об'єднання та числом – позиція в межах кафедри/методичного об'єднання.

Результати рейтингу було представлено на педраді та обговорено на засіданнях кафедр та методичних об'єднань

РЕЙТИНГ УЧИТЕЛЯ НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКОЇ СЗОШ №11

2002-2003 навчальний рік

позиція	бали	результат
I. Кваліфікаційна категорія		
- спеціаліст	5	
- II	10	
- I	15	
- вища	20	
- старший вчитель	5	
- вчитель-методист	10	
- відмінник освіти	15	
- заслужений учитель	20	
II. Організація та участь у науково-методичній роботі		
- відкриті уроки на рівні школи	10	
- відкриті уроки на рівні міста	15	
- відкриті уроки на рівні області	20	
- відкриті уроки на всеукраїнському рівні	30	
1. Участь в нарадах та педрадах:		
- виступи	5	
- доповіді	10	
2. Науково-методична робота:		
а) організація, проведення та участь у метод.		

семінарах (крім відкритих уроків) на рівні:		
- школи	5-15	
- міста	10-20	
- області	15-25	
б) педагогічних читаннях та конференціях на рівні:		
- школи	1-5	
- міста	5-10	
- області	10-15	
- всеукраїнському	15-20	
в) робота в творчих групах на рівні:		
- школи	5-10	
- міста	10-15	
г) участь у фестивалях педагогічної творчості	5-15	
д) участь в педагогічних виставках на рівні:		
- школи	1-5	
- міста	5-10	
- області	10-15	
- всеукраїнському	15-20	
е) презентація та захист проектів	15	
є) керівництво методичним об'єднанням на рівні:		
- школи	20	
- міста	30	
ж) участь у конкурсі "Вчитель року" на рівні:		
- міста	10-25	
- області	30-50	
III. Організація та здійснення дослідницько-експериментальної роботи		
1. Розробка:		
- авторських програм з окремих предметів	10	
- шкільного розвитку	20	
- інтегрованих курсів, спецкурсів, факультативів, гуртків	10	
- метод. рекомендацій (уроки, позакласні заходи з предмету), створення міні-підручників та навчальних посібників	10-50	
2. Написання статей і їх видання в:		
- бюлетенях школи	15	
- місцевій пресі	25	
- обласній пресі	35	
- фахових педагогічних виданнях	50	
3. Узагальнення педагогічного досвіду, системи роботи (з оформленням)	25	
IV. Призери олімпіад		
- шкільних (переможець)	5	
- міських (призер)	10	
- міських (переможець)	15	
- обласних (учасник)	15	
- обласних (призер)	20	
- обласних (переможець)	25	
- загальноукраїнських (учасник)	25	
- загальноукраїнських (призер)	30	
- загальноукраїнських (переможець)	35	

V. Інноваційно-освітня діяльність учителя		
- використання елементів новітніх педагогічних технологій	1-30	
- використання інтерактивних методів	1-20	
- активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці	10-15	
VI. Керівництво науково-пошуковою роботою учнів		
1. У школі:		
- виступи	5	
- реферати	10	
- презентації	15	
2. У місті:		
- учасник	10	
- призер	20	
- переможець	30	
3. В області:		
- учасник	30	
- призер	40	
- переможець	50	
4. В Україні:		
- учасник	50	
- призер	70	
- переможець	100	
VII. Позаурочна діяльність учителя з учнями:		
- у школі (предметні тижні)	5-20	
- у місті	10-20	
- в області	10-30	
- у межах України	20-40	
- поза Україною	30-50	
VIII. Організація виховної роботи з класом:		
- проведення конкурсів	10	
- проведення змагань	10	
- організація зустрічей	10	
- проведення вечорів	10	
- організація туристичних походів та екскурсій	10	
Організація роботи колективів худ. самодіяльності, гуртків та спортивних секцій	5-20	
IX. Навчально-методичне забезпечення робочого місця		
- методичний кабінет учителя та впорядкування наочностей і роздаткового матеріалу	10	
- наявність картотеки	10	
- матеріали до позакласної роботи	10	
- естетика оформлення кабінету та класу	10	
X. Рівень трудової дисципліни		
- вчасний прихід у школу (07.45)	5	
- вчасний прихід чергового по школі (07.30)	5	
- початок уроку з другим дзвінком	5	
- супровід дітей у гардероб	5	
- своєчасний облік відвідування учнями школи (до 10.35)	5	
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ НАБРАНИХ БАЛІВ		

Рейтинг учителів по кафедрах та методоб'єднаннях**1. Кафедра філології**

учитель	кількість балів
Ф-1	355
Ф-2	335
Ф-3	295
Ф-4	285
Ф-5	282
Ф-6	230
Ф-7	202
Ф-8	140
Середній бал	2124:8=265,5

2. Кафедра математики

вчитель	кількість балів
М-1	375
М-2	288
М-3	280
М-4	264
М-5	252
М-6	100
Середній бал	1559:6=259,8

3. Адміністрація

вчитель	кількість балів
А-1	453
А-2	305
А-3	235
А-4	145
А-5	135
Середній бал	1273:5=254,6

4. Інтегрована кафедра природничих та суспільних наук

вчитель	кількість балів
С-1	290
С-2	270
С-3	190
С-4	160
Середній бал	910:4=227,5

5. МО іноземних мов

вчитель	кількість балів
I-1	263
I-2	262
I-3	243
I-4	168
I-5	159
I-6	145
I-7	135
I-8	95
I-9	90
I-10	0
I-11	0
Середній бал	1560:9=173,3

6. МО початкових класів

вчитель	кількість балів
П-1	264
П-2	206
П-3	171
П-4	163
П-5	153
П-6	130
П-7	108
П-8	103
П-9	92
Середній бал	1390:9=154,44

7. Кафедра естетики

вчитель	кількість балів
Е-1	145
Е-2	135
Е-3	115
Е-4	110
Е-5	110
Е-6	97
Е-7	90
Е-8	80
Середній бал	882:8=110,25

Особистий рейтинг учителів

Новоград-Волинської спеціалізованої загальноосвітньої школи
I-III ступенів №11 з поглибленим вивченням англійської мови
за підсумками 2002-2003 навчального року

№	вчитель	результат	№	вчитель	результат
1	А-1	453	27	С-4	160
2	М-1	375	28	І-5	159
3	Ф-1	355	29	П-5	153
4	Ф-2	335	30-32	Е-1	145
5	А-2	305	30-32	І-6	145
6	Ф-3	295	30-32	А-4	145
7	С-1	290	33	Ф-8	140
8	М-2	288	34-36	А-5	135
9	Ф-4	285	34-36	І-7	135
10	Ф-5	282	34-36	Е-2	135
11	М-3	280	37	П-6	130
12	С-2	270	38	Е-3	115
13-14	П-1	264	39-40	Е-4	110
13-14	М-4	264	39-40	Е-5	110
15	І-1	263	41	П-7	108
16	І-2	262	42	П-8	103
17	М-5	252	43	М-6	100
18	І-3	243	44	Е-6	97
19	А-3	235	45	І-8	95
20	Ф-6	230	46	П-9	92
21	П-2	206	47-48	Е-7	90

22	Ф-7	202
23	С-3	190
24	П-3	171
25	І-4	168
26	П-4	163

47-48	І-9	90
49	С-4	85
50	Е-8	80
51-52	І-10	0
51-52	І-11	0

Зіннуров Е.І.,
*заступник директора з науково-методичної роботи,
вчитель англійської мови та країнознавства
Новоград-Волинського колегіуму, м. Новоград-Волинський,
Житомирська область.
Випускник програми ТЕА-98.*

Англійський щоденник як складова частина мовного портфоліо

За інформацією О.Коваленко, провідного спеціаліста Міністерства освіти і науки України, надрукованою в журналі “Іноземні мови в навчальних закладах України” №4 за 2003 рік, 23-25 жовтня у місті Стамбулі під егідою Ради Європи відбулася чергова зустріч-нарада координаторів з питань розробки Європейського мовного портфоліо. Мовний портфоліо (портфель) пропонується “з метою досягнення більшого об’єднання на європейському рівні шляхом запровадження єдиних вимог для подальшої співпраці та координації мовної політики Ради Європи... Не існує однієї універсальної моделі портфоліо, яка б задовольняла потреби різних вікових груп з різними цілями і завданнями навчання. Вони можуть бути різними, але усі вони повинні відповідати основним принципам і вимогам створення портфоліо, визначених Радою Європи у рекомендаціях у галузі вивчення і викладання іноземних мов та оцінювання рівня володіння ними.

Мовний портфоліо допомагає учням у процесі вивчення іноземної мови самостійно визначити мету і завдання навчання, вибрати шляхи і стратегії навчання, передбачити і досягти запланованих результатів, сприяє розвитку мотивації і автономії учня в оволодінні мовою. Це допоміжний засіб при вивченні іноземних мов, що базується на загальноєвропейському підході до вивчення іноземних мов та основних європейських документах, сприяючи поширенню комунікативного підходу до вивчення іноземних мов”.

Продовжуючи висвітлені у “Віснику програм шкільних обмінів” (“Вивчаємо англійську”, №№ 13, 14 за 2002 рік) положення, з досвіду роботи хочу додати до складових комплексного вивчення англійської мови ще один елемент, який пройшов апробацію в 2002-2003 навчальному році. Це особистий щоденник учня “My English Diary”.

Не секрет, що мотивоване вивчення будь-якого предмету шкільної програми має набагато кращий ефект. На сьогоднішній день англійська мова не потребує додаткової реклами, важливість володіння нею усвідомлюють майже всі учні та батьки. Сучасні технології, програми та підручники ставлять набагато ширшу мету – не тільки вчити дитину розуміння та володіння мовою та всіма її аспектами, але і розширювати світогляд громадян єдиної Європи, мислити по-новому, вміти робити узагальнення та висновки, аналізувати. Саме з цією метою у вересні 2002 року мною було запропоновано ведення особистих щоденників учнів з англійської мови. Знаючи не завжди позитивне ставлення моїх учнів до звичайних шкільних щоденників з домашніми завданнями, поточними оцінками, зауваженнями вчителів та викликами батьків до школи, я намагався змінити цей стереотип і пояснив доцільність такої новації. На експеримент погодилися всі 16 учнів групи, з якими я співпрацював 9 років. Отже, щоденник, який ведеться англійською мовою, містить наступні розділи:

1. Персональні дані про учня та його фото.
2. Розклад на тиждень, де щоденний урок англійської мови виділяється іншим кольором.
3. Розклад дзвінків.
4. Структура навчального року з вказаними термінами семестрів та канікул.
5. Календар з визначними датами в житті країни, шкільними святами та вільним місцем, де учні записували дні народження друзів, дати засідань Дискусійного клубу, шкільних олімпіад, конференцій тощо.
6. Річний навчальний план з англійської мови, де зазначено терміни вивчення тієї чи іншої теми, номери тем та їх назви, дати залікових робіт.
7. Залікова таблиця з результатами письмової перевіркою роботи, перездачі, тематичної оцінки та підписом вчителя (така собі міні-залікова книжка).
8. Результати щомісячного TOP-10 (кількість набраних балів та місце в групі).
9. Поточні оцінки з кожної теми.
10. Оцінки за роботу в журналі з графою для самооцінки.
11. Участь в виконанні проєктів, також з графою для самооцінки.
12. Позакласна робота з предмету (Тиждень іноземних мов, конференції, робота в Клубі).
13. Борги (нездані вчасно письмові роботи, діалоги, тексти домашнього читання).
14. Успіхи та невдачі.
15. Речі, на які слід звернути увагу чи запам'ятати (цікаві слова, вислови, випадки на уроках).
16. Сторінка вчителя, де записувалися поради, слушні зауваження, привітання, подяки.

17. Оцінка кожного уроку.

Останній розділ був найважливішим. Наприкінці кожного уроку, а це займало близько хвилини, учні ставили позначку у колонці “так” або “ні” щодо наступних тверджень:

- мені було цікаво на уроці;
- я вивчив щось нове;
- я був активним;
- я запитував вчителя та відповідав на його питання;
- я співпрацював з колегами;
- мій настрій був добрим.

В цій же таблиці є колонка “Урок в цілому”, де учні, кожен на свій кшталт, оцінювали урок – цифрами, символами чи малюнками.

Ясна річ, декому бракувало терпіння робити оцінювання кожного уроку. Бувало, що ненавмисно забували щоденник вдома, але вмілому нововведення мало позитивний результат. Ось окремі думки учнів групи:

- я бачила результат своєї праці і це підштовхувало мене не знижувати темпів, виконувати всю роботу, навіть якщо і бракувало часу (Ірина Лукьянець);

- з оцінювання уроків було видно мої слабкі місця. Я знала, над чим працювати (Марія Бачинська);

- щоденник не давав забувати про борги, які я інколи мав (Тарас Храбан);

- з тематичних оцінок було видно, що чекає на мене наприкінці семестру (Олена Фурса);

- оцінювання себе на кожному уроці допомогло по-іншому подивитися на себе (Катерина Іванець);

- завжди чекала на слова вчителя (Інна Гончар);

- проглянувши оцінювання всіх уроків побачив, що більшість з них була цікавою і я почувався чудово (Павло Туровський).

В останній тиждень травня учні визначили свій рейтинг з англійської мови, який також було вміщено до “Щоденника”.

Рейтинг випускника школи з англійської мови

#	Позиція	Макс. бал	Власний	Учителя	Колеги
1	Місце в ТОП-10 (#1-3/ #4-10/ #11-16) – 10 клас	10/6/2			
	- 11 клас	10/6/2			
2	Участь у фоноконкурсах (#1-3/ #4-16) – 10 клас	10/5			
	- 11 клас	10/5			
3	Участь в орфогр. конкурсах (#1-3/ #4-16) – 10 клас	10/5			
	- 11 клас	10/5			
4	Участь у конференціях та презентаціях	10			
5	Участь у шкільних олімпіадах: 8 клас	5			
	9 клас	5			
	10 клас	5			

	11 клас	5			
6	Участь у міських олімпіадах	10			
7	Участь в обласних олімпіадах	20			
8	Дослідницька діяльність (за кожний рік):				
	- шкільний рівень	10			
	- міський рівень	15			
	- обласний рівень	20			
9	Участь у роботі Дискусійного клубу	15			
10	Участь у тижнях іноземних мов	15			
11	Участь у проектах:				
	- Our Group Newspaper	15			
	- To Be a Teacher	15			
	- People to People	15			
	- Lviv – 2002	10			
	- The ABC of School Life	10			
	- My Journal	20			
	- Life is Life	10			
	- A Year Book-10	10			
	- A Year Book-11	10			
12	Перекладацька творчість	15			
13	Активність на уроках	15			
14	Виконання домашніх завдань	10			
15	Пунктуальність	10			
16	Середній бал за тести	12			
17	Оцінка видів мовленнєвої діяльності:				
	- діалогічне мовлення	5			
	- монологічне мовлення	5			
	- читання та переклад	5			
	- письмо (орфографія)	5			
	- творче письмо	5			
	- аудіювання	5			
	- граматичні навички	5			
18	Допомога в проведенні літньої практики	5			
19	Екзаменаційна оцінка за 9 клас	12			
20	Рівень знань з німецької мови	12			
21	Рівень знань з країнознавства США	12			
22	Ведення DIARY	10			
23	Наявність боргів	- кількість			
	Загальна кількість балів				
	Місце в групі				

15 учнів групи для проходження державної атестації вибрали англійську мову, 14 з них показали високий рівень навчальних досягнень, тобто отримали оцінки “10-12”. Вісім учнів стали студентами факультетів іноземних мов у Київському лінгвістичному університеті, Рівненському філіалі Київського інституту слов’янознавства, Київському міжнародному університеті, Житомирському державному університеті, Хмельницькій академії прикордонних військ. У майбутньому сподіваюся побачити серед них своїх колег, які творчо навчатимуть молоде покоління нашої держави.

“Вісник програм шкільних обмінів” видається Відділом преси, освіти та

Табенська Г.,
вчитель англійської мови
Новоград-Волинського колегіуму

Школа молодого вчителя

У школі, в якій ми працюємо, з 1999 року запроваджено поглиблене вивчення англійської мови в 1-9 класах. Кожного року наш колектив поповнюється молодими вчителями англійської мови. В 2003-2004 навчальному році ми прийняли 5 спеціалістів, отже, в складі МО іноземних мов працює нині 17 вчителів. Щоб глибше ознайомити молодого вчителя з навчальним процесом в умовах колегіуму, допомогти практично оволодіти викладанням мови, в колегіумі організовано роботу „Школи молодого вчителя”. Заняття школи відбуваються кожного місяця. Молоді спеціалісти знайомляться з оформленням журналу, плануванням, прийомами подання навчального матеріалу, навчанням усіх видів мовленнєвої діяльності на різних етапах уроку. Крім того, молоді вчителі мають можливість отримати поради щодо організації уроку та його структури особливо на початковому етапі: концентрація уваги не тільки на основних етапах уроку, але і на його вдалому початку та закінченні, оскільки початок налаштовує учнів на плідну роботу, а закінчення підводить її підсумки.

„Школа молодого вчителя” є корисною формою вдосконалення та підкріплення теоретичних знань, отриманих в університеті, навичками практичної діяльності в школі, її заняття прискорять процес адаптації та становлення вчителя-професіонала, допоможуть молодим спеціалістам у вирішенні щоденних питань.

№	Тема заняття	Місяць
1.	Оформлення журналу.	вересень
2.	Планування у 1-3-х, 5-7-х класах.	жовтень
3.	Типи фонетичних зарядок.	листопад
4.	Введення та активізація лексичних одиниць.	грудень
5.	Навчання діалогічного мовлення. Типи вправ.	січень
6.	Навчання монологічного мовлення. Типи вправ.	лютий
7.	Навчання писемного мовлення. Типи диктантів.	березень
8.	Навчання аудіювання.	квітень
9.	Творчий звіт вчителів-початківців.	травень

Відгуки вчителів:

Дзюман Н.Л.: Заняття в школі молодого вчителя допомогли мені привести до порядку всі мої теоретичні знання та використовувати їх у практиці.

Якубович В.Л.: Набута інформація сприяла сконцентруванню уваги не тільки на основних етапах уроку, але й на вдалому початку та закінченні, що спонукає дітей до плідної роботи та полегшує організацію різних форм активізації діяльності на уроці.

Гордієнко М.В.: Заняття дали змогу ознайомитися з різними формами організації роботи на уроці та особливостями розвитку навичок різних видів мовленнєвої діяльності.

ЛІЦЕЙ №25 ІМ. М.О.ЩОРСА М. ЖИТОМИРА

Нашому навчальному закладу вже понад 80 років. В архівному фонді Волинського губернського відділу народної освіти зазначено, що 4-річна 25-а трудова школа існує з 1919 року.

Протягом певного періоду в школі навчалися тільки хлопчики. В 1949 році рішенням Ради Міністрів України школі присвоєно ім'я М.Щорса.

У 1956 році в школі залунали і голоси дівчаток: відтепер школа стала змішаного типу, а згодом, у 1959 році, і школою продовженого дня.

У 1969 році до школи №25 приєднали школу №15, яка знаходилася поруч. Великий об'єднаний колектив учнів та вчителів з нетерпінням чекали відкриття новобудови, що споруджувалася поруч.

1 вересня 1970 року новозбудована школа №25 прийняла 1860 учнів, яких навчали 105 вчителів. Очолила педколектив досвідчена і енергійна Олішкевич Лідія Олександрівна.

Школа росла, славилась цікавими справами, займала передові освітні рубежі в місті, області, республіці.

Ідуть роки, а традиції живуть. Сьогодні вчителі та учні школи – колектив однодумців, який живе багатогранним, оновленим турботами життям.

Майже 25 років у школі поглиблено вивчається математика, 10 років – біологія. Навчання у спецкласах дає свої результати. Учні школи – постійні переможці предметних олімпіад, конкурсів, МАН. Серед них і бронзовий призер Всесвітньої олімпіади з біології, що проходила у Братиславі, Соросівський грант, призери Всесоюзних, Всеукраїнських олімпіад.

Своїми досягненнями учні та випускники завдячують учителям. Серед них: заслужена вчителька України, кавалер ордена “Знак пошани” Литвин Є.М.; Соросівські гранти – Солодка С.П., Фарб М.А.; нагороджена медаллю Макаренка А.С. – Пономарьова Г.А.; 16 учителів – нагороджені знаком “Відмінник освіти України”; 19 учителям присвоєно звання “Вчитель-методист”, “Старший вчитель”; 6 учителів є переможцями конкурсу “Вчитель року”, “Класний керівник року”.

Різноманітні досягнення школи у різних напрямках дали можливість у 2000 році завоювати звання “Школа року”, а з 2003 року – реорганізуватися у навчальний заклад нового типу, стати членом асоційованих шкіл ЮНЕСКО.

*Наша адреса:
вул. М.Бердичівська, 18, т. 37-27-57*

*Киричанська Л.М.,
Красуцька Л.В.,
Пендерецька Н.А.
ліцей №25 ім. М.О.Щорса м. Житомира*

Гуртом – до нових звершень і висот

Протягом кількох останніх років у школах України все ширше застосовуються підходи до організації навчальної діяльності учнів через міцну співпрацю з вищими навчальними закладами. Впевнено торує цей шлях і нещодавно започаткований в Житомирі ліцей № 25 ім. М.О. Щорса. Один з найулюбленіших предметів ліцеїстів – математика, яку слушно називають царицею наук. Отож і опановують її учні залюбки під началом висококваліфікованих спеціалістів.

З викладачами математики відомого у державі й далеко за її межами вузу – Житомирського державного університету імені Івана Франка – об'єднує ліцей міцна співпраця у вирішенні багатьох навчально-методичних проблем сучасного підходу до викладання предмету, організації навчально–виховного процесу, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом, сучасними методиками, рекомендаціями видатних педагогів–науковців, вироблення єдиних вимог щодо об'єму та якості знань випускників шкіл – майбутніх абітурієнтів університету.

Зокрема вже стала гарною традицією спільна праця вчителів і науковців з підготовки ліцеїстів до МАН.

З метою поглиблення знань вихованців ліцей широко впроваджує факультативні заняття з математики, які, поряд з учителями ліцею, для старшокласників вів кандидат педагогічних наук Семенець С.П. І заохочувати немає потреби! Поспішають школярі на улюблений факультатив, бо знають, що міркуватимуть над найважчими, найцікавішими задачами, які пропонували обласна та Всеукраїнська олімпіада з математики. А в результаті – і успіхи. Юні математики Кіпніс О. (9 клас) та Герасимова Т. (11 клас) здобули перемогу в обласних олімпіадах та взяли участь у Всеукраїнській олімпіаді у Львові.

Не менш цікавими і корисними для ліцеїстів став і такий вид спільної праці двох закладів, як розробка та проведення підсумкової контрольної роботи з курсу стереометрії (Свірчевська І.А.) з наступним обговоренням її результатів.

Співпраця з науковцем Свірчевською І.А. розпочалася ще наприкінці 2002/03 навчального року. Дев'ятикласникам були запропоновані тестові завдання у чотирьох варіантах як підсумок вивчення теми “Вступ до стереометрії”. Всього за 20 хвилин учні мали опрацювати шість завдань на розпізнання вказаного геометричного тіла серед багатьох зображених, на знання зображень геометричних тіл, їх поверхонь, елементів, розгортки, формул для обчислення площ поверхонь та об'єму тіл. Обсяг завдань, як

бачимо, не малий. Та учні справилися з ним успішно. А з початком 2003/04 навчального року співпрацю було продовжено.

І ось – нова пропозиція науковця, яка стає ще однією сходинкою до опанування математики. Свірчевська І.А. пропонує методичне забезпечення діагностики навчальних досягнень учнів з геометрії в 11 класі. А вчителі ліцею отримують можливість користуватися розробленим календарним планом до кожної теми, орієнтуватися в роботі вимогами до оцінювання знань, використовувати знання для самоконтролю, тестові завдання, завдання для усного розв’язування задач, для самостійних робіт та тематичних контрольних робіт, здійснювати рівневу диференціацію під час корекції знань.

Також загалом співпраця з науковцями університету була визначена вчителями науково-методичної кафедри математики ліцею № 25 плідною та результативною.

- Чи варто продовжувати таку співпрацю? – запитуємо у директора ліцею, вчителя вищої категорії, відмінника освіти, методиста Пономарьової Г.А.

- Безумовно. Така співпраця на часі. Так хочеться, щоб кожен день у ліцеї був для учня Уроком – уроком відкриття, уроком одкровення, безцінним подарунком, який він візьме з собою в життя. Зараз, як ніколи, наша оновлена Україна розраховує на сили молодих, потребує їхніх глибоких, міцних знань, ініціативи. Так і стараємося – усе для них, нашої юні.

А гуртом, у співпраці, переконана: здолаємо, досягнемо...

Литвин Є.М.,
ліцей №25 ім. М.О.Щорса м. Житомир

Палітра добра і краси

У цьому навчальному році в моєму 3-А класі було започатковано викладачем Житомирського державного університету імені Івана Франка Ямчинською Г.В. і студентами Смалко Т. і Слюсарчук О. цікаву факультативну роботу “Образотворче мистецтво і дизайн”. Сам факт ведення занять в початковій школі таким високопрофесійним фахівцем, як Галина Володимирівна, – подія. І не дивно, що весь клас із задоволенням відвідував уроки, які кликали дітей в чудовий світ кольорів, будили уяву, спонукали до творчості, утверджували впевненість у своїх силах.

Хочу особливо зупинитись на колективних роботах учнів, коли весь клас стає автором єдиного і неповторного художнього твору. Перша спроба була започаткована, коли діти відпрацьовували прийом вливання при малюванні осіннього листя. Просто малювати листочки виявилось не дуже цікаво, а коли була поставлена інша мета (перед учнями з’явився

фон і було зображене дерево): “Давайте прикрасимо це дерево розкішними шатами”. Відбувся справжній вибух енергії, зацікавленості, працьовитості, великого задоволення своєю працею. А тематика колективних робіт, які пропонувала Галина Володимирівна дітям, була надзвичайно цікава і різноманітна. І супроводжувалась вона казкою, яку творили діти з керівником: “Подорож по морському дну”, де плавають дивовижні істоти, політ в небо “Чарівним птахом” дивної краси.

Вражала вправність дітей. Вони малювали велику кількість деталей, встигали вирізати їх і приклеїти на фон таким чином, щоб малюнок був об’ємним. Слід відмітити велике емоційне задоволення, творчу наснагу дітей протягом всього заняття. На фоні всієї колективної роботи недоліки окремих дітей непомітні, завуальовані і тому підштовхують їх до впевненості у власній майстерності. Дуже задоволені батьки. Для них була в класі організована виставка колективних і індивідуальних робіт, і кожна дитина обов’язково показує свій власний внесок у цю роботу – “ось моя рибка (метелик, пташка та ін.)”. Важливо, що кожна така колективна робота є наочністю для наступних індивідуальних робіт.

У процесі занять йшло відпрацьовування таких прийомів, як відривність мазка, вливання, змішування, злиття фону, прикладання пензля, малювання кінчиком пензля, малювання кульок пальцем, а також засвоєння термінів: жанри мистецтва – “натюрморт”, “пейзаж”, “портрет”, техніка “графіка”, елементи світлотіні – “блик”, “тінь”, “композиція”. І це не було обтяжливим, тому що метою кожної дитини стає прагнення створити справжній художній витвір. А якщо трішечки не вийде, кожний учень знає, все можна виправити.

У процесі роботи факультативу діти вперше близько зустрілись з таким новим для них поняттям “дизайн”. А щоб краще зрозуміти це поняття, була організована надзвичайно цікава і складна справа: побудова замку. Ніби за порухом чарівної палички учні перетворились на архітекторів, скульпторів, дизайнерів, живописців, графіків. І виріс дивний замок, в якому поселили юні митці принца, принцесу і чарівну казку. А яку насолоду відчували малюки, коли робота була закінчена! Яка гордість світилась в дитячих оченятах! Гордились і молоді керівники Смалко Т. і Слюсарчук О. результатами роботи третьокласників. Замок став головним експонатом виставки для батьків, а вся робота факультативу – символом тісного творчого спілкування між ліцеєм №25 ім. М.О.Щорса і державним університетом імені Івана Франка.

Окрема розмова на факультативі про українські витинанки – вид декоративно-прикладного мистецтва. Галина Володимирівна дохідливо пояснювала дітям контурно-силуетну форму витинанок, формувала уявлення про будову образів. Адже контур для дитини є однією з головних властивостей предмету. Працюючи з дітьми по виготовленню витинанок, керівник звертала особливу увагу на поглиблене сприймання

їх, “читання” їх змісту за кольором і формою зображення, вчила придумувати свої назви, пояснювати їх.

З метою зацікавлення дітей цим видом мистецтва Галина Володимирівна кожного разу влаштовувала в класі своєрідну виставку витинанок, які виготовлялись студентами. Це заохочувало дітей до спроби самим виготовити такі роботи.

Цікавим художньо-навчальним завданням у роботі факультативу було виготовлення писанок – аплікаційне декорування площинних форм яйця. Аплікаційні візерунки на писанках виходили у дітей дуже різноманітними і приносили малюкам велику радість. З особливою любов’ю діти виготовляли такий подарунок родині до Великодня. А в класі було виготовлене кольорове панно “Христос Воскрес”.

Робота факультативу “Образотворче мистецтво і дизайн” в початковій школі, прихід викладача університету в клас до учнів-початківців свідчать про нове ставлення організації навчання, підносить освіту на вищий рівень.

Така співпраця допомагає розвивати творчу уяву, поетичне сприймання навколишнього світу, розширює кругозір дітей.

РАДОМИШЛЬСЬКИЙ ЛІЦЕЙ

Минуле і сьогодення Радомишльського ліцею

У центрі маленького поліського містечка Радомишль на розі вулиць Горького і Чорнобильської в зелені туй і ялин стоїть старенька школа.

Школо моя, рідна школо,
Казка тепла й доброти.
Стежка від тебе хрещата
В'ється в далекі світи.

Цікава й багата історія першої міської школи, а нині ліцею. Час гортає її сторінки. Першого жовтня 1913 року в світлі і затишні класи, новозбудованої міською управою школи, вперше вступили діти, вчителі та перший директор – Сокольвак Михайло Семенович.

У 1920 році виникає потреба в реорганізації школи в семирічку.

В 1924 році за бажанням педагогічного та учнівського колективу їй присвоєно ім'я Великого Кобзаря. На подвір'ї семирічки встановили погруддя Т.Г.Шевченка з написом на постаменті: „Учітєся, брати мої, думайте, читайте, і чужому научайтєсь й свого не цурайтєсь”. За спогадами колишнього учня, а пізніше учителя Першої міської школи С.С.Чернишевича, учні своїми руками споруджували той пам'ятник, носили цеглу для цього за три кілометри і вважали за честь покласти свою цеглину в цю будову.

У витоків навчального закладу стояли перший директор М.С.Сокольвак, учителі М.І.Чикіна, Т.А.Людвиченко, І.І.Куликівський, А.З.Федоренко, О.С.Крилова та інші.

З 1937 року школа працювала як середня. У 1938 році у Першій міській уже працював 21 учитель, у ній навчалось 596 учнів, а очолював колектив І.О.Прилипка.

До початку Великої Вітчизняної війни школа встигла зробити три випуски учнів із середньою освітою.

Прямо зі шкільної парти пішли захищати Батьківщину від ворожої навали 6 випускників школи і семеро вчителів. На фронтах Великої Вітчизняної мужньо воювали з ворогом випускники: офіцери, лікарі, працівники промисловості та сільського господарства. На окупованій гітлерівцями території району створювалися підпільні організації, партизанські загони, і серед них був не один десяток тих, хто вчився в Першій міській. Членом Радомишльської підпільної друкарні була випускниця школи, а пізніше її вчителька Д.М.Ткаченко. Одним із організаторів Потіївського підпілля був О.І.Осадчий – випускник 30-х років.

Не всі повернулися з війни... Не повернувся і директор школи І.О.Прилипка.

Навічно в пам'яті нашої залишаться імена вчителів та учнів школи, які полягли у бою за свободу і незалежність рідної землі. На подвір'ї Першої міської встановлені погруддя її випускників – Героїв Радянського Союзу В.Т.Бурби та С.Ф. Сингаївського. Ці відважні люди – гордість школи, взірці мужності її вихованців.

Радомишль остаточно було визволено від ворога у кінці грудня 1943 року, а в січні 1944 року школа вже відновила свою діяльність, у чому велика заслуга її тодішнього директора Пивовара Бориса Тимофійовича. Після демобілізації у 1947 році колектив школи очолив учасник Вітчизняної війни С.О.Олексієнко. Тоді працювало в ній 16 учителів, які навчали 430 учнів. Заново створювалася матеріальна база школи, було добудовано 10 класних кімнат. Директору школи С.О.Олексієнку було присвоєно звання заслуженого вчителя УРСР.

Із 1966 по 1975 рік директором школи №1 був А.М.Кудря.

За цей час значно зросла матеріальна база школи: добудовано котельню, спортивну кімнату, кілька класних кімнат.

У 1963 році в навчальний план школи введено виробниче навчання з підготовки спеціалістів будівельної справи та вихователів дошкільних закладів. А з 1970 року і по даний час у навчальному закладі готують водіїв категорії „С”. Більшість водіїв місцевого автопідприємства - випускники нашого ліцею.

Із 1975 року й донині директором навчального закладу є Орехівський Є.Ф. За цей час приміщення Першої міської змінило свій зовнішній вигляд. Було побудовано приміщення їдальні, навчальні майстерні, стрілецький тир, нові гаражі, автокласи.

Навчальний заклад славиться своїми випускниками. Починаючи з 1948 року, понад 220 учнів було нагороджено золотими і срібними медалями.

Гордістю закладу є випускники – Герої Радянського Союзу Бурба В.Т. та Сингаївський С.Ф., Герой Росії Шкідченко П.І., генерали Туровець Ю.А. та Остапенко В.В., художники Гаранжа Анатолій, Політ Валерій, Ткаченко Володимир, Карбієвський Анатолій, співаки Міненко Юрій, Гончарук Інна, Литвиненко Володимир, Домбровський Віталій, лікарі Духніч Алла, Бондарчук Галина, Орехівська Тетяна, вчителі Петровський С.А., Дяченко В.І., Кузьменко Т.Г., Волинець О.М., Назаренко В.В., Шутка В.О., Кагатченко В.В., Біла Л.М., Регуліч Л.В., Зілінська Т.І., науковці – доктор технічних наук Лаврик В.І., доктор фізико-математичних наук Кривенко Р.К., доктор хімічних наук Пивоваренко В.Г., доктор фізико-математичних Климчук В.Й., професор, кандидат психологічних наук Огороднійчук З.В., кандидат математичних наук Войналович В.В., кандидати хімічних наук Огороднійчук О.С., Сачок В.В., Романчик І.О., кандидат біологічних наук Орехівська Г.Є., кандидати технічних наук Янченко Л.В., Кущевський М.М., кандидати економічних наук Смірнова З.Б., Несененко М.С., кандидати

сільськогосподарських наук Роговченко В.М., Березівський Л.М., кандидат фізико-математичних наук Павленко В.О., кандидат географічних наук Муравський С.В.

Тисячі випускників сумлінною працею примножували і примножують славні сторінки навчального закладу. Батьківщина високо оцінила працю вчителів. Мельничук О.М. була обрана депутатом Верховної Ради УРСР, Олексієнку С.О., Осадкіній Ю.Ф. присвоєно звання „Заслужений учитель України”, Руденко Н.М. удостоєна високих нагород – орденів Леніна та Трудового Червоного Прапора, Коробська М.Ф. нагороджена орденом „Знак Пошани”, Сачок О.Д. – медаллю „За доблесну працю”, Роговченко Г.М. – медаллю Макаренка.

Вони були мудрими наставниками молодшого покоління вчителів. Гідно продовжують справу старших колег, відмінники освіти України Орехівський Є.Ф., Бакуємський В.В., Амеліна Є.М., Шостак Л.Ю., Мельник Л.Г., Петровський С.А., Назаренко В.В., Харитончук Г.І., Панухник М.А., Тітенко Г.П., учителі-методисти Кузьменко Н.І., Пустовойт Л.Я., Безсудна Н.О., Петровський С.А., Орехівський Є.Ф., Панухник М.А., Комашко К.С., Мельник Л.Г., Назаренко В.В., Гальченко О.П., Дяченко Л.В., Харитончук Г.І., мають звання „Старший учитель” Шостак Л.Ю., Тітенко Г.П., Зінченко Л.Ю., Кагатченко В.В., Шутка В.О., Горуля Г.П., Амеліна Є.М.

Ряд учителів працює над створенням власних методичних систем, в основу яких покладені сучасні педагогічні ідеї та технології: особистісно зорієнтоване навчання (Харитончук Г.І.), індивідуально-диференційоване навчання (Амеліна Є.М., Регуліч Л.В., Кузьменко Н.І.), активізація пізнавальної діяльності (Орехівський Є.Ф., Шутка В.О., Безсудна Н.О., Горуля Г.П., Дяченко Л.В.), активне використання нестандартних форм і методів навчання (Тітенко Г.П., Шостак Л.Ю.), використання інтерактивних форм і методів навчального процесу (Комашко К.С., Панухник М.А.), інтенсифікація навчання (Назаренко В.В.), розвивальне навчання (Гальченко О.П.), випереджаюче навчання (Волошина В.І.).

Сторінки історії навчального закладу можна гортати і гортати.

Віхи життя поколінь відображені у матеріалах нашого музею.

Що ж змінилося з вересня 2003 року? Школа реорганізована у навчальний заклад нового типу – ліцей №1 ім.Т.Г.Шевченка.

Ліцей сьогодні працює за природничим та технологічним профілями.

У ньому:

- класів – 21
- усього учнів – 547
- працівників усього – 58
- учителів – 42
- спеціалістів вищої кваліфікаційної категорії – 22
- мають звання „Учитель-методист” – 12
- „Старший учитель” – 7

- нагороджені знаком „Відмінник освіти України” - 10
- учнів призерів II етапу Всеукраїнських олімпіад – 21
- призерів III етапу – 4
- нагороджено медалями: золотими – 7, срібними – 1.

У ліцеї створені необхідні умови для продуктивної праці вчителів і учнів. Обладнані кабінети – творчі лабораторії вчителів, навчальні майстерні, їдальня, зручні та затишні учительська і кімната психолога, бібліотека, музей історії школи, створюється комп’ютерний клас, удосконалюється комплекс матеріального та технічного забезпечення вивчення автосправи.

Постійно діють психолого-педагогічний семінар, методичні об’єднання учителів, творчі групи реалізації шкільної проблемної теми, педагогічний університет для батьків.

Для поглиблення знань із профільних дисциплін введено *спекурси*: природознавство – 5-9 класи, екологія – 10-11 класи, технологія - 6-11 класи, математика - 8-11 класи; *факультативи*: народознавство – 5-9 класи, історія – 10-11 класи, правознавство – 10-11 класи, фізичний експеримент – 9 класи, хімія – 8-10 класи, креслення – 8-10 класи, українська мова та література – 10-11 класи, сім’я – 11 класи.

Ліцеїсти займаються науково-дослідницькою роботою, є учасниками предметних олімпіад. Протягом 2003-2004 навчального року 5 учнів ліцею представили і захистили свої роботи у Житомирському територіальному відділенні МАН України, а саме: Марченко Марина „Сповідь. Скорботні сторінки достовірної народної пам’яті”, Феценко Наталія „Діяльність пенсійного фонду м. Радомишля”, Ліневич Марина „Служба зайнятості як фінансово-кредитний посередник в системі ринкових установ м.Радомишля”, Карплюк Оксана „Видова різноманітність та харчовий раціон безхвостих амфібій Радомишльського району”, Зінченко Світлана „Проблеми соціальної екології Радомишльщини”.

У нашому навчальному закладі діти мають можливість розвивати свої творчі здібності у гуртках: хореографічному, вокальному, хоровому, художньому, духових інструментів, драматичному, ляльковому.

Постійно працюють спортивні секції. Ще у вересні 1976 року між Радомишльською середньою школою №1 ім.Т.Г.Шевченка та Житомирським державним педагогічним інститутом ім.І.Я.Франка заключено договір про співпрацю. І вже взимку 12 студентів фізико-математичного факультету проходили педагогічну практику в опорній школі. Така практика продовжується і по сьогоднішній день. Так, спільним наказом Управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації №213 та Житомирського державного університету ім. І.Я.Франка №185 від 15 липня 2003 р. „Про базові навчальні заклади Житомирського державного університету імені Івана Франка для кафедр ботаніки та зоології” наш заклад визначений базовим.

А вже у березні 2004 року Радомишльський ліцей №1 ім.Т.Г.Шевченка прийнято до комплексу державного університету ім.І.Я.Франка.

26 наших випускників продовжують навчання у Житомирському державному університеті, а 24 випускники університету працюють у нашому навчальному закладі.

ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА ШКОЛА ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА „СОНЕЧКО”

*Гузун М.С.,
Гузун Т.,
керівники школи*

Восени 1973 року випускниками Краснодарського державного інституту культури Михайлом та Тетяною Гузун був створений хореографічний ансамбль “Сонечко” в структурі художнього відділу Житомирського міського Палацу піонерів.

За роки свого існування ансамбль здобув широке визнання, чисельність учнів у хореографічних групах ансамблю становила понад 500 учасників. Форма гурткової роботи вже не відповідала вимогам часу, оскільки обмежувала розкриття творчих здібностей дітей, не давала змоги підвищувати їх професійність. Пошуки відповідної форми набуття хореографічних знань привели до створення в 1993 році школи хореографічного мистецтва “Сонечко”. Засновником школи стала Житомирська міська рада, творцями ж школи хореографічного мистецтва були художні керівники ансамблю “Сонечко” народні артисти України Тетяна та Михайло Гузун (останній – директор школи з моменту її створення). Створюючи один з перших на Україні в системі освіти позашкільний спеціальний хореографічний заклад, його засновники ставили за мету надати належні умови для розвитку дитячих обдарувань, а також підготувати учнів до участі в народному ансамблі танцю “Сонечко”, який є головним підрозділом школи, її творчою лабораторією.

Предметом діяльності школи є всебічний розвиток обдарованих дітей, формування їх громадянської активності, естетичне виховання молоді. Щоденна кропітка праця педагогів школи спрямована на розвиток природних позитивних нахилів, здібностей і обдарованості, творчого мислення, потреби і вміння самовдосконалюватися.

Навчальні плани передбачають розширення хореографічних знань із народно-сценічного, класичного, історико-побутового та сучасного танців. При вивченні хореографії у великій пригоді стають знання, отримані на уроках музичної грамоти, історії балету, акробатики. У школі діють різноманітні гуртки: народної пісні, декоративного творення квітів “Віночок”, східних одноборств (як пізнання мистецтва володіння тілом). А з метою збереження національних традицій, виховання любові до ближнього, до рідної природи при школі існує кінно-спортивна база. Учні мають можливість не тільки спілкуватися, а й доглядати, годувати коней, навчатися верховій їзді та здобувати навички, які здавна були притаманні українському народові.

Структура школи багатоступенева: початкова, основна, старша, спеціальна увага приділяється класу професійної майстерності.

Викладачі школи хореографічного мистецтва працюють за принципом вільного вибору форм, методів і способів навчання, керуючись Статутом школи.

Пріоритетні принципи організаційно-методичної роботи школи: формувати поважне ставлення до професіоналів, дотримуватись єдиних педагогічних позицій в розвитку хореографічних здібностей дітей.

Розкриттю творчого потенціалу учнів школи хореографічного мистецтва сприяють відкриті уроки для батьків і вчителів, контрольні уроки для педагогів, гастрольні поїздки народного ансамблю танцю “Сонечко”.

Творча діяльність ансамблю сприяє створенню нових танцювальних форм, розвитку народної хореографії в нашій державі.

У концертній програмі колективу – хореографічні сюїти, композиції, мініатюри, танці народів світу. Основу виступів складають українські національні танці, танці рідного Полісся, спрямовані на пізнання краси народного мистецтва, збереження національних культур.

Показником високого рівня професіоналізму та виконавської майстерності колективу є перемоги на Всеукраїнських та міжнародних мистецьких форумах :

Ансамбль “Сонечко”

1977 р. - лауреат 1 Всесоюзного фестивалю самодіяльної художньої творчості трудящих в Українській РСР;

1981 р. - лауреат обласної комсомольської премії імені М. Шпака;

1983 р. - лауреат фестивалю Дружби молоді СРСР і НДР ;

1984 р. - лауреат республіканської комсомольської премії імені М.Островського;

1985 р. - дипломант культурної програми XII Всесвітнього фестивалю молоді й студентів у Москві ;

1985 р. - дипломант міжнародного музичного фестивалю в м. Тарнов, Польща;

1986 р. - дипломант Всесвітнього дитячого форуму в Угорщині ;

1987 р. - дипломант міжнародного фольклорного фестивалю, м.Балчик , Болгарія;

1987 р. - дипломант міжнародного музичного фестивалю, Чехословаччина;

1988 р. - дипломант міжнародного фольклорного фестивалю, м.Монтана, Болгарія ;

1988 р. - дипломант міжнародного дитячого фестивалю “Радість Європи”, Югославія;

1988 р. - дипломант міжнародного фестивалю дитячої народної творчості, м.Свердловськ, СРСР;

1988 р. - дипломант міжнародного музичного фестивалю в Іспанії (в тій же поїздки концерт в Португалії) ;

1989 р. - дипломант міжнародного фольклорного фестивалю в Болгарії ;

1990 р. - дипломант міжнародного фестивалю дитячої народної творчості в м.Свердловську, СРСР ;
1996 р. - дипломант міжнародного музичного фестивалю, присвяченого 1000 років Австрії, м.Відень ;
1996 р. - дипломант міжнародного музичного фестивалю “Слов’янський базар-96”, Вітебськ, Білорусь;
1996 р. - учасник Днів культури України в республіці Білорусь, Мінськ ;
1997 р. - дипломант міжнародного фольклорного фестивалю в Австрії, м. Грац;
1997 р. - учасник Днів культури України в Російській федерації, Москва;
1998 р. - дипломант міжнародного музичного фестивалю “Слов’янський базар – 98”, Вітебськ, Білорусь;
1998 р. - дипломант міжнародного фольклорного фестивалю, Австрія, м. Відень (концерт в штаб-квартирі ООН);
1999 р. - переможці міжнародного конкурсу-фестивалю дитячої та юнацької творчості “Наша земля - Україна“, ДЦ “Артек”;
2000 р. - дипломант міжнародного фестивалю дитячих українських ансамблів “Кошалін -2000”, Польща;
2000 р. - дипломант музичного фестивалю “Музичне літо - 2000” м. Бержерак, Франція;
2001 р. - дипломант міжнародних фестивалів у Польщі та Німеччині;
2002 р. - дипломант міжнародного хореографічного фестивалю, м.Мартиг, Франція;
2002 р. - переможець Всеукраїнського фестивалю - конкурсу хореографічних колективів “Наша земля – Україна“, МДЦ “Артек”;
2002 р. - нагороджений Золотими медалями “Дельфійських ігор”, м.Брянськ, Росія;
2003 р. - переможець міжнародного конкурсу хореографічних колективів “Веселкова терпсихора“, Київ;
2003 р. - володар Гран-прі I Всеукраїнського фестивалю - конкурсу народної хореографії ім. Павла Вірського;
2004 р. - дипломант міжнародного музичного фестивалю в Любліні, Польща;
2004 р. - дипломант 42-го міжнародного фольклорного фестивалю в місті Лефкада, Греція.

В 1986 році ансамблю “Сонечко” присвоєне почесне звання “Зразковий художній колектив”, а в 1995 році – “Народний художній колектив”.

На сьогодні хореографічний колектив “Сонечко” сповнений творчих планів.

Коновальчук І.І.
Кандидат педагогічних наук, доцент
Гузун М.С.
керівник школи хореографічного мистецтва „Сонечко”

Особливості навчально-виховного процесу школи хореографічного мистецтва „Сонечко”

Однією з провідних тенденцій розбудови системи освіти в Україні є зростання питомої ваги мистецтва у вихованні юного покоління. Гуманітарно-мистецькі дисципліни набувають відповідного виховного та соціального статусу. Мистецтво не тільки розвиває естетичні смаки дітей, а й ефективно впливає на розвиток їхніх здібностей, інтересів, обдарувань, творчого мислення, вироблення системи ціннісних орієнтацій.

Завдання дедалі ширшого прилучення людини до скарбів духовної культури свого народу може бути успішно розв'язане лише за умов, якщо ця робота послідовно здійснюватиметься, починаючи з раннього дитинства. Ознайомлюючись з народною піснею, українською класичною музикою, народним танцем діти пізнають особливості національної культури й традицій національного побуту, духовного життя свого народу.

Важливим шляхом, який допомагає виконувати це завдання - є взаємозв'язок різних видів художньої творчості. Цей взаємозв'язок здійснюються завдяки виразній передачі і трансформації образів однієї діяльності до іншої. Образи предмета дійсності, музичних і літературних творів у різних видах художньої діяльності передаються по-своєму, за допомогою особливих виражальних засобів. Так, у музиці такими засобами є темп, динаміка, у хореографії - це ритм, жести, рухи, міміка.

Освітньо-виховна робота в хореографічному колективі має великі потенційні дидактичні та виховні можливості, орієнтовані на розвиток природних обдарувань дітей. Навчально-виховний процес, який здійснюється в індивідуальному темпі, на основі добровільної та варіативної діяльності за інтересами, з урахуванням соціального та духовного розвитку його суб'єктів, веде до самореалізації можливостей кожної дитини.

Коли у 1973 році випускниками Краснодарського інституту культури Тетяною та Михайлом Гузунами в Житомирі був створений ансамбль “Сонечко”, ніхто і не сподівався, що через кілька років він буде знаний не тільки на Україні, а й за її межами. Вже у 1976-1977 роках ансамбль "Сонечко" став лауреатом Всесоюзного фестивалю самодіяльної творчості. Після цього ансамбль почали запрошувати на гастролі за кордон. Колектив став лауреатом багатьох міжнародних конкурсів та фестивалів, зокрема в Югославії, Угорщині, Болгарії, Іспанії, Чехії,

Австрії, Німеччині, Молдавії, Франції. Успіх супроводжував виступи колективу на сценах Кремлівського Палацу, концертного залу "Росія", концертного залу імені Чайковського в Москві, на міжнародних музичних фестивалях "Слов'янський базар", а також в інших містах колишнього Радянського Союзу. У складі делегації України ансамбль тепло зустріли глядачі Білорусії на "Днях Української культури і мистецтва".

Популярність, висока виконавська майстерність учасників ансамблю призвела до створення у 1991 році Центру дитячої народної хореографії "Сонечко", а згодом, творче натхнення керівників увінчалось створенням у 1993 році школи хореографічного мистецтва.

Учні школи хореографічного мистецтва "Сонечко" (приблизно 600 дітей) отримують всебічне естетичне виховання. Викладачі пропонують їм не тільки танцювальні дисципліни – танці різних видів (класичний, народно-сценічний, історико-побутовий, сучасний), а й передають свої знання з музичної грамоти, початкового курсу історії мистецтва, акробатики. Діти мають змогу опанувати гру на музичних інструментах (фортепіано, гітари та ін.), навчатися у гуртках прикладного мистецтва і в секції кінного спорту.

Милуючись виступами дітей ансамблю, глядачі можуть лише здогадуватися, якою наполегливою є праця кожного хлопчика і дівчинки на репетиціях.

Майстерність і творчі досягнення ансамблю належно поціновані: у 1986 ансамблю присвоєне звання "Зразковий художній колектив", у 1995 йому було присуджено почесне звання – "Народний художній колектив".

На базі ансамблю "Сонечко" був створений художній колектив при Житомирському державному університеті імені Івана Франка, учасниками якого є випускники школи хореографічного мистецтва - студенти університету. У 2000 році ансамблю "Сонечко" Житомирського державного університету було присвоєно почесне звання - "Народний хореографічний ансамбль".

Влітку 2002 року зразковий дитячий ансамбль танцю "Сонечко" представляв Україну на традиційному щорічному фестивалі у французькому місті Мартигезі. Слід зазначити, що на цьому міжнародному форумі у 1996 році під прапором України виступав ансамбль Вірського, а у 1998 – хор імені Григорія Верьовки. Цього ж року ансамбль "Юність" став лауреатом міжнародного фестивалю "Дельфійські ігри", що проходив у Брянську. 19-21 квітня 2003 року у м. Києві відбувся Міжнародний фестиваль танцю народів світу "Веселкова Терпсіхора", на якому ансамбль "Сонечко" здобув гран-прі. У цьому ж році ансамбль здобув гран-прі на Всеукраїнському конкурсі хореографічних колективів імені Павла Вірського.

Танець - найулюбленіший і найпопулярніший вид дитячого самодіяльного мистецтва. Але для того, щоб діти могли не тільки проявити, але й виразити при виконанні танцю викликані ним почуття,

необхідна, перш за все, їхня зацікавленість не тільки окремим завданням, а й усім навчально-виховним процесом. Вирішальна роль у вихованні інтересу до занять з хореографії залежить від особистості й педагогічної майстерності педагога, від тих методів, які він застосовує. Насамперед - це створення атмосфери, в якій дитина може радісно і невимушене працювати без надмірних зусиль. Яким би незначним не був результат, педагог повинен підтримувати прагнення дітей, стимулювати їх. Перед дитиною ставиться зрозуміла й доступна мета. Зацікавлена у досягненні цієї мети (оскільки вона їй зрозуміла), дитина проявить і свою власну ініціативу, що необхідно для виховання творчого початку. Дитина побачить результати своєї праці, і це принесе їй відчуття великої радості. А педагог при цьому досягне єдності морального й естетичного виховання. На успіхи цієї чи іншої дитини треба звернути увагу всього колективу, обговорити їх, з'ясувати, чому саме дитина досягла таких успіхів, домогтися, щоб її праця стала прикладом для інших.

Свідомо зацікавленість і проявлена в зв'язку з цим ініціатива відкривають можливості для розвитку багатого комплексу почуттів, викликаних правильно поставленим завданням.

Навчально-виховна робота — складова частина діяльності хореографічного колективу ансамблю “Сонечко”, від якості якої залежить рівень виконання танцювальних номерів, стабільність роботи колективу, перспективи творчого зростання учасників колективу.

Форми виховання й навчання в процесі діяльності школи хореографічного мистецтва певним чином переплітаються в єдиний комплекс, що сприяє гармонійному розвитку виконавців. Метою навчально-виховної роботи дитячого хореографічного колективу є не стільки набуття професійних навичок, необхідних для виконавців танцю, скільки виховання почуття колективізму, працелюбства, високих моральних якостей.

Навчально-виховний процес в школі хореографічного мистецтва “Сонечко” будується на активній взаємодії педагога з дітьми. Засвоюючи матеріал, діти набувають упевненості в своїх силах, у них з'являється прагнення до самостійної дії. Самостійне виконання завдання допомагає краще засвоїти матеріал, сприяє розумовому і художньому розвитку, відкриваючи простір творчій ініціативі. І тому одне з головних завдань педагога виховувати риси самостійності, такі потрібні для майбутньої діяльності. Людина, що звикла до самостійності, зуміє цікаво організувати свою роботу, знайти життєву перспективу, виробити характер і яскраву індивідуальність.

Діти з радістю виконують різні доручення, прагнуть зробити навіть більше, ніж від них вимагають. Але допускати цієї стихійності не слід, бо нерідко непосильне завдання, яке бере на себе дитина, може негативно вплинути на її нервову систему. Тому педагогу підбирати і давати завдання слід обережно, враховуючи індивідуальні можливості кожної

дитини. Самостійну діяльність можна починати тоді, коли накопичено певний матеріал: запас рухів, умінь, навичок, знань. З розвитком самостійності дитина утверджує себе як особистість, свідомо бере участь у житті колективу і відповідає за нього.

Педагогу необхідно виховувати в неї зазначені вище риси, оскільки і вони готують дитину до художньої діяльності, що є вищою формою вияву інтелекту, здібностей та індивідуальності. Тільки художня діяльність допомагає розкрити обдарованість кожної дитини, створити ідеал, до якого вона прагне. Проведені дослідження свідчать, що в структурі мотивації досягнення учнів школи хореографічного мистецтва провідне місце займає інструментальна активність спрямована на досягнення успіху, а також значну роль відіграють потреба в досягненні успіху та очікуванні успіху.

Організація художньої діяльності забезпечується добром методичних прийомів, що викликають у дітей бажання творчості. До них належать:

1. Показ. Він полягає в тому, що, приступаючи до вивчення нового руху, пози, самостійного руху рук, голови, корпусу, педагог супроводжує його точним показом, який обов'язково повинен мати зміст і образ. Рух при такому показі набуває відповідної естетичної форми. Змістовний, точний показ зосереджує увагу дитини, добре впливає на всі органи чуттів і, насамперед, на розумову діяльність.

2. Зразок - це правильне, емоційне, виразне і красиве виконання педагогом завдання, яке він ставить перед дітьми. Введення у навчальний процес зразка сприяє розвитку творчих здібностей дітей, допомагає формуванню їхньої самостійності, прояву ініціативи, активності у подоланні труднощів і виконанні власних творчих задумів.

3. Словесний метод - це уміння користуватись словом. Методичні прийоми і зразок не можуть існувати без словесних пояснень, вказівок. Психологічна сила впливу слова і інтонація, з якою воно сказане, відкривають перед педагогом великі можливості у спілкуванні з дітьми. Вчасно і до речі сказані слова стимулюють ініціативу, активність, спонукають до дії, спрямовують увагу на те головне, що треба відтворити в завданні, на якість виконання; зміцнюють упевненість дитини в своїх діях.

Словесний метод відіграє важливу роль у розвитку розумової діяльності учнів, оскільки словом можна викликати у дитини справжнє бажання творити і тим самим включити в дію всю її емоційну сферу.

4. Музичний супровід як методичний прийом. Музика є одним з найсильніших засобів виховання. Коли дитина слухає її, у неї, незалежно від бажання і свідомості, виникають певні думки, почуття, образи; збагачується емоційна сфера, яка впливає на якість виконання рухів. Музика допомагає формувати поставу, розвивати координацію, знімає втому. Вона викликає процеси збудження і гальмування.

Виховати у дитини справжню потребу в музиці, любов до неї, музичний смак - одне з важливих завдань педагога, і починається це виховання з музичного оформлення заняття.

Отже, форми виховання та навчання в процесі діяльності хореографічного колективу створюють єдиний комплекс, який сприяє гармонійному розвитку кожного з учасників. Особливості хореографічного мистецтва за змістом та різноманітністю форм своєї діяльності є ефективним засобом розвитку усіх сфер особистості дитини: когнітивної, афективної (емоції, почуття), діяльнісно-практичної, психомоторної, психорегулятивної. Отже, хореографічне мистецтво сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості.

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ І – ІІІ СТУПЕНІВ ШКОЛА № 3
М. ЖИТОМИР

*Дорошко М.В.,
загальноосвітня І – ІІІ ступенів школа № 3,
м. Житомир*

У єдності - сила

Співпраця середнього навчального закладу з вищим є основним чинником науково-методичної роботи, яка прискорює поліпшення добробуту суспільства. Вона розкриває перед нами нові, не знані досі спільні можливості.

Створення комплексу, що об'єднує Житомирський державний університет і середні навчальні заклади міста та області створює винятково сприятливі умови для поліпшення діяльності шкіл і проведення дослідницької, експериментальної роботи вищого навчального закладу, вирішення якісного набору студентів тощо.

За короткий час, що минув після входження загальноосвітньої І-ІІІ ступенів школи № 3 до навчального комплексу, вже можна зробити певні висновки щодо його ефективності.

Колектив школи відчуває постійну підтримку університету у вирішенні ряду науково-методичних проблем, що стосуються вдосконалення навчально-виховного процесу. Йдеться не тільки про співучасть науковців у проведенні шкільних конференцій з актуальних питань організації навчально-виховного процесу, а й в одержанні певних консультацій, допомоги у вирішенні науково-методичних питань, що виникають у зв'язку з тими змінами, які зумовлені переходом до 12-річної шкільної освіти, введенням державних стандартів, осмисленням ряду проблем, породжених життям, сучасним поступом освітньої галузі.

Так у березні 2004 року на базі школи спільно з науковцями університету проведена наукова конференція, тема якої “Традиційні та інноваційні технології при викладанні української мови і літератури”. В ній брали участь учителі-словесники, студенти, викладачі університету. Доцент кафедри викладання мов і літератур Лісовський А.М. розкрив основні вимоги до проведення уроку літератури; Башманівська Л.А. (асистент кафедри) у виступі наголосила не тільки на використанні літературно-краєзнавчого матеріалу на уроках літератури, а й у позакласній роботі; інноваційні підходи до викладання рідної мови в школі запропонували викладачі кафедри Кучерук О.А., Грибан Г.В., вчитель І категорії ЗОШ № 3 Недашківська Т.В.; проаналізувала використання інтерактивних методів при вивченні життєпису письменників вчитель І категорії Удовкіна С.С.

Дійсно, сучасна школа ставить перед учнями безліч проблем, і вчитель має постійно працювати над удосконаленням власної методики викладання, підвищення рівня організації учнів на уроці, над покращенням результатів педагогічної діяльності. Педагог до кожного уроку повинен підходити творчо, активно використовувати сучасні технології у роботі, ніколи не зупинятися на досягнутому. Тільки тоді він буде мати результати, тільки тоді про нього скажуть: “Справжній учитель”.

Постійні консультації школа одержує з боку декана філологічного факультету, доцента Недашківської Т.Є.

Значну допомогу ми відчуваємо з боку наукового відділу, зокрема доктор педагогічних наук Дубасенюк Олександра Антонівна постійно підтримує школу у всіх її наукових і організаційних починаннях. Наша заклад протягом багатьох років працює над проблемами вдосконалення навчально-виховного процесу шляхом використання новітніх навчальних технологій та досягнень науки і педагогічної практики. Серед активів, які допомагають піднести рівень, використовуються:

- проектна технологія;
- інтерактивні методи навчання;
- елементи театральної педагогіки в початкових класах;
- особистісно-зорієнтоване навчання;
- колективно-творче виховання за І.П.Івановим;
- метод навчання як дослідження.

Крім того, школа має значний досвід упровадження гуманітарної освіти (в школі вивчаються мови: українська, російська, англійська, німецька, французька, польська) при збереженні базових дисциплін природничо-математичного циклу.

Згідно подання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та дозволу облвн № 1-2185 від 04.09.03 аспірантка кафедри математики і методики викладання математики ЖДУ Прус А.В., яка працює над темою дисертаційного дослідження “Прикладна спрямованість шкільного курсу стереометрії”, проводить дослідницьку роботу в нашій школі.

Протягом цього навчального року була виконана така робота:

1. Проведено опитування серед учнів 11 класів загальноосвітніх шкіл міста Житомира (в тому числі учнів ЗОШ №3). Зауважимо, учні, що давали відповіді на запитання анкети, вчать у класах різних профілів. Коротко про висновки анкетування. *Найважливішими* предметами учні вважають *математику, рідну мову, іноземну мову* (відповідно 28%, 23%, 22% опитуваних). Причиною такого вибору більшість (71%) назвали *потребу* у вказаних знаннях у майбутньому. Іншим критерієм користувались вони для вибору улюбленого предмета. *Улюбленими* предметами виявились *інформатика* (25%), знову *іноземна мова* (15%), *фізична культура* (11%), оскільки саме ці предмети учні вважають

найцікавішими (так відповіли 55%). Досить високо оцінили учні значущість математики особисто для себе. 39% майбутніх випускників вважають математику *гарантом успішного майбутнього*. Для 37% опитуваних вона є необхідною для здобуття *майбутньої професії*. Проте 16% вважають математику потрібною лише для вступу, а для незначної частини вона є зовсім непотрібною (так вважає 7%). 1% учнів не змогли оцінити значення математики. Які шляхи пропонують учні для покращення стану справ у вивченні стереометрії? 28% вважають, що на вивчення стереометрії потрібно виділяти більше годин, 19% опитуваних бачать вихід у використанні ЕОМ та новітніх технологій для навчання стереометрії *ближчим до життя, більш наочним*. Фактично, йдеться про необхідність прикладної спрямованості. Інші висновки містяться в звіті про анкетування.

2. Проведено анкетування вчителів математики. Мета анкетування – дізнатись думку вчителів щодо прикладної спрямованості та основних напрямків її реалізації.

3. До тем “Аксиоми стереометрії та наслідки з них”, „паралельність і перпендикулярність прямих та площин в просторі”, “Піраміда”, “Куля” були надані вчителям методичні матеріали з приводу прикладної спрямованості.

4. Підібрані прикладні задачі до більшості курсу стереометрії (роздано вчителям у друкованому варіанті).

5. Надані вчителям зразки екзаменаційних олімпіадних завдань Житомирського інженерно-технологічного університету за квітень 2004 року (які містили стереометричні задачі).

Завдяки співпраці з університетом значно підвищився рівень навчально-виховного процесу в школі, про що свідчать результати предметних олімпіад, участь школярів у науково-дослідницькій роботі. Тільки в цьому навчальному році в предметних олімпіадах міського і обласного етапів наші учні вибороли 16 призових місць. У конкурсній захисті науково-дослідницьких робіт ми маємо 8 учасників і 5 призерів міського і обласного рівнів. Приємно вразив конкурс знавців української мови ім. П.Яцика. На рівні міста наші учні вибороли 2 перших місця, на рівні області – 2 місце. Робота була настільки глибокою, сучасною, оригінальною, що учениці запропонували брати участь у Всеукраїнському конкурсі.

Наш навчальний заклад завжди гостинно відкриває двері для студентів різних факультетів державного університету. Система професійної підготовки вчительських кадрів – це цілісний процес, у структурі якого особливе місце посідає діяльність молодого вчителя після закінчення ВНЗ, його адаптація до професії педагога. Протягом останнього часу педагогічну практику проходили студенти філологічного факультету, факультету іноземних мов. Проведення педпрактики – це не тільки проведення уроків та виховних заходів, це і педагогічний

експеримент, і впровадження новітніх технологій, і вироблення висновків про їх ефективність. А значить, зростає студент, вдосконалює свою майстерність учитель, - а в результаті виграє і університет, і школа. А разом з ними – освіта і наука України.

Ми прагнемо йти в ногу з сучасністю, динамічно розвиватися, духовно збагачуватись. І сьогодні можна із впевненістю сказати, що колектив буде єдиний освітній простір неперервної освіти (дошкільний заклад – школа – вищий навчальний заклад). На наш погляд, це приклад унікальної системи освіти: від дитини дошкільного закладу до отримання державного диплому про вищу освіту.

Ми готові до подальшої співпраці з колективом університету для здійснення освітніх завдань, визначених концепцією освіти України за такими напрямками:

- робота в МАН;
- проведення науково-методичних конференцій;
- профорієнтаційна робота серед учнів старшої ланки з метою їхньої підготовки до вступу в ЖДУ;
- організація педагогічної практики студентів;
- консультативна допомога з питань методики викладання;
- формування навчально-методичного забезпечення з іноземних мов та слов'янських мов з використанням літератури підготовленої на факультеті;
- викладання профільних курсів.

Попереду – великі перспективи наукового співробітництва між двома закладами.

БЕРДИЧІВСЬКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 10

Школа № 10 м. Бердичева розпочинає свою історію з 1922 року. У приміщенні по вулиці Семенівській була розміщена транспортна початкова школа № 17 (нині школа № 10).

У 1927 році школа була перейменована у семирічну і знаходилась у підпорядкуванні міськвкно та Південно-Західної залізниці.

У 1937 році школа № 17 повністю перейшла у підпорядкування Південно-Західної залізниці і отримала назву Неповна середня школа № 35 Південно-Західної залізниці. Перший випуск 7-го класу був проведений у 1938 році як випуск залізничної школи № 35. Директором був призначений С.А. Шлімович. Педагогічний колектив складався з 11 вчителів. У школі навчалось 300 учнів.

З 1930 по 1941 рік школа випустила майже 320 учнів.

У 1944 році школу перейменовують у Неповну середню школу № 3 станції Бердичів Вінницької залізниці. 1 вересня 1944 року відремонтована школа прийняла 260 учнів у 1-6 класи.

З 1972 року школа має статус середньої, з 1974 року із медалями школу закінчили 128 випускників. Серед них науковці, артисти, спеціалісти інших галузей, що працюють в Україні та інших державах. Чимало випускників повернулися до рідної школи вчителями: Архипчук С.В., Грубенська О.П., Мальцева Т.М., Сухорська А.С., Слюсар Л.С., Кривець І.Б., Поліщук Л.В., Буріс Р.Н., Козловська Т.В., Джигірей О.А., Чеп О.В., Шевченко А.Д.

Сьогодні у школі навчається 1400 учнів. Працює вчителів – 101. З них мають вищу освіту – 93, незакінчену вищу – 3, середню спеціальну -5, мають вищу категорію – 21, першу категорію – 35, звання „учитель-методист” – 8, „старший вчитель” – 5. Колектив школи працює над реалізацією науково-методичної проблеми „Розвиток творчо зорієнтованої особистості на основі впровадження в навчально-виховний процес інноваційних психолого-педагогічних технологій”. Учителі школи були учасниками і призерами Всеукраїнського конкурсу „Вчитель року”. В номінації хімія - Архипчук С.В., у номінації зарубіжна література - Вичерова Л.В.

**Основні напрями співпраці у системі
„університет – середній навчальний заклад”**

Сучасне суспільне життя створює людині умови, коли треба вирішувати те чи інше завдання за короткий час, але з високою якістю. Суспільство докорінно змінюється, а отже, змін потребує і освіта.

Впровадження модульно-розвивальної системи передбачає створення нового програмово-методичного забезпечення. Школою створена наукова програма щодо організації системної інноваційної роботи. Колектив керується методологією фундаментального освітнього експериментування, що конкретизована в окремій технології сучасної пошукової діяльності науковців і практиків.

Основним засобом модульно-розвивальної системи є проблемно-модульна навчальна програма, яка складається з 5 компонентів:

- граф-схеми;
- наукові проекти навчального модуля;
- сценарії модульних занять;
- розвивальні міні-підручники;
- програми самореалізації особистості.

Граф-схеми – це основа календарно-тематичного планування інноваційного змісту. Саме цей інноваційний програмно-методичний засіб був найдетальніше розроблений колективом нашої школи. Граф-схеми з усіх предметів були створені для всіх класів і опубліковані в журналі „Рідна школа” у 1977 році. Ця публікація допомогла в роботі не тільки експериментальним школам, а й освітянам України у впровадженні інформаційних блоків у класно-урочній системі. Сьогодні ми вже маємо тематичне планування як органічну складову навчально-виховного процесу. Зараз граф-схеми поновлені з урахуванням змін у програмі.

Наукові проекти – це важлива зв’язна ланка між науковим знанням та шкільною практикою. Створення наукових проектів – головний напрям в науковій роботі нашої школи, бо саме вони визначають обсяг і структуру модульного циклу. Створені кафедрами наукові проекти проходять наукову експертизу за такими критеріями:

- культорологічність;
- диференційованість;
- взаємодоповненість;
- психологічність;
- поглиблення;
- методичність;
- універсальність.

Це дає можливість створити певний зразок для інших учителів на основі даного проекту. Написання наукових проектів – це творчий процес і підходити до їх створення не можна стандартно, а потрібно враховувати результати психодіагностичних досліджень психологічної служби школи.

Важливою складовою науково-методичного забезпечення є створення міні-підручників. Міні-підручники як інноваційний засіб через зміст, структуру, оформлення і методику використання не стільки визначає обсяг і глибину засвоєння учнями знань, скільки розвиває його емоційно, інтелектуально, соціально і духовно. Це найскладніший компонент програмово-методичного забезпечення модульно-розвивального навчання і водночас об'єкт для проектування і використання у процесі здійснення вчителем групової та інноваційної діяльності. Завдяки міні-підручнику учень може здобувати, поширювати, збагачувати і продукувати сукупність знань, умінь, норм і цінностей. Саме тому кожна сторінка такого міні-підручника має вигляд зорових сцен, втілює на практиці вимоги принципу графічно-текстової гармонійності і передбачає його „дописання” учнем у процесі оволодіння власною навчальною діяльністю.

Такі міні-підручники були розроблені предметними кафедрами школи та були представлені на виставці „Сучасна освіта в Україні – 2003, 2004”, де отримали належну відзнаку та почесні грамоти. Основними критеріями, що проектують якість міні-підручника, є:

- синтез поліпроблемного новітнього наукового знання;
- психолого-педагогічна відповідність віковим та індивідуальним особливостям учнів;
- творчі знання як засіб розвитку мислення, творчої активності;
- відповідність змісту національним та загальнолюдським цінностям;
- проблемно-діалогічний підхід;

Отож, підручник як програмово-методичний засіб покликаний інструментально забезпечувати духовно-індивідуальну адаптацію освітнього змісту до особистісних потреб та психологічних властивостей учня і водночас бути чинником його мотиваційно-смислової сфери, а також забезпечувати самоуправління і саморозвиток особистості шляхом реалізації позитивного природного і соціального потенціалу через різні форми пошукової активності і механізми самоактивності учня. Крім цього, підручник – основний засіб налагодження розвивальної взаємодії вчителя і учнів, що дає змогу організувати їхню паритетну освітню діяльність як необхідну передумову модульно-розвивального навчання.

Програми самореалізації – це новий напрям у науковій роботі школи. Проте, безумовно, програма самореалізації особистості є дуже важливою в системі інноваційних програмно-методичних засобів, тому що містить духовно-індивідуальну проекцію освітнього змісту і є

заключним компонентом системи методичних засобів єдиної проблемно-модульної навчальної програми.

Освітні програми самореалізації надають кожному учневі можливість повно виявити позитивний розумовий, соціальний і духовний потенціал, незважаючи на більші чи менші природні задатки і здібності. Вони дають змогу розвинути самоповагу, навчають їх брати на себе відповідальність. У результаті виконання освітньої програми самореалізації учень збагачує власний внутрішній світ і оточення новими знаннями, вміннями, нормами і цінностями, які не передбачені жодною навчальною програмою.

Ці засоби вигідно відрізняються від традиційних оригінальністю та новизною й, крім того, сутнісно не зводяться до засобів, що створюються в контексті педагогічних інновацій та інформаційних технологій.

Учителями школи впроваджуються в навчальний процес всі складові проблемно-модульної навчальної програми.

Практичну допомогу в створенні такого програмово-методичного забезпечення надає викладач кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, доцент Семенюк Тамара Всеволодівна. Ми сподіваємось на подальшу співпрацю в реалізації спільних планів.

Наукове прогнозування перспектив зміни соціально-культурного оточення людини у близькому і віддаленому майбутньому - важлива тенденція стійкого розвитку, що базується на засобах наукового проектування.

В проекті Концепції розвитку загальної середньої освіти зазначено: „Освіта XXI століття – це освіта для людини”. Це в першу чергу передбачає зміну раціональної парадигми в освіті на синергетичну.

Синергетика – це варіант комбінованого впливу двох або декількох самоорганізуючих систем, до яких належать школа та ВНЗ, які характеризуються тим, що цей вплив перевищує дію кожної окремо визначеної системи. Саме таким варіантом комбінованого впливу і є науково-методичне співробітництво в системі „університет – середній та вищий навчальний заклад”. Найбільш цінним у цьому співробітництві є те, що насамперед реалізується завдання: підвищити майстерність педагога, вивести його на такий рівень, коли він вже не мислить своєї діяльності без постійної самоосвіти, роботи над собою. Хоча ще немає наслідків цієї співпраці, однак є всі складові успіху: і хороша матеріальна база університету, і ґрунтовне наукове забезпечення, і підтримка керівництва комплексу, що, в свою чергу, прогнозує високий коефіцієнт корисної дії від такої співпраці. Шкільно-освітня проблема найкраще розв’язується у такій співпраці, яка передбачає поступову багатоаспектну видозміну підвалин і умов життя сучасної школи на нових засадах.

Ми сподіваємось на плідну співпрацю з навчально-методичними лабораторіями університету, а саме „Екологія і освіта”, тому що в школі

проводиться ґрунтовна природоохоронна робота та здійснюється екологічне виховання, працює клуб „Еколог”, функціонує зимовий сад.

Школа постійно бере участь в обласному екологічному фестивалі „Голос Землі”, а учні проводять наукові дослідження по лінії МАН.

За результатами соціальної паспортизації школи, напрацьованих матеріалів психологічної і соціальної служби школа потребує співпраці з лабораторією „Проблеми соціально-педагогічної діяльності з дітьми різних педагогічних груп” з метою здійснення моніторингу рівня вихованості учнів, апробації моделей у вихованні, здійснення супроводу різних категорій дітей, а також допомоги в реалізації науково-методичної проблеми школи.

Семенюк Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра педагогіки

Технологія модульно-розвивального навчання

Світовий досвід розвитку педагогічної теорії і практики переконливо свідчить, що кожен народ мусить мати розвинену систему виховання і освіти. Конституція України, закон України “Про освіту”, Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) принципово змінили мету української національної школи - від засвоєння учнем знань до всебічного розвитку людини як особистості, найвищої цінності нації. Гуманістичні ідеї освіти зумовлюють зміну авторитарно-дисциплінарної моделі навчання на особистісно-зорієнтовану з елементами новизни, творчості, демократизацією взаємин “учитель-учень”. На наш погляд, найбільш повно реалізує ці ідеї експериментальна система модульно-розвивального навчання, яка створюється педагогічними колективами учених і практиків під керівництвом А.В.Фурмана.

Організація модульно-розвивального навчання (експериментальні дослідження) передбачає створення *проблемно-модульної програми*. Згідно з нею досвід передається у вигляді знань, норм і цінностей. Програма дає змогу визначити базовий змістовий простір дидактичного модуля, взаємоадаптувати психолого-педагогічний, науково-предметний і методично-засобовий зміст навчальних модулів. Це є передумовою прискореного психологічного розвитку особистості учнів, підготовки їх до соціально активного, свідомого життя (кожен учасник навчання є не тільки здобувачем наукового знання, а й носієм кращих соціальних норм і культурних цінностей). Отже, організація ефективної роботи педагогічних колективів за модульно-розвивального навчання передбачає створення програмово-методичного забезпечення. В обстоюваному дослідженні

граф-схеми – перший крок на шляху до впровадження педагогічних інновацій.

Теоретико-методологічні положення наукового проектування модульно-розвивального процесу визначаються стратегією і тактикою проектування граф-схем навчальних курсів, дидактичними засадами (принципи, критерії) структурування предметних курсів.

Стратегія – наукове обґрунтування структури конкретного дидактичного модуля (курс навчальної дисципліни), який передбачає смислове занурення особистості певного віку у соціально-культурний простір під час проходження етапів цілісного функціонального циклу навчального модуля – чуттєво-естетичного, установчо-мотиваційного, змістово-пошукового, оцінювально-смислового, адаптивно-перетворювального, системно-узагальнювального, контрольнорефлексивного, духовно-естетичного. *Тактика* – обґрунтування шляхів відбору соціально-культурного досвіду в єдності і взаємодоповненні різновидів освітнього змісту (знання, норми, цінності), що об'єктивно задається структурною будовою навчального курсу і теоретичною моделлю модульно-розвивального процесу.

Функціонування модульно-розвивальної системи навчання забезпечується проблемно-модульною навчальною програмою, *компонентами якої є:*

– *граф-схеми* навчальних курсів і графіків модульних занять на півріччя (для вчителя і учня). *Граф* – лінійна (або розгалужена) змістовно-логічна структура освітнього курсу, що складається із взаємопов'язаних та взаємозалежних блоків-компонентів; передбачає специфічне перегрупування змісту навчальних програм і годин в умовах модульного навчання. *Схема* – символічне зображення графів;

- *наукові проекти* навчального модуля (для вчителя);
- *розвивальні міні-підручники* (для учня);
- *освітня програма розвитку особистості* (для учня);
- *сценарії* модульних занять (для вчителя).

У експериментальному досвіді створення програмово-методичного забезпечення, проектна мислительно-рефлексивна діяльність передбачає проходження кількох етапів наукового пошуку: а) дослідження змісту окремої державної навчальної програми і традиційної системи викладання у школі; б) їх різнобічний аналіз із інноваційних позицій; в) переорієнтація мислительної діяльності з інформаційно-пізнавальної на соціокультурну; г) нормування освітньої діяльності педагога за нових умов навчання і створення граф-схем навчальних курсів.

Підготовка вчителів експериментальної школи до наукового проектування здійснюється на трьох рівнях: *допроектному, структурування і проектування. Допроектний* забезпечує перепідготовку вчителів до науково-проектної діяльності, що потребує удосконалення системи методичної роботи та управлінської моделі школи. *Перший*

(структурування) – подання навчального курсу у вигляді граф-схем як сукупності навчальних модулів, а також створення модульного розкладу та графіку занять на півріччя; *другий* (проектування) - проходження чотирьох етапів створення програмово-методичного забезпечення модульно-розвивального процесу.

Створення граф-схем – першого компонента проблемно-модульної програми – визначатиметься тим, наскільки її творцям вдасться сутнісно обґрунтувати і взаємоадаптувати: психолого-педагогічний, навчально-предметний і методично-засобовий різновиди змісту; як повно будуть враховані принципи наукового проектування змісту шкільної освіти (адекватність, змістовність, історичність, доступність, інформаційність), принципи модульно-розвивальної навчання (розвитковості, модульності та ін.) і специфічні принципи, за якими створюються програми пізнавального та операційного типів.

Етапи проектно-мислительної роботи вчителів: *пошук нових ідей, відбір ідей, аналіз, розроблення і експертиза виробу, перевірка на практиці, організація друкування виробу*. Перший етап - *пошук нових ідей*: детальне вивчення вчителями пояснювальних записок та унормованого змісту навчальних програм; вироблення версій переструктурування навчального матеріалу різних предметів (враховуючи зарубіжні версії програмово-методичного забезпечення), їх графічно-схематичне зображення. Другий – *відбір ідей*: обговорення запропонованих учителями “проектів” граф-схем на предметних кафедрах, методоб’єднаннях та відбір кращих зразків. Третій – *аналіз виробу*: експертно-ліцензійна група (ЕЛГ) з науковців і педагогів школи визначає найдосконалішу модель “проекту”. Четвертий – *розробка виробу*: творчі групи вчителів предметних кафедр на основі відібраної моделі “проекту” розробляють остаточний варіант граф-схем предметних циклів. На цій стадії “проект” набуває конкретних моделей графів цілей, модулів знань, норм, цінностей та моделей структурно-часової карти, що мають абстрактний зміст, певну форму і структуру. П’ятий – *експертиза виробу*: стадія “реального проекту”, яка забезпечує створення граф-схем навчальних курсів. Шостий – *перевірка на практиці*: певні організаційно-технологічні заходи (модульний розклад занять та складання графіків їх проведення на півріччя, реалізація психолого-педагогічного змісту етапів навчального модуля). Проведення вчителями, науковим керівником та адміністрацією школи експертизи виконання навчальних програм, контрольний зріз знань учнів з предметів, психо-діагностичне обстеження з метою виявлення перевантаження учнів та створення психологічно комфортних умов навчання. Сьомий – *організація друкування виробу*: роздрукування граф-схем, критичний аналіз їх, проведення повторної експертизи, кількарічна апробація, створення рекомендацій вчителям загальноосвітніх шкіл для використання граф-схем.

Для створення граф-схем навчальних курсів педагоги керуються принципами.

1. *Логічності*. Культурно-освітній зміст курсу (навчальний предмет і соціальний контекст) ієрархічно подається згори донизу, що відображається в нумерації змістових блоків різного порядку (1, 2, 3 ...; 1.1, 1.2, 1.3,...; 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3 і т.д.). Спочатку педагог-дослідник ділить навчальний матеріал предмету на блоки (теми), далі на підблоки (навчальний модуль), між якими встановлюються структурно-функціональні зв'язки.

2. *Занурення*. Навчальні модулі (від вихідних до завершальних) вибудовуються горизонтально. Вчителі і учні оволодівають досвідом від пізнавальної поінформованості до проблемно-нормативного осмислення освітнього змісту та творчого оперування цим змістом з наступною рефлексією та ціннісно-естетичним сприйняттям здобутого досвіду.

3. *Осягання*. Соціально-культурний досвід, зафіксований у змісті навчального курсу, внутрішньо осягається і переживається духовно; має місце понятійно-термінологічна фіксація змістових блоків (модулів) граф-схем. Важливо дотримуватися послідовності основних категорій навчального курсу від класу до класу. Наприклад, ми спроектували категорійну наступність вивчення української мови з огляду на цілі, зміст дослідно-експериментальної програми “Школа Розуміння”: 5-й клас – вступ до української мови: культура писемного мовлення; 6-й клас – українська мова (морфологія): культура слововживання; 7-й клас – українська мова (морфологія і синтаксис): культура осмислення слова та ін.

4. *Зростання*. Учні засвоюють зміст освітньої діяльності з учителем під час проходження семи-восьми етапів цілісного модульно-розвивального процесу (умовні позначення етапів – Ч-Е ... Д-Е). Проектування цілісного модульно-розвивального процесу організовується навколо його технологічної моделі та імовірнісного психолого-педагогічного змісту на кожному етапі навчального модуля. Кількість міні-модулів залежить від типу класу, його теоретичної підготовленості, інтелектуального, соціального і духовного розвитку учнів. Кожний навчальний модуль повинен утримувати 21 міні-модуль, тобто сім спроектованих 3х30-хвилинних модульних занять (форма-модуль). У класах підвищеного інтелектуального розвитку (ПІР) має бути більше змістово-пошукових та адаптивно-перетворювальних модулів, щоб задовольнити потребу учнів, у яких сформовані навички роботи з підручником і додатковою літературою, самостійно здобувати знання, реалізувати вміння застосовувати знання і норми в нестандартних умовах. У класах підвищеної педагогічної уваги (ПІУ) більше часу відводиться для оцінювально-сміслових модулів, менше – адаптивно-перетворювальних. Для кожного типу диференційованого класу

створюються варіативні граф-схеми і наукові проекти навчальних модулів.

5. *Інформаційності*. В граф-схемі подаються додаткові відомості про особливості організації навчання, форми і засоби контролю тощо.

Створення алгоритму граф-схем навчальних курсів передбачає:

- засвоєння теорії модульно-розвивального навчання, принципів і правил проектування проблемно-модульних навчальних програм, освоєння технологічної моделі створення граф-схем навчальних курсів;

- детальне вивчення програм кожного предмету, пояснювальних записок; перегрупування навчального матеріалу з урахуванням етапів модульних занять, передбачення інноваційних підходів до їх проведення, форм, методів і засобів викладання; науковий аналіз навчального предмету як дидактичного модуля;

- побудову “піраміди” дидактичних цілей і завдань (ідеальна мета всього навчального курсу - комплексна мета на рівні навчального модуля - мета форми-модуля - мета міні-модуля);

- визначення головних елементів структури дидактичного модуля.

Відібрати головні елементи, які згідно з традиційною програмою повинні бути представлені у предметах: *пізнавального* типу (закони, закономірності, категорії і поняття); *нормативно-регуляційного* типу (плани, програми, методи і технології); *гуманітарно-світоглядного* (ідеї, концепції, ціннісні орієнтації і світоглядні програми). Створені граф-схеми навчального курсу являють собою логічну єдність навчальних та змістових модулів, які вибудовуються на основі дедуктивного чи індуктивного підходів. Досвід модульного структурування навчального курсу граф-схем передбачає існування двох-чотирьох методологічно різних версій;

- логічне обґрунтування культурологічних категорій (понять) певного навчального курсу з огляду на його специфіку і вимоги поступового ускладнення змісту та обсягу;

- розподіл навчального курсу на змістові блоки та підблоки (навчальні модулі); встановлення певної ієрархії стрижневих компонентів; оптимальність розподілу курсу на навчальні модулі, їх наступність щодо оволодіння соціально-культурним досвідом;

- конкретизація основоположних категорій курсу до кожного навчального модуля, їх співвідносність згори донизу, змістово-сміслове доповнення по горизонталі; врахування ступеня концептуального збагачення досвіду учнів;

- визначення структури кожного навчального і змістового модулів у межах 20-30-хвилинного міні-модуля, доцільність їх розподілу на сім-вісім етапів, інтеграція їх за принципом утворення форми-модуля;

- перевірку співвідношення мистецьких цілей і завдань з навчально-предметним змістом створеної граф-схеми, що забезпечує корекцію логіко-змістової структури курсу відповідно до завдань розвивальної

взаємодії вчителя і класного колективу; визначення форм і засобів контролю, урахування початку і кінця чверті при розподілі навчального модуля;

– змістовне, стилістичне доопрацювання окремих освітніх елементів граф-схеми з огляду на психолого-педагогічний зміст етапів повного функціонального циклу навчального модуля;

– підготовка графіка модульних занять на півріччя;

– практична апробація і вдосконалення інноваційних програм.

Отже, за модульно-розвивальної системи навчання немає дисбалансу між освітньо-шкільними і буттєво-особистісними інтересами школярів, оскільки взаємодоповнюються *три стратегії управління* освітнім процесом: наукова, досвідна і соціально-культурна. Це дає змогу гармонізувати соціально відмінні міжособистісні взаємини вчителя і учня, зокрема, завдяки обґрунтуванню соціально-психологічних функцій останнього на кожному етапі модульно-розвивального процесу. Маючи чітко визначений простір для дій і вчинків, учні контролюють нормативний перебіг модульно-розвивального процесу. Ступінь внутрішньої свободи і відповідальності школярів за наслідки навчання та особисте вдосконалення зростають завдяки обізнаності їх з граф-схемами курсів і графіками модульних занять на півріччя. Учні психологічно готові до продуктивної праці в класі, до певного фрагмента соціально-культурного досвіду.

Ключові поняття: модульно-розвивальне навчання, програмно-методичне забезпечення: граф-схема навчальних курсів, наукові проекти навчальних курсів, міні-підручник, навчальний сценарій; модуль (дидактичний, навчальний, змістовий, міні-модуль і т.д.), експертне оцінювання якості граф-схем навчальних курсів.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше було розроблено теоретично-технологічну модель граф-схем навчальних курсів як нового варіанту планування змісту освітнього процесу, технологію та алгоритм конструювання граф-схем, визначення критеріально-нормативної шкали оцінювання їх якості. Дістало подальший розвиток визначення та обґрунтування теоретичних засад проектування граф-схем навчальних курсів (принципів, умов, критеріїв). Удосконалена інноваційна система проектної діяльності вчителів щодо створення наукових проектів навчальних модулів – важливого компонента організації роботи вчителя на модульних заняттях.

Практичне значення дослідження. Одержані в результаті дослідження моделі граф-схем навчальних курсів та сформульовані висновки і методичні рекомендації щодо проектування можуть бути використані вчителями-предметниками, психологами та керівниками загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та вищих учбових закладів. Створюються умови, за яких педагог є радником, консультантом і з учнями або студентами характер стосунків будується як співпраця,

партнерство, діалог. Студенти або учні мають можливість працювати в обраному темпоритмі, на певному рівні ускладнення, самостійно засвоювати певні частини змісту навчання. Забезпечується спільна освітня діяльність учителя і учня, яка диференціюється за різновидами її наповнення на психолого-педагогічний, навчально-предметний і методично-засобовий.

Отже, модульно-розвивальне навчання сутнісно відрізняється від класно-урочного - на змістовому, формальному, технологічному рівнях. *Змістовно* цей процес організується за відповідними проблемно-модульними програмами, у яких запроектовано загальнолюдський досвід на рівні знань, норм та цінностей, тобто він стимулює процес соціалізації особистості. *Формально* модульно-розвивальне навчання протікає у 20-30 хвилинних модульних заняттях (мінімодулях), котрі характеризуються проблемно-пошуковою формою діяльності вчителя та учнів на заняттях (ділові ігри, диспути, проблемні семінари, евристичні бесіди тощо). *Технологічно* модульно-розвивальне навчання протікає у послідовності 7-8 етапів навчального модуля як основного дидактичного вузла цього процесу (Ч-Е ... Д-Е), що утримують унормований та методично-засобовий зміст. Ці етапи сукупно становлять повний функціональний цикл навчальних занять. Поступальне проходження учнями етапів даного циклу забезпечує розвиток їх психосоціальних функцій.

ОЛЕВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА
I-III СТУПЕНІВ № 1

*Рубанська Л. П.,
вчитель біології*

**Про організацію та проведення науково-дослідницької роботи з
біології в Олевській ЗОШ I-III ступенів № 1**

З 2002 року учні Олевської ЗОШ I-III ступенів № 1 проводять науково-дослідницьку роботу по вивченню біоритмів людини. Проводиться ця робота на базі Житомирського територіального об'єднання філії при Олевському Центрі дитячої творчості Малої академії наук України. Дослідження проводяться за такими напрямками:

- ✓ у 2002 році вивчалась „Залежність результативності навчання учнів 7-8 класів від добових біоритмів в умовах навчання в дві зміни”;
- ✓ у 2003 році – „Фізіологічні та інтелектуальні особливості учнів підліткового віку в залежності від їх біоритмічного типу”;
- ✓ у 2004 році – „Вплив біоритмічного типу на деякі фізіологічні показники підлітків”.

Автором всіх трьох робіт є учень школи, кандидат у члени МАН Демкович Олександр Павлович, який постійно виступає із захистом своєї роботи в секції біологія хіміко-біологічного відділення МАН.

У результаті експериментальних досліджень німецький фізіолог Р. Хампп встановив, що 1/6 частина людей відноситься до раннього типу, 1/3 – вечірнього, а половина людей легко пристосовується і до раннього, і до вечірнього типу праці. Останні називаються “аритміками” (в наших дослідженнях – це “голуби”). Це переважно люди, зайняті фізичною працею.

При дослідженні виявлено протилежні результати. Було обстежено 147 учнів нашої школи, з них 74 учні навчається в I зміну з 8:00 – до 13:00 і 73 учні – II зміну з 13:20 – до 18:20. Серед учнів I зміни 45% “жайворонків” і 55% “голубів”, “сови” – відсутні; в II зміні відсотки розподілились по-іншому: 48% - “жайворонки”, така ж кількість “голубів”; 4% - “сови”. Як бачимо, результат дуже відрізняється від досліджень, проведених ученими. Не менш вражаючим є те, що серед дітей I зміни, які три роки навчалися у II зміну, не було жодної „сови”, а „жайворонків” - 45%. Бентежить і той факт, що нинішня II зміна нараховує в 12 разів більше ”жайворонків“, ніж ”сов”.

Між результативністю навчання дітей і їх власним біоритмом існує в більшості випадків пряма залежність, яку вдалось встановити, зробивши аналіз роботи одних і тих же учнів, які навчалися в умовах двозмінного навчання. У ”жайворонків” ритм активної розумової діяльності зростає до 12 години, у ”голубів” – коливання ритму з незначними відхиленнями.

Особливо помітно збільшується активність обох типів після 16 години, коли настає другий період максимальної активності. Однак на діаграмах відмічається нестабільність зростання і спаду. Це можна пояснити недостатністю психологічного обстеження. Виявлено фактично три типи денного біоритму учнів, хоча їх є п'ять: "явно ранкові і вечірні типи", "помірно виражені ранкові і вечірні типи" і "нейтральний тип" (за даними англійського вченого Д.Хорна і шведського вченого О.Естберга).

Виходячи із досліджень, педагогічному колективу було рекомендовано контрольні, тематичні, залікові роботи, олімпіадні завдання, заняття МАН з базових дисциплін виконувати в періоди природного підйому працездатності.

Обов'язковим повинно бути коректування розкладу із врахуванням ритму розумової активності мозку та зміни навчання. А саме: для учнів II зміни з 13:00 – 14:00 та з 16:00 – 18:00 планувати уроки з базових дисциплін (математики, мови, фізики, хімії); з 14:00 – 16:00 предмети, які не потребують особливих затрат фізіологічної роботи мозку. На першу половину дня з 8:00 – 11:00 слід організовувати самопідготовку, заняття факультативів, спецкурсів, засідання МАН, шахові, шашкові турніри та інше.

Учні I зміни встигають завершити навчання в період підйому розумової активності. Роботу факультативів, спецкурсів, самопідготовку їм необхідно планувати не раніше 16 години, з 13:00 – 16:00 – організація дозвілля: відвідування занять гуртків, клубів за інтересами, спортивних секцій.

Батькам не слід пропонувати дітям шкільного віку займатися самопідготовкою в періоди мінімальної розумової активності з 12:00 – 16:00 і, звичайно, після 22:00. Це може призвести до надмірної перевтоми організму, серйозних порушень стану здоров'я дитини.

Отже, у процесі роботи було встановлено:

1. Між результативністю навчання і типом біоритму дитини існує пряма залежність.

2. Коректування розкладу навчальних занять з урахуванням розумової активності мозку - необхідна умова результативності навчально-виховного процесу.

3. Врахування впливу соціальних факторів є необхідною умовою нормального проходження біоритмів дитини.

Матеріали досліджень показують, що ігнорування фактором біоритмічної діяльності організму призводить до надмірної перевтоми організму, що може стати наслідком серйозних порушень стану здоров'я дитини.

Однак на першому році досліджень не враховувались фізичний, емоційний та інтелектуальний ритми, тому метою наступної роботи було встановлення співвідношення затримки та випередження фаз часу потенціальної готовності в циклах осіб різних біоритмічних типів.

При детальному вивченні динаміки фізіологічних функцій (частота пульсу, артеріальний тиск) була встановлена суттєва відмінність у підлітків ранкового і вечірнього типу.

Низькі показники, властиві особам вечірнього типу, і є причиною їхньої загальмованості у першій половині дня і повільного досягнення активного стану.

Отже, при вивченні підлітків було виявлено, що ймовірність гіпертонічної хвороби чи нестійке підвищення артеріального тиску залежить від біоритмічного типу, і тому більша ймовірність захворювань в учнів ранкового типу.

Пояснення таке: в учнів-жайворонків організм швидше і активніше перебудовується з відпочинку на роботу - вже о 6 годині ранку у цих дітей починає збільшуватись рівень функцій, більше викидається в кров біологічно активних речовин, адреналіну, норадреналіну, які й піднімають артеріальний тиск.

У підлітків же вечірньої групи внутрішні механізми, які "відповідальні" за підвищення тиску, працюють повільніше, тому велике розумове навантаження, надмір інформації, емоційне напруження, яким приписують основну роль у розвитку артеріальної гіпертонії, дещо нівелюється.

Крім цього, є відмінності в особистості дітей цих двох груп. Представники групи ранкових є енергійними людьми, вони охоче дотримуються прийнятих поглядів, громадських норм, їх сприйняття конкретних ситуацій відзначаються оригінальністю і своєрідністю. У них невдачі легко викликають сумнів у своїх силах, з'являється тривога і хвилювання, стрімко погіршується настрій. Свої труднощі чи конфлікти вони відносять за рахунок поганого самопочуття, особливо в тих випадках, коли це могло допомогти запобігти будь-яким неприємностям. Учні цієї групи прагнуть уникати різних конфліктів, сварок, неприємних розмов і емоційних проблем.

Підлітки із груп вечірніх теж мають високу активність, але, на відміну від ранкових, легко забувають усі невдачі й емоційні проблеми, їх не лякають можливі труднощі, неприємності. Вони менше хвилюються перед екзаменами і дуже чітко вловлюють характер і особливості поведінки своїх однолітків.

Аритміки займають проміжне положення між цими двома групами, але все-таки вони найближчі до осіб ранкового типу.

Ці дослідження дозволяють зробити важливий висновок: різниці в ритмі працездатності, які характеризують представників ранкових і вечірніх груп, зумовлюються певними особливостями гормональної і психічної сфер організму. Таким чином, ці властивості біологічних ритмів — внутрішньо властива організму прикмета, і на неї необхідно зважати при організації режимів праці і відпочинку.

У дослідженнях було виявлено підлітків таких біоритмічних типів: чітко виражених ранкових – 1,7%, не чітко виражених ранкових – 25,8%, аритміків – 60,3%, не чітко виражених вечірніх – 12,2%

Правильна періодичність фізичного, емоційного та інтелектуального ритмів дозволяє за датою народження людини завчасно вираховувати її критичні дні. В такі дні людині не залишається нічого іншого, як обминати небезпечні місця, утримуватися від прийняття рішень, з особливою увагою відноситися до ситуацій, в яких організм піддається тим чи іншим випробовуванням. Отже, теорія, про яку йдеться, дещо попереджує від капризів долі, в крайньому випадку — зменшує ризик, пом'якшує шкідливість, яка привноситься нещасливими днями.

Щоб кожний міг перевірити на собі висновки цієї теорії і переконатися в її правильності чи помилковості, ми розробили пам'ятку для вирахування фаз кожного із трьох основних ритмів. З її допомогою усякий бажаючий зможе за 10 хвилин встановити, в якому періоді фізичного, емоційного й інтелектуального циклу він перебуває, потім відмітити в календарі критичні дні і перевірити правильність теорії. Вирахування проводяться ретроспективно (назад в часі), щоб виключити упередженість в оцінках: знаючи завчасно, що якийсь там день для нас критичний, можна відчувати особливу втомленість.

Вивчення механізмів, котрі визначають поведінку як систему взаємопов'язаних реакцій і дій живого організму у взаємодії з навколишнім (природним та соціальним) середовищем, перебуває в центрі уваги вчених багатьох спеціальностей. Проблеми співвідношення фізіологічного і психологічного, біологічного і соціального у природі людини лежать в основі філософських уявлень про світ та місце особистості в ньому. На цьому, власне, й будується вся система виховання і навчання. Тому поведінка людини як система дій свідомої особистості становить важливу галузь не лише біологічних, а й психологічних, педагогічних і соціальних досліджень.

Залежно від типу організації суб'єкта розрізняють поведінку на біологічному, психічному і соціальному рівнях. Цьому відповідають різні підходи до вивчення поведінки: поведінка як система дій, здатність, взаємодія, система реакції і дій.

У наших дослідженнях виявлено флегматиків 46,5%, меланхоліків 6,8%, холериків 3,4%, сангвініків 39,6% (за тестуванням). Обстеження за крапковим тестом та “Колом Айзенка” виявилися іншими. Це закономірно, тому що “чистих” темпераментів не буває, але в кожному з них можуть переважати риси якогось із чотирьох.

Отже, порушення у розвитку особистості, збої в роботі організму можуть спричинити формування поведінки, не властивої конкретному типові. Тому метою сучасних психолого-педагогічних і фізіологічних досліджень є пошук найефективніших форм і методів, щоб допомогти сучасній людині (підлітку) побачити могутні суб'єктивні важелі регуляції

власної поведінки, зробити її більш осмисленою і керованою, сформувати свідоме, дієве ставлення до свого власного здоров'я, створити стійкі мотивації до ведення здорового способу життя.

- У процесі роботи було встановлено :
- 1. Врахування впливу соціальних факторів є необхідною умовою нормального проходження біоритмів підлітка.
 - 2. Фаза коливання фізичного, емоційного та інтелектуального циклів залежить від дати народження та віку піддослідного.
 - 3. Модель поведінки людини можна створити залежно від типу її ВНД. Порушення у розвитку особистості, збої в роботі організму можуть спричинити формування поведінки, не властивої конкретному типу.

Матеріали досліджень показують, що всебічне дослідження біологічних ритмів відкриють широкі можливості для організації режиму праці і відпочинку людини на науковій основі.

Сучасна біоритмологія – це наука, яка розглядає біоритмічні процеси від самого їх зародження в таємних глибинах клітини до таких складних і великомасштабних явищ, як місячні і сезонні ритми в житті природи.

Метою третього року роботи є дослідження фізіологічних показників серцевого ритму, тиску, пульсу, поведінки підлітка в залежності від біоритмічного типу.

Визначення біоритмічного типу проводилися з дітьми піліткового віку Олевської ЗОШ № 1. З цією метою було проведено серед 58 підлітків тест-опитування за Остбергом.

У дослідженнях було виявлено підлітків таких біоритмічних типів: чітко виражених ранкових – 1,7 %, не чітко виражених ранкових 25,8%, аритміків 60,3%, не чітко виражених вечірніх 12,2%

Таблиця

Результати дослідження біоритмів та параметри пульсу і тиску

№ п/п	Прізвище та ім'я учня	Тип біоритму	Пульс до навантаження	Пульс після навантаження	Артеріальний тиск
1	Андрішак Ігор	4	81	100	110/80
2	Вербельчук Катерина	3	68	110	115/70
3	Гончарук Олександр	3	60	120	105/70
4	Данюк Наталія	4	64	100	110/70
5	Демкович Олександр	2	83	98	120/70
6	Існюк Максим	2	80	90	110/70
7	Марченко Роман	2	78	92	110/70
8	Мусійчук Олександр	3	84	98	120/80
9	Ничипорчук Алла	3	60	76	110/70
10	Олексін Віталій	3	63	84	110/65
11	Охремчук Тетяна	3	64	84	110/65
12	Охремчук Олександр	3	71	92	110/70
13	Павленко Андрій	2	81	109	120/65
14	Палько Валентина	3	69	90	110/60
15	Рабош Ганна	3	70	120	110/70

16	Самсонович Іван	1	72	110	120/70
17	Ступак Надія	4	60	76	105/65
18	Твердохліб Марина	3	68	110	110/65
19	Халімончук Катерина	3	70	104	100/60
20	Хлань Олег	3	68	78	120/70
21	Шинкар Олександр	3	82	98	110/65
22	Басюк Людмила	3	72	112	120/70
23	Бобкова Ірина	4	68	86	125/80
24	Гришков Євгеній	4	72	112	100/60
25	Денякова Надія	3	68	82	120/70
26	Дрогальчук Олексій	3	70	110	105/65
27	Існюк Сергій	2	73	130	105/65
28	Котвиць Наталія	3	74	140	110/65
29	Малецька Оксана	3	66	86	105/60
30	Мидловець Святослав	4	75	128	110/65
31	Мидловець Ярослав	3	76	130	110/70
32	Павленко Ганна	3	68	128	110/80
33	Ромашук Максим	3	76	132	110/70
34	Талах Наталія	3	68	120	110/70
35	Озерчук В'ячеслав	2	78	120	110/70
36	Ярошовець Ольга	4	72	114	105/65
37	Бабіч Марина	3	80	108	115/70
38	Висоцкий Олександр	3	92	108	110/70
39	Вінійчук Оксана	3	78	114	115/70
40	Гілюк Ольга	3	88	126	105/60
41	Горніч Олена	2	106	126	105/70
42	Існюк Віктор	3	98	102	105/75
43	Ковальчук Марина	2	70	126	110/65
44	Козловець Олена	3	90	134	110/65
45	Лук'янчук Ірина	3	70	114	110/65
46	Люшенко Вадим	2	60	102	120/70
47	Мичка Тетяна	2	60	120	110/70
48	Назарчук Олександр	3	72	102	110/80
49	Розе Андрій	3	70	104	120/80
50	Талах Алла	2	70	104	110/70
51	Товстенчук Люда	3	72	134	110/65
52	Федорчук Ганна	3	74	148	105/65
53	Філоненко Люда	3	76	144	105/60
54	Чистяков Роман	3	78	114	105/70
55	Чорний Олександр	2	68	140	105/65
56	Чуль Наталія	2	70	100	105/65
57	Твержиян Максим	3	78	110	120/70
58	Гергало Наталія	2	73	98	110/70

Умовні позначення типів біоритмів:

- 1 – чітко виражений ранковий;
- 2 – не чітко виражений ранковий;
- 3 – аритмік;
- 4 – не чітко виражений вечірній.

Отримані результати були систематизовані у вигляді діаграм відповідно для “Жайворонків” і “Сов”.

При детальному вивченні динаміки фізіологічних функцій частоти пульсу, артеріального тиску була встановлена несуттєва відмінність у підлітків ранкового і вечірнього типу.

Низькі показники, властиві особам вечірнього типу, і є причиною їхньої загальмованості у першій половині дня і повільного досягнення активного стану.

Отже, при вивченні підлітків було виявлено, що ймовірність гіпертонічної хвороби чи нестійке підвищення артеріального тиску залежить від біоритмічного типу, і тому більша ймовірність захворювань в учнів ранкового типу.

Це явище можна пояснити тим, що в учнів-жайворонків організм швидше і активніше перебудовується з відпочинку на роботу - вже о 6 годині ранку у цих дітей починає збільшуватись функціональна активність, більше викидається в кров біологічно активних речовин, адреналіну, норадреналіну, які й піднімають артеріальний тиск.

У підлітків же вечірньої групи внутрішні механізми, які "відповідальні" за підвищення тиску, працюють повільніше, тому велике розумове навантаження, надмір інформації, емоційне напруження, яким приписують основну роль у розвитку артеріальної гіпертонії, дещо нівелюється.

Крім цього, є відмінності між дітьми цих двох груп. Представники групи ранкового типу є енергійними людьми, вони охоче дотримуються прийнятих поглядів, громадських норм, їх сприйняття конкретних ситуацій відзначаються оригінальністю і своєрідністю. У них невдачі легко викликають сумнів у своїх силах, з'являється тривога і хвилювання, стрімко погіршується настрій. Свої труднощі чи конфлікти вони відносять на рахунок поганого самопочуття, особливо в тих випадках, коли це могло допомогти запобігти будь-яким неприємностям. Учні цієї групи прагнуть уникати різних конфліктів, сварок, неприємних розмов і емоційних проблем.

Підлітки із груп вечірнього типу теж мають високу активність, але, на відміну від ранкового, легко забувають усі невдачі й емоційні проблеми, їх не лякають можливі труднощі, неприємності. Вони менше хвилюються перед екзаменами і дуже чітко вловлюють характер і особливості поведінки своїх однолітків. Це підтверджено матеріалами обстеження учнів психологом школи.

У функціонуванні системи кровообігу вирішальна роль належить регуляції серцевого ритму. Вночі, коли температура тіла знижується, серце перекачує кров повільніше, ніж вдень. При підвищенні температури на 0,5 градуса серцебиття збільшується приблизно на 10-15%. Лікарі часто визначають температуру хворого, підраховуючи його пульс, хоча в нормі у частоти серцебиття існує досить великий розкид.

Биття пульсу викликане внутрішніми причинами і пов'язане з діяльністю клітин серця. З цією метою було проведено дослідження ЕКГ “Жайворонків” та “Сов”.

Таблиця

Результати дослідження ЕКГ

№/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Тип біоритму	Діагноз пацієнта
1	Чуль Наталія Іванівна, 1988 р.	Жайворонок	Ритм синусовий, синусова аритмія, ЧСС 100ві/, порушення внутрішлуночкової провідності.
2	Ступак Надія Вікторівна, 1988 р.	Сова	Ритм синусовий, регулярний, вертикальна позиція серця, ЧСС 88ві/, неповна блокада ПНПГ.
3	Ярошовець Ольга Вікторівна, 1988 р.	Сова	Ритм синусовий, регулярний, ЕВС не відхилена, синусова брадіаритмія, ЧСС 66ві/, гіпоксія міокарда, порушення внутрішлуночкової провідності.
4	Гергало Наталія Іванівна, 1988р.	Жайворонок	Ритм синусовий, регулярний, ЧСС 75ві/, ЕВС не відхилена, неповна блокада ПНПГ,
5	Горпініч Олена Анатоліївна, 1988р.	Жайворонок	Ритм синусовий, регулярний, ЕВС не відхилена, ЧСС 100ві/, варіант норми.
6	Демкович Олександр Павлович, 1987р.	Жайворонок	Ритм синусовий, регулярний, ЕВС не відхилена, ЧСС 75ві/ гіпоксія міокарда
7	Гришков Євгеній Олександрович, 1987 р.	Сова	Ритм синусовий, регулярний, ЕВС не відхилена, ЧСС 66ві/, гіпоксія міокарда
8	Існюк Максим Сергійович, 1987 р.	Жайворонок	Ритм синусовий, синусова брадіаритмія ,ЧСС 60-56ві/ , ЕВС не відхилена, неповна блокада ПНПГ.
9	Існюк Сергій Анатолієвич, 1987р.	Жайворонок	Ритм синусовий, регулярний, ЕВС не відхилена, ЧСС 66ві/ ЕВС не відхилена, порушення внутрішлуночкової провідності. по ПНПГ.
10	Озерчук В'ячеслав Володимирович, 1987 р.	Жайворонок	Ритм синусовий, регулярний, ЧСС 85ві/,ЕВС не відхилена, неповна блокада ПНПГ
11	Самсонович Іван Андрійович, 1987р.	Жайворонок	Ритм синусовий, регулярний, ЕВС не відхилена, ЧСС 60ві/ гіпоксія міокарда, неповна блокада ПНПГ
12	Данюк Наталия Миколаївна, 1987р.	Сова	Ритм синусовий, регулярний, ЕВС не відхилена, , ЧСС 68ві/, неповна блокада ПНПГ, гіпоксія міокарда

Примітка: діагноз виставлений лікарем-кардіологом, завідуючою терапевтичним відділенням Олевської ЦРЛ Демкович Ольгою Павлівною.

Аналіз кардіограм свідчить, що серцевий ритм піддослідних знаходиться в нормі. Незначні порушення відмічені в частоті серцевих скорочень у „Сов”, вона нижча, ніж у „Жайворонків”. Ми вважаємо, що це можна пояснити тим, що останні в час дослідження знаходилися в стані активності, тоді як їхні опоненти були в стані пригнічення, тому що дослідження проводились у першій половині доби. Щодо інших порушень

у функціонуванні серця, то лікар вважає, що вони пов’язані з фізіологічними особливостями підлітків.

Ці дослідження дозволяють зробити важливий висновок: різниці в ритмі працездатності, які характеризують представників ранкових і вечірніх груп, зумовлюються певними особливостями гормональної і психічної сфер організму. Таким чином, ці властивості біологічних ритмів — внутрішньо властива організму прикмета, і на неї необхідно зважати при організації режимів праці і відпочинку.

Серед 58 підлітків Олевської ЗОШ № 1 було проведено визначення темпераменту за крапковим темп-тестом, “Колом Айзенка” та самовизначення типу шляхом тестування. У наших дослідженнях за результатами самовизначення типу було виявлено флегматиків - 46,5%, меланхоліків - 6,8%, холериків - 3,4%, сангвініків - 39,6%. Обстеження за крапковим тестом та “Колом Айзенка” виявилися іншими. Це закономірно, тому що “чистих” темпераментів не буває, але в кожному з них можуть переважати риси якогось із чотирьох.

Таблиця

Зведена таблиця визначення типу темпераменту за різними джерелами

№ п/п	Прізвище та ім'я учня	За тестом	За крапковим темп-тестом						За “Колом Айзенка”			
			1	2	3	4	5	6	Меланхолік	Флегматик	Холерик	Сангвінік
1	Андрішак Ігор	хол	38	33	36	28	37	35	4	4	3	3
2	Вербельчук Катерина	хол	36	5	4	7	11	13	4	5	3	6
3	Гончарук Олександр	сан	34	20	17	23	23	27	5	5	4	5
4	Данюк Наталія	фл	24	20	17	11	14	15	2	4	3	7
5	Демкович Олександр	сан	34	30	38	27	38	26	2	3	5	7
6	Існюк Максим	фл	33	32	31	25	23	23	3	5	2	5
7	Марченко Роман	фл	27	29	32	23	33	30	3	5	2	5
8	Мусійчук Олександр	фл	32	31	32	27	27	25	2	5	1	6
9	Ничипорчук Алла	сан	35	30	34	24	25	25	3	4	4	6
10	Олексін Віталій	фл	17	20	25	21	18	24	3	2	1	4
11	Охремчук Тетяна	фл	12	13	14	17	17	20	3	4	0	4
12	Охремчук Олександр	сан	40	49	37	38	26	30	3	3	5	6
13	Павленко Андрій	фл	30	22	25	24	23	21	3	3	3	3
14	Палько Валентина	мел	30	28	29	20	24	22	2	4	0	5
15	Рабош Ганна	сан	30	24	24	21	21	21	3	3	5	4
16	Самсонович Іван	сан	29	24	25	20	19	27	3	2	5	5
17	Ступак Надія	фл	34	25	27	21	24	21	2	4	4	6
18	Твердохліб Марина	мел	29	25	28	22	24	22	3	7	2	4
19	Халімончук Катерина	Фл	35	28	29	20	21	20	2	5	3	6
20	Хлань Олег	фл	35	30	33	27	29	30	2	6	0	5
21	Шинкар Олександр	сан	43	30	26	23	25	23	2	4	4	6
22	Басюк Людмила	Фл	33	36	29	30	34	31	3	7	3	5
23	Бобкова Ірина	фл	12	12	14	13	19	16	4	5	2	2

24	Гришков Євгеній	сан	18	24	25	24	24	18	2	4	4	5
25	Денякова Надія	Фл	32	29	29	30	29	24	4	5	3	6
26	Дрогальчук Олексій	сан	27	25	30	24	29	21	3	5	3	6
27	Існюк Сергій	хол	35	29	34	29	36	27	3	4	5	5
28	Котвицька Наталя	сан	12	12	12	10	15	10	2	4	2	5
29	Малецька Оксана	сан	34	32	29	24	33	25	2	4	2	7
30	Мидловець Святослав	сан	25	26	27	26	26	25	3	6	1	5
31	Мидловець Ярослав	сан	25	28	26	25	30	22	2	4	3	6
32	Павленко Ганна	сан	13	20	25	23	24	17	3	6	3	6
33	Ромашук Максим	сан	18	22	30	28	32	30	4	4	2	6
34	Талах Наталія	фл	14	22	26	16	18	20	3	5	3	4
35	Озерчук В'ячеслав	сан	17	26	28	24	28	23	3	5	1	6
36	Ярошовець Ольга	сан	31	30	27	29	27	25	3	2	6	7
37	Бабіч Марина	Фл	26	20	22	35	23	37	5	6	1	6
38	Висоцкий Олександр	мел	22	24	31	27	27	43	1	1	2	2
39	Вінійчук Оксана	сан	28	32	34	30	25	37	3	4	1	7
40	Гілюк Ольга	фл	25	26	25	23	23	26	2	4	3	7
41	Горпініч Олена	Фл	27	29	28	30	26	20	3	6	3	4
42	Існюк Віктор	Фл	13	27	25	28	23	25	3	3	4	2
43	Ковальчук Марина	фл	13	17	19	22	21	27	4	4	2	5
44	Козловець Олена	сан	27	30	30	27	25	31	3	6	2	4
45	Лук'янчук Ірина	сан	35	20	21	25	26	21	3	4	0	5
46	Люшенко Вадим	сан	13	21	31	28	23	33	4	6	3	3
47	Мичка Тетяна	фл	9	14	16	12	21	27	2	4	4	4
48	Назарчук Олександр	фл	27	34	29	31	27	26	3	7	2	4
49	Розе Андрій	Фл	20	36	30	31	27	33	4	5	5	3
50	Талах Алла	Фл	19	16	19	19	19	16	1	4	2	5
51	Товстенчук Люда	сан	16	16	16	16	16	10	3	2	5	6
52	Федорчук Ганна	сан	18	19	29	14	17	11	3	2	1	5
53	Філоненко Люда	фл	28	25	27	25	25	27	4	6	2	2
54	Чистяков Роман	фл	26	12	22	25	21	20	3	1	3	2
55	Чорний Олександр	фл	16	14	22	32	25	28	3	3	3	5
56	Чюль Наталія	фл	25	22	24	26	26	33	3	4	1	5
57	Твержиян Максим	фл	25	24	33	32	18	16	3	2	4	3
58	ГергалоНаталія	мел	21	23	30	26	26	40	1	1	2	2

Умовні позначення типу темпераменту:

- фл. – Флегматик;
- мел. – Меланхолік;
- сан. – Сангвінік;
- хол. – Холерик.

Результати досліджень були використані для встановлення залежності між типом темпераменту і власним біоритмом підлітків.

Залежність між типом темпераменту і біоритмічним типом.

Аналізуючи діаграми, можна зробити висновок, що осіб з сильним типом ВНД сангвініків і флегматиків серед „Жайворонків” у 2 рази більше, ніж „Сов”. У той же час серед осіб із слабким типом ВНД „Сови” відсутні. Ми вважаємо, що саме завдяки біоритмічному типу „Жайворонків” меланхоліки мають стимул до занять спортом, активним відпочинком, можуть знімати психоемоційну напругу. Стосовно холериків їх біоритмічні типи розподілились рівномірно; завдяки тому, що в даного типу ВНД процеси збудження переважають над процесами гальмування,

це власне є неврівноважений тип ВНД.

Отже, порушення у розвитку особистості, збої в роботі організму можуть спричинити формування поведінки, не властивої конкретному типові. Тому ми вважаємо, що метою сучасних психолого-педагогічних і фізіологічних досліджень є пошук найефективніших форм і методів, щоб допомогти сучасній людині (підлітку) побачити могутні суб'єктивні важелі регуляції власної поведінки, зробити її більш осмисленою і керованою, сформувати свідоме, дієве ставлення до свого власного здоров'я, створити стійкі мотивації до ведення здорового способу життя. В зв'язку з цим зміни відбуваються під впливом умов життя, нагромаджуються з віком і маскують властивості вродженого типу.

У процесі роботи було встановлено :

1. Порушення діяльності серцево-судинної системи залежить від біоритмічного типу. Більша ймовірність захворювань на гіпертонічну хворобу чи нестійке підвищення артеріального тиску в учнів ранкового типу.

2. Різниця в ритмі працездатності біоритмічних груп зумовлюються певними особливостями гормональної і психічної сфер, властивих дітям, підліткам.

3. Властивості біологічних ритмів — внутрішньо властива організму прикмета, і на неї необхідно зважати при організації режимів праці і відпочинку.

4. Порушення у розвитку особистості, збої в роботі організму можуть спричинити формування поведінки, не властивої конкретному типові.

5. На поведінку людини можна впливати, обов'язково враховуючи тип її ВНД та ритм працездатності.

Матеріали досліджень показують, що всебічне дослідження біоритмів відкриють широкі можливості для організації режиму праці і відпочинку людини на науковій основі, ігнорування фактором біоритмічної діяльності організму призводить до змін у функціонуванні його систем, що може стати наслідком серйозних порушень стану здоров'я людини.

Вивчення фізіологічних показників учнів дає можливість зменшити перевантаження дітей, враховувати особливості ВНС підлітків при плануванні навчально-виховного процесу та дозвілля. Результати досліджень можуть бути використані в роботі керівників установ, класних керівників, класоводів, психологів та соціальних педагогів, а також особами, які мають професії з підвищеним ризиком для власного життя і життя оточуючих. У цьому й полягає практична цінність дослідження.

Робота пройшла апробацію на уроках біології по темі “Біоритми людини”, заняттях факультативу “Екологія людини та валеологія”, на практичному семінарі керівників шкіл “Підготовка дітей до профільного навчання в класах природничо-математичного напрямку”, районних

методоб'єднаннях, медичних групах МНВК, в навчальних класах під час корекції знань.

У дослідженнях використані методи тестування, спостереження, порівняння, визначення причин і наслідків та медичні методи обстеження: ЄКГ, манометрія.

Педагогічний керівник: Рубанська Любов Павлівна, вчитель біології Олевської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 1

Консультувала з окремих питань Арістархова Елла Олександрівна, кандидат біологічних наук, доцент кафедри природничих наук ЖІТУ.

Цього року робота учня зайняла ІІІ місце в обласному конкурсі наукових робіт МАН в секції біологія. Автор планує зробити більш детальні дослідження по вимірах фізіологічних показників: температури тіла (протягом доби, за тиждень, місяць), ЖЄЛ людей різних професій.

Подальше проведення наукової роботи в цьому напрямку буде здійснюватися під науковим керівництвом викладачів біологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ВОЛОДАРСЬК-ВОЛИНСЬКЕ НВО
”ШКОЛА-ДИТЯЧИЙ САДОК” І-ІІІ СТУПЕНІВ №1

Корнійчук О.М.,
директор об'єднання
Сокирко Т.А.,
заступник директора

Володарськ-Волинська середня школа була створена у 1939 році. У той час тут навчалось близько 800 школярів. Перший випуск відбувся у 1940-1941 навчальному році. Працьовитий педколектив тоді очолювали директор С. М. Кузьменко та його заступник К.І.Нечипоренко.

На фронтах Великої Вітчизняної війни загинули вчителі А.Козловський, Я.Гофман, Б.Пура, С.Петрук, М.Падюк, М.Найвельт та багато випускників школи.

У 1944 році школа відновила роботу, а педагогічний колектив поповнився вчителями–фронтовиками: О.С.Кисельманом, В.М.Кравченком, Я.М.Шлейфманом, В.Ю.П'ятецьким.

Сьогодні освітня установа перебуває в пошуках шляхів ефективного розв'язання проблем навчально-виховного процесу, ведеться нетрадиційний підхід до викладання предметів.

З метою створення умов для здобуття дітьми дошкільного віку безперервної дошкільної та загальної середньої освіти в обсязі державних стандартів, розвитку їх творчих здібностей і нахилів рішенням районної Ради на базі Володарськ–Волинської загальноосвітньої школи І –ІІІ ступенів №1 та дитячого садка №2 створено навчально–виховне об'єднання „Школа – дитячий садок” І – ІІІ ступенів №1.

Учні вивчають тракторну справу, відвідують факультативи інформатики, біології, екології, української мови, музики, фольклору, російської мови, правознавства; гуртки : вокальний, танцювальний, загальної фізичної підготовки, трудового навчання. Вони є постійними учасниками та переможцями районних , обласних предметних олімпіад. Беруть участь у різних конкурсах. Зокрема, в обласному конкурсі з інформатики на краще володіння персональним комп'ютером, де посіли сьоме загальне командне місце. Також за 16 років проведення районної спартакіади 14 років учні нашої школи займають перше місце у цих змаганнях.

Зі стін школи вийшли у самостійне життя тисячі випускників. Прославили рідну школу доктор медичних наук О.М.Голяченко, кандидат технічних наук Р.С.Найзельт, кандидат медичних наук В.Ю.Терлецький, старший науковий співробітник Національного заповідника „Софія Київська” Ж.Г.Литвинчук, старший науковий співробітник інституту генетики С.М.Ярмолук, перший заступник міністра освіти і науки

України, доктор політології В.С.Журавський, зірка української естради Ліна Скачко.

Творчістю, ініціативністю, вимогливістю, пошуком нового, нестандартного характеризується діяльність теперішнього директора об'єднання О.М.Корнійчука та його заступників Т.А.Сокирко та О.П.Герасимчук.

Основними документами, що регулюють діяльність закладу є:

- власний статут,
- план навчально–виховної роботи,
- робочий навчальний план,
- плани підструктур, що відповідають чинному освітньому законодавству та освітнім потребам учнів.

Нині педколектив школи нараховує 50 вчителів, які навчають 571 учня. Серед них – 7 вчителів – методистів, 6 старших учителів, 16 мають вищу кваліфікаційну категорію, 9 – „першу”, 2 – „другу” , 47 - мають вищу освіту, 3 – середню спеціальну.

Переважна більшість учителів методистів, вчителів вищої кваліфікаційної категорії очолюють районні методичні об'єднання:

- Сульженко Г. П.- вчителів історії,
- Ананченко Н. В. – вчителів зарубіжної літератури,
- Бахур Т. В. – вчителів музики,
- Грозовська О. О. – вчителів фізичної культури,
- Герасимчук О. П. – класних керівників,
- Войцеховський І. М. – вчителів-математиків,
- Бутрик Н. Л. – педагогів - організаторів,
- Литвинчук Н. М. – вчителів німецької мови,
- Лебіга Л. К. – вчителів початкових класів,
- Яковенко М. В. – вчителів трудового навчання.

Учителі цієї категорії складають власні програми факультативної та гурткової роботи. Для молодих вчителів працює школа педагогічної майстерності, керівниками якої є вчитель математики Мельник К.М. та вчителька української мови Олішевська Л.В.

Продуктивно працюють шкільні методичні об'єднання вчителів:

- суспільно–гуманітарного циклу;
- природничо–математичного циклу;
- початкових класів;
- фізичної культури;
- допризовної підготовки юнаків;
- вихователів дошкільних груп ;
- класних керівників;

та школи молодих учителів:

- для вчителів математики;
- для учителів української мови та літератури,
- а також творча група вчителів початкових класів.

Методичне об'єднання вчителів предметів гуманітарного циклу (керівник Олішевська Л.В.) нараховує 15 педагогів. До його складу входять вчителі української мови і літератури, зарубіжної літератури, історії, іноземних мов, правознавства. Методична робота планується з урахуванням науково–методичних проблем, над якими працює педколектив школи. Серед завдань методичної роботи є такі:

1. Підвищення професіоналізму, інтелектуального рівня педагогів.
2. Розвиток ініціативи педагогів, їхньої громадської свідомості, готовності до творчої діяльності.
3. Удосконалення методики викладання навчальних предметів, освоєння та упровадження в практику роботи сучасних інноваційних технологій для забезпечення умов повноцінного розвитку школярів.
4. Удосконалення позакласної роботи для розвитку пізнавальної творчої активності учнів, формування національно свідомої особистості.
5. Підвищення мовної культури сучасного вчителя.

У діяльності методичного об'єднання переважають активні форми роботи:

1. Проблемний семінар „Робота з обдарованими дітьми, розвиток їхніх здібностей”. У програмі семінару:

- виступи з доповідями „Як розвивати інтелект учнів” та „Розвиток творчого потенціалу учнів” (вчителі Михайленко Л.П., Герасимчук О.П.)
- „Круглий стіл” – обмін досвідом з проблеми „Традиційні і нетрадиційні методи роботи з обдарованими та здібними дітьми” (вчителі Сульженко Г.П., Гусєва Л.М., Ананченко Н.В., Олішевська Л.В.)
- вироблення рекомендацій з даної проблеми для обговорення на засіданні педагогічної ради.

2. Семінар–практикум „Організація роботи груп змінного складу” (Мінялук Г.Л. Анікеєва Л.Ф.)

3. Творчі передатестаційні звіти вчителів.

Методичне об'єднання вчителів природничо–математичного циклу (керівник Кульчицький А.Д.) нараховує 12 вчителів, які викладають математику, фізику, астрономію, інформатику, географію, хімію, біологію, креслення, трудове навчання. Методична робота підпорядкована проблемній темі: „Розширення можливостей комп'ютеризації шкільних предметів”. Кожен учитель методичного об'єднання виконує творчі розробки зі своїх предметів, які дають можливість ефективно використати сучасну методику і технологію вивчення навчального матеріалу в умовах 12 - бальної системи оцінювання знань з можливістю використання комп'ютерної техніки нового покоління.

Методичне об'єднання класних керівників (керівник Ананченко Н.В.) підпорядковує свою роботу проблемній темі, над якою працює школа. Практичним психологом Дідковським В.П., класними керівниками Мінялук Г.Л., Ананченко Н.В. напрацьовано досвід використання інтерактивних методів навчання і виховання. Класні керівники беруть

участь у реалізації освітньої програми „Рівний - рівному” і пройшли підготовку педагогів – тренерів для організації навчання підлітків, а також підготовку підлітків – інструкторів для просвітницької діяльності в середовищі ровесників.

З метою організації правового виховання включилися у всеукраїнську акцію „Молодь за права дітей” (у школі створено центр правової допомоги, проводяться навчання уповноважених з питань захисту прав дітей).

Класними керівниками Сульженко Г.П., Пантус В.І., Анікеєвою Л.Ф., Михайленко Л.П. напрацьовано досвід індивідуальної роботи з учнями, організації учнівського самоврядування.

Методичне об'єднання початкових класів нараховує 7 членів, кожен працює над своєю методичною проблемою. Всі вчителі початкових класів вивчають і впроваджують у практику елементи передового педагогічного досвіду С.П.Логачевської – з питань диференційованого підходу до навчання, Дашевської Л.П. – формування способів навчальної роботи і розумової діяльності молодших школярів, Антипець В.П. – з розвитку техніки читання, Литвин Є.М. – з розвитку усного і писемного мовлення шляхом активізації пізнавальної самостійності учнів на уроках, Гудзик І. П. – з розвитку навичок читання. Також використовують ідеї досвіду вчителів області: Клименчук С.Л. (ЗОШ №5 м. Житомир), Ступак Т.І. (ЗОШ №21 м. Житомир), Шевченко В.С. (ЗОШ №6 м. Житомир). Пріоритетом педагогічної діяльності вчителів початкових класів є учень як особистість, тому в їхній роботі є пошук тих форм навчання, які б сприяли розвитку і становленню дитини, вихованню культури спілкування, вчили дітей вмінню вчитися.

Найголовніше в роботі цих учителів – повага до дитини, пробудження в неї інтересу до навчання, впровадження різних форм навчання.

У процесі переорієнтації навчально–виховного процесу основну увагу вчителі акцентують на активних методах навчання та виховання, впроваджують різні види діяльності.

В умовах практичної реалізації особистісно–зорієнтованого підходу вчителі впроваджують парну та групову роботу, здійснюють диференційований підхід до навчання молодших школярів. Усі вчителі працюють над удосконаленням читацьких навичок, виробленням в учнів інтересу до читання. Ознайомлюють дітей з різними явищами і об'єктами живої природи, використовують красназавчий матеріал з метою виховання бережливого ставлення до природи.

Вчителі школи є постійними учасниками обласної педагогічної виставки „Сучасна освіта Житомирщини”. Серед них Кулаківська Г.М. за роботу „Вивчення рідної мови у п'ятому класі за опорними схемами”, Сокирко Т.А. за сценарій позакласного заходу „Життя і творчість Т.Г.Шевченка”, Бахур Т.В. за роботу „Забезпечення взаємозв'язку різних

видів мистецтва на уроках музики” нагороджені дипломами другого ступеня управління освіти і науки.

Одинадцять учителів є „Відмінниками освіти України”: Олішевська Л.В., Мельник К. М., Дідковський В.П., Корнійчук О.М., Панченко Л.В., Мінялук Г.Л., Лебіга Л.К., Ананченко Н.В., Мачинський В.А., Ханецька К.Д., Сульженко Г.П.

Вчителька зарубіжної літератури Н.В. Ананченко стала лауреатом обласного етапу Всеукраїнського конкурсу „Учитель року - 2001”. Вона була делегатом II Всеукраїнського з’їзду вчителів. Вчителька успішно працює над проблемою „Шляхи аналізу художнього твору. Методика впровадження в процесі викладання зарубіжної літератури”. Має публікації в журналі „Зарубіжна література в навчальних закладах”.

Брала участь і стала переможцем районного конкурсу „Учитель року – 2001” вчителька української мови та літератури Гусєва Л. М. Вона організувала літературну студію „Літоросль” – працює з обдарованими дітьми, які пишуть власні твори, підтримує тісний зв’язок з письменниками рідного краю. Так, частими гостями нашої школи є письменники Мисько В.В., Пантус А.А., Грабовський В.Б.

Вся робота педагогічного колективу підпорядкована методичним проблемам: „Науково-методичне забезпечення особистісно-зорієнтованого навчально-виховного процесу в сучасних умовах”, „Робота педагогічного колективу над формуванням свідомого громадянина, патріота, професіонала”. Їх реалізація здійснюється через співпрацю педагогічного, учнівського колективу та батьків, громадськості. Залучаємо батьків до різних творчо-розвивальних форм роботи, ведемо сімейну освіту, сприяємо покращанню взаємовідносин у сім’ях, залучаємо батьків до участі в управлінні школою.

Сьогодні в розпорядженні школи 23 класних приміщення, спортивна зала, актовий зал, їдальня, бібліотека. Більшість навчальних кабінетів знаходиться в стадії обладнання та оформлення. При сприянні першого заступника Міністра освіти і науки України Журавського Віталія Станіславовича у школі обладнано сучасний комп’ютерний клас, який нараховує 25 комп’ютерів (10 комп’ютерів з процесором Celerom 1, 7 ГГц, 10 комп’ютерів з процесором Celerom 650 МГц, 5 комп’ютерів Pentium 4), 2 лазерних принтери, 1 струменевий, сканер. Клас під’єднаний до „Інтернету”. На базі комп’ютерного класу працює школа інформаційних комунікацій „Новачія” для учнів середніх та старших класів.

Наша школа стала в селищі осередком науки й культури, берегинею духовності і пам’яті людської. Вчителі та учні дбають про збереження набутих та примноження нових традицій. У даний час ведеться активна робота над створенням музею історії школи.

ЗМІСТ

Дубасенюк О.А. 3 Про діяльність навчально-науково-виробничого комплексу „Полісся „.....	3
Науково-методична лабораторія: Підготовка майбутніх учителів до застосування інноваційних технологій викладання іноземних мов у початковій школі	
Калініна Л.В. Підготовка майбутніх учителів до застосування інноваційних технологій викладання іноземних мов у початковій школі.....	15
Науково-методична лабораторія: Проблеми навчання іноземних мов у полілозі культур.....	20
Самойлюкевич І.В. Упровадження навчання іноземних мов у полілозі культур у профільній школі.....	20
Науково-методична лабораторія: Інноваційні технології організації педагогічної практики студентів вищого навчального закладу в загальноосвітній школі.....	26
Березенська Л.І. Запровадження інноваційних технологій в організації педагогічної практики студентів вищого навчального закладу	26
Лабораторія електрики і магнетизму.....	33
Цілінко М. Г., Прокопенко М. М. Електронний багатофункціональний електровимірjuвальний навчальний комплект ЖДУ	33
Науково-методична лабораторія: Народне мистецтво і дизайн	36
Ямчинська Г.В. Мистецтво витинанки як ефективний засіб особистісно-орієнтованої технології професійного зростання майбутнього вчителя початкової школи	36
Науково-методична лабораторія: Корекція культури поведінки дітей зони радіологічного контролю.....	41
Левківський М.В., Сидорчук Н.Г. Підготовка майбутніх учителів до роботи з дітьми зони радіологічного контролю	41
Москвіна Т.П. Досвід лікувально-оздоровчих закладів щодо виховання гуманних взаємин учнів початкових класів зони радіологічного контролю	46
Науково-методична лабораторія: Проблеми соціально-педагогічної діяльності з дітьми різних педагогічних груп	55
Коляденко С.М. Особливості організації взаємодії сторін у роботі науково-методичної лабораторії „Проблеми соціально-педагогічної діяльності з дітьми різних педагогічних груп”	55
Науково-методична лабораторія: Екологія і освіта.....	60
Градовський В.М. Концепція екологічної освіти та шляхи її реалізації в системі „університет – середній заклад освіти”.....	60
Науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю ЖДУ	
Антонова О.Є. Система роботи з обдарованими учнями у закладах нового типу (досвід роботи шкіл м.Житомира).....	64
ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	77
Трохименко В.М. Завжди поруч з учителем	77
КОРОСТИШІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ ІМ. І.Я.ФРАНКА	81
Талько Б.Є. Інтеграція структурних ланок вищої освіти: пошуки і перспективи	83
БЕРДИЧІВСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ УЧИЛИЩЕ	94
Музика О.Л., Солодовнік О.В., Полівода Н.Г. Співпраця соціально-психологічного факультету з педагогічними та медичними коледжами – запорука підвищення якості освіти	95
ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ М. ЖИТОМИРА	99
Носова А. С, Климчук А. В. Співпраця як гарант майбутнього	102
ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ЛІЦЕЙ	113
ЖИТОМИРСЬКА ГУМАНІТАРНА ПІМНАЗІЯ №1.....	128

Яценко С.Л. Діяльність гімназії в системі науково-методичного комплексу з ЖДУ імені Івана Франка – шлях до реалізації особистісно орієнтованої системи навчання та виховання	129
ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА ГУМАНІТАРНА ГІМНАЗІЯ № 23 – РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	136
Даньшина Л.І., Захарченко О.А, Скарга Н.В. Майстерня „Діалог культур”	138
в рамках обласної конференції „Освіта для всіх”.....	138
НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКЕ ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНЕ ОБ’ЄДНАННЯ “ГІМНАЗІЯ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ – ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД”	141
Система виховної роботи гімназії ім. Лесі Українки	144
Євроклуб у гімназії імені Лесі Українки	146
Вітренко В.В. Міжнародне співробітництво заради миру і майбутнього дітей (з досвіду роботи Новоград-Волинського загальноосвітнього навчально-виховного об’єднання “Гімназія імені Лесі Українки – дитячий дошкільний заклад”).....	149
Середяк Л. Очі, в яких світиться надія	152
Ліневич П.К. Твоєму йменню вічно пломеніти.....	157
Леся Українка у творчості поетів Звягельщини	160
ЖИТОМИРСЬКИЙ МІСЬКИЙ КОЛЕГІУМ	166
НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ КОЛЕГІУМ	177
Сідлецька К.Д. Урок тривалістю в десять років	181
Зіннуров Е. English is the key	183
Волинець Л. 2003-2004 Ми любимо „Четебокс”	197
Табенська Г. 2004 * Іноземні мови в моєму житті	197
Бучинська Л., Якубович В. 2004 * Такими ми були	198
Гордієнко М. 2004 * Шкільні предмети	199
Овчиннікова О., Гордієнко М. Метод ротації у вивченні англійської мови на середньому етапі	200
Зіннуров Е.І. Рейтинг учителів Новоград-Волинського колегіуму	201
Зіннуров Е.І. Англійський щоденник як складова частина мовного портфоліо.....	207
Табенська Г. Школа молодого вчителя	211
ЛПЦЕЙ №25 ІМ. М.О.ЩОРСА М. ЖИТОМИРА	213
Киричанська Л.М., Красуцька Л.В., Пендерецька Н.А. Гуртом – до нових звершень і висот	214
Литвин Є.М. Палітра добра і краси	215
РАДОМИШЛЬСЬКИЙ ЛПЦЕЙ	218
Минуле і сьогодення Радомишльського ліцею.....	218
ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА ШКОЛА ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА „СОНЕЧКО”	223
Гузун М.С., Гузун Т., Коновальчук І.І. Особливості навчально-виховного процесу школи хореографічного мистецтва „Сонечко”	226
ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ І – ІІІ СТУПЕНІВ ШКОЛА № 3 М. ЖИТОМИР	231
Дорошко М.В. У єдності - сила	231
БЕРДИЧІВСЬКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 10	235
Рибак Н.І. Основні напрями співпраці у системі „університет – середній навчальний заклад”	236
Семенюк Т.В. Технологія модульно-розвивального навчання	239
ОЛЕВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 1	246
Рубанська Л. П. Про організацію та проведення науково-дослідницької роботи з біології в Олевській ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1	246
ВОЛОДАРСЬК-ВОЛИНСЬКЕ НВО “ШКОЛА-ДИТЯЧИЙ САДОК” І-ІІІ СТУПЕНІВ №1	258

Науково-методичне видання

Науково–методична співпраця в системі університет – середній та вищий навчальний заклад

За загальною редакцією О.А.Дубасенюк

Редакційна колегія:

Олександра Антонівна Дубасенюк (відповідальний редактор),

Микола Мифодієвич Осадчий, Петро Федорович Романюк,

?????????? Монастирецький, Олена Євгеніївна Антонова.

Комп'ютерний макет: Антонова О.Є.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на літературні джерела та інші відомості відповідають автори публікацій. Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

Житомир

Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка

Надруковано з авторських оригінал-макетів.

Підписано до друку _____. Формат 60х90/12. Ум. друк. арк. ____
Обл. вид. арк. Друк різнографічний. Зам. 19. Наклад _____.

Поліграфічний центр ЖДПУ, вул. Велика Бердичівська, 40